R. L. STEVENSON

SENIORUL DE BALLANTRAE

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

ROBERT LOUIS STEVENSON

SENIORUL DE BALLANTRAE

Versiunea digitală 1.0 – decembrie 2022

Realizată după volumul apărut la Editura pentru Literatură Universală, Bucureşti, 1967
COLECŢIA CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

Titlu original: R. L. Stevenson THE MASTER OF BALLANTRAE, London and Glasgow, Collins Clear-Type Press (1889)
Traducere: Frida Papadache

PREFAŢĂ
ROBERT LOUIS STEVENSON

Creatori cu înalte exigenţe artistice, ca Henry James sau Marcel Proust, au fost entuziasmaţi de operele lui Robert Louis Stevenson. *„Este într-adevăr un mare scriitor,* exclama rafinatul cunoscător de artă Swann – plămădit din imaginaţia şi gusturile lui Proust – *unul foarte mare, egal cu cei mai mari”*.[1] Viaţa sa fascinantă – mai ales ultimii ani petrecuţi în Polinezia – şi o grijă parnasiană pentru puritatea expresiei artistice erau trăsăturile care-i izbeau în primul rând pe contemporanii acestui romantic întârziat. *„Aproape ultimul cuvânt care se poate rosti despre el,* scria Henry James, *ar fi că, în orice caz, a scris extraordinar, dacă nu ar părea şi mai bine caracterizat de faptul că a trăit într-un mod extraordinar”*.[2]

Robert Louis Balfour Stevenson descindea după mamă – Balfour – dintr-o familie care se înrudea cu alţi doi scoţieni îndrăgostiţi de viaţa eroică şi strălucitoare a trecutului: Robert Burns şi Walter Scott. Stevensonii sunt, în convingerea scriitorului, de origină scandinavă. Ei se ocupă cu ceea ce în chip firesc este de aşteptat într-o epocă a tehnicii de la nişte demni urmaşi ai vikingilor:

„În zori şi în noapte, pe oceanul bătut de vânturi
Ei pun răsad de stele pentru marinari”.[3]

scrie Robert Louis, ai cărui părinţi şi străbuni pe linie bărbătească au fost, timp de trei generaţii, ingineri – constructori de faruri. Tânărul Stevenson îşi admiră tatăl pe care îl însoţeşte, uneori, în drumurile sale de lucru, pe insule şi pe stânci pustii, spălate de valurile Atlanticului. Într-o poezie[4] vorbeşte despre iubirile şi nădejdile care se îndreaptă spre coastele sălbatice, călăuzite, în nopţi întunecate şi seri ceţoase, de farurile construite de tatăl său... De aceea, mai târziu, când

---

[1] Marcel Proust: *Le temps retrouvé*, I, Paris, Gallimard, N.R.F., 1930, p. 34.

[2] Henry James: *The Letters of Robert Louis Stevenson*, în *Henry James and Robert Louis Stevenson. A Record of Friendship and Criticism*, Edited by Janet Adam Smith, London, Rupert Hart Davis, 1948, p. 256.

[3] Skerryvore, în R. L. Stevenson: *Collected Poems*, London, Rupert Hart Davis, 1950, p. 142.

[4] *To my father*, în R. L. Stevenson: Collected Poems, op. cit., p. 138.

va înşela aşteptările acestui tată iubit şi respectat, scriitorul va trece printr-o reală criză sufletească.

Cel ce trebuia să reprezinte a patra generaţie de Stevensoni–ingineri de faruri, s-a născut, la 30 noiembrie 1850, în oraşul Edinburgh. „Eram copil unic şi, poate tocmai de aceea, deopotrivă inteligent şi bolnăvicios”.[5] Imaginaţia bogată a copilului se mişcă pe culori întunecate, hrănită de clima aspră a Scoţiei, de coşmarul nopţilor de suferinţă fizică şi de lecturile unei doici puritane. Plină de temeri religioase, ea îi citeşte pagini care îl fac să se înfioare la gândul păcatului inevitabil; serile, băiatul stă treaz ascultând geamătul vântului şi crede că zăreşte diavoli printre draperiile patului. Aici sunt, poate, germenii interesului său de mai târziu pentru polaritatea bine-rău şi pentru situaţiile, macabre. Adult, va scrie în notele autobiografice că poveştile citite atunci *„erau curată otrava”*... Căci copiii... *„trebuie să trăiască pe lângă ape însorite şi fără adâncimi, culegând crinii optimismului”.*[6]

Conform tradiţiilor familiei, Robert Louis urmează şcoala de ingineri; abandonează însă curând această muncă aridă, în care slaba sa rezistenţă fizică pare a fi o piedică, şi începe studii juridice. Învăţământul universitar nu îl atrage nici de data aceasta. Îl seduce, în schimb, viaţa boemei. Se îmbracă neglijent, cu o cămaşă neagră şi o haină de catifea ostentativ jerpelită; poartă pantaloni de doc şi părul lung şi cutreieră prin localuri rău famate. Trăieşte acum etapa răzvrătirii tinereşti şi încearcă să se emancipeze de mediul înţepenit în convenţii rigide. Conflictul între credinţă şi libera-cugetare este în genere caracteristic pentru ultimele patru decenii ale secolului trecut. În 1859, o dată cu *Originea speciilor*, ştiinţa fusese adusă la înţelegerea unui public foarte larg şi vechea credinţă începe să se destrame. Rândurile unor scriitori ca Swinburne, Hardy, S. Butler şi G. B. Shaw reprezintă, fiecare în felul său, o îndepărtare de formele ortodoxe ale religiei. Dar schimbarea manifestă a concepţiilor tânărului Robert Louis îl supără pe tatăl acestuia. Pentru a-l împăca, fiul îşi dă osteneala şi termină facultatea de drept, apoi, în 1875, se înscrie, pentru foarte scurt

---

[5] R. L. Stevenson: *Memories and Portraits*, Tusitala edition, vol. XXIX, p. 149.

[6] Ibid.; p. 155

timp, chiar în barou. O face formal, spre a-şi mulţumi părinţii; în realitate nu profesează.

Stevenson începuse să simtă chemarea scrisului. O cunoscuse încă din adolescenţă, când publicase, în 1866, o voluminoasă povestire istorică, lipsită însă de merite. Familia se simţise dezonorată de tipărirea povestirii şi tatăl s-a grăbit să o scoată din circulaţie, cumpărând toate exemplarele nevândute. Dar pe Stevenson îl urmărea nevoia de a-şi însuşi arta scrisului. *„În toată copilăria şi tinereţea... am fost întotdeauna preocupat de propriul meu ţel, care era acela de a învăţa să scriu.”* [7]... În 1873 Robert Louis cunoaşte pe Fanny Sitwell, pentru care nutreşte o pasiune ce avea să se transforme cu timpul în prietenie, şi pe Sidney Colvin, viitorul soţ al acesteia, care urma să fie principalul editor şi corespondent al lui Stevenson. Ei sunt primii care îi preţuiesc talentul şi îl îndeamnă să scrie. În 1873, Stevenson publică într-o revistă primul său eseu, *Drumuri*. Îi urmează alte eseuri şi articole de critică literară, apărute în diverse reviste din Londra şi Edinburgh. Se împrieteneşte cu poetul şi publicistul W. E. Henley, din figura căruia se inspiră când îl creează pe Long John Silver *(Comoara din insulă)*; şi în colaborare cu el scrie patru piese de teatru, un gen pe care îl va abandona fără a fi izbutit să dea lucrări demne de menţionat.

Pentru a-şi îngriji plămânii bolnavi, Robert Louis face repetate călătorii în Franţa, a cărei climă îi era mai prielnică. Frecventează Cartierul Latin la Paris, colonia artiştilor de la Barbizon, îndrăgeşte pădurea de la Fontainebleau. În 1876 întâlneşte aici o americană, pe Fanny Van de Grift Osbourne, femeie căsătorită şi cu doi copii. La vârsta de 25 de ani, Stevenson se îndrăgosteşte de această doamnă cu 11 ani mai vârstnică, mamă a unei fiice de 17 ani.

În Franţa, Stevenson este un turist autentic; pluteşte, în canoe, pe canalurile şi râurile dintre Anvers şi Pontoise; cu un măgar şi un sac de dormit, confecţionat după propriile indicaţii, cutreieră prin munţii Ceveni. Notează impresiile de călătorie şi le publică; astfel, în 1878 apare prima sa carte, *O călătorie pe continent*, iar un an mai târziu, *Plimbări cu măgarul prin Ceveni*, volum dedicat lui Sidney Colvin.

---

[7] R. L. Stevenson: *A Coliege Magazine*, în *Memories and Portraits*, op. cit., p. 27.

Fanny Osbourne plecase în California. Stevenson află că este nefericită, bolnavă şi părăsită de soţ. În ciuda sfaturilor date de prieteni şi – din nou – în dezacord cu familia, deci, practic, lipsit de mijloace de existenţă, Stevenson traversează Atlanticul pe un vas de emigranţi; plăteşte o cabină de clasa a II-a ca să poată dispune de o masă de scris şi tot timpul călătoriei îşi notează impresiile despre oamenii şi viaţa de pe bord. Ajuns în America, scriitorul îşi continuă călătoria pe uscat, într-un tren de emigranţi, în condiţii care îi zdruncină sănătatea. Se căsătoreşte cu Fanny Osbourne în mai 1880; apoi pleacă împreună pe munte, lângă o fostă mină de argint, de multă vreme lăsată în părăsire. Din notele călătoriei peste Atlantic se încheagă volumul *Emigrantul amator*, care este acceptat spre publicare de un editor; autorul primise şi banii, dar la întoarcerea în Anglia este convins de tatăl său să împiedice publicarea volumului, îi înapoiază editorului banii şi retrage cartea. *Emigrantul amator* avea să apară postum, în 1895. În 1885 Stevenson va publica notele scurtului popas de munte, lângă mina părăsită *(Silverado Squatters)*, iar în 1892 notele călătoriei cu trenul de emigranţi *(De-a lungul câmpurilor)*.

În toamna anului 1880 revine în Scoţia cu soţia sa şi fiul acesteia, Lloyd. Părinţii scriitorului o îndrăgesc pe Fanny.

Urmează o perioadă grea pentru sănătatea lui Stevenson; încearcă să şi-o refacă în Elveţia, la Davos, ori în sudul Franţei. Etapa de suferinţă fizică coincide însă cu una de rodnică activitate creatoare. În 1881 publică primul volum de eseuri, *Virginibus Puerisque*; acesta este urmat de un al doilea, *Studii despre fiinţe şi cărţi cunoscute*. Începând din octombrie 1881 apare, sub formă de foileton, într-un periodic pentru tineret, *Comoara din insulă*, romanul de aventuri care îi aduce notorietatea. În 1884 avea să fie publicat în volum. Stevenson a început romanul în joacă: pentru a-l distra pe Lloyd, fiul soţiei sale, desenase harta unei insule imaginare, „Insula comorii”; alături de ea, o altă insuliţă se numea, pitoresc, „Insula scheletelor”. Denumirile fuseseră date la întâmplare; dar când inventează pentru băiat o poveste potrivită cu harta, ele cer o justificare. Lloyd era un copil; şi pentru că *„mai romantic decât un copil nu este nimeni”*,[8] Stevenson întrebuinţează în

[8] R. L. Stevenson: *Child’s Play*, în *Virginibus Puerisque*, Oxford, The World’s Classics, p. 145.

construcţia sa fantezistă cuburi din cutiile scriitorilor romantici. Ca în *Cărăbuşul de aur* este căutată o comoară îngropată de un căpitan de piraţi; tot ca în Poe, oamenii care au săpat groapa au fost ucişi, iar cadavrele lor folosite drept indicatoare pentru regăsirea locului; monezi provenite din diferite epoci alcătuiesc comorile ambilor autori. Dar harta, cu posibilităţile ei infinite de sugestie, rămâne izvorul principal de inspiraţie; iar elanul tineresc şi puritatea eroului-copil Jim Hawkins întregesc farmecul acestei cărţi devenite model clasic al romanului de aventuri.

Călătorind pe continent pentru a-şi îngriji plămânii, Stevenson trece de la atmosfera scoţiană, aspră şi întunecată, la clima blândă mediteraneeană. Contactul cu două medii atât de diferite aduce parcă în opera sa două unde deosebite: pe de o parte, fantezia lui generează forme bizare, supranaturale şi apăsătoare, ca în nuvelele *Ciudatul caz al doctorului Jekyll şi al domnului Hyde* (1886), *Băieţii veseli* (1886) *Markheim şi Olalla*, în *Noile nopţi arabe* (1882) sau în *Alte nopţi arabe* (1885); pe de altă parte, imaginaţia i se întoarce spre trecut, robustă, voioasă şi optimistă, când reînvie istoria Angliei, sau aeriană şi surâzătoare când se opreşte la anii îndepărtaţi ai propriei sale copilării (Culegerea de poezii *Grădina de versuri a copiilor* – 1885).

Între 1881 şi 1887 se defineşte şi se impune personalitatea literară a lui Stevenson. *Comoara din insulă* îl scosese din anonimat; *Ciudatul caz al doctorului Jekyll* îi aduce popularitatea.

În răstimpul şederilor în Anglia, Stevenson citeşte multe materiale privitoare la istoria palpitantă, îndeosebi pentru scoţieni, a secolului al XVIII-lea. Acum înmagazinează, de fapt, şi datele de care se va servi, mai târziu, la redactarea romanelor *Răpit de piraţi* (1886) şi *Catriona* (1893), urmarea celui dintâi. Andre Gidé, mare iubitor al lui Stevenson, găsea romanul *Răpit de piraţi* „excelent” [9]. Şi Henry James e încântat de această carte, pe care, exceptând două fragmente, o aşază alături de *Henry Esmond*. Autobiografie fictivă, scrisă în formă arhaică, ea povesteşte peripeţiile eroului în anul 1751. Lucrând la roman, autorul îi scria tatălui său în legătură cu epoca aleasă: *„Găsesc că este o epocă deosebit de pitorească şi mă mir că Scott a*

[9] Ibid., 2 septembrie 1905.

lăsat-o să-i scape” [10]. Plini de culoare i se păreau lui Stevenson anii grei trăiţi de Scoţia după cea de a doua răscoală încercată, în 1745, sub lozinca restaurării Sturaţilor. Cea dintâi, care avusese loc în anul 1715, urmărise să-l aducă la tron, împotriva familiei de Hanovra, pe fiul lui Iacob al II-lea – regele care alungat de la putere în 1688 de către Wilhelm de Orania, fugise în Franţa[11]. Cea de a doua rebeliune iacobită îl susţine pe fiul pretendentului din 1715, pe nepotul lui Iacob al II-lea, prinţul Charlie, numit şi tânărul pretendent. El debarcă în Scoţia în 1745, adună în jurul lui muntenii credincioşi, ocupă oraşul Edinburgh şi înaintează, cu sorţi de izbândă, spre Anglia. Familia domnitoare de Hanovra câştigă însă victoria decisivă în 1746, în lupta sângeroasă de la Culloden. Tânărul pretendent fuge în Franţa, iar scoţienii suferă represalii; formele lor patriarhale de organizare şi viaţă sunt interzise, sunt sărăciţi, urmăriţi, închişi, ucişi; mulţi dintre ei emigrează în America.

Niciun scriitor englez nu este preocupat de această răscoală[12] şi de urmările ei cu atâta intensitate ca Stevenson. Nu îl impresionează atâta visurile naive de viaţă mai bună pe care scoţienii le asociaseră posibilei reveniri a Stuarţilor, cât suferinţele la care ei fuseseră constrânşi după alungarea „pretendentului”. Câţiva ani mai târziu avea să explice, parţial, atracţia sa pentru viaţa socială din Polinezia, comparând-o cu momentele trăite de Scoţia la jumătatea secolului al XVIII-lea. Contemporanii lui din Insulele Pacificului treceau prin nişte situaţii tot atât de grele ca acelea cunoscute cu un secol în urmă de către scoţieni. *„În ambele cazuri a fost impusă o autoritate străină, clanurile au fost dezarmate, căpeteniile risipite, au fost introduse obiceiuri noi, şi, mai cu seamă, acel mod de a socoti banii ca mijloc şi obiectiv al existenţei”*...[13]

Stevenson poposeşte adeseori în convulsionatul secol al XVIII-lea. *Comoara din insulă*, *Băieţii veseli*, *Catriona*, *Seniorul de Ballantrae* îşi desfăşoară acţiunea în acest veac. Tot din el se

---

[10] Apud Lettice Cooper: *Robert Louis Stevenson*, London, Home & Van Thal Ltd., 1947, p. 57.

[11] Pe ţesătura frământărilor primei rebeliuni iacobite se desfăşoară aventurile lui Tom Jones, eroul lui Fielding, şi ale lui Henry Esmond, din romanul cu acelaşi titlu al lui W. M. Thackeray; de aceleaşi tulburări sunt legate şi evenimentele din romanul lui Walter Scott, *Rob Roy*.

[12] Despre ea pomeneşte şi Walter Scott în *Waverley*.

[13] R. L. Stevenson: *In the South Seas*, Tauchnitz, 1901, vol. I, p. 23.

inspiră şi caricatura micului stat german pe care Stevenson îl reconstituie în romanul *Prinţul Otto* (1885). Pe Stevenson îl mai atrag, însă, şi alte momente din trecut: începutul secolului al XIX-lea (*Saint-Yves* şi *Weir din Hermiston*) şi secolul al XV-lea; admirator al lui Villon, el scrie o nuvelă, *Găzduire pentru o noapte*, al cărei erou principal este poetul-bandit; aici, ca şi în nuvela *Uşa seniorului de Malétroit* (acţiunea se petrece în 1429 şi tot în Franţa), el sugerează atmosfera unui ev mediu seducător prin taină şi neaşteptat, înspăimântător prin duritate şi ciudăţenie. Tot în evul mediu se desfăşoară şi acţiunea, proiectată pe fundalul Războiului celor două roze, din *Săgeata neagră* (1888), roman mai facil, cu eroi convenţionali; de altfel, romanul nu-i plăcea nici autorului, după cum îi şi mărturisea într-o scrisoare, lui M. Schwob, când acesta din urmă îşi exprimase dorinţa de a-l traduce.

Şederea în Anglia înseamnă pentru Stevenson şi lărgirea cercului de prieteni din lumea literelor. Îi cunoaşte pe Thomas Hardy şi pe Robert Browning; se împrieteneşte temeinic cu Henry James. Se văd prima oară în Anglia, în 1885; James, cu 8 ani mai vârstnic, devine în casa lui Stevenson un oaspete drag şi bine primit, căruia i se păstra, lângă cămin, un scaun special.

Clima Angliei era nocivă pentru plămânii lui Robert Louis. După pierderea tatălui, scriitorul părăseşte ţara; în 1887 pleacă în America împreună cu mama, soţia şi fiul său vitreg. Nu mai este pasagerul unui vas de emigranţi, călătorul anonim lipsit de mijloace care, cu 8 ani în urmă, îndurase frigul şi foamea pe aceleaşi meleaguri. Cărţile lui, mai populare în America decât în Anglia, îl transformaseră într-un fel de vedetă; i se cer interviuri, este solicitat să colaboreze la diverse publicaţii.

Stevenson se stabileşte în munţii Adirondack, unde scrie câteva dintre cele mai remarcabile eseuri: *Un capitol despre visuri*, *Lampagiii*, *Pulvis et umbra*; tot aici începe romanul *Seniorul de Ballantrae*. Îl concepe într-o casă izolată, situată în afara unui cătun; era iarnă şi întuneric când, într-un dialog interior, autorul îşi propunea să-l înceapă: *„Hai să făurim o poveste, o poveste despre mulţi ani şi multe ţări, despre mare şi despre uscat, despre sălbăticie şi civilizaţie”*.[14]

[14] R. L. Stevenson: *The Genesis of The Master of Ballantrae*, în *The Essays*, London, Macdonald, 1950, p. 442.

Stevenson doreşte pentru această carte a sa un subiect cu caracter legendar şi, în linii mari, familiar cititorilor; îi vine în minte cazul ciudat al unui fachir îngropat şi reînviat. Imaginează, pentru acest episod, împrejurimile reci ale munţilor Adirondack. Şi în timp ce căuta cu fervoare liniile subiectului şi ale personajului, le descoperă, dintr-o dată, într-o poveste imaginată cu 9 ani în urmă, sub ploile şi ceţurile Scoţiei. Astfel începe munca la *Seniorul de Ballantrae*.

Respins parcă de emisfera nordică şi de viaţa civilizată Stevenson părăseşte, în iunie 1888, continentul american şi se îndreaptă spre Australia. În cele 18 luni petrecute în călătorii pe ocean termină cartea începută în colaborare cu Lloyd, fiul soţiei sale, *Cutia greşită* (1889), poveste bufă a rătăcirilor unui cadavru împachetat în locul unei statui, şi romanul, început în America, *Seniorul de Ballantrae*. În timp ce lucra la finalul romanului, primele capitole se şi tipăreau într-o revistă americană, *The Scribner's Magazine*. În Anglia avea să apară mai târziu.

În martie 1890 Henry James îi scria lui Stevenson: *...„cea mai intensă pulsaţie a vieţii mele literare ca şi a aceleia a multor altora a fost Seniorul de Ballantrae... un cristal curat, dragul meu, o operă de o artă rafinată şi inefabilă"*.[15]

Acţiunea romanului începe în timpul celei de a doua rebeliuni iacobite şi se desfăşoară în următorii 18 ani. Imaginaţia intens dramatică a lui Stevenson reia problema predilectă a dualităţii bine-rău şi o întrupează de asta dată nu într-un *alter ego*, ca în *Cazul doctorului Jekyll*, ci într-un cuplu de fraţi duşmani dintr-o familie de nobili scoţieni.

Cei doi fraţi nu deţin în exclusivitate binele sau răul. Ambiguitatea umană reprezentată în nuvelă prin simbioza Jekyll-Hyde este conţinută de fiecare dintre eroii romanului, văzut în desfăşurare, în timp.

James, fratele cel mare, viitorul lord Durrisdeer este interesat, lipsit de scrupule, perfid. El are însă strălucirea şi energia personajului satanic care îşi ascunde forţele demonice sub o mare putere de seducţie. Naratorului, Mackellar, îi evocă pe eroul miltonian: *„Avea toată gravitatea şi ceva din splendoarea Satanei în Paradisul pierdut"*. Părând a purta în sine taina nemuririi, el apare viu şi nevătămat de fiecare dată când i se

[15] *Henry James and Robert Louis Stevenson*, op. cit., p. 185.

plânge moartea: după lupta de la Culloden sau după lovitura primită în duelul cu Henry. Frumos, spiritual şi talentat, se pricepe să exprime şi ceea ce nu simte; gesturile îi sunt fireşti, cuvintele agere sau învăluitoare, ştie să tacă, să privească, să cânte. Făcându-se iubit, fură, de fapt, sentimente ce nu i se cuvin, în măsura în care acestea se datorează unor aparenţe înşelătoare. Alături de el, păleşte mezinul, Henry, un tânăr întunecat, om plat şi cumsecade; în cei ce-l iubesc şi-l admiră pe James, Henry nu trezeşte decât sentimente călduţe.

James îi provoacă mezinului tot felul de suferinţe şi pagube; până la sfârşit, pentru a scăpa de urmărirea diabolică a fratelui, Henry îşi părăseşte ţara şi pleacă în America. Dar cea mai tristă consecinţă a sadismului lui James nu constă în modificările exterioare impuse căii urmate de Henry, ci într-una mult mai adâncă, în procesul de prefacere temperamentală trăit de Henry. Treptat, bunul Henry în care s-au adunat resentimente de atâta vreme înăbuşite, uitând de vechea sa onestitate şi smerenie, îşi pune în minte să-l piardă pe James. Se produce un transfer de comportări: Henry scoate la iveală o capacitate de a urî asemănătoare cu a fratelui mai mare; iar James dovedeşte o credulitate neaşteptată, asemănătoare cu a mezinului. Însă Henry nu are titanismul malefic al fratelui său, iar James ştie să-şi întâmpine sfârşitul cu eleganţa şi inteligenţa lui de totdeauna. Interesul cititorului se îndreaptă obsedant spre James, Seniorul de Ballantrae. Treptat, şi simpatia lui, la început întoarsă către Henry, se detaşează de acesta cu milă. Fratele demonic încetează de a mai fi doar un geniu rău. Faptele lui reprobabile încep să apară ca nişte consecinţe ale unor energii şi aspiraţii anarhice; este înspăimântător, dar nu dezgustător; şi să nu uităm că în Comedia Divină, Ruggieri este mai prejos de Brunetto Latini; iar în cea Umană domnişoara Michonneau este mai prejos de ocnaşul Vautrin.

Finalul romanului este puţin forţat; cea de a treia moarte a lui James şi încercările desperate de a-l salva ale lui Secundra Dass, care izbuteşte să-l facă să mai deschidă o dată ochii, atât cât să provoace fratelui său un şoc mortal şi astfel să piară împreună, ca Eteocle şi Polinice, nu l-a mulţumit nici pe Stevenson. În martie 1888 acesta îl informa pe Henry James, într-o scrisoare, că ultima parte a romanului nu i se pare bine concepută; o găsea neverosimilă şi se temea că ar putea compromite şi restul

cărţii. Rezervele autorului cu privire la sfârşitul cărţii le-au împărtăşit şi alţii (W. E. Henley, Leslie Stephen etc.). Dar lui Henry James romanul i-a plăcut întru totul. De asemenea lui Andre Gidé, care nota în jurnalul său, la 17 decembrie 1913: *„Ciudată carte, în care totul este admirabil, dar într-o asemenea măsură eterogen, încât pare o mostră cu eşantioane din toate calităţile în care excelează Stevenson”*.

Optsprezece luni a călătorit Stevenson pe mări şi pe oceane; s-a oprit în insulele Marchize, Tahiti, la Honolulu, Gilbert, Samoa. Cobora şi se apropia de neguţătorii albi şi de localnici: războinici, conducători de triburi. Bolnav, este vizitat şi îngrijit în Tahiti de prinţesa neagră Moë, cea care l-a inspirat şi pe Pierre Loti *(Le mariage de Loti)*. Stă de vorbă, fără teamă, cu bolnavii dintr-o leprozerie, joacă crochet cu copiii; îl roagă într-o scrisoare pe Sidney Colvin să adune cârpe şi să le trimită fetiţelor de aici pentru rochiile păpuşilor.

În octombrie 1890, Stevenson se fixează definitiv în arhipelagul Samoa, la Vailima – locul celor „cinci ape” – unde cumpără un mic domeniu la poalele muntelui Vaea. Îşi construieşte o casă între palmieri şi cocotieri, „girafe vegetale”, cum îi plăcea să le numească. Era o gazdă admirabilă; se împrieteneşte cu albi şi băştinaşi; aceştia îi zic *Tusitala*, „cel ce spune poveşti”.

O convenţie încheiată la Berlin în 1889, stabilind că Samoa rămâne sub un triplu control: englez, american şi german, prevede totodată înlocuirea regelui Mataafa. Înlăturarea şi exilarea acestui şef popular, care condusese cu înţelepciune şi hotărâre, i se pare lui Stevenson nedreaptă. El adresează ziarului *Times* câteva scrisori deschise (1892) în care semnalează nedreptatea, riscând pericolul de a fi îndepărtat de pe insulă de către autorităţile germane, iar în Europa, pe acela de a nu fi înţeles. Sidney Colvin se teme că interesul pentru băştinaşi îi va seca forţa creatoare: chiar Henry James îi reproşa, într-o scrisoare, timpul pierdut cu asemenea preocupări.

Cu rigoare şi seriozitate cercetează Stevenson tulburările din Samoa în *O notă pentru istorie* (1893). Îşi dă osteneala să înveţe limba indigenilor, este preocupat de viaţa şi de problemele lor; luptă împotriva obiceiului de a se lua capete în războaiele dintre localnici. Cere să se îmbunătăţească hrana prizonierilor de

război; devine un fel de profet pentru ei, iar când sunt eliberaţi, foştii prizonieri construiesc până la casa lui „Drumul recunoştinţei” sau „Calea inimilor iubitoare”.

Dincolo de îmbrăcămintea pitorească şi de obiceiurile primitive şi copilăroase ale insularilor, Stevenson vede veşnicele nedreptăţi şi dureri omeneşti. *„Nu poţi şti...* scria el prietenilor îngrijoraţi pentru creaţia lui... *ce este politica, nici ce este viaţa omului, până când nu o vezi redusă la o scară mică şi nu mizezi pe ea propria-ţi libertate. Pentru nimic în lume nu aş fi renunţat la acest lucru.”* [16]

În insulele Pacificului, Stevenson pare a fi găsit ceea ce căuta: soare, mare, păduri, pentru trupul său fragil; autenticitate omenească pentru suflet. Când prietenii îl roagă insistent să se întoarcă, el răspunde: „Prefer Samoa... Nu mi-au fost niciodată dragi oraşele, casele, societatea ori [se pare) civilizaţia.” [17]

Ţara făgăduinţei, care-i umpluse din copilărie fantezia, i-a apărut, când nu mai nădăjduia să o afle, *„pe insula ta de soare”*, cum scria într-o poezie închinată prinţesei Moë.[18]

Îndepărtatul Stevenson rămânea pentru prietenii lui europeni *„o voce rătăcitoare”*, cum se numea singur într-o scrisoare către M. Schwob. Scrie şi i se scrie; în afara corespondenţei foarte regulate cu Sidney Colvin, deosebit de interesantă este şi cea purtată cu Henry James. James îi trimite, pe lângă propriile sale opere, cărţi de Zola, Anatole France, Kipling, Paul Bourget, iar Stevenson – daruri exotice.

Prietenii se temeau că interesul pentru băştinaşii din Samoa îi va sărăci vâna literară. Poate că niciodată Stevenson nu a fost mai rodnic decât în răstimpul petrecut pe insule. Scrie versuri, două volume cu însemnări de călătorie, *În mările sudului* (1896), romanele *Naufragiatul* (1892), în colaborare cu Lloyd, *Catriona* (1893) – urmare la *Răpit de piraţi*, *Refluxul* (1894), volumul de nuvele *Nopţi de veghe pe insule* (1893). Se trezea în zorii zilei şi se apuca imediat de lucru. Scria tot timpul şi oriunde; poziţia favorită: pe podea, cu hârtia pe genunchi. Obişnuit să lucreze în acelaşi timp la mai multe opere, pentru a se relaxa prin variaţie,

[16] *Henry James and Robert Louis Stevenson*, op. cit., p. 218.

[17] Henry James îi scrie în iulie 1888: *... „Întoarce-te. Lasă tot, zvârle tot, şi vino... Este un strigăt egoist: te doresc înapoi: căci literatura e goală şi Bournemouth e pustiu fără dumneata”...* (*Henry James and Robert Louis Stevenson*, op. cit., p. 173–174).

[18] R. L. Stevenson: *Collected Poems*, op. cit., p. 264.

Stevenson începuse, în 1894, două romane: *Saint-Yves* şi *Weir din Hermiston*.

Cu *Weir din Hermiston*, *Catriona*, şi, parţial, cu *Saint-Yves*, se întorcea în Scoţia. Foarte departe de ţară, într-un cadru exotic pe care şi-l dorise dintotdeauna şi în care se stabilise definitiv, inspiraţia lui se hrănea, ca şi cea a lui James Joyce, din seva meleagurilor părăsite. Pe coasta Californiei nota cu gândul la Scoţia: *„Ţara aceasta cenuşie, cu arhipelagul ei ploios, bătut de valurile mării, nu are o frumuseţe deosebită; întinderile muntoase întunecate, aşezările neaspectuoase, negre de cărbune; câmpiile golaşe, neîmbietoare, posace; oraşul ei ciudat, cenuşiu, plin de închisori, unde duminica dăngănesc clopotele, şuieră vântul şi izbesc ploi torenţiale. Nici nu ştiu dacă doresc să trăiesc acolo; dar dacă, într-o ţară îndepărtată, aud o voce înrudită cântând: «O, de ce-am plecat din patria mea?», mi se pare, deodată, că nicio frumuseţe de sub bolta cerească, şi nicio tovărăşie bună sau înţeleaptă nu-mi pot răsplăti lipsa ţării mele. Deşi cred că voi muri pe alte meleaguri, totuşi, în adâncul inimii mele, doresc să fiu îngropat sub bulgării pământului scoţian”*.[19]

Pe acest pământ scoţian se desfăşoară acţiunea celui din urmă al său roman, *Weir din Hermiston*, inspirat de figura unui judecător celebru, Robert Macqueen lord Braxfield, al cărui portret, pictat de Raeburn, îl fermecase odinioară.

Stevenson îşi dicta cartea Isabellei, fiica vitregă; o dicta curgător, ca şi cum romanul se afla de multă vreme conceput şi maturizat în mintea lui. Lucra intens şi poate ar fi trebuit să-şi îngăduie un răgaz; dar el credea că *„e mai bine să-ţi pierzi sănătatea ca un risipitor, decât să o iroseşti ca un avar. E mai bine să trăieşti şi apoi să pieri, decât să mori câte puţin în fiecare zi, în camere de bolnavi. Începeţi cu orice preţ opera: chiar dacă doctorul nu-ţi dă decât un an, chiar dacă şovăie şi pentru o lună, ia-ţi curajos avânt şi vezi ce se poate face într-o săptămână. Nu trebuie să cinstim munca utilă doar în lucrările duse până la capăt... Toţi cei ce au pus la cale o treabă bună, din toată inima lor, au şi făcut-o, chiar dacă mor înainte de a avea timp să o semneze.”* [20] Stevenson nu a mai avut timpul să

---

[19] R. L. Stevenson: *Silverado Squatters*, în vol. *The Amateur Emigrant*, p. 213.

[20] R. L. Stevenson: *Virginibus puerisque*, op. cit., p. 107.

semneze *Weir din Hermiston*. În 1894, o hemoragie cerebrală l-a răpus în două ore. Băştinaşii l-au îngropat pe vârful muntelui Vaea.

Saint-Yves a fost încheiat de A. Quiller-Couch, care a scris ultimele şapte capitole după finalul indicat celor din jurul său, de scriitor, în timpul vieţii. Din romanul *Weir din Hermiston* s-au publicat doar capitolele terminate şi un apendice, în care Sidney Colvin indica, laconic, intenţiile autorului în ceea ce priveşte evoluţia personajelor. Chiar din aceste capitole se observă imediat că, la 44 de ani, când îl scria, Stevenson depăşise tot ce crease până atunci, că intrase într-o etapă nouă, de mare stăpânire a condeiului.

Arta şi acţiunea au fost cele două visuri ale lui Stevenson. Cu o lună înainte de a muri îi scria unui prieten: *„Ar fi trebuit să fiu în stare să construiesc faruri şi în acelaşi timp să scriu Catriona”*.[21] Pentru că o sănătate şubredă i-a interzis acţiunea propriu zisă, Robert Louis s-a mulţumit să scrie despre ea; şi, poate, ca o compensaţie, a scris despre acţiunea concentrată, în care fapte excepţionale se petrec în intervale scurte de timp şi împrejurări neobişnuite: sub forma aventurii.

*

Aventura înseamnă în genere căutare. Ea devine uneori un simbol în cărţile în care peripeţiile ascund de fapt investigaţia interioară, sondajul în necunoscut. Atunci povestea unor aventuri este străbătută, ca la E. A. Poe, de fiorul tainei ce învăluie viaţa omenească, sau ca la Melville, de angoasa luptei cu necunoscutul şi incognoscibilul; ori, ca la Stevenson, de nevoia unei vieţi eroice şi strălucitoare. Lui Stevenson i se părea că societatea contemporană ignoră tocmai această nevoie vitală a omului, contribuind astfel la treptata lui alienare. Într-o scrisoare el se plângea: ...„civilizaţia noastră e o treabă neloială şi murdară: lasă la o parte atâtea lucruri din om” [22].

La jumătatea veacului trecut, când se naşte Stevenson, nădejdile epocii industriale păreau întrupate în faimoasa *expoziţie din 1851*; în 1890, cu 4 ani înainte de moartea lui, avea loc marea grevă a docherilor. Iluziile unei bune stări

[21] Apud R. L. Stevenson: *Collected Poems*, op cit., XX, p. 485 (Note).

[22] Apud G. K. Chesterton: *The Victorian Age in Literature*, Oxford University Press, 1913, p. 149.

generale se destrămau. Realiştii robuşti şi luminoşi, Dickens şi Thackeray, muriseră de mult. Ceva din tristeţea timpului răzbătea în scepticismul lui Meredith şi Butler, în romanele pesimiste ale lui Hardy. Spiritele păreau obosite de excesul de pozitivism şi utilitarism, în Anglia, poate, mai mult decât pe continent; nevoia de evaziune îşi găseşte o portiţă în romanul istoric, exotic sau de aventuri; ea îşi află ecoul în succesul lui Stevenson, Kipling, Conrad sau Loti. Lumea exotică ori fantastică făurită de ei, este o declaraţie tacită a dorinţei de a o ignora pe cea în mijlocul căreia trăiau. De aceea imaginaţia, şi nu observaţia exactă, reprezintă pentru ei calitatea fundamentală a scriitorului. În eseul *Lampagiii*, Stevenson opune aceste două calităţi; el vorbeşte despre sterilitatea celei din urmă şi funcţia înnobilatoare a celei dintâi. În paginile unui „realist”[23] aflăm, scrie Stevenson, *„tabloul unei vieţi alcătuite din noroi şi fiare vechi, dorinţe şi temeri ieftine, pe care ne ruşinăm să ni le amintim şi de care nu ne sinchisim dacă le-am uitat”* [24]. Le reproşează scriitorilor naturalişti că, în dorinţa de a zugrăvi omul obişnuit, spre deosebire de Whitman, care a ştiut să-i surprindă bucuriile şi poezia, ei creează un personaj cenuşiu şi plicticos.

Repudiind naturalismul cu care angajează, după cum se vede, o adevărată polemică în repetate discuţii de principiu, Stevenson se orientează către literatura romantică. Autorii săi favoriţi – despre care scrie, şi a căror influenţă în opera sa o declară deschis – sunt romantici: Poe, Scott, Hugo, Dumas. Dar din romantism Stevenson ia în primul rând bucuria zărilor largi, seducţia necunoscutului şi a neobişnuitului. El respinge nota elegiacă, boala veacului; *„... această Maladie de René, cum ne place să o numim în Europa, este, în multe privinţe, un fenomen dintre cele mai umilitoare şi morbide”* [25].

---

[23] Întrebuinţând termenul „realist”, Stevenson se gândeşte, de fapt, la naturalişti. Pentru el scriitorul realist este *„observatorul (sărman suflet, cu documentele sale!)”* (*Lampagiii*, *Across the Plains*, p. 330, sbln. ns.). De altfel Stevenson cerea scriitorului, nu *„Povestiri adevărate, ci tipice”*, (*O umilă obiecţie*, în *Memories and Portraits*, Tusitala edition, vol. XXIX. p. 136), ceea ce contrazice naturalismul, dar nu şi realismul.

[24] R. L. Stevenson: *Across the Plains*, op. cit., p. 327.

[25] R. L. Stevenson: *Walt Whitman*, în *The Essays*, London, Macdonald, 1950, p. 42.

În articolul *O umilă obiecţie*, Stevenson repetă că *„arta nu concurează cu viaţa”.* Romanul *„există nu prin asemănarea lui cu viaţa... ci printr-o incomensurabilă deosebire faţă de viaţă... Viaţa este monstruoasă, infinită, ilogică, abruptă şi sfâşietoare; o operă de artă este, în comparaţie cu ea, simplă, finită, unitară, raţională, cursivă...”* [26]. Arta ordonează realitatea. Romanele *„clarifică lecţiile vieţii; ele ne scot din noi înşine, ne obligă să-i cunoaştem pe alţii.”* [27]

Dar închipuirea unei lumi noi în artă nu însemna pentru Stevenson refuzul realităţii. El reproşează naturalismului incapacitatea de a sesiza „bucuria” vieţii şi de a sugera omului existenţa unei lumi frumoase şi ideale către care ar putea năzui, pentru că nădăjduim cu toţii *„că şi noi am putea fi eroi”* [28]. De aceea, aventura nu are în opera lui Stevenson doar o valoare ornamentală, iar scrierile lui nu au doar un merit stilistic. *„Nu există nicio carte bună fără învăţăminte frumoase; dar lumea e vastă şi principiile de asemenea”*, afirma Stevenson. O carte nu le poate satisface pe toate *...„nu putem prinde soarele în tablouri, nici binele abstract (dacă aşa ceva există) în cărţile noastre; ...e de ajuns dacă străluceşte un spirit generos, chiar asupra unor detalii false”* [29].

Împrejurările excepţionale devin pentru Stevenson un prilej de verificare a omului, uneori chiar de autocunoaştere. Henry James explica atracţia lui Stevenson pentru „extraordinar” prin faptul că *„cele mai nobile simţăminte – incertitudinea, cutezanţa, hotărârea, pasiunea, curiozitatea, bravura, elocinţa, prietenia – sunt implicate în el şi este infinit de important ca tradiţia acestor lucruri preţioase să nu piară”* [30].

Neobişnuitul se prezintă în opera lui Stevenson sub forma cadrului exotic sau îndepărtat în timp, a evenimentului rar, a personajelor de excepţie. Călătoria, cuprinsă în ţesătura epică a celor mai multe dintre romanele sale, este parcă o invitaţie de a căuta aventura. Personajele lui pleacă, de bună voie, sau „răpite”, în America, spre Pacific, ori în direcţii necunoscute. Ele se întâlnesc cu piraţi, contrabandişti, îngroapă comori sau le

[26] R. L. Stevenson: *Memories and Portraits*, op. cit., p. 136.
[27] R. L. Stevenson: *Across the Plains*, op. cit., p. 330.
[28] R. L. Stevenson: *Lampagiii*, în *Across the Plains*, op. cit., pp. 331–332.
[29] R. L. Stevenson: *Memories and Portraits*, op. cit., p. 115.
[30] Henry James: *Robert Louis Stevenson*, în *Henry James and Robert Louis Stevenson*, op. cit., p. 152.

caută pe cele ascunse de alţii. Oameni şi fapte rămân îndelungată vreme ori pentru totdeauna învăluite în enigmă: ce s-a întâmplat cu tatăl lui David Balfour? Cum a murit tatăl lui Dick Shelton *(Săgeata neagră)*; pe ce cale va merge viaţa lui Alan Breck, a lui Secundra Dass, a frumoasei Olalla?

Uneori, în desfăşurarea episoadelor intervine nota fantastică; o sticlă miraculoasă poate îndeplini orice dorinţă *(Diavolul din clondir)*, un individ se dedublează în momente diferite în timp *(Doctorul Jekyll)* sau chiar în acelaşi moment *(Markheim)* [31]. Alteori supranaturalul ne este sugerat cu abilitate de o naraţiune în care episoadele rămân, de fapt, verosimile. Marcel Schwob vorbea despre realismul ireal sau irealitatea realismului lui Stevenson (Spieilège, Paris, Mercure de France, pp. 77, 80–81). Expresia revine şi la Mario Prato care vede în acest *„realismo irreale”* – o consecinţă a contrastului între atenţia lucidă a naratorului pentru concret şi caracterul de excepţie al faptelor povestite (*Storia della letteratura inglese*, Firenze, Sansoni, 1960, p. 622). Până la sfârşit, totul se lămureşte în chip logic, dar cititorului i se transmite starea de tensiune prin care sunt presupuse a trece personajele uimite de ciudăţenia aparent inexplicabilă.

La această tensiune contribuie şi gustul lui Stevenson pentru nota macabră[32]. (Existenţa unui club de sinucigaşi – *Noile nopţi arabe*; cele două sau chiar trei morţi aparente ale Seniorului de Ballantrae; femeia-vampir care se hrăneşte cu sânge de om viu – *Olalla*; bătrânul nebun care se bucură când valurile uriaşe aduse de furtună înghit corăbiile şi pândeşte pe naufragiaţii scăpaţi, pentru a-i ucide – *Băieţii veseli*.)

Personajul romanelor naturaliste i se părea lui Stevenson plat şi plicticos, incapabil să sugereze nobila vibraţie umană. Platitudinii acestuia i se opune personalitatea şi forţa eroului Stevensonian. Fără îndoială că Stevenson îi datorează lui Carlyle ceva din cultul energiei umane şi al efortului eficient; în bine sau în rău, prezenţa lui colorată se ridică deasupra banalităţii.

Stevenson, în a cărui familie era vie tradiţia presbiteriană scoţiană, este preocupat de polaritatea morală bine-rău. Ea apare în forme variate: uneori este întrupată în doi fraţi – James

---

[31] Supranaturalul are, în povestirile de mai sus, o funcţie anume într-o alegorie morală, el este un simbol al străfundurilor sufleteşti.

[32] În tradiţia romanului gotic.

şi Henry *(Seniorul de Ballantrae)* sau tatăl şi unchiul lui David Balfour *(Răpit de piraţi)*. Alteori, succesiv sau simultan, ea este conţinută în aceeaşi fiinţă (Doctorul Jekyll, Markheim). Personajul lui satanic este adeseori marcat fizic: Bill are o cicatrice, lui Long John Silver îi lipseşte un picior, James, seniorul de Ballantrae, este *neobişnuit* de frumos. În cadrul acestei dualităţi autorul cunoaşte un fel de atracţie, aparent bizară, a demonicului. Jim Hawkins este impresionat de piraţi; admiră energia lui Billy şi a lui Long John, deşi îi cunoaşte ca pe nişte ucigaşi. Onestul Mackellar, naratorul *Seniorului de Ballantrae*, se simte atras de James. Dar însuşi Stevenson declara: *„Nu mică a fost mândria mea pentru John Silver; şi până în ziua de azi pot spune că mai degrabă îl admir pe acest aventurier calm şi înspăimântător”* [33].

Se află în eroul demonic o taină ce se vrea explicată: binele presupus care ar putea fi descoperit şi rădăcinile răului care, găsite fiind, ar putea fi înlăturate. Există, asociat cu personajul satanic, un izvor neobişnuit de energie, de vitalitate, o fervoare, o putere de voinţă – trăsături care, în serviciul binelui, ar putea deveni calităţi.

Alături de ecourile seducţiei romantice a satanismului, interesul lui Stevenson pentru personajul pătat moralmente, se explică şi printr-o năzuinţă de a surprinde omul în ambiguitatea sa, de a îmbrăţişa întreaga realitate umană. Omul poate părea monstruos... *„şi totuşi, privit mai îndeaproape, cunoscut aşa cum îl ştiu cei din jur, de ce calităţi surprinzătoare poate da dovadă! Sărman suflet, născut pentru atât de puţin, zvârlit printre atâtea greutăţi, încărcat cu dorinţe incomensurabile şi atât de inconsistente... oprindu-se, în mijlocul vieţii sale de un moment, pentru a dezbate binele şi răul”* [34] ... David Balfour exprimă cam aceeaşi idee: *„Nicio tagmă de oameni nu-i pe de-a-ntregul ticăloasă, ci fiecare îşi are păcatele şi virtuţile ei, iar aceşti tovarăşi de corabie ai mei nu se deosebeau în această privinţă de toţi ceilalţi oameni”* [35].

---

[33] R. L. Stevenson: *Prima mea carte: „Comoara din insulă”*, în *The Essays*, op. cit., p. 456.

[34] R. L. Stevenson: *Pulvis et umbra*, în *Across the Plains*, op. cit., pp. 376–379.

[35] R. L. Stevenson: *Răpit de piraţi*, în rom. de F. Papadache, Ed. Tineretului, Buc., 1960, pp. 51–52.

Dincolo de sublinierea ambiguităţii umane răzbate încrederea în esenţa bună a omului, sentimentul că fondul lui nobil a fost corupt de o societate care i-a stâlcit natura adevărată; Markheim îi replica celui ce declarase că îl cunoaşte până în fundul sufletului: *„Cine-ar putea să mă cunoască? Viaţa mea e doar un travesti şi o autodefăimare. Am trăit ca să-mi dezmint natura. Toţi oamenii fac aşa: toţi oamenii sunt mai buni decât această mască ce creşte pe ei şi îi sufocă.”* [36]

Binele este fragil, poate fi uşor corupt, degradat, destrămat. Răul nu trebuie ignorat şi nici lăsat să se dezvolte, fie chiar şi pe un făgaş izolat. El trebuie supus judecăţii conştiinţei. Conştiinţa nu înseamnă doar luciditate; ea este discriminatorie şi activă şi se exprimă în adoptarea unei atitudini. Stevenson ne înfăţişează în nuvela *Markheim* lupta morală desfăşurată în conştiinţă. Un individ a ucis un negustor că să-l jefuiască; scotoceşte prin odăi în căutarea banilor; se iveşte un altul care pare a-l cunoaşte: îi vorbeşte despre trecutul lui şi perspectivele triste de viaţă, îi arată, că, în urma gestului de azi, va păşi, probabil, dintr-o crimă în alta; de pildă acum va apărea servitoarea şi nu va avea de făcut altceva decât să o ucidă, pentru a nu fi prins. Markheim respinge această posibilitate; trăsăturile celuilalt, strălucind de tandreţe şi triumf, devin difuze, se topesc – omul dispare. Se aude soneria: soseşte femeia de serviciu; Markheim o trimite să anunţe poliţiei crima sa. Conştiinţa s-a trezit şi a reprimat răul înainte ca acesta să dobândească o şi mai gravă amploare; dar ea trebuie să fie permanent trează, să ia atitudine *in statu nascenti* şi nu după ce maleficul a fost pus în mişcare. Problema ne reaminteşte dezbaterea sufletească şi chiar situaţia lui Raskolnikov. De altfel, la scurt timp după ce a compus această povestire, Stevenson îi scria entuziast unui prieten despre *Crimă şi pedeapsă*. Nu se ştie dacă a citit-o înainte sau după ce a scris *Markheim*. Preocupat de adâncimile vieţii sufleteşti şi de ciudăţeniile ei, Stevenson a încercat uneori, după cum am remarcat, să dea o expresie alegorică sau simbolică gravelor probleme morale.

Afirmând că Stevenson adaugă analiza psihologică la tradiţia lui Dumas, Henry James a schiţat formula creaţiei stevensoniene: romanul de aventură şi analiză.

---

[36] R. L. Stevenson: *Markheim*, în *The Great Short Stories*, USA, The Pocket Library, 1954, p. 160.

În romanele sale, Stevenson ştie să creeze, adeseori, impresia unei logici a acţiunii prin înlănţuirea firească a comportării şi gesturilor umane; cauzele se acumulează, ca mai târziu la J. Conrad, într-o ţesătură de momente interdependente şi necesare.

David Daiches observa că majoritatea scriitorilor victorieni se caracterizează printr-o oarecare neglijenţă stilistică şi că preocuparea pentru construcţia operei şi îmbunătăţirea stilului apar prima oară o dată cu Stevenson[37]. Proza lui nervoasă, selectarea îngrijită a cuvintelor, coloritul pe care îl capătă în frază cele mai umile obiecte, au stârnit admiraţia multora dintre scriitorii care i-au urmat. Henry James afirma: *„Înainte de orice, este un scriitor care are stil”* [38]. *„Niciun om nu a scris vreodată atât de bine ca Stevenson”* [39], spunea G. K. Chesterton. Fraza lui este modernă: suplă, fără podoabe, uneori chiar eliptică, alteori aparent îngreuiată de paranteze, semn de punctuaţie plăcut analiştilor care iubesc precizia. În prefaţa din 1889 a *Seniorului de Ballantrae*, Stevenson prezintă romanul ca suma unor vechi însemnări autentice dăruite de o gazdă din Scoţia, pentru a fi publicate, după ce vor fi înfrumuseţate stilistic. Autorul îi răspunde că va publica manuscrisul *„aşa cum se găseşte... pentru că nimic nu este atât de nobil ca simplitatea... şi nimic nu e atât de interesant”* [40].

După moartea lui Stevenson, unii prieteni au încercat să-şi exprime durerea de a-l fi pierdut – şi poate, uneori, să dovedească legătura lor cu o personalitate atât de notorie – îngrijindu-se în chip cu totul neobişnuit de reputaţia lui postumă. Corespondenţa lui e publicată foarte repede, dar trunchiat şi neglijent; se scoate în relief viaţa lui neobişnuită; personalitatea este substituită operei. În 1914, o dată cu *Un studiu critic* al lui F. Swinnerton, apare prima carte care îi clatină reputaţia. Urmează alte câteva *„mai degrabă stupide, scrise să-l*

---

[37] David Daiches, *Introductions to English Literature*, *The Victorian Age in Literature*, op. cit., p. 148.

[38] *Robert Louis Stevenson*, în *Henry James şi Robert Louis Stevenson*, op. cit., p. 126.

[39] Ibid., p. 233 (*Scrisoare către James* – VII, 1893).

[40] R. L. Stevenson: *The Essays*, op. cit., p. 449.

diminueze pe Stevenson” [41]. Prestigiul lui scade treptat. Abia după 1940 se impune un nou interes pentru opera sa. Cu timpul se clarifică şi influenţa pe care Stevenson a exercitat-o asupra câtorva scriitori.

În autobiografia sa, G. K. Chesterton îşi mărturiseşte admiraţia fierbinte pentru Stevenson, căruia, de altfel, îi închină un întreg volum. Joseph Conrad – ostil naturalismului ca şi Stevenson – opune societăţii birocratice, vlăguite, romantismul aventurii, al decorului exotic şi al mării; ca şi el, adaugă, la vechea formulă a romanului de aventuri, studiul sufletului omenesc.

În Franţa, din a cărei literatură (Montaigne, Hugo, Dumas, etc.) Stevenson a extras seva principalelor sale trăsături, înrâurirea operei lui se va simţi, după cum observă Jean-Marie Carré[42], fie direct, asupra lui Pierre Benoit, Mac Orlan, Marc şi Louis Chadourne şi Jean Dorsenne, fie indirect prin intermediul lui Marcel Schwob. Din fragedă tinereţe, Schwob trăieşte în haloul ficţiunii stevensoniene. Citind *Comoara din insulă* descoperă *„puterea unui nou creator de literatură”*, îşi dă seama că spiritul său va fi de acum înainte obsedat *„de imagini de o culoare necunoscută şi de sunete încă neauzite.”* [43] S-ar părea că tot din problematica lui Stevenson, căruia de altfel îi şi dedică volumul *Coeur double*, se inspiră şi când poposeşte asupra polarităţii bine-rău. Aceasta este şi semnificaţia „inimii duble”, în care *„egoismul ţine în echilibru caritatea”* [44]. Povestirea *Omul dublu* prezintă un asasin cu două conştiinţe – una onestă şi alta criminală – care sunt, succesiv, ca la doctorul Jekyll, în acţiune sau în letargie. *Vieţile imaginare* par a fi o ilustrare artistică a ideilor din eseul lui Stevenson *Pulvis et Umbra*.

Privită astăzi, opera lui Stevenson izbeşte prin modernitatea artei narative şi a câtorva dintre problemele ei centrale. Modern este interesul pentru complexitatea şi ambiguitatea umană, cât şi sentimentul, la Stevenson încă implicit al hazardului arbitrar. Se desprinde din lectura operelor sale ca şi la Conrad, tristeţea şi nevoia de fugă a omului ce nu mai crede într-o posibilă

[41] G. K. Chesterton: *Autobiography*, London, Hutchinson & Co., 1837, p. 96

[42] Jean Marie Carré: *R. L. Stevenson et la France*, în *Mélanges d’histoire littéraire générale et comparée offerts à Baldensperger*, vol. I, Paris, 1930.

[43] M. Schwob: *Spicilège*, Paris, Mercure de France, MCMXXI, p. 72.

[44] M. Schwob: *Coeur double*, Paris, Les Editions G. Crès et Cie, MCMXXI, p. 7.

armonie a lumii în care trăieşte. Prăbuşirea idealurilor victoriene[45] a creat în jurul acestei generaţii un gol; lipsa unor idealuri reale coordonatoare îi face, probabil, să le caute pe mări sau în sălbăticie departe de societatea în care s-au format; tot ea le ascute sentimentul amar al hazardului inechitabil şi al precarităţii omului; le generează deci, într-o măsură, impresia, neexplicitată, a absurdului. Ea este mai puternică decât oriunde în romanul lui Stevenson, *Refluxul*; aici lucrurile se leagă între ele cu o aparentă consecvenţă, dar rămân suspendate, fără sens. Surprinzătoare este oprirea lui Stevenson într-un eseu, asupra figurii lui Caligula; ca şi mai târziu lui Camus, i se părea că imaginea unui masacru săvârşit de acest împărat roman, înfăţişează, *„miniatural, ceea ce face natura cu trecătoarea speţă a oamenilor.”* [46]

Dar în acelaşi timp, neoromanticul Stevenson îşi exprimă în visurile de eroism ale cărţilor sale credinţa în frumuseţea fiinţei omeneşti. Parafrazându-l pe Keats, într-unul dintre eseuri, el dădea glas crezului său:

An aspiration is a joy forever.[47]

Cornelia Comorovski

---

[45] În scurta poezie *In the States*, Stevenson exprima în versuri convingerea sa în declinul Angliei (*Collected Poems*, op. cit., p. 139).

[46] R. L. Stevenson: *Aes Triplex*, în *Virginibus puerisque*, op. cit., pp. 100–101.

[47] *În veci e bucurie – năzuinţa* (R. L. Stevenson: *El Dorado*, în *Virginibus Puerisque*, op. cit., p. 109.)

Către Sir Percy Florence şi Lady Shelley

Iată o poveste care se extinde asupra multor ani şi asupra unor călătorii în multe ţări. Printr-o curioasă potrivealã a împrejurărilor, scriitorul a început-o, a reluat-o şi a încheiat-o în decoruri îndepărtate şi diverse. Şi mai cu seamă, s-a aflat mult pe mare. Caracterul şi soarta fraţilor duşmani, sala şi pădurícea de la Durrisdeer, problema povestirii brute a lui Mackellar şi a modelării ei pentru zboruri mai înalte – iată gânduri şi imagini ce i-au ţinut tovărăşie pe punte, în multe limanuri oglindind stelele; i-au umblat adesea prin cap, însoţite de melopeea zbaterii velelor; dar s-au îndepărtat (uneori cât se poate de brusc) la apropierea furtunilor. Trag nădejde că aceste împrejurări ale alcătuirii poveştii mele vor găsi în oarecare măsură bunăvoinţă în ochii unor călători pe mări şi iubitori de mări cum sunteţi voi.

Oricum, iată o dedicaţie care vine de foarte departe; scrisă pe ţărmurile sonore ale unei insule subtropicale, aproape la vreo zece mii de mile depărtare de vâlceaua şi de manoarul Boscombe al căror peisaj mi se înalţă în faţă pe când scriu – laolaltă cu feţele şi glasurile prietenilor mei. Da, o dată mai mult mă avânt în larg – fără îndoială şi Sir Percy la fel. Să ne trimitem, deci, peste ape, semnalul B.R.D.![48]

R.L.S.

Waikiki, *17 mai 1889*

[48] Iniţiale reprezentând un vechi semnal al pescarilor în larg.

CAPITOLUL I
Rezumat al întâmplărilor din timpul pribegiei fratelui mai mare

De mult aşteaptă lumea adevărul deplin asupra acestor lucruri bizare; el va fi desigur binevenit curiozităţii publice. S-a întâmplat astfel ca eu unul să iau parte cât se poate de îndeaproape la ultima perioadă din istoria familiei; şi nu se află în viaţă nici un alt ins în stare a lămuri ca mine aceste lucruri, sau la fel de dornic a le relata întocmai după cum s-au petrecut. L-am cunoscut pe fratele mai mare – pe Senior, cum îl voi numi de aci înainte; asupra multor trepte tăinuite ale carierei sale posed o dare de seamă autentică; în ultima sa traversare a oceanului, i-am fost aproape singurul tovarăş; am luat parte la acea călătorie iernatică despre care s-au răspândit atâtea poveşti, şi am fost de faţă la moartea acestui om. Cât priveşte pe răposatul meu stăpân, Lordul Durrisdeer, l-am slujit şi l-am iubit aproape douăzeci de ani în şir – stimându-l tot mai mult pe măsură ce-l cunoşteam mai bine.

Făcând toate socotelile, gândesc că nu se cade ca atât de multe mărturii să piară; adevărul e o datorie ce-o am faţă de memoria stăpânului meu şi gândesc că anii bătrâneţii mi se vor scurge mai lin şi capul meu alb va odihni mai liniştit pe pernă, atunci când datoria va fi plătită.

Neamul Duriilor de Durrisdeer şi Ballantrae a fost o familie puternică, în sud-vest, încă din zilele lui David întâiul. Versurile ce se mai aud şi acum prin ţinut:

„Mulţi şi mărunţi alde Durrisdeer,
Cu ce de mai suliţi ies călări!”

sunt semn al vechimii sale; iar numele lor mai apare şi-n altele, pe care gura lumii le atribuie lui Thomas de Ercildonne însuşi – cât de veridic n-aş putea spune – iar unii le-au pus în legătură – cât de îndreptăţit iar nu cutez a spune – chiar cu întâmplările din povestirea de faţă:

„Doi Durii la Durrisdeer,
Unu tot legat, altu’ tot pe-ncălecat.
Vai de mire şi mireasă –
Haină soartă le fost dat!”

În plus, istoria autentică e plină de isprăvile lor de vitejie (care în ochii noştri, ai oamenilor moderni nu apar drept foarte lăudabile); şi familia a luat parte din plin la toate înălţările cărora dintotdeauna le-au fost supuse marile case ale Scoţiei. Trec peste toate, pentru a ajunge la acel memorabil an 1745, când s-au pus temeiurile acestei tragedii.

În acea vreme trăia o familie de patru persoane în casa de la Durrisdeer, în apropiere de St. Bride pe ţărmul Solway. Bătrânul Lord, al optulea purtând acest nume, nu era bătrân de ani, ci suferea prematur de neajunsurile vârstei înaintate; locul său era lângă cămin, unde şedea, într-un halat căptuşit, citind; avea puţine vorbe de spus orişicui, iar vorbe rele nimănui – model al unui cap de familie retras de la treburile gospodăriei – însă mintea îi era bogat înzestrată cu învăţătură, iar în ţinut îi mergea vestea a fi mai isteţ decât părea. Feciorul mai mare, Senior de Ballantrae, James pe numele de botez, moştenise de la taică-său dragostea pentru lectură serioasă; poate în parte şi tactul său; dar ceea ce la părinte era doar purtare chibzuită, devenise la fecior neagră prefăcătorie. Pe dinafară văzută, purtarea sa alt cusur n-avea decât ce-i plăcea a trăi de-a valma cu poporul şi a petrece neînfrânat; şedea până târziu noaptea la băutură şi încă şi mai târziu la joc de cărţi; îi mersese vestea prin împrejurimi ca „flăcău primejdios ferelor” şi unde era zarvă, încăierare şi gâlceavă, el era în frunte. Dar, fiind primul care se avânta în de-alde acestea, se băgase de seamă că, făr’ de greş, tot dânsul ieşea totdeauna basma curată, iar părtaşii săi întru rele plăteau de obicei singuri oalele sparte. Acest noroc ori această dibăcie îi aduse reavoinţa unora; însă printre toţi ceilalţi din ţinut îi spori faima; încât se aşteptau din parte-i lucruri mari pentru viitor, când avea să fi dobândit mai multă seriozitate. O singură pată foarte neagră se prinsese de numele său; dar lucrul fusese cocoloşit la vremea sa, şi într-atât îl schimbase la faţă vorbăria oamenilor – încă mai dinainte de a veni eu prin acele locuri – încât preget a-l aşterne pe hârtie. De va fi fost adevărată, era îngrozitoare faptă din partea unui om atât de tânăr; iar mincinoasă de va fi fost, era o îngrozitoare calomnie. Socotesc vrednic de însemnare faptul că el însuşi totdeauna s-a fălit a nu avea nici urmă de îndurare, şi că era crezut pe cuvânt; încât printre vecini, se mai spunea în plus şi că „e de rău să-l superi”. Iată deci, făcând toate socotelile, un tânăr gentilom

(care în ’45 nu împlinise nici douăzeci şi patru de ani) devenit foarte de timpuriu o figură remarcabilă în ţinut. Cu atât mai puţin este de mirare că nu prea se auzeau multe despre cel de-al doilea fiu, domnul Henry (răposatul Lord Durrisdeer), care nu era nici foarte rău nici foarte destoinic, ci un soi de băiat de treabă şi de nădejde ca mulţi alţii de primprejur. Nu se auzeau multe, am zis, dar adevărul e că nu se vorbea mult în ceea ce-l privea. Îl cunoşteau pescarii de somon din liman, căci cu sportul acesta se îndeletnicea sârguincios; apoi era eminent doftor de cai; iar în gospodărirea domeniului avusese rol de frunte încă de pe când era flăcăiandru. Cât de grea se găsea a fi această sarcină, în situaţia familiei, nu ştie nimeni mai bine ca mine; şi nici cât de lesne şi pe nedrept putea cineva dobândi acolo faima de-a fi despot şi avar.

A patra din casă era Domnişoara Alison Graeme, o rudă apropiată, orfană, şi moştenitoare a unei averi considerabile, dobândită de taică-său în negoţ. La aceşti bani recurgea făţiş milordul pentru a putea face faţă trebuinţelor; pământul fiind ipotecat din plin, iar domnişoara Alison menită a deveni soţia feciorului mai mare; ceea ce, ea, una, primea bucuroasă; cât de bucuros va fi fost dânsul, e altă socoteală. Era o fetişcană frumuşică, şi în acele zile mai era şi tare ageră şi pornită a face toate după căpşorul ei; căci, bătrânul Lord neavând nicio fiică, iar doamna sa răposând cu mult înainte, fata crescuse cam la voia întâmplării.

Acestora patru le sosi vestea debarcării Prinţului Charlie[49] şi-i făcu degrabă să se ia la harţă. Milordul, ca unul deprins a păzi vatra, ştia una şi bună: că trebuie câştigat timp. Domnişoara Alison, dimpotrivă, era de cealaltă parte, pleda pentru intrarea în acţiune, părându-i-se aceasta mai romantică; iar Seniorul (deşi după câte am auzit nu se întâmpla adesea să-i dea dreptate) de data aceasta fu de aceeaşi părere cu dânsa. După câte îmi închipui, îl ispitea aventura; era ispitit şi de prilejul de-a mări veniturile casei şi de a-şi plăti datoriile personale, cu mult mai însemnate decât ar fi crezut oricine. Cât despre domnul

[49] Charles Stuart zis „Pretendentul” (1720–1788), nepot al lui Iacob al II-lea care a pierdut tronul Angliei înstrăinându-şi sentimentele poporului în urma convertirii la catolicism şi a alianţei sale cu Ludovic al XIV-lea. Iacob al III-lea, fiul regelui, şi Charles, nepotul său, au făcut câteva încercări nereuşite de a recuceri tronul Angliei ocupat de George al II-lea (1683–1760). Evenimentele descrise se referă la răscoala iacobită din 1745.

Henry, se pare că la început a vorbit destul de puţin; lui i-a venit rândul mai târziu. Cei trei s-au ciorovăit o zi întreagă până a se învoi să aleagă o cale de mijloc, adică unul dintre feciori să plece şi să scoată sabia pentru regele Iacob, iar Lordul cel bătrân şi celălalt fiu să rămână acasă şi să-şi păstreze bunăvoinţa regelui George. Fără îndoială că aceasta fu hotărârea milordului; şi, după cum prea bine se ştie, a fost soluţia adoptată de multe familii însemnate. Dar de cum se potoli o dispută, se ivi alta. Căci milordul, domnişoara Alison şi domnul Henry erau toţi de aceeaşi părere: că se cuvenea mezinului să plece; iar fiul cel mare, din neastâmpăr cât şi din vanitate, nu voia cu niciun preţ să consimtă a rămâne acasă. Pledă milordul, plânse domnişoara, vorbi foarte răspicat domnul Henry; totul în zadar.

— Întâiul moştenitor al casei Durrisdeer se cuvine a călări alături de „regele său”, zicea Seniorul.

— De-am juca pe faţă, bărbăteşte, vorbe ca acestea ar avea înţeles, spunea domnul Henry. Dar noi ce facem? Trişăm!

— Salvăm neamul Durrisdeer, Henry, îi răspunse taică-său.

— Şi gândeşte-te, James, argumentă domnul Henry, dacă plec eu şi Prinţul e învingător, va fi lesne să faci pace cu regele Iacob. Pe când dacă te duci tu şi expediţia dă greş, înseamnă că împărţim drepturile şi titlul. Ce voi fi eu atunci?

— Vei fi Lordul Durrisdeer, îi răspunse Seniorul. Eu pun în joc tot ce am.

— Eu nu iau parte la asemenea joc, a strigat domnul Henry. O să rămân într-o situaţie pe care niciun om de onoare n-ar putea-o îndura. N-o să fiu nici cal nici măgar! a strigat.

Şi niţel mai târziu a mai adăugat ceva, poate mai pe şleau decât avusese de gând:

— E de datoria ta să fii aici lângă tata, a spus. Ştii prea bine că pe tine te iubeşte mai mult.

— Aşa? făcu Seniorul. Vorbeşte Invidia? Şi-ai vrea să-mi pui piedică, Iacove?[50]

Domnul Henry se duse de se plimbă niţel prin capătul celălalt al sălii, fără a răspunde; avea darul de preţ al tăcerii. Apoi se întoarse.

---

[50] Aluzie la episodul din Biblie în care Iacov, fiul mai mic al patriarhului Avraam, îl amăgeşte pe bătrânul său tată, orb, că el ar fi Esau, feciorul mai mare, ca să rămână apoi cu binecuvântarea şi cu dreptul primului născut.

— Sunt mezinul şi *se cuvine* să plec, spuse. Iar tată-meu aci de faţă, stăpânul casei, spune că *trebuie* să plec. Ce-ai de răspuns la acestea, frate-meu?

— Am de răspuns Harry, îi întoarse vorba Seniorul, că de se întâlnesc doi inşi foarte căpăţânoşi, nu-s decât două căi ca s-o scoată la cap. Ori bătaia – şi gândesc că niciunul dintre noi doi n-ar putea dori s-ajungă atât de departe; ori judecata hazardului. Iată aci o guinee – ai să te ţii de hotărârea acestui ban ce-l voi arunca?

— Am să mă ţin sau am să cad, după cum va hotărî el, zise domnul Henry. De cade cap, plec, de cade scut, rămân.

Banul fu aruncat şi căzu cu scutul la vedere.

— Aşa, asta-i de învăţătură lui Iacov, făcu Seniorul.

— Vom trăi şi ne vom căi, a zis domnul Henry, şi s-a năpustit afară din sală.

Cât despre domnişoara Alison, ea ridică acel ban de aur ce-l trimisese la război pe iubitul ei şi-l zvârli afară pe fereastră, drept prin blazonul familiei pictat pe vitraliile înalte.

— De m-ai fi iubit cum te iubesc eu, ai fi rămas! a strigat.

— Nu te-aş putea iubi, dragostea mea, cum te iubesc, de n-aş iubi mai mult onoarea, a spus Seniorul.

— O! plânse ea, n-ai inimă, nădăjduiesc să fii ucis! şi fugi din sală, lăcrămând, către iatacul ei.

Seniorul s-a înturnat, pare-se, către milord şi cu o mutră foarte comică, a spus:

— Are aerul că va fi un drac de nevastă.

— Tu eşti un drac de fecior, a strigat taică-său, tu care ai fost totdeauna preferatul, spre ruşinea mea fie spus. De-un singur ceas bun n-am avut parte de pe urmă-ţi, de când ai venit pe lume; nu, nici măcar de-un singur ceas bun – şi-o mai repetă şi-a treia oară.

Nu ştiu ce îl tulburase într-atâta: uşurătatea Seniorului, ori nesupunerea sa, ori vorbele domnului Henry despre cel mai iubit dintre feciori; înclin însă a crede că acestea din urmă – deoarece ştiu din spusele multora că din ceasul acela i-a dovedit mai multă atenţie domnului Henry.

Până una alta, când a pornit-o călare Seniorul spre nord, le făcuse destul sânge rău la toţi şi nu prea se avea bine cu familia de fel ceea ce-şi aminteau cei rămaşi cu şi mai mare mâhnire, mai apoi, când se părea a fi prea târziu.

Ici cu ameninţări, colo cu favoruri, izbutise a aduna laolaltă cam vreo duzină de flăcăi, îndeosebi feciori de-ai arendaşilor moşiei. Făceau cu toţii zarvă mare când s-au pornit şi-au prins a sui dealul pe lângă schitul cel vechi, răcnind şi cântând şi purtând fiştecare cocarda albă la pălărie. Pentru o ceată atât de măruntă, a voi să străbată mai toată Scoţia fără niciun sprijin era o aventură nebunească – şi asta cu atât mai mult (gândea lumea) cu cât, chiar pe când această biată mână de oameni se căţăra pe deal, o navă mare din flota regelui – care-i putea băga pe toţi într-o singură barcă – sta ancorată în golf, cu steagu-i cel mare larg desfăşurat.

În după amiaza zilei următoare, după ce-i îngăduise fratelui mai mare a porni falnic înainte, îi veni rândul şi domnului Henry; iar dânsul porni călare, de unul singur, pentru a-şi pune sabia în slujba regelui George şi a-i duce scrisori de plecăciune de la taică-său.

Domnişoara Alison rămânea încuiată în iatacul ei şi, până plecară amândoi, altceva decât să plângă nu prea făcea; doar că-i cususe cocarda la pălărie Seniorului, iar când i-o duse jos John Paul (după cum mi-a povestit) mai era încă udă de lacrimi.

În tot ce-a urmat, domnul Henry şi milordul au respectat învoiala încheiată. Să fi făptuit cândva oarece, n-am auzit – şi nici nu cred să fi fost dânşii cu mare tragere de inimă de partea regelui. Dar respectau litera datoriei lor de supunere; corespondau cu Lordul Preşedinte; stând între timp frumuşel acasă şi neavând cu Seniorul niciun fel de legături, sau prea puţine, câtă vreme se desfăşurară evenimentele ştiute. Din parte-i, nu fu nici dânsul mai comunicativ. Domnişoara Alison, la drept vorbind, îi tot trimitea solii, nu ştiu însă de va fi căpătat răspunsuri. O dată a plecat călare, trimis de dânsa, Macconochie şi i-a găsit pe *Highlanderi*[51] în faţa Carlisleului, iar pe Senior călărind alături de Prinţ şi în mare cinste. Seniorul a luat scrisoarea (spune Macconochie), a deschis-o, şi-a aruncat ochii prin ea, ţuguind buzele a fluierat, apoi a vârât-o în cingătoare, de unde, la un salt jucăuş de-al calului a picat la pământ nebăgată în seamă. Macconochie ridicase hârtia – şi-o mai păstra încă; am şi văzut-o, într-adevăr, în mâinile lui.

Fireşte că soseau la Durrisdeer veşti, purtate de gura lumii, după cum se lăţesc veştile de-a lungul unui ţinut – lucru de care

[51] Cei din ţara de sus – muntenii.

eu, unul, totdeauna mă minunez. În ăst fel familia află mai multe despre favoarea de care se bucura Seniorul pe lângă Prinţ şi despre temeiul ce se spunea că l-ar fi avut acea favoare: – ciudată înjosire la un bărbat atât de mândru (doar că era în şi mai mare măsură ambiţios), se spunea că s-ar fi strecurat până la acea situaţie strălucită, ploconindu-se la Irlandezi[52]. *Sir* Thomas Sullivan, colonelul Burke şi ceilalţi erau tovarăşii săi obişnuiţi, şi prin această purtare se depărtase de propriii săi compatrioţi. Era amestecat în uneltirea tuturor măruntelor intrigi, se pusese de-a curmezişul planurilor regelui George de-o mie de ori; înclina totdeauna către acel sfat care-i părea a fi pe gustul Prinţului, indiferent de era bun ori rău; şi în ansamblu (după cum întreaga-i viaţă a riscat în jocuri de noroc) îl preocupau, pare-se, mai puţin şansele de reuşită ale campaniei decât belşugul de avantaje la care el personal ar fi putut să ajungă, dacă, din fericire, acea campanie ar fi izbutit. De altminteri s-a purtat foarte bine pe câmpul de bătaie – aceasta n-o punea nimeni la îndoială; căci fricos nu era.

A urmat ştirea înfrângerii de la Culloden[53], adusă la Durrisdeer de către unul dintre feciorii de fermieri, singurul supravieţuitor, afirma el, dintre toţi care urcaseră dealul cântând. Printr-o nefericită întâmplare, chiar în acea dimineaţă, John Paul şi Macconochie găsiseră în grădină moneda de-o guinee, pricină a întregului rău, înfiptă într-un tufiş de ilice; şi cum spuneau servitorii de la Durrisdeer „se duseseră glonţ” la hanul cu cârciumă; iar până la urmă, deşi îşi lăsară acolo mai toată guineea, lăsară încă şi mai mult din câtă minte aveau. Şi ce se-apucă John Paul a face – dă buzna în sala unde familia era pe cale de-a prânzi şi răcneşte ştirea că „Tam Macmorland acuşica descălicat-a şi vai, vai, îndărătu-i nu mai vine nimenea”.

Au primit ştirea în tăcere, ca nişte osândiţi, doar că domnul Henry a dus mâna la faţă, iar domnişoara Alison şi-a pus capul pe masă, ascunzându-şi-l în palme. Cât despre milord, obrazul îi era ca cenuşa.

---

[52] Irlanda catolică a fost sprijinul de căpetenie şi ultima citadelă a lui Iacob al II-lea Stuart şi a fiului său în fuga şi în încercările acestora de recucerire a tronului cu ajutorul Highlanderilor din Scoţia şi al Franţei lui Ludovic al XIV-lea.

[53] În bătălia de la Culloden, pretendentul Charles Stuart a fost definitiv înfrânt şi armatele sale alcătuite din clanurile nord-scoţiene şi partizani irlandezi, au fost nimicite sau puse pe fugă.

— Îmi mai rămâne un fiu, a rostit. Şi, Henry, voi fi drept cu tine, de astă dată – îmi rămâne cel mai bun.

Era ciudat lucru de spus într-o asemenea clipă; dar bătrânul nu uitase nicicând vorbele domnului Henry şi avea pe conştiinţă ani de nedreptate. Era lucru ciudat, şi mai mult decât putea trece cu vederea domnişoara Alison. Izbucnind, ea-l mustră pe milord pentru vorbele sale nefireşti, şi pe domnul Henry că şedea acolo în siguranţă când fratele său zăcea mort, şi pe sine însăşi că-i dăduse dragului ei vorbe rele la plecare – şi-l tot numea cel mai mândru şi mai minunat dintre toţi, şi-şi tot frângea mâinile, strigându-şi cu glas tare dragostea şi chemându-l pe nume – încât servitorii au rămas uluiţi.

Domnul Henry s-a ridicat în picioare şi sta ţinându-se de scaun. Acum el era ca cenuşa la faţă.

— O! a izbucnit pe neaşteptate. Ştiu că l-ai iubit!

— Ştie toată lumea, slavă Domnului! a strigat dânsa, iar apoi către domnul Henry: Dar una o ştiu numai eu – că tu în inima ta l-ai trădat.

— E martor Dumnezeu, a gemut dânsul, că dragoste-n deşert a fost, de amândouă părţile.

De-aci încolo, timpul se scurse, în acea casă, fără multe schimbări; doar că acum erau trei în loc de patru, ceea ce necontenit le amintea pierderea lor.

Nu trebuie uitat că banii domnişoarei Alison erau în cea mai mare măsură trebuincioşi domeniului; şi cum unul dintre feciori îi murise, curând milordul a început a nutri din toată inima nădejdea ca fata să-l ieie de bărbat pe celălalt. Zi de zi căuta s-o încline într-acolo – în timp ce şedea lângă cămin, cu degetul între filele cărţii sale latineşti şi cu ochii aţintiţi asupra chipului ei, într-un fel de stăruinţă plăcută, care-l prindea destul de bine pe bătrânul domn. De plângea domnişoara, dânsul o compătimea, ca un moşneag care-a trecut prin vremi încă şi mai grele şi a început a nu mai da mare însemnătate nici chiar mâhnirii; de se mânia domnişoara, el se-apuca iar de citit în cartea sa latinească – dar totdeauna cu o scuză cuviincioasă; când se oferea domnişoara – cum adesea făcea – să le dăruiască banii ei, milordul îi arăta cât de puţin cadra aceasta cu onoarea sa şi-i amintea că, de-ar fi consimţit el unul, domnul Henry tot ar fi refuzat, cu siguranţă. *„Non vi sed saepe cadendo”* [54] era o

[54] Aproximativ: nu prin forţă ci prin stăruinţă (lat.).

vorbă favorită de-a sa; şi fără îndoială că această paşnică persecuţie a tocit cu timpul hotărârea ei; fără îndoială, iarăşi, că bătrânul avea o mare înrâurire asupra fetei, de vreme ce ţinuse locul părinţilor ei amândoi; şi-apoi era ea însăşi plină de spiritul familiei Duriilor, şi-ar fi făcut tot ce-i sta în putinţă pentru sporirea falei Durrisdeerului; dar chiar atât de departe încât să-l ia de bărbat pe bietul meu stăpân, gândesc că n-ar fi mers (ciudat lucru) de n-ar fi fost dânsul atât de rău-văzut. Această faimă rea i-o făcuse Tam Macmorland. Tam nu era băiat rău; dar avea această jalnică slăbiciune: o limbă lungă; şi fiind singurul om din ţinut care plecase în acea expediţie, sau mai bine zis care se întorsese de-acolo, fireşte că nu-i lipseau ascultătorii. Cei rămaşi învinşi în vreo bătălie – am observat faptul – au totdeauna mare grijă a se convinge c-au fost trădaţi. După câte povestea Tam, rebelii fuseseră trădaţi la fiece cotitură şi de către fieştecare dintre ofiţerii lor; fuseseră trădaţi la Derby; şi trădaţi la Falkirk; marşul de noapte era pildă de trădare de-a regelui George; iar bătălia de la Culloden fusese pierdută prin trădarea Macdonalzilor. Această deprindere de-a reproşa orişicui trădare, într-atâta îi deveni năravacelui nerod, încât până la urmă zor-nevoie să-i scornească aceeaşi vină şi domnului Henry. Acesta (după câte povestea el) îi trădase pe flăcăii de la Durrisdeer: făgăduise a veni în urmă-le, cu alţi oameni, şi când colo, dânsul călărise întru ajutorul regelui George.

— Şi vai, chiar de-a doua zi! se văita Tam, sărmanu nostru Senior, şi sărmanii, unii feciori care călăreau cu dânsu, abia trecuseră dealul, că dânsu a şi tulit-o! Da, aşa-i – pornit-a şi dânsu la bătaie, da după inima lui de Iudă – şi-acu dânsu are să-mi fie stăpân, cu toate aistea, – da-n Ţara de Sus zac morţii cu duiumu, prin buruiana ierbii negre!

Şi aci, de băuse Tam, se apuca să plângă.

Vorbească oricine vreme destul de îndelungată, că se vor găsi unii să-i dea crezare. Această părere despre purtarea domnului Henry, încetul cu încetul, se strecură prin ţinut, o comentau oameni care ştiau prea bine că lucrurile se petrecuseră altminteri, dar cărora le lipseau subiectele de vorbă, şi-o ascultau şi-o credeau şi-o dădeau drept literă de evanghelie neştiutorii şi rău-voitorii.

Domnul Henry începu a fi ocolit; nu mai trecu mult şi obştea prinse a murmura la trecerea sa, iar femeile (care întotdeauna-s

cele mai cutezătoare, fiind cele mai ocrotite) începură să-i strige în faţă mustrările lor. Feciorul cel mare fu proclamat un sfânt. Îşi aminteau cum el, unul, nicicând n-avusese vreun amestec când fusese vorba de a-i sili pe oameni la plata dărilor (după cum într-adevăr nici n-avusese altul decât de-a cheltui banii). Fusese el, poate, niţeluş cam zvăpăiat, spuneau oamenii; dar cu cât mai bun era un flăcău zburdalnic din fire, care curând s-ar fi potolit, decât un mototol, unu' care-ar fi jupuit şi pietrele de avar ce era, şi toată ziulica şedea cu nasu-n catastife, ca să-i poată hărţui pe bieţii fermieri! O destrăbălată, căreia Seniorul îi făcuse un prunc, purtându-se apoi, după spusele tuturor, foarte prost cu dânsa, deveni totuşi o zeloasă apărătoare a memoriei lui. Într-o bună zi, zvârli cu o piatră în domnul Henry.

— Unde-i feciorul cel mândru car's-a-ncrezut în tine? strigă.

Domnul Henry şi-a înfrânat calul şi şi-a coborât privirea asupră-i, pălindu-i buzele:

— Aşa, Jess? a zis. Şi tu? Deşi tu s-ar cuveni să mă cunoşti mai bine. (Căci dânsul era cel care-o ajuta cu bani.)

Femeia avea pregătită încă o piatră – pe care se părea că era gata s-o arunce – iar dânsul, spre a se apăra, înalţă mâna în care ţinea cravaşa.

— Ce, dai într-o fată, urâtule? strigă ea şi-o luă la fugă ţipând de parcă ar fi fost lovită.

A doua zi se răspândise prin ţinut, ca para focului, ştirea că domnul Henry ar fi bătut-o pe Jessie Broun, de mai, mai s-o ucidă. Dau asta ca un exemplu pentru felul cum crescu acest bulgăre de zăpadă – o calomnie aducea alta, până ce bietului meu stăpân i se veştejise într-atâta bunul nume, de prinse a sta numai pe-acasă, ca şi bătrânul lord. În tot acest timp, fiţi siguri că nu se jelui de fel faţă de ai săi – însuşi temeiul scandalului fiind prea dureros de atins, iar domnul Henry fiind foarte mândru şi ciudat de îndărătnic în tăcerea-i. Bătrânul milord trebuie să fi auzit despre toate astea, de la John Paul, dacă nu de la alţii, iar pe de altă parte, nu se poate să nu fi văzut că fecioru-său îşi schimbase deprinderile. Totuşi, nici măcar dânsul nu-şi da seama, probabil, cât de tare sporiseră acele sentimente faţă de domnul Henry; iar cât despre domnişoara Alison, dânsa era totdeauna cea din urmă care să audă vreo veste şi-o interesa cel mai puţin, chiar de-o auzea.

Tocmai când simţămintele duşmănoase crescuseră la culme (căci mai apoi au pierit la fel cum se iscaseră, fără ca cineva să fi putut spune pricina), se pregătea o alegere în târgul St. Bride, care-i cel mai apropiat de moşia Durrisdeer, aflându-se pe râul Swift. Fierbea o nemulţumire – pe ce temei nu mai ştiu, chiar de-o voi fi aflat-o cândva – şi toţi spuneau că vor fi capete sparte mai înainte de-a se lăsa seara, şi că şeriful trimisese după soldaţi tocmai la Dumfries. Milordul a stăruit că s-ar cuveni ca domnul Henry să fie de faţă, asigurându-l că era necesar ca dânsul să apară, pentru bunul nume al casei sale.

— Va merge vorba în curând, spuse, că nu luăm conducerea în propriul nostru ţinut.

— Ciudată conducere pot eu lua, zise domnul Henry, iar după şi mai multă stăruinţă din partea celorlalţi, a întregit: – Vă voi spune adevărul adevărat – nu cutez a-mi arăta faţa.

— Eşti primul din neamul nostru, care să fi spus cândva una ca asta! a strigat domnişoara Alison.

— Ne vom duce toţi trei, a hotărât milordul; şi într-adevăr, şi-a încălţat cizmele (pentru prima oară în patru ani – mare chin pe John Paul până să i le tragă-n picioare), iar domnişoara Alison şi-a pus costumul de călărit, şi toţi trei au plecat împreună călare spre St. Bride.

Străzile erau pline de drojdia satelor; nici n-apucară bine să dea ochi cu domnul Henry, c-au şi prins să se audă şuierături şi huiduieli, şi strigăte de „ludă!” şi „Unde-i Seniorul?” şi „Unde-s bieţii flăcăi ce-au pornit călare cu dânsul?” Până şi-o piatră fu zvârlită; dar mai toţi de faţă au strigat „ruşine!”, din pricina bătrânului milord şi-a domnişoarei Alison. Nu i-au trebuit milordului nici zece minute ca să se încredinţeze că domnul Henry avusese dreptate. N-a scos niciun cuvânt, ci şi-a întornat calul şi-a luat-o înapoi spre casă, cu bărbia în piept. Un cuvinţel n-a scos nici domnişoara Alison; fără îndoială însă că de gândit, s-a gândit cu atât mai mult; fără îndoială că i-a fost mândria împunsă, căci era şi dânsa o Durie până în măduva oaselor; şi fără îndoială c-a fost mişcată văzându-l pe verişorul ei batjocorit în chip atât de nedrept. În noaptea aceea nici nu s-a apropiat de pat. Adesea am învinuit-o pe doamna – când îmi vine în gând noaptea aceea, îi iert bucuros totul. Iar în dimineaţa următoare, întâiul lucru ce-l făcu, veni la bătrânul lord, unde şedea la locul său obişnuit.

— Dacă Henry mă mai vrea, îi spuse, acum sunt gata să-l iau.

Dar lui – însuşi altminteri i-a vorbit:

— Dragoste nu-ţi pot aduce, Henry, în schimb Dumnezeu mi-i martor că-ţi aduc toată mila ce se află pe lume.

Întâi iunie 1748 fu ziua cununiei lor. Şi decemvrie al aceluiaşi an mă văzu pe mine descălicând pentru prima oară în faţa conacului cel mare. Iar de aci înainte pornesc şirul povestirii întâmplărilor, după cum s-au perindat ele sub ochii mei, aidoma unui ins ce-ar depune mărturie în faţa unei curţi de judecată.

CAPITOLUL II
Rezumat al întâmplărilor (în continuare)

Mi-am făcut ultima parte a călătoriei într-un sfârşit friguros de decembrie, pe un pui de ger de trosneau pietrele, şi cine s-a nimerit a-mi fi călăuză – tocmai Patey Macmorland, un frate de-al lui Tam. Pentru un puşti de zece ani, cu capul ca firul cânepii şi cu picioarele goale, era mai limbut în istorii deşucheate decât pomenisem cândva; pasă-mi-te mâncase din acelaşi blid cu frate-său. Nici eu, unul, nu eram încă atât de bătrân; mândria încă nu-mi era mai mare decât curiozitatea; şi-apoi, adevărul este că orişicine ar fi fost impresionat, în acea dimineaţă geroasă, auzind de toate ciocnirile de demult de prin ţinut, şi arătându-i-se în cale toate locurile pe unde se întâmplaseră lucruri ciudate. Avui parte de poveşti despre Claverhouse pe când străbăteam mlaştinile şi de poveşti despre diavol pe când treceam creasta dealului. Când am ajuns la schit, auzii câte ceva despre călugării de odinioară, şi – mai multe încă – despre contrabandişti, care îi folosesc ruinele drept magazie, acostând în acest scop la o bătaie de tun de Durrisdeer; şi cât ţinu drumul, neamul Duriilor şi domnul Henry, bietul, se găsiră în prima linie a bârfelii. Astfel, îmi fu în mare măsură înrâurit cugetul împotriva familiei pe care mă pregăteam a o sluji – încât rămăsei cam uluit când dădui cu ochii de însuşi domeniul Durrisdeer, aşternându-se într-un golf frumos, adăpostit, sub Dealul Schitului; casa cât se poate de spaţioasă, zidită în stil franţuzesc, sau poate italian – eu, unul n-am prea multă pricepere în aceste arte – şi tot locul înfrumuseţat cu grădini, pajişti, boschete şi arbori, cum n-am mai văzut aiurea. Banii zăcând acolo fără a produce nimic, ar fi ajuns pentru a restabili buna stare a familiei; dar aşa, trebuia un venit întreg, pentru a păstra domeniul precum era.

Domnul Henry însuşi veni la uşă în întâmpinarea mea: un tânăr gentilom înalt şi oacheş (toţi bărbaţii din neamul Duriilor sunt oacheşi), cu o faţă lipsită de frumuseţe ca şi de voioşie, cu un trup foarte solid şi o sănătate mai puţin solidă. Mă luă de mână, fără pic de trufie, cu vorbe simple şi pline de bunătate şi mă pofti să mă simt ca acasă. Aşa încălţat cu cizme cum eram, mă duse în sala cea mare, spre a mă înfăţişa bătrânului Lord. Era încă lumină de zi şi cel dintâi lucru pe care l-am observat

intrând, fu lipsa unui ochi de sticlă în centrul blazonului din vitraliul cel mare, pictat; îmi amintesc că mi s-a părut o ştirbire a acestei încăperi, altminteri atât de arătoase, cu portretele strămoşilor înşirate pe pereţi, cu plafonul casetat şi boltit şi cu şemineul sculptat, lângă colţul căruia şedea bătrânul milord citind din Tit Liviu. Era şi dânsul ca şi domnul Henry – foarte asemănător cu acela în purtarea-i simplă; doar că mai subtil şi mai agreabil, iar vorbirea îi era de o mie de ori mai plăcută. Avu a-mi pune multe întrebări, ţin minte, despre Universitatea din Edinburgh, unde tocmai îmi luasem licenţa în litere, şi despre diferiţi profesori, părând a-i cunoaşte bine, cât şi capacitatea fiecăruia; iar eu, mulţumită acestei convorbiri despre lucruri ce-mi erau familiare, izbutii degrabă a vorbi nestânjenit în casa care de-aci încolo avea să-mi fie căminul.

Între timp intră în încăpere doamna Henry; fiind foarte înaintată în sarcină – domnişoara Katharine urma a se naşte vreo şase săptămâni mai târziu – nu-mi păru chiar atât de frumoasă la prima vedere; iar dânsa mă tră tă cu mai multă condescendenţă decât ceilalţi, încât, făcând toate socotelile, o aşezai la locul al treilea în preţuirea mea.

Nu mi-a trebuit mult pentru ca să-mi pălească în amintire toate poveştile lui Patey Macmorland, nemaidându-le nicio crezare, şi să devin, ceea ce de-atunci încolo am rămas neîncetat, un slujitor din toată inima al casei Durrisdeer. Partea de căpetenie în afecţiunea mea o avea domnul Henry. Cu dânsul lucram; şi-l găsii un patron exigent, păstrându-şi toată bunătatea pentru orele când amândoi n-aveam de lucru, iar în cancelaria intendentului nu numai încărcându-mă cu treburi, ci şi supraveghindu-mă cu agerime. În cele din urmă, într-o zi, ridică ochii de pe hârtia pe care o cerceta şi, cu oarecare sfială, îmi vorbi:

— Domnule Mackellar, cred că se cuvine să-ţi spun că lucrezi foarte bine.

Acestea fură întâile cuvinte de laudă; iar din ziua aceea, zelul supravegherii sale slăbi; şi în curând n-auzeai decât: „domnule Mackellar” încoace, „domnule Mackellar” încolo, din partea întregii familii; şi mai toată vremea cât am slujit la Durrisdeer, am împlinit fiece lucrare la timpul care-mi convenea şi după cum credeam eu că era bine, şi nu mi s-a cerut socoteală câtuşi de puţin. Chiar pe când se mai ţinea de capul meu, începusem

să văd că-mi dă inima ghes către domnul Henry; fără îndoială că în parte din compătimire – atât era de lesne să simţi că-i un om nefericit. Uneori cădea pe gânduri, rămânând cu nasul în socotelile noastre, sau cu privirea pironită afară, pe fereastra deschisă; şi atunci, expresia feţei sale şi suspinul ce-i scăpa din piept trezeau în mine simţăminte vii de curiozitate şi milă.

Într-o zi ţin minte c-am zăbovit împreună mai mult, cu o treabă oarecare, în cancelaria intendentului. Încăperea aceea se afla în partea cea mai de sus a casei, având privelişte asupra golfului şi, dincolo de un mic promontoriu împădurit, asupra limbilor lungi de nisip. Şi iată-i colo pe contrabandişti, proiectaţi pe soarele ce asfinţea, cutreierând grăbit ţărmul, cu mulţime de oameni şi cai. Domnul Henry stătuse, cu privirea aţintită spre apus, atât de îndelung, încât mă minunam că nu-l orbise soarele; deodată-şi încruntă sprâncenele, duse mâna la frunte, frecându-şi-o, apoi se întoarse către mine, zâmbind:

— N-ai ghici la ce mă gândeam, spuse. Mă gândeam c-aş fi un om mai fericit de-aş putea să cutreier călare ţinutul, cu primejdia vieţii, în tovărăşia acelor oameni nelegiuiţi.

l-am spus atunci că băgasem de seamă că nu se bucura de-o bună dispoziţie; şi că-i o amăgire comună oamenilor, de a crede pe alţii mai fericiţi şi de a gândi că le-ar merge mai bine de s-ar schimba ceva – citându-l în sprijinul acestei păreri pe Horaţiu, ca un tânăr de curând ieşit din universitate ce eram.

— Fireşte c-aşa-i, a zis el. Dar hai să ne-ntoarcem la socotelile noastre.

N-a trecut mult până să încep a mirosi din ce pricini era atât de abătut. Într-adevăr, chiar şi un orb ar fi descoperit curând că asupra acestei case plana o umbră, umbra fratelui mai mare. Mort sau viu (pe atunci era presupus a fi mort) omul acela era rivalul fratelui său în lumea de-afară, unde pentru domnul Henry nu se afla nicicând o vorbă bună, iar la adresa seniorului nu se auzeau decât regrete şi laudă; şi-i era rival acasă, nu numai pe lângă tată şi soţie, ci şi faţă de servitori chiar.

Doi slujitori bătrâni erau capii celor două tabere: John Paul, un omuleţ chel, solemn, pântecos, şi evlavios nevoie mare – una peste alta o slugă destul de credincioasă – era în fruntea celor ce jurau pentru senior. Nimeni nu cuteza să meargă atât de departe ca John. Îi făcea o adevărată plăcere să-l desconsidere făţiş pe domnul Henry, adesea mai folosind şi câte-o asemuire

jignitoare. Milordul şi doamna Henry îl mustrau, desigur, dar niciodată atât de hotărât pe cât s-ar fi cuvenit, şi era de ajuns să facă o mutră plângăreaţă şi să prindă a-l căina pe Senior, – „flăcăiaşul lui”, aşa-l numea – pentru ca să i se ierte totul. Cât despre Henry, el lăsa să treacă aceste lucruri în tăcere, cu o faţă uneori tristă, alteori întunecată. Nu-i chip să te lupţi cu morţii – ştia asta – şi el, unul, nu vedea cum ar putea fi mustrat un bătrân servitor pentru prea multă credinţă. Nu era omul care să fi scos o vorbă întru asemenea mustrare.

Macconochie era căpetenia celeilalte tabere: un bătrân beţivan, rău-văzut, veşnic cu blesteme şi cu vorbe deşănţate în gură; şi adesea m-am gândit ca la o ciudată alcătuire a firii omeneşti că fiecare dintre aceşti doi slujitori era apărătorul contrariului său, înnegrindu-şi propriile cusururi şi trecând cu vederea propriile virtuţi, când le vedea întrupate într-un stăpân. Macconochie mirosise curând înclinaţia mea ascunsă, îmi făcea multe destăinuiri şi obişnuia să spumege împotriva Seniorului ore întregi, încât mă şi stingherea în lucru.

— Îs smintiţi ăştia! striga, fir-ar ei afurisiţi! Seniorul! Dracu e-n căpăţânile lor de-i face să-i zică aşa – domnul Henry e acu Seniorul de drept! Când l-aveau aici, nu-l prea iubeau chiar aşa din cale afară p-acel Senior – eu unu pot să vă spui asta. Jalnic nume a lăsat! O dată n-am auzit din gura lui o vorbă cuviincioasă, nici eu şi nici vrun altul, ci doar vorbe de ocară şi sudălmi şi blesteme păgâne – aibă parte diavolul de el! Nu i-a ştiut nimenea răutatea... el, nobil! Aţi auzit vrodată, dom’le Mackellar, de Wully White, tăbăcarul? Nu? Păi, Wully era un om grozav de evlavios – toată ziulica se ruga – un plicticos, care se potrivea cu mine ca nuca-n perete – eu, unul, nu-l înghiţeam, nici să-l văz în ochi – da era om de ispravă-n felul lui... ei, dânsul s-a apucat să-l ţie de rău pe Senior, pentru vro faptă deocheată d-a sa. Mare fală pe Seniorul de Ballantrae să se ia la harţă c-un tăbăcar – ce părere aveţi? rânjea Macconochie; de fapt niciodată nu rostea titlul întreg altminteri decât c-un soi de scâncet de ură. Da el aşa a făcut! Halal treabă! Îi tot crăpa uşa omului şi-i striga „huu!” când era pe aţipite; îi punea praf de puşcă-n vatră şi pocnitori de artifiţuri în fereastră; pân’ce omu s-a luat de gânduri, şi-a zis c-o fi venit să-l caute Scaraoţchi. Ei, ca să vă spui pe scurt o poveste lungă, Wully s-a scrântit. Către sfârşit, stătea numa-n genunchi, tot răcnind şi rugându-se şi

frământându-se-ntr-una pân’ ce şi-a dat sufletul. A fost curat omor, aşa a spus careva. Întrebaţi-l pe John Paul – s-a ruşinat rău de pozna aiasta, dânsu care-i atâta de creştin! Straşnică ispravă pentru tânărul Senior de Ballantrae.

L-am întrebat ce spunea despre asta Seniorul însuşi.

— De un’să ştiu eu! a răspuns. El nicicând nu spunea nimic! Şi iar a luat-o de la cap, în felul lui obişnuit, afurisind şi înjurând şi pufnind una, două, pe nas a batjocură: Seniorul de Ballantrae!

Într-una dintre aceste revărsări de confidenţe, mi-a arătat scrisoarea de la Carlisle, cu potcoava calului încă întipărită pe hârtie. De fapt, asta a fost ultima noastră convorbire confidenţială, pentru că atunci a vorbit atât de urât despre doamna Henry, încât am fost nevoit a-l certa cu asprime şi de-aci încolo a trebuit să-l ţiu la distanţă.

Bătrânul Lord era totdeauna la fel de binevoitor cu domnul Henry; avea chiar unele gesturi plăcute, de recunoştinţă; uneori îl bătea pe umăr, zicând, de parcă ar fi spus-o lumii întregi: „Iată un fecior bun cu mine!” Şi recunoscător desigur că era, fiind un bărbat înţelept şi cu simţul dreptăţii. Cred însă că asta era tot – şi-s sigur că şi domnul Henry gândea la fel. Dragostea sa toată o păstra pentru feciorul cel mort. Nu că aceasta ar fi răbufnit adesea în afară; de fapt, numai o dată s-a întâmplat faţă de mine. Milordul mă întrebase într-o zi cum mă împăcam cu domnul Henry, iar eu îi spusesem adevărul.

— Da, spuse dânsul, privind pieziş spre flăcările din cămin. Henry e băiat bun, foarte bun, adăugă. Ai auzit, domnule Mackellar, că am mai avut un fecior? Mă tem că nu era la fel de virtuos ca domnul Henry – dar, vai, e mort, domnule Mackellar!... însă pe când trăia, eram cu toţii foarte mândri de el; da, cu toţii, foarte mândri. Chiar dacă în unele privinţe nu era întru totul precum ar fi trebuit să fie – de – noi îl iubeam poate cu atât mai mult!

Ultimele cuvinte le rosti privind spre flăcări, dus pe gânduri; apoi se întoarse către mine, cu multă însufleţire:

— Dar mă bucur că te-npaci aşa bine cu domnul Henry. Vei vedea că-i un patron bun.

Şi cu asta îşi deschise cartea, felul lui obişnuit de-a pune capăt unei convorbiri. Dar, desigur, de citit, nu prea citea, şi încă şi mai puţin pricepea; câmpul de bătaie de la Culloden şi tânărul Senior, acestea îi împovărau cugetul, iar pe-al meu îl împovăra o

nefirească gelozie (de dragul domnului Henry) pe cel ce murise – sentiment care încă de pe atunci începuse a creşte în mine.

Las la urmă pe doamna Henry, încât această înfăţişare a sentimentelor mele ar putea să pară neîntemeiat de pătimaşă; cititorul va judeca el însuşi, când voi fi terminat. Dar trebuie să povestesc mai întâi despre altceva, care avu darul să mă pună în raporturi mai apropiate cu această casă. Nu eram nici de şase luni la Durrisdeer când s-a întâmplat ca John Paul să se îmbolnăvească şi să trebuiască a sta la pat; băutura era la originea boalei lui, după umila mea părere; dar tratat era şi de purtat se purta ca un biet sfânt supus torturii; până şi preotul, care veni să-l vadă, se declară înălţat sufleteşte la plecare. Într-a treia dimineaţă a bolii sale, vine domnul Henry la mine, cu o mutră cam jalnică:

— Mackellar, zice, te-aş obosi cu un mic serviciu, dacă se poate. Plătim cuiva o pensie; e treaba lui John să o ducă, şi acum că el e bolnav, nu ştiu cui altuia m-aş putea adresa, decât doar dumitale. Chestiunea e foarte gingaşă; eu, unul am destulă pricină să nu pot duce personal aceşti bani; pe Macconochie nu cutez a-l trimite fiindcă-i un limbut – iar eu doresc... vreau... doresc... ca acest lucru să nu-i ajungă la cunoştinţă doamnei Henry, zise, roşind până în vârful urechilor, pe când vorbea astfel.

Ca să fiu sincer, când am aflat că trebuie să duc bani uneia Jessie Broun, care nu era mai ceva decât ce putea fi, am presupus că domnul Henry ascundea vreo escapadă de-a sa. Cu atât mai impresionat am fost când ieşi în vileag adevărul.

Locuinţa lui Jessie era cocoţată în capul unei ulicioare ce se deschidea dintr-o stradă lăturalnică a târgului St. Bride. Casa avea locatari foarte deocheaţi – în cea mai mare parte dintre cei din tagma contrabandiştilor. La intrare am dat peste un om cu capul spart; la catul din mijloc, într-o tavernă, nişte indivizi răcneau şi cântau, cu toate că nu era încă nici orele nouă dimineaţa. Una peste alta, nu mai văzusem în viaţa mea o vecinătate de mai proastă speţă – nici chiar în marele oraş Edinburgh – şi stam cu inima îndoită dacă să nu mă înapoiez. Odaia lui Jessie era p-acelaş calapod cu cele înconjurătoare, iar ea însăşi nu era mai bună. Până nu trimise după rachiu şi nu consimţit să beau cu ea un pahar, nu vru să-mi dea chitanţa pe care îmi spusese domnul Henry să i-o cer (metodic cum era

dânsul); şi-n tot acest timp, se purtă ca o zănatică şi uşuratică ce era – ba maimuţărindu-se a cucoană, ba apucând-o o veselie necuviincioasă, ba făcându-mi avansuri cochete care mă supărau de-mi venea să intru în pământ. Despre bani vorbi însă la modul tragic:

— E răscumpărarea trădării! declamă. Îi iau ştiind asta; e plată pentru sângele celui trădat! Vezi ce-am ajuns, ce-s silită să primesc? O, de s-ar întoarce drăguţul de băiat – alte zile aş avea. Dar e mort – zace mort pân dealurile Ţării-de-Sus drăguţu meu de băiat, drăguţu meu!

Avea un fel exaltat de-a plânge după drăguţul ei băiat, împreunându-şi mâinile şi înălţând ochii spre cer – trebuie să-l fi învăţat de la niscaiva actori ambulanţi; iar eu, unul, am gândit că această mâhnire era în mare parte afectată şi că stăruia asupră-i fiindcă, în afară de ruşinea ei, n-avea cu ce se făli. Nu spun că n-o compătimeam, dar era în cel mai bun caz o milă amestecată cu dezgust; şi pieri şi aceasta când la urmă îşi schimbă iar purtarea. După ce se plictisi a mi se da în spectacol, în sfârşit îşi puse numele pe chitanţă. „Na!” zice şi apucându-se a înjura cum nu se poate mai urât şi cum nu se cuvine unei femei, mă pofti s-o iau din loc şi să duc hârtia ludei care mă trimisese. Pentru prima oară auzeam acest epitet formulat la adresa domnului Henry; am rămas uluit de brusca ei vehemenţă în cuvinte şi gesturi şi m-am strecurat afară din odaie, sub acea ploaie de blesteme, ca un câine bătut. Dar nu scăpasem încă nici cu atât; arţăgoasa se repezise la fereastră şi deschizând-o, furioasă, se aplecă peste pervaz şi continuă să mă beştelească pe când străbăteam ulicioara; contrabandiştii ieşiră în uşa cârciumii şi se alăturară ocărilor ei, iar unul avu chiar neomenia să asmută asupră-mi un căţel afurisit, care mă muşcă de gleznă. Dacă voi fi avut nevoie de asemenea învăţătură, fu o lecţie convingătoare de-a evita tovărăşia păcătoasă. Am călărit înapoi spre casă cu o durere arzătoare în gleznă şi-o mare indignare în suflet.

Domnul Henry se afla în cancelaria intendentului, prefăcându-se că are treabă, dar vedeam foarte bine că era doar nerăbdător să audă cum mă achitasem de sarcina mea.

— Ei! făcu, de cum intrai pe uşă – şi după ce-i spusesem câte ceva din cele întâmplate, şi că Jessie îmi părea o nevrednică, foarte departe de a nutri recunoştinţă. Nu-mi poartă prietenie,

zise dânsul, dar de fapt, Mackellar, eu nu mă pot făli cu mulţi prieteni, iar Jessie are oarecare pricină a fi nedreaptă. E inutil să-ţi ascund ce ştie tot ţinutul; n-a fost prea bine tratată de către unul din neamul nostru.

Aceasta fu prima oară când îl auzeam pomenind de Senior, măcar pe departe; şi cred că, şi pentru atât, a considerat că i se răzvrătise limba; degrabă a adăugat:

— De aceea mi-ar plăcea să nu se vorbească de loc despre asta. I-ar pricinui neplăcere doamnei Henry... şi tatălui meu, adăugă, roşind din nou.

— Domnule Henry, i-am răspuns eu, dacă-mi îngăduiţi a vă vorbi deschis, eu v-aş spune s-o lăsaţi în plata Domnului pe femeia aceea. Ce-i folosesc ei banii dumneavoastră? Una ca ea nu ştie nici de înfrânare nici de economie – cât despre recunoştinţă – e ca şi cum ai vrea să storci lapte din cremene; iar de-aţi pune capăt generozităţii dumneavoastră, altă schimbare nu văd decât c-ar fi cruţate gleznele mesagerilor dumneavoastră.

Domnul Henry zâmbi.

— Dar sunt mâhnit în privinţa gleznei dumitale, spuse în clipa următoare, cu gravitatea cuvenită.

— Şi luaţi aminte, continuat eu, vă dau acest sfat după ce m-am gândit bine; fiindcă, totuşi, la început mi-am simţit inima atinsă de compătimire pentru această femeie.

— Vezi ce-ţi spuneam eu! a exclamat domnul Henry. Şi nu trebuie să uiţi că eu am cunoscut-o pe vremuri ca pe o fată foarte cumsecade. În afară de asta, deşi nu vorbesc mult despre familia mea, ţin mult la bunul ei nume.

Şi cu aceasta puse capăt discuţiei, prima ce-a avut loc între noi în asemenea termeni confidenţiali. Dar în aceeaşi după-amiază avui dovada că tatăl său era perfect la curent cu această chestiune şi că doar faţă de soţia sa o tăinuia domnul Henry.

— Mă tem că astăzi ai avut o însărcinare penibilă – mi se adresă milordul – pentru care, deoarece nu intră de fel în îndatoririle dumitale, doresc a-ţi mulţumi; şi, cu acelaşi prilej (pentru cazul că domnul Henry va fi omis s-o facă), vreau să-ţi amintesc cât de mult este de dorit ca niciun cuvânt din toate astea să nu ajungă la urechile fiicei mele. Reflecţiile asupra celor morţi, domnule Mackellar, sunt de două ori penibile.

În inima mea dogorea mânia şi aş fi fost în stare să-i spun pe faţă milordului ce nepotrivit lucru făcea, susţinând în inima doamnei Henry chipul celui mort şi cu cât mai utilă treabă ar fi împlinit de-ar fi fărâmat acest idol fals; căci ajunsesem acum să-mi dau foarte bine seama cum stăteau lucrurile între patronul meu şi soţia sa.

Condeiul mi-e destul de ager pentru a spune lămurit o poveste limpede; dar a reda efectul unei infinităţi de lucruri mărunte – niciunul destul de însemnat în sine pentru a fi povestit; şi-a tălmăci povestea privirilor şi mesajul glasurilor când spun lucruri fără importanţă; şi a pune în jumătate pagină esenţa a aproape optsprezece luni – iată ceea ce deznădăjduiesc a împlini. Vina – spus fără niciun înconjur – era întreagă a doamnei Henry. În sinea ei, considera un merit din parte-i a fi acceptat această căsătorie, ce-o îndura ca pe un martiriu – atitudine pe care milordul, cu sau fără ştiinţă – o întreţinea. În plus, dânsa îşi făcea un merit din statornicia ei faţă de cel mort, deşi una ca asta, unei conştiinţe mai scrupuloase, ar fi trebuit mai degrabă să-i pară nelealitate faţă de cel în viaţă; şi aici, iarăşi, milordul o susţinea în sentimentele ei.

Presupun că era bucuros a vorbi despre pierderea sa şi că se ruşina a stărui asupră-i faţă de domnul Henry. E cert cel puţin că întreţinea un mic cerc aparte în sânul acestei familii de trei inşi – şi exclus era soţul. Se pare că fusese un vechi obicei la Durrisdeer, pe când erau numai între dânşii, ca Lordul cel bătrân să-şi ia paharul cu vin lângă colţul şemineului, iar domnişoara Alison, în loc de-a se retrage, să-şi aducă un scăunel lângă genunchii lui şi să şadă acolo, mergându-i guriţa numai pentru dânsul; iar după ce-i devenise soţie patronului meu, obiceiul rămăsese neschimbat. Ar fi fost plăcut să-l vezi pe acest domn venerabil atât de iubitor cu fiica sa; eu, însă, prea eram partizanul domnului Henry pentru a simţi altceva decât mânie faţă de excluderea lui. De câte ori n-am văzut limpede cum lua o hotărâre, se ridica de la masă şi se alătura soţiei sale şi Lordului Durrisdeer; iar din parte-le, dânşii nu se codeau a-l primi cu amabilitate, se îndreptau către dânsul, zâmbindu-i ca unui copil care deranjează intrând pe neaşteptate şi cu o sforţare atât de prost disimulată îl făceau părtaş la conversaţie, încât curând el se întorcea iarăşi lângă mine, la masă, unde glasurile de lângă şemineu nu ajungeau decât ca un murmur

(atât de mare e sala de la Durrisdeer). Acolo rămânea şi-i urmărea cu privirea, iar eu de asemeni – şi la răstimpuri – după felul mâhnit cum clătina din cap bătrânul lord, sau îşi aşeza mâna pe creştetul doamnei Henry, sau după cum îşi aşeza ea mâna pe genunchii lui, de parcă l-ar fi consolat, sau după un schimb de priviri încărcate de lacrimi, ştiam că alunecaseră iarăşi către vechiul subiect şi că umbra celui mort se afla în încăpere.

Sunt ceasuri când îl condamn pe domnul Henry că accepta totul, prea răbdător; totuşi, trebuie să ne amintim că fusese luat de bărbat din milă şi că-şi acceptase soţia în această condiţie. O dată, îmi amintesc, le-a spus că găsise un om care va înlocui ochiul cel spart din vitraliu, lucru de care era firesc să se ocupe, de vreme ce el era cel care conducea toate treburile domeniului. Dar, în amintirea capriciilor Seniorului, acest ochi spart din vitraliu era un fel de relicvă – şi la primul cuvânt despre o schimbare, doamnei Henry îi năvăli sângele în obraz.

— Mă mir de tine! a strigat.

— Mă mir eu însumi de mine! a spus domnul Henry, cu mai multă amărăciune în glas decât îl auzisem trădând vreodată.

Aici a intervenit bătrânul milord, cu vorbirea-i lin curgătoare, dând altă întorsătură discuţiei, încât mai înainte de a se fi sfârşit, totul părea uitat: atâta doar că după aceea, când cei doi se retraseseră, ca de-obicei, în colţul de lângă cămin, o vedeam pe dânsa plângând cu capul în poala bătrânului. Domnul Henry întreţinea cu mine convorbirea despre vreo treabă oarecare de-a moşiei – el, unul, ştia a vorbi despre puţine lucruri în afară de treburi şi niciodată nu s-a prea priceput a face cuiva să-i treacă vremea foarte plăcut în societatea sa – dar în ziua aceea întreţinu conversaţia cu ceva mai multă stăruinţă, în timp ce privirea îi rătăcea iarăşi şi iarăşi spre cămin şi glasu-i îşi schimba tonalitatea, fără a-şi opri cursul. Ochiul din vitraliu, însă, n-a fost înlocuit, ceea ce cred că el socoti drept o grea înfrângere.

Dârz ori nu – bun era însă – ştie Dumnezeu. Doamna Henry avea faţă de el un fel de condescendenţă, care mie, din partea unei soţii, mi-ar fi rănit vanitatea; dânsul o accepta ca pe-o favoare. De parcă s-ar fi jucat c-un căţeluş, îl ţinea la distanţă, uita de dânsul, apoi şi-l amintea şi se apleca spre el, cum ne purtăm cu copiii; îl copleşea cu o bunătate rece; îl mustra, pălind şi muşcându-şi buza, de parcă i-ar fi fost ruşine de

stângăcia lui; îi poruncea dintr-o privire, când uita să se supravegheze, iar când nu uita, îi adresa rugăminţi pentru cea mai firească dintre atenţii, de parcă ar fi fost vorba de nemaipomenite favoruri.

Şi la toate acestea el răspundea cu un neobosit devotament: venerând pământul pe care călca ea, cum se spune, purtându-şi iubirea în ochi, strălucitoare ca o făclie. Când fu să vină pe lume domnişoara Katharine, nimeni nu l-a putut îndupleca a părăsi odaia. Şedea îndărătul tăbliei de la capul patului, alb ca varul – aşa mi s-a spus – cu fruntea şiroind de sudoare; iar batista ce-o ţinea în mână se prefăcuse într-un boţ, nu mai mare cât un glonţ de puşcă. Şi multe zile n-a putut îndura s-o vadă pe domnişoara Katharine; de fapt, mă îndoiesc că a fost vreodată, pentru domnişoara, ceea ce s-ar fi cuvenit să fie; pentru care lipsă de simţire firească era condamnat cu asprime.

Acestea erau stările în familie, până la data de 7 aprilie 1749, când a intervenit primul dintr-acel şir de evenimente ce-aveau să frângă atâtea inimi şi să piardă atâtea vieţi.

În acea zi şedeam în odaia mea, cu puţin înainte de cină, când John Paul dădu buzna pe uşă, fără bună-cuviinţa de-a bate şi-mi spuse – rânjind batjocoritor la numirea funcţiei mele – că era cineva jos care dorea să discute cu intendentul.

Am întrebat ce fel de om era şi cum îl chema; şi atunci a ieşit la iveală pricina arţagului lui John; se părea, într-adevăr, că vizitatorul refuzase a-şi spune numele altuia decât numai mie, ceea ce majordomul considera un afront jignitor.

— Bine, am zis, zâmbind uşor, să văd ce vrea.

În sala de intrare am găsit un bărbat masiv, foarte simplu îmbrăcat şi înfăşurat într-o manta de călătorie pe mare, ca unul proaspăt debarcat, cum şi era. Nu departe de dânsul sta Macconochie, cu limba scoasă şi cu mâna în bărbie ca un prostănac care se gândeşte încordat; iar străinul, cu gulerul mantalei ridicat spre obraz, părea stânjenit. De cum mă văzu, îmi ieşi înainte, plin de efuziune.

— Dragul meu – mii de scuze că te-am deranjat – mă aflu într-o situaţie cât se poate de neplăcută. Uite colo un catâr insolent a cărui mutră parcă aş cunoaşte-o – şi încă şi mai încredinţat sunt că o cunoaşte şi el pe a mea. Dumneata, de vreme ce te afli în această familie, şi într-o slujbă de oarecare răspundere –

ceea ce-i şi pricina că mi-am îngăduit a trimite să te cheme – eşti desigur de „partea cea dreaptă” [55]!

— Puteţi fi sigur, cel puţin, că toţi ce sunt de-acea parte se află în deplină siguranţă la Durrisdeer.

— Dragul meu, întocmai aşa gândesc şi eu. Vezi dumneata, chiar adineauri am fost debarcat pe acest ţărm, de către un om foarte de treabă, al cărui nume nu mi-l pot aminti şi care urmează a rămâne nici prea aproape, nici prea departe de ţărm, până mâine dimineaţă, ca să mă aştepte – aceasta cu oarecare primejdie pentru dânsul – şi ca să fiu deschis faţă de dumneata, sunt niţeluş îngrijorat să nu fie şi pentru mine cu oarecare primejdie. Mi-am salvat de atâtea ori viaţa, domnule... (îţi uit numele, care e foarte onorabil) încât, zău aşa c-aş fi dezolat s-o pierd totuşi, până la urmă. Şi-acest catâr insolent pe care cred că l-am văzut în preajma bătăliei de la Carlisle...

— O, Domnul meu, l-am asigurat, până mâine vă puteţi încrede în Macconochie.

— Bine, sunt încântat s-aud asta din gura dumitale, zise străinul. Adevărul e că numele meu nu-i foarte potrivit de purtat în această ţară a Scoţiei. Faţă de un gentleman ca dumneata, dragul meu, n-aş vrea să umblu cu ascunzişuri; şi dacă-mi dai voie o să ţi-l suflu repede la ureche. Mi se spune Francis Burke – Colonelul Francis Burke; şi mă aflu aici, cu un risc afurisit pentru mine, ca să-i văd pe stăpânii dumitale – mă vei ierta, dragul meu, că-i numesc astfel, căci sunt sigur că-i un fapt pe care niciodată nu l-aş fi ghicit după înfăţişarea dumitale. Şi dacă vrei să mă îndatorezi transmiţându-le îndată numele meu, poţi să le spui că sunt purtătorul unor scrisori pe care-s convins că le vor citi cu mare bucurie.

Colonelul Francis Burke era unul dintre irlandezii Prinţului, care i-au păgubit atât de mult cauza şi care au fost atât de urâţi de scoţieni, pe timpul rebeliunii. Îndată mi-a venit în minte cum uimise Seniorul de Ballantrae pe toată lumea, alăturându-se acelei tabere. În aceeaşi clipă, o ciudată presimţire a adevărului puse stăpânire pe sufletul meu.

— Binevoiţi a intra aci, spusei, deschizând uşa unei odăi, şi-l voi înştiinţa pe milord.

---

[55] *„the honest party”* numeau iacobiţii partidul celor care luptau pentru restaurarea Stuarţilor.

— Foarte amabil din partea dumitale, domnule... Cum-te-cheamă? spuse colonelul.

Urcai spre sala cea mare cu pas domol. Iată-i pe toţi trei – bătrânul milord la locul său obişnuit, doamna Henry cu lucrul ei de mână lângă fereastră, domnul Henry (după cum obişnuia adesea) plimbându-se încoace şi încolo prin capătul din fund al sălii. În mijloc sta masa pusă pentru cină. Le-am spus pe scurt ce-aveam de spus. Bătrânul Lord se lăsă pe speteaza jeţului. Doamna Henry sări de pe scaun cu o mişcare automată şi rămase în picioare; de-a curmezişul camerei ea şi soţul ei se căutau din ochi şi se priveau ţintă; se înfruntau cu o privire cât se poate de stranie aceşti doi oameni, iar pe când se priveau, le păliseră obrajii. Apoi, domnul Henry se îndreptă către mine; nu pentru a vorbi, ci doar pentru a face un semn din deget, dar atâta ajungea... şi coborâi scările, să-l aduc pe colonel.

Când am intrat împreună în sală, i-am găsit pe cei trei în aceeaşi atitudine în care-i lăsasem; cred că nu schimbaseră nicio vorbă.

— Milordul Durrisdeer, fără îndoială? spuse colonelul, înclinându-se, şi milordul, drept răspuns, se înclină la rândul său. Şi acesta, continuă colonelul, trebuie să fie Seniorul de Ballantrae?

— Nu mi-am luat niciodată acest nume, spuse domnul Henry, ci sunt Henry Durie; cu ce vă pot fi de folos?

Între timp, colonelul se întorsese către doamna Henry şi se înclinase ducând pălăria la inimă, cu cele mai seducătoare maniere galante.

— E cu neputinţă să te înşeli în faţa unei lady atât de frumoasă şi elegantă – mă adresez fără îndoială seducătoarei domnişoare Alison, despre care am auzit atât de des?

Încă o dată un schimb de priviri zbură între soţ şi soţie.

— Sunt doamna Henry Durie, spuse ea, dar înainte de a mă căsători, mă numeam Alison Graeme.

Atunci se auzi glasul milordului.

— Sunt un om bătrân, colonele Burke, şi c-o sănătate nevoiaşă. Fiţi îndurător şi spuneţi degrabă. Îmi aduceţi veşti de la... şovăi, apoi i se rupseră de pe buze, cu o ciudată schimbare a glasului, vorbele: „fiul meu?”

— Scumpe milord, vă voi răspunde simplu, ca un oştean: Aşa e.

Lordul întinse o mână tremurândă; părea a fi un semn, dar de făcea semn să-i lase timp sau să vorbească înainte, era mai mult decât se putea ghici. În cele din urmă scoase un singur cuvânt:

— Bune?

— Cum de nu, cele mai bune din lume! exclamă colonelul. Căci bunul meu amic şi mult admirat camarad de arme se află în ceasul acesta în frumosul oraş Paris şi, după cât îi cunosc obiceiurile, e mai mult ca probabil că se îndreaptă acum în caleaşcă spre vreun dineu. Nu zău, îmi pare că doamna e pe cale să leşine!

Doamna Henry era într-adevăr palidă ca o moartă şi se lăsa spre pervazul ferestrei. Dar când domnul Henry schiţă gestul de a alerga spre dânsa, se îndreptă, înfiorându-se parcă.

— Mă simt bine, rosti cu buzele-i palide.

Domnul Henry se opri locului şi peste faţa lui trecu o zvâcnire de mânie. Însă în clipa următoare se şi întunase către colonel.

— Nu vă faceţi nicio mustrare, zise, pentru efectul ştirii dumneavoastră asupra doamnei Durie. E foarte firesc; am crescut cu toţii laolaltă, ca frate şi soră.

Doamna Henry îşi privi soţul cu o expresie de uşurare, ba chiar de gratitudine. După câte mă taie pe mine capul, vorbirea aceasta a fost primul pas ce-l făcu dânsul spre inima ei.

— Străduiţi-vă a mă ierta, doamnă Durie, căci nu-s în adevăr decât un sălbatic de irlandez, zise colonelul, şi merit a fi împuşcat, pentru a nu mă fi priceput să vă aduc vestea în chip mai artistic. Dar iată aci trei scrisori de mâna Seniorului – una pentru fiecare dintre dumneavoastră. Fiindu-mi cunoscut talentul prietenului meu, sunt sigur că el îşi va spune povestea cu mai mult farmec.

Vorbind astfel, scoase scrisorile, le rândui după numele celor cărora le erau destinate, o înfăţişă pe cea dintâi milordului, care o înşfăcă lacom, şi înaintă către doamna Henry întinzând pe cea de-a doua.

Doamna însă flutură din mână a împotrivire.

— Soţului meu, zise, cu glas sugrumat.

Colonelul era un om isteţ, dar acum rămase cam buimac.

— Desigur! făcu, ce prostie din partea mea! Desigur! Dar tot mai ţinea scrisoarea.

În cele din urmă, domnul Henry întinse mâna – nu-i mai rămânea decât să se supună. Domnul Henry luă scrisorile (atât pe a soţiei lui cât şi pe a sa) şi le privi pe din afară, cu sprâncenele tare încruntate, ca şi cum s-ar fi gândit. În tot acest timp mă uimise cu purtarea-i desăvârşită, dar acum avea să se întreacă pe sine.

— Dă-mi mâna să te conduc până-n odaia ta, îi spuse soţiei sale. A fost o întâmplare cât se poate de neaşteptată; în orice caz, probabil că vei dori să-ţi citeşti scrisoarea singură.

Din nou ea îl privi cu aceeaşi expresie de uimire; dar el nu-i lăsă timp şi veni de-a dreptul spre dânsa.

— Va fi mai bine aşa, crede-mă, spuse, iar colonelul Burke e prea cuviincios ca să nu te ierte.

Şi cu aceasta îi luă mâna, prinzându-i cu gingăşie degetele, şi o conduse afară din sală.

Doamna Henry nu s-a mai întors în seara aceea; iar când domnul Henry se duse s-o vadă în dimineaţa următoare – după cum am aflat mult timp după aceea – ea îi întinse plicul nedeschis.

— Ah, citeşte-o şi termină o dată! strigase el.

— Cruţă-mă! îi răspunse dânsa.

Iar după cum gândesc eu, cu aceste câteva vorbe zădărniciră amândoi o parte însemnată din buna lor purtare de mai înainte.

Scrisoarea însă – nicio îndoială în această privinţă – a ajuns în mâinile mele, iar eu, fără a o deschide, am ars-o.

Pentru a fi foarte precis asupra aventurilor Seniorului după lupta de la Culloden, am scris nu de mult colonelului Burke – acum Cavaler al ordinului St. Louis – rugându-l să-mi trimită câteva însemnări scrise, întrucât anevoie m-aş putea bizui pe memoria mea, după un interval atât de lung. Ca să mărturisesc adevărul, răspunsul lui m-a cam pus în încurcătură, căci dânsul mi-a trimis memoriile complete ale vieţii sale, care doar pe-alocuri au legătură cu Seniorul, iar în ansamblu sunt mai lungi decât întreaga mea povestire; şi (după câte mi se pare mie) nu-s pretutindeni menite a satisface simţul moral. În scrisoarea lui, datată din Ettenheim, mă ruga să găsesc un editor pentru ansamblul acestor memorii, după ce mă voi fi folosit de ceea ce mă interesa. Gândesc a împlini cel mai bine ţelul meu şi dorinţele sale, tipărind pe de-a-ntregul anumite părţi din memorii. În felul acesta cititorii mei vor avea o dare de seamă

amănunţită şi, cred, foarte autentică, a unor întâmplări esenţiale; iar dacă vreun editor ar îndrăgi stilul de naraţiune al Cavalerului, va şti unde se poate adresa pentru rest, care-i stă la dispoziţie în cantitate abundentă. Am intercalat aci întâiul extras, încât să ţină locul celor istorisite nouă de către Cavaler, la un pahar cu vin, în sala castelului Durrisdeer; se cuvine însă a presupune că nu realitatea brută, ci o versiune foarte dreasă i-a înfăţişat dânsul milordului.

CAPITOLUL III
Peregrinările Seniorului.
Din memoriile Cavalerului de Burke

...Am părăsit Ruthvenul (e aproape inutil a o spune) cu mult mai mare satisfacţie decât încercasem la venire; dar fie că voi fi greşit drumul prin pustietăţi, fie că am fost părăsit de tovarăşii mei, fapt e că m-am văzut curând singur. A fost o situaţie foarte neplăcută; căci totdeauna mi-au rămas de neînţeles această ţară oribilă şi acest popor sălbatic, iar îndeosebi partea finală a retragerii Prinţului ne făcuse pe noi irlandezii mai puţin agreaţi ca oricând. Tocmai reflectam la şansele mele mediocre, când văzui pe deal un călăreţ, pe care la început îl luai drept o nălucă, deoarece prin toată armata circulase ştirea morţii sale, în primele rânduri, la Culloden. Era Seniorul de Ballantrae, fiul milordului Durrisdeer, un tânăr nobil înzestrat cu vitejia şi însuşirile cele mai rare, din născare deopotrivă menit să fie fala unei curţi cât şi să culeagă lauri pe câmpul de bătaie. Întâlnirea ne fu cu atât mai binevenită amândurora cu cât dânsul era unul dintre puţinii scoţieni care îi trataseră pe irlandezi cu consideraţie, iar acum îmi putea fi de mare folos întru ajutorarea scăpării mele. Totuşi, amiciţia noastră deosebită s-a întemeiat pe-o împrejurare nu mai puţin romantică decât oricare dintre legendele din jurul Regelui Arthur. Ea se petrecu în cea de-a doua zi a fugii noastre, după ce dormisem o noapte în ploaie, pe coasta unui munte.

S-a întâmplat ca un bărbat din ţinutul Appin, cu numele de Alan Black Stewart[56] sau cam aşa ceva (de altminteri l-am revăzut mai apoi în Franţa), să treacă pe-acelaşi drum cu noi; şi nutrind acela o gelozie oarecare faţă de însoţitorul meu, avu loc un schimb de expresii foarte puţin cuviincioase; după care Stewart îl provoacă pe Senior să descalece şi să-i dea satisfacţie.

— O, domnule Stewart, îi răspunde Seniorul, gândesc că în clipa de faţă aş prefera să mă iau la întrecere cu dumneavoastră în fugă. Şi zicând aşa, dă pinteni calului. Stewart (copilărească

---

[56] *Notă a domnului Mackellar*

N-o fi acesta cumva Alan Breck Stewart, vestit mai târziu drept ucigaşul din Appin? Cavalerul dă uneori dovadă de-o nevoiaşă ţinere de minte a numelor.

faptă!) goni după noi mai bine de o milă, iar eu nu mi-am putut stăpâni râsul când în cele din urmă, privind înapoi, l-am văzut pe o colină, cu mâna în şold şi mai să plesnească de atâta fugă.

— Totuşi, nu m-am putut abţine a-i spune tovarăşului meu, eu, unul n-aş lăsa un om să fugă după mine cu un scop atât de onorabil, fără a-i face pe plac. A fost o glumă reuşită, dar miroase niţeluş a faptă de om fricos.

El îşi încruntă sprâncenele către mine.

— De una ca asta nu pot fi suspectat, zice, când îmi iau în spinare pe omul cel mai nepopular din Scoţia; ca demonstraţie de curaj, cred că-i de-ajuns!

— Vai, am răspuns eu, v-aş putea arăta în mărime naturală pe unul şi mai nepopular. Iar dacă nu vi-i pe plac tovărăşia mea, vă puteţi lua în spinare pe altcineva.

— Colonele Burke, ripostă el, hai să nu ne certăm; şi fiindcă veni vorba, daţi-mi voie să vă asigur că sunt omul cel mai puţin răbdător din lume.

— Sunt la fel de puţin răbdător ca şi dumneavoastră, am întâmpinat eu. Şi nu mă sinchisesc s-o afle oricine.

— În pasul ăsta, zice el, frânându-şi calul, n-avem s-ajungem departe. Şi propun ca din două lucruri să facem pe dată unul: ori să ne certăm şi să isprăvim, ori să cădem la o înţelegere fermă că vom îndura fiecare orişice din partea celuilalt.

— Ca doi fraţi?

— N-am spus asemenea nerozie, răspunse el. Am şi eu un frate şi nu-l preţuiesc mai mult ca pe o căpăţână de varză creaţă. Dar dacă e să trăim nas în nas cât va ţine fuga asta, apoi să cutezăm fiecare dintre noi a fi noi înşine, ca sălbaticii, şi să jure fiecare din noi că nici nu-i va purta pică celuilalt, nici nu-l va ţine de rău. Sunt în fond un tip destul de ticălos, şi găsesc simularea virtuţilor foarte supărătoare.

— O, sunt şi eu la fel de ticălos ca şi dumneavoastră, l-am asigurat. Nu-i veţi găsi gust de lapte dulce lui Francis Burke. Ne batem ori ne împrietenim?

— Păi, zice el, cred că cel mai bun fel de-a rezolva întrebarea e să aruncăm cu banul.

Această propunere prea era în cel mai înalt grad cavalerească, pentru a nu mă captiva; şi, oricât ar părea de bizar din partea unor tineri de obârşie bună din ziua de astăzi, am zvârlit amândoi o jumătate de coroană (aidoma unei perechi

de paladini de odinioară), spre a şti dacă să ne tăiem unul altuia beregata ori să fim fraţi de cruce. Rareori ar fi putut surveni o mai romantică împrejurare – fiind şi aceasta una dintre pildele prezentelor memorii că vechile poveşti ale lui Homer şi ale poeţilor sunt la fel de adevărate şi astăzi – cel puţin cu privire la cei nobili şi distinşi. Moneda căzu pentru pace, iar noi ne strânserăm mâinile întru întărirea convenţiei. Şi tot atunci tovarăşul meu îmi explică ce gând avusese fugind de domnul Stewart, un gând desigur vrednic de intelectul său politic. Legenda morţii sale, îmi spuse, îi era o foarte bună pavăză; domnul Stewart recunoscându-l, devenise o primejdie pentru dânsul; aşadar luase calea cea mai scurtă către tăcerea acelui domn. Căci, îmi spuse el, Alan Black e un bărbat prea vanitos încât să povestească despre el însuşi o asemenea întâmplare.

Înspre după amiază, am coborât către malurile acelui *loch*[57] spre care ne îndreptam; şi iată şi corabia, care abia ancorase. Era *Sainte-Marie-des-Anges*, cu portul de baştină Havre-de-Grace. Seniorul, după ce făcusem semn să ni se trimită o barcă, m-a întrebat dacă îl cunosc pe căpitan. I-am spus că era un compatriot de-al meu, desăvârşit de integru, dar mă tem că niţeluş cam timorat.

— N-are-a face, mi-a răspuns. Cu toate astea, va trebui neapărat să afle adevărul.

L-am întrebat dacă se referă la adevărul despre bătălie? Căci în clipa când ar şti căpitanul că ne-am plecat steagul, cu siguranţă că ar lua iar marea, pe dată.

— Chiar şi aşa! a întărit el. Armele nu-s de niciun folos acum.

— Dragul meu, am răspuns, cine se gândeşte la arme? Dar desigur trebuie să ne amintim de prietenii noştri. Ne vor fi urmând foarte de-aproape, poate chiar însuşi Prinţul, iar dacă vasul va fi plecat, s-ar putea să fie primejduite o mulţime de vieţi preţioase.

— Dacă stai să te gândeşti, făcu Ballantrae, şi căpitanul şi echipajul au vieţi.

I-am declarat că răspunsul lui era doar un subterfugiu abil, iar cât despre a-i spune căpitanului adevărul, nici nu voiam s-aud de una ca asta. Şi atunci, Ballantrae mi-a ripostat într-un chip isteţ; pentru a reda vorbele sale (ca şi pentru faptul că am fost

[57] În limba scoţiană *lac* sau *braţ de mare*, îndeosebi îngust şi împrejmuit de uscat.

învinuit eu însumi în chestiunea aceasta a navei *Sainte-Marie-des-Anges*) am şi relatat întreaga convorbire aşa cum a decurs.

— Frank, a zis el, aminteşte-ţi de învoiala noastră. Eu nu voi obiecta nimic dacă tu îţi ţii gura, ba te şi încurajez ca aşa să faci; dar conform aceleiaşi învoieli, nici tu nu trebuie să-mi porţi pică dacă vorbesc.

N-am putut să nu râd la vorbele astea; totuşi am continuat să-l previn ce are să iasă dacă se purta aşa.

— N-are decât să iasă pe dracu, mie tot nu-mi pasă, a ripostat nesocotitul flăcău. Totdeauna m-am purtat exact aşa cum mi-a venit să mă port.

După cum prea bine se ştie, prevestirea mea s-a realizat. De cum a auzit căpitanul ştirea, a şi ridicat ancora şi a luat marea; şi mai înainte de a se crăpa de ziuă, ne găseam în strâmtoarea Great Minch.

Corabia era foarte veche; iar căpitanul, deşi cel mai onest dintre oameni (şi pe deasupra şi irlandez) se afla a fi unul dintre cei mai neiscusiţi. Vântul sufla năbădăios şi marea parcă turbase. În toată acea zi nu prea am avut chef nici să mâncăm nici să bem; ne-am dus devreme la culcare, cam îngrijoraţi. Şi (de parcă ar fi voit să ne dea o lecţie) în timpul nopţii vântul s-a rotit brusc spre nord-est şi a devenit uragan. Ne-am trezit în tunetele groaznice ale furtunii şi în tropăitul marinarilor pe punte; încât eu, unul, am presupus că ne sosise desigur ceasul cel de pe urmă; iar Ballantrae îmi sporea peste măsură teroarea din suflet, bătându-şi joc de rugăciunile mele. În ceasuri ca acestea, vedem apărând în adevărata-i lumină pe-un om cât de cât evlavios şi se adevereşte (ceea ce ni s-a spus de mici copii) puţinul sprijin pe care ne putem bizui din partea prietenilor lumeşti; n-aş fi vrednic de religia mea de-aş lăsa să treacă sub tăcere acest fapt. Timp de trei zile am zăcut în întuneric, în cabină, şi n-am avut de ronţăit decât un pesmet. În cea de-a patra zi, vântul căzu, lăsând corabia lipsită de catarg, zbuciumându-se pe talazuri uriaşe. Căpitanul habar n-avea încotro ne sufla acel vânt; era tare neştiutor în meserie şi altceva decât a slăvi pe Sfânta Fecioară nu ştia a face; lucru bun, ce-i drept, dar departe de a fi tot ce trebuie în arta marinăriei. Se părea că singura noastră nădejde era să fim culeşi de vreun alt vas; iar dacă acesta s-ar fi dovedit o navă

engleză, probabil că n-ar fi fost mare bucurie nici pentru Senior nici pentru mine.

În cea de-a cincea şi în cea de-a şasea zi, continuam să fim jucăria valurilor. În cea de-a şaptea i se puseră corăbiei câteva vele, dar se poate spune că era, în cel mai bun caz, o navă greoaie – astfel că n-am reuşit să derivăm decât prea puţin. De fapt fusesem toată vremea purtaţi către sud şi vest, iar în timpul furtunii trebuie să fi fost împinşi în acea direcţie cu o violenţă nemaipomenită. Ziua a noua se arătă, încă din zori, rece şi plumburie; talazuri mari goneau cât vedeai cu ochii şi nicio mizerie de-a vremii rele nu lipsea. În această situaţie, furăm peste măsură de bucuroşi să descoperim la orizont o corabie mică şi s-o observăm cârmind şi îndreptându-se către *Sainte-Marie*. Dar bucuria ne fu de scurtă durată; căci după ce se opri şi lăsă o barcă la apă, aceasta se umplu pe dată cu nişte indivizi care cântau şi zbierau în timp ce trăgeau la rame, îndreptându-se către noi, şi care dădură năvală, buluc, pe puntea noastră, cu pumnalele scoase şi blestemând zgomotos. Căpetenia lor era un tip îngrozitor, cu faţa înnegrită cu smoală şi cu perciuni inelaţi – Teach fiindu-i numele – un pirat foarte vestit. El se apucă să tropăie de colo-colo pe puntea noastră, vorbind aiurea şi zbierând că Satana îi e numele, iar corabia lui se cheamă *Iadul*. Avea în el ceva care mă descuraja cum nu pot să spun – ceva de copil rău sau de făptură nătângă. I-am şoptit lui Ballantrae că mă rugam lui Dumnezeu să fie lipsă de oameni pe corabie, iar el, dând din cap, îmi aprobă intenţia.

— Nu zău, i-am spus căpitanului Teach, de eşti Satana, iacă aci un diavol de-al dumitale.

Aceasta iubire i-a plăcut; şi, spre a nu mai zăbovi asupra unor fapte scandaloase, voi spune doar că Ballantrae şi cu mine, plus alţi doi, am fost recrutaţi, în timp ce comandantul şi toţi ceilalţi fură lepădaţi în mare, cu ajutorul metodei de a-i face să sară peste copastie. Era prima oară când asistam la una ca asta, mi-am simţit inima cuprinsă de sfârşeală, faţă de acest spectacol; iar domnul Teach sau unul dintre acoliţii săi (prea îmi pierdusem capul ca să pot spune precis cine era) comentă în chip foarte îngrijorător paloarea feţei mele. Am avut atunci tăria de-a schiţa un pas, doi de *giga*[58] şi de a striga tare nişte cuvinte deşucheate oarecare, ceea ce mă salvă deocamdată. Dar mi se muiaseră

[58] Dans vioi scoţian.

picioarele de tot, când trebui să cobor în bărcuţă printre acei nelegiuiţi; şi cu oroarea în suflet faţă de soţii mei, cutremurându-mă de groază în faţa valurilor monstruos de înalte, abia eram în stare a mă sili să flecăresc după chipul şi asemănarea unui irlandez dezgheţat şi să rup vreo două glume, pe când eram traşi peste bord. Slavă Domnului că s-a aflat pe punte o vioară; de cum am dat cu ochii de ea, am şi înşfăcat-o, apucându-mă să cânt; şi în calitatea asta, de scripcar, avui dumnezeească şansă de a intra în graţiile piraţilor. „Pat Scripcarul” fu porecla ce mi-au dat-o; dar puţin îmi păsa ce nume port atâta vreme cât mi-era pielea nevătămată.

Ce haos infernal domnea pe această corabie, n-aş putea descrie; atâta pot spune că o comanda un nebun şi că s-ar fi putut numi un balamuc plutitor. Se îmbătau, răcneau, cântau, se sfădeau, ţopăiau – o dată nu erau toţi în acelaşi timp treji; şi erau zile de-a rândul când, de-ar fi survenit vreo vijelie, ne-ar fi trimis neapărat la fund; ori de s-ar fi ivit vreo navă regală, ne-ar fi aflat neputincioşi a ne apăra. De vreo două ori am zărit pânzele câte unei corăbii; de eram îndeajuns de treji, o scufundam – ierte-ne Domnul! Eu, unul, mă rugam sfinţilor în şoaptă. Teach cârmuia – de se poate numi cârmuire ceea ce nu aduce ordine – prin teroarea ce-o răspândea; şi băgam de seamă că omul era foarte fudul de situaţia sa. Am cunoscut mareşali ai Franţei – da, şi chiar căpetenii de prin Highland – care nu se umflau în pene chiar atât de făţiş; ceea ce aruncă o ciudată lumină asupra celor ce urmăresc faima şi gloria. Într-adevăr, cu cât trăim mai mult, cu atât mai bine ne dăm seama de înţelepciunea lui Aristotel şi a celorlalţi filosofi antici; şi cu toate că o viaţă întreagă am fost bucuros a cuceri distincţii legitime, pot, la sfârşitul carierei mele, să declar cu mâna pe inimă că nu e nicio distincţie – nu, nici viaţa însăşi – vrednică a fi dobândită ori păstrată, de e s-o plătim cu o fărâmă din demnitatea noastră.

Trecu vreme îndelungată până să pot sta de vorbă între patru ochi cu Ballantrae; dar în cele din urmă, într-o seară, ne-am furişat spre bompres, pe când toţi ceilalţi îşi vedeau de treburile lor, şi căţăraţi acolo, ne căinam împreună situaţia noastră.

— Doar sfinţii ne-ar putea elibera, am zis eu.

— Nu-s deloc de acord, a răspuns Ballantrae; eu am să mă eliberez singur. Teach ăsta e o făptură cum nu se poate mai

nevoiaşă; nu tragem niciun folos de pe urma lui şi suntem mereu expuşi a fi prinşi. Eu, unul, nu voi să fiu de florile mărului un pirat mânjit cu catran şi nici să spânzur în lanţuri, dacă pot face ceva să evit una ca asta. Şi mi-a spus ce gânduri nutrea pentru a îmbunătăţi situaţia, sporind disciplina pe vas, ceea ce avea să ne dea pentru moment mai multă siguranţă şi o mai grabnică nădejde de eliberare când se va fi dobândit îndeajuns de multă pradă şi piraţii vor desface tovărăşia.

I-am mărturisit cu candoare că starea mea de spirit era zdruncinată rău în acel mediu îngrozitor şi că anevoie aş cuteza să-i spun că se poate bizui pe sprijinul meu.

— Eu nu mă înspăimânt uşor, mi-a răspuns el, nici nu mă dau bătut cu una cu două.

La câteva zile după asta avu loc o întâmplare care mai, mai, să ne ducă pe toţi la spânzurătoare; şi care da o excelentă imagine a nebuniei ce domnea în treburile noastre. Eram cu toţii destul de ameţiţi de băutură şi când unul dintre zănatici zări o pânză de corabie, Teach, fără măcar să-şi arunce ochii într-acolo, puse nava pe urmele ei, iar noi ceilalţi începurăm să ne aflăm în treabă, adunând armele şi fălindu-ne cu grozăviile ce-aveau să urmeze. Am observat că Ballantrae sta liniştit la prova cu mâna streaşină la ochi; cât despre mine, urmându-mi neabătut politica printre acei sălbatici, luam parte cu cea mai mare însufleţire la treburile lor şi le îndrugam glume irlandeze ca să-i distrez.

— Pavilionul sus! a poruncit Teach. Arătaţi-le blestemaţilor pe *Jolly Roger*[59] al nostru!

Era doar o fanfaronadă deşănţată de-a beţivanului, în situaţia în care ne găseam, şi ar fi putut face să ne scape o pradă de preţ; eu însă gândeam că nu-i treaba mea să judec şi cu propria-mi mână am înălţat steagul negru.

Atunci Ballantrae păşi grabnic la pupa, cu un zâmbet pe chip.

— Poate-ţi prinde bine să ştii, beţivan ticălos, că urmăreşti o navă regală.

Teach răcni la dânsul că minte, dar totodată alergă către parapet şi la fel făcură cu toţii. Nicicând n-am văzut atâţia oameni beţi trezindu-se brusc. Crucişătorul cârmise, văzând neruşinata noastră bravadă cu steagul; tocmai lua noul curs;

[59] „Roger cel Vesel”, denumire glumeaţă dată de piraţi pavilionului lor, înfăţişând un craniu şi două oase încrucişate.

pavilionul îi flutura în vânt, desluşindu-se lămurit; şi chiar pe când noi încă ne mai zgâiam la el, veni o pală de fum, şi apoi o detunătură, şi o ghiulea se afundă în valuri, la mică depărtare de noi. Unii alergară la odgoane şi întoarseră corabia cu o iuţeală de necrezut. Un flăcău se năpusti la butoiul cu rom, care sta pe punte desfundat, şi-l rostogoli iute peste bord. La rândul meu, m-am repezit la steagul negru, l-am înşfăcat şi l-am zvârlit în mare; îmi venea să mă arunc şi eu după el, atât de supărat eram de gogomănia noastră. Cât despre Teach, se făcu galben la faţă şi fără a se stăpâni cât de cât, coborî în cabina lui. Doar de două ori a mai suit pe punte în după-amiază aceea; s-a dus la balustrada de la pupa, a privit lung spre nava regală, care încă se mai vedea la orizont, îndreptată spre noi; iar după aceea, fără o vorbă, s-a întors în cabina lui. Se poate spune că a dat bir cu fugiţii, lăsându-ne baltă; de nu s-ar fi aflat la bord un marinar foarte priceput, şi fără de blândeţea vântului din acea zi, cu siguranţă că ne duceam la fund.

E de presupus că Teach s-a simţit umilit, şi poate şi îngrijorat de situaţia lui faţă de echipaj, iar calea ce-a ales-o spre a redobândi ceea ce pierduse a fost cât se poate de caracteristică pentru omul nostru. În zorii zilei am mirosit că ardea pucioasă în cabina lui şi l-am auzit strigând: „Iadul! Iadul!” ceea ce pricepeau bine oamenii din echipaj şi le umplu inimile de temeri. Curând veni pe punte, ca un adevărat caraghios, cu faţa smolită, cu părul şi perciunii răsuciţi în inele, cu cingătoarea înţesată de pistoale; mestecând cioburi de sticlă, încât îi şiroia sângele pe bărbie, şi agitând ameninţător un pumnal. Nu ştiu de va fi luat aceste obiceiuri de la indienii din America, de unde era de baştină; dar ăsta-i era procedeul; în acest chip obişnuia el a vesti că e pus pe fapte cumplite. Întâiul care se apropie de dânsul fu băiatul care în ajun aruncase romul peste bord; aceluia îi înfipse pumnalul în piept, afurisindu-l drept răzvrătit; şi-apoi se apucă să ţopăie împrejurul leşului, aiurind, blestemând şi sfidându-ne a înainta spre dânsul. Era cea mai neroadă exhibiţie şi totuşi în acelaşi timp primejdioasă – fiind limpede că laşul individ se aţâţa astfel spre a-şi face curaj pentru o nouă crimă.

Cu neaşteptată bruscheţe, Ballantrae înaintă către el:

— Isprăveşte cu teatrul ăsta! îi spuse. Crezi că ne sperii cu schimonoselile dumitale? Nu te-am văzut de fel ieri, când era

nevoie de dumneata; şi dă-mi voie să-ţi spun că ne-am descurcat bine cât ai lipsit.

Printre oamenii din echipaj se iscă un murmur şi un freamăt, izvorâte, gândii, din plăcere cât şi din teamă. Cât despre Teach, scoase un urlet barbar şi-şi înălţă pumnalul, gata să-l înfigă prin aruncare, artă în care (ca şi mulţi alţi marinari) era mare meşter.

— Zboară-i ăla din mână! făcu Ballantrae, atât de iute şi categoric, încât braţul meu se supuse, înainte ca mintea mea să fi priceput.

Teach înlemni, prostit, fără să-i mai dea în gând că avea la el şi pistoale.

— Du-te jos în cabina dumitale, strigă Ballantrae, şi să te-ntorci pe punte când te-i trezi. Crezi c-o să ne lăsăm spânzuraţi de hatârul tău, brută nătângă cu faţa smolită, beţivan şi măcelar ce eşti! Şi când bătu o dată din picior la el, Teach mai că o luă la fugă înspre tambuchi.

— Acum, fraţilor, zice Ballantrae, am şi cu voi o vorbă. Nu ştiu dacă voi vânaţi norocul pe mare ca să vă distraţi; eu unul, nu. Eu vreau să fac bani şi s-ajung iar pe uscat şi să-i cheltuiesc cum se cuvine unui bărbat. Dar într-o privinţă îs foarte hotărât; în măsura în care depinde de mine, nu voi să fiu spânzurat. Haide, daţi-mi şi voi o părere; eu îs începător! Nu-i chip să facem treaba asta cu niţică disciplină şi ordine?

Unul dintre oameni vorbi; spuse că de drept le-ar trebui un cambuzier; şi de cum îi ieşi din gură vorba asta, toţi fură de aceeaşi părere. Alegerea se făcu prin aclamaţie. Ballantrae fu numit cambuzier; i se dete în păstrare romul, se adoptară nişte reguli imitând pe acelea ale unui pirat cu numele de Roberts, şi ultima propunere fu a ne descotorosi de Teach. Dar Ballantrae se temea de un comandant mai destoinic, care s-ar fi putut bucura de aceeaşi trecere ca şi dânsul, şi se împotrivi cu dârzenie la una ca asta. Teach, spuse dânsul, era destul de bun pentru a aborda corăbii şi a-i îngrozi pe nerozi, cu faţa lui dată cu smoală şi cu blestemele lui; unul mai bun ca Teach în de-alde astea anevoie am fi putut găsi; şi apoi, el fiind acum desconsiderat şi ca şi arestat, îi puteam scădea partea din pradă. Asta i-a hotărât; partea lui Teach fu tăiata la o câtime ridiculă, mai mică chiar decât a mea; şi nu mai rămâneau decât două puncte de întrebare: dacă dânsul va consimţi şi cine avea să-i vestească această hotărâre.

— De asta să nu vă pese, o fac eu, zise Ballantrae.

Şi păşi spre tambuchi, coborând apoi singur în cabină, să dea piept cu sălbaticul beat.

— Ăsta-i omul care ne trebuie! strigă unul din echipaj. Pentru cambuzierul nostru, de trei ori ura!

Îndată se înălţară uralele tuturor, glasul meu fiind printre cele mai gălăgioase, şi fără îndoială că aceste ovaţii îşi avură efectul asupra domnului Teach, aflat jos în cabină; aşa cum am văzut cu toţii, recent, că strigătele străzii pot tulbura chiar şi minţile celor care întocmesc legile.

Cum a decurs exact întrevederea, nu s-a ştiut niciodată, deşi unele puncte capitale au ieşit mai apoi la iveală; dar cu toţii am fost uimiţi şi totodată bucuroşi, când Ballantrae veni pe punte aducându-l de braţ pe Teach, şi vesti că totul fusese consimţit.

Trec repede peste cele douăsprezece sau cincisprezece luni în timpul cărora am continuat să brăzdăm apele Atlanticului de nord, agonisindu-ne merindele şi apa de la corăbiile pe care le scufundam şi, una peste alta mergându-ne treburile din plin. Desigur, nu doreşte nimeni să citească ceva atât de scandalos ca memoriile unui pirat, chiar ale unui pirat fără voie cum eram eu! Lucrurile mergeau cu mult mai prielnic ţelurilor noastre şi spre admiraţia mea, Ballantrae păstră conducerea, din acea zi. Aş fi ispitit să presupun că un gentilom trebuie să fie la loc de frunte ori şi unde, chiar şi pe puntea unui vas de piraţi; dar obârşia mea nu-i niciun pic mai prejos decât a oricărui lord scoţian, şi totuşi, nu mă sfiesc a o mărturisi, eu, unul am rămas până la sfârşit Pat Scripcarul, nu mult mai breaz decât un măscărici al echipajului. De fapt, nu era acesta un cadru în care să-mi fi putut evidenţia meritele. Sănătatea mea suferea din diferite motive; toată viaţa m-am simţit mai bine pe spinarea unui cal decât pe puntea unui vas; şi ca să fiu sincer, teama mării îmi apăsa într-una sufletul, luptându-se pentru întâietate cu teama de cei din juru-mi. N-am nevoie să-mi trâmbiţez curajul; m-am distins pe numeroase câmpuri de bătaie, sub ochii unor generali vestiţi, iar cea din urmă avansare mi-am cucerit-o printr-o faptă de cea mai aleasă vitejie, în faţa multor martori. Dar când era vorba să trecem de vreun abordaj de-al nostru, inima lui Francis Burke se făcea cât un purice. Bărcuţa, fragilă ca o coajă de ou, în care porneam la atac, înspăimântătoarea înălţime a întinselor talazuri, înălţimea navei

ce urma să o escaladăm, gândul cât de mulţi se vor afla în garnizoană pe puntea ei, pregătiţi de legitimă apărare, posomorâtele ceruri care (în climatul acela) coborau atât de adesea priviri crunte asupra isprăvilor noastre, şi chiar numai vaierul vântului zbuciumându-ni-se în auz, toate erau împrejurări cum nu se poate mai neprielnice vitejiei mele. Se mai adăuga apoi şi faptul că, fiind din totdeauna o făptură de o sensibilitate cât se poate de gingaşă, scenele ce neapărat urmau izbânzilor noastre mă ispiteau la fel de puţin cât şi riscurile înfrângerii. În două rânduri am găsit femei la bord; şi cu toate că văzusem devastându-se oraşe, iar în ultimul timp am fost de faţă, în Franţa, la odioase dezordini publice, era ceva în micul număr al celor angajaţi, şi în împrejurimile pustii şi primejdioase ale mării, care făcea aceste acte de piraterie cu mult mai revoltătoare. Mărturisesc fără sfială că nu puteam niciodată acţiona decât dacă eram pe trei sferturi beat; chiar şi cu echipajul se întâmpla la fel. Însuşi Teach nu era bun de nimic până nu se umplea cu rom; şi una dintre cele mai dificile părţi ale performanţei lui Ballantrae era de a ne servi băutură în cantităţi potrivite. Chiar şi acest lucru îl făcea într-un chip vrednic de admiraţie, fiind în general omul cel mai capabil pe care l-am întâlnit vreodată şi cel mai înzestrat din fire. Dânsul nici măcar nu cerşea favoarea echipajului, ca mine care, cu o inimă foarte neliniştită, făceam necontenit pe măscăriciul, ci, în mai toate împrejurările, păstra destul de multă gravitate şi distanţă, încât era ca un părinte în mijlocul unei familii de copilandri, sau ca un dascăl cu băieţii din şcoala sa. Oamenii fiind deprinşi a cârti veşnic, rolul lui era şi mai anevoios; disciplina lui Ballantrae, oricât de puţină, contraria totuşi pornirea lor către neînfrânare; şi ce era şi mai rău: fiind ţinuţi cu capul limpede, aveau timp a se gândi. Unii dintre ei se apucau aşadar să se căiască de respingătoarele lor nelegiuiri; îndeosebi unul care era bun catolic, (laolaltă obişnuiam uneori să ne furişăm de-o parte, ca să ne rugăm, mai cu seamă pe vreme rea şi pe ceaţă, sub şfichiul ploii şi în alte asemenea împrejurări când treceam mai neobservaţi şi sunt sigur că nici doi criminali aflaţi în căruţa ce-i duce la spânzurătoare nu-şi vor fi făcut vreodată rugăciunile cu o mai zeloasă sinceritate). Ceilalţi însă, care n-aveau asemenea temeiuri de nădejde, se apucau de altă îndeletnicire, ca să le treacă timpul: făceau calcule. Toată ziua

se făleau cu ce dobândiseră ori comentau posomorâţi rezultatele. Am spus că fusesem destul de norocoşi. Totuşi, e locul pentru o observaţie: anume, că, în lumea asta, în nicio îndeletnicire pe care am încercat-o, beneficiul nu atinge aşteptările. Am dat de multe corăbii şi pe multe le-am luat cu asalt; însă prea puţine dintre ele conţineau bani, mărfurile lor nu erau ce ne trebuia nouă – ce era să facem cu o încărcătură de pluguri, sau chiar şi de tutun? – şi e foarte neplăcut să reflectezi câte echipaje întregi am silit a se arunca peste copastie, pentru o provizie de pesmeţi sau o vadră, două, de rachiu.

Între timp vasul nostru se hodorogea din ce în ce şi era de mult timpul să ne îndreptăm către *port de carénage*[60] al nostru, care se afla în estuarul unui râu, printre mlaştini. Era de la sine înţeles că acolo ne vom desface tovărăşia şi ne vom duce să ne cheltuim după pofta inimii partea din pradă, ceea ce-l făcea pe fiecare lacom de niţel mai mult – încât ne amânam hotărârea din zi în zi. Decisiv fu, până la urmă, un accident mărunt, care şi un neştiutor poate presupune că se petrecea adesea în îndeletnicirile noastre. E însă locul să explic: doar pe o singură corabie dintre toate câte le-am escaladat – de altminteri prima pe care am aflat femei – am întâmpinat cu adevărat o oarecare rezistenţă. În acea împrejurare, avusesem doi morţi şi câţiva răniţi şi fără vitejia lui Ballantrae, am fi fost desigur în cele din urmă respinşi. Pe toate celelalte, apărarea (unde se producea cât de cât) era ceva de care ar fi râs şi cele mai proaste trupe din Europa – încât tot ce-aveam mai primejdios de împlinit, era să ne căţărăm peste copastia vasului; ba am întâlnit chiar cazuri când bieţii oameni de pe punte ne zvârleau câte o parâmă, cu atât erau mai doritori de-a ne ajuta decât de-a sări în mare. Aşadar, ştiind mereu că nu pot păţi nimic, flăcăii noştri se muiaseră de tot, încât era de înţeles cum de izbutise Teach să-i impresioneze într-atâta, căci de fapt, însoţirea cu acest nebun era primejdia de căpetenie în viaţa ce-o duceam. Accidentul la care m-am referit a fost următorul: zărisem în pâclă, foarte aproape sub bordul nostru, o corabie mică, având toate pânzele desfăşurate; naviga cam la fel ca şi noi – ca să fiu mai aproape de adevăr, ar trebui să spun: la fel de prost; iar noi am pregătit tunul din prova, ca să vedem dacă n-o putem atinge cu vreo două ghiulele. Hula era extrem de puternică, balansul vasului de

[60] Portul unde a fost construită corabia şi unde urmează a fi reparată (fr.).

neînchipuit; nu-i de mirare că tunarii noştri trăseseră de trei ori fără a nimeri decât foarte departe de ţintă. Dar între timp corabia urmărită începuse a trage aprig, pâcla cea deasă ocrotind-o. Fiind ei şi mai buni ţintaşi decât noi, întâia lor lovitură ne atinse la prova, îi făcu harcea-parcea pe cei doi tunari ai noştri, încât toţi furăm împroşcaţi cu sângele lor, şi ne străpunse puntea, pătrunzând în adăpostul de la prova unde dormeam. Ballantrae ar fi stăruit; într-adevăr, nu era nimic în acest *contre-temps*[61] care să afecteze moralul unui soldat; el, însă, avea o mare capacitate de a percepe îndată dorinţele oamenilor pe care-i conducea; şi era limpede că din acea lovitură norocoasă a celorlalţi, li se făcuse lehamite de îndeletnicirea lor. Într-o clipă fură cu toţii de aceeaşi părere: corabia urmărită se îndepărta de noi, zadarnic mai stăruiam, *Sarah* a noastră era acum o asemenea hodoroagă încât nu mai putea ataca niciun clondir gol, ar fi fost nerozie curată să mai zăbovim cu ea pe mare – şi cu aceste aşa-zise temeiuri, se şi făcu manevra de întoarcere şi i se dete noul curs, spre râu. Era ciudat să vezi ce veselie se abătu asupra echipajului acelei corăbii şi cum tropăiau pe punte glumind şi socotindu-se fiecare cu cât îi sporise partea de pe urma morţii celor doi tunari.

Nouă zile ne-au trebuit până la portul nostru, atât erau de line vânturile de care aveam a ne sluji şi atât ne era de şubredă carena; dar în zorii zilei a zecea, pe o pâclă uşoară, pe cale a se înălţa, trecurăm capul radei. Puţin după aceea, pâcla se ridică şi iar se lăsă, dezvăluindu-ne, foarte aproape, un vas de patrulare. Era o lovitură cruntă, abătându-se, mai ales, atât de aproape de limanul nostru. Urmă o vie dezbatere de vom fi fost văzuţi, şi dacă aşa era, de va fi fost recunoscută *Sarah*. Nimicind pe toţi oamenii de pe navele ce le atacam, aveam toată grija a nu lăsa nicio mărturie cu privire la propriile noastre persoane; înfăţişarea corăbiei n-o puteam însă ţine la fel de secretă, şi mai ales în ultimul timp, de când *Sarah* se şubrezise şi atacasem fără succes numeroase vase, era limpede că descrierea ei fusese dată în vileag. Am presupus că acea alertă ne va face să ne despărţim îndată după incident. Dar şi în cazul acesta, geniul propriu lui Ballantrae îmi pregătea o surpriză. El şi cu Teach (şi acesta era punctul cel mai remarcabil al succesului său) lucraseră mână în mână, din prima zi de când fusese numit

[61] Împrejurare potrivnică (fr.).

cambuzier. Îi pusesem adesea întrebări în această privinţă, fără să fi obţinut vreun răspuns, decât o dată îmi spuse că el şi cu Teach aveau o înţelegere, care i-ar surprinde foarte tare pe cei din echipaj, de-ar afla-o, şi care destul de mult îl va surprinde şi pe Teach de-avea să fie împlinită. Ei, şi în cazul de faţă, Teach şi cu dânsul, fură de aceeaşi părere şi prin mijlocirea lor unită, de cum aruncarăm ancora, tot echipajul se porni pe o beţie de nedescris. Până după amiază, nu mai eram decât o corabie de smintiţi, care zvârleam lucruri peste bord, urlam fiecare alt cântec, ne certam şi ne năpusteam să ne batem şi apoi uitam de sfadă şi ne îmbrăţişam. Ballantrae mă poftise să nu beau nimic şi să mă prefac că-s beat, dacă ţineam la viaţă; şi niciodată n-am petrecut o zi mai plicticoasă, zăcând mai tot timpul pe acoperişul adăpostului de la prova, cu ochii la smârcurile şi desişurile ce împresurau micul nostru liman, ascunzându-l privirilor. Puţin după ce se lăsă înserarea, Ballantrae se poticni alături de mine şi împleticindu-se, cu un râs de om beat, se prefăcu a cădea, iar înainte de a se pune iarăşi pe picioare, îmi şopti să mă dau de-a berbeleacul până jos în cabină, şi să mă prefac ca adorm pe o ladă, căci va fi curând nevoie de mine. Făcui după cum îmi spusese, şi ajuns în cabină, unde era întuneric de-a binelea, m-am prăvălit pe cea dintâi ladă. Acolo se afla mai dinaintea mea un om; după cum a zvâcnit şi m-a aruncat de-o parte, n-am putut crede că era foarte băut; şi totuşi, după ce mi-am găsit alt loc, el părea să continue a dormi. Acum îmi bătea foarte tare inima, căci îmi dădeam seama că e pe cale să se petreacă vreo faptă îngrozitoare. Curând, iată-l pe Ballantrae că vine şi el; aprinde lampa, se uită prin cabină, dă din cap ca şi cum ar fi fost mulţumit, şi suie iar pe punte, fără să spună un cuvânt. Eu m-am uitat atent printre degete, şi am văzut că eram trei care dormeam sau ne prefăceam a dormi, pe lăzi: eu, unul Dutton şi unul Grady, amândoi oameni hotărâţi. Pe punte, ceilalţi ajunseseră la un apogeu al orgiei, absolut dincolo de ce e omenesc; încât niciun nume rezonabil n-ar putea descrie zgomotele ce le făceau acum. Am fost de faţă la câte şi mai câte zaiafeturi cu beţie – multe din ele petrecându-se chiar la bordul acestei corăbii *Sarah* – dar nicicând n-am văzut ceva asemănător; ceea ce mă făcu să cam bănuiesc că băutura fusese dreasă. A durat mult până când aceste zbierete şi urlete

să înceapă a se stinge într-un fel de gemete jalnice, şi apoi să se aştearnă tăcere; şi păru să mai treacă încă vreme îndelungată înainte ca Ballantrae să coboare din nou, de data aceasta urmat de Teach. Acesta blestemă când dădu cu ochii de noi trei dormind pe lăzi.

— Şşt, zise Ballantrae, poţi să le şi tragi cu pistolul la ureche. Doar ştii ce-au înghiţit o dată cu băutura.

În podeaua cabinei era o gropiţă cu capac şi acolo se afla în păstrare partea cea mai însemnată din pradă, pentru ziua împărţirii. Se încuia cu un belciug şi cu trei lacăte, cheile (pentru mai mare siguranţă) fiind împărţite; una se afla la Teach, alta la Ballantrae, iar a treia la secund, un om cu numele de Hammond. Fui uimit că se aflau totuşi acum în aceeaşi mână, şi încă şi mai uimit (continuând să privesc printre degete) că Ballantrae şi Teach scot la iveală câteva pachete – patru în totul – foarte îngrijit alcătuite şi prevăzute cu câte un laţ pentru a putea fi purtate.

— Şi acum, zice Teach, hai să plecăm.

— O vorbă, îl reţinu Ballantrae, am descoperit că mai e cineva, în afară de dumneata, care cunoaşte un drum ascuns prin mlaştină; şi se pare că-i mai scurt ca al dumitale.

Teach răcni că în cazul ăsta erau pierduţi.

— Asta nu ştiu, zise Ballantrae. Căci mai sunt alte câteva împrejurări pe care trebuie să ţi le aduc la cunoştinţă! Mai întâi de toate, nu se află niciun glonte în pistoalele dumitale care, (dacă-ţi aminteşti), am avut bunătatea să le încarc azi dimineaţă pentru noi amândoi. În al doilea rând, deoarece mai există cineva care cunoaşte o trecere, trebuie să-ţi dai seama că e cât se poate de puţin probabil să mă încurc cu un nebun ca dumneata. În al treilea rând, aceşti domni (care nu mai au nevoie a se preface că dorm) sunt de partea mea şi-or să-ţi pună acum căluş în gură şi-or să te lege de catarg; iar când se vor trezi oamenii dumitale (dacă se mai trezesc vreodată, după leacurile ce le-am pus noi în băutură) sunt sigur că vor avea bunătatea să te dezlege şi nu-ţi va fi greu, cred, să le explici cum stau lucrurile în privinţa cheilor.

O vorbă n-a scos Teach, ci doar se uita la noi ca un copilaş speriat pe când îi puneam căluşul în gură şi-l legam.

— Vezi acum, viţel încălţat ce eşti, îi spunea Ballantrae, de ce am făcut patru pachete. Ţi-ai găsit naşul, căpitane Teach! Până

acum i-ai învăţat tu minte pe alţii, acum ţi-a venit rândul să mai înveţi şi tu ceva[62].

Acestea ne fură ultimele vorbe pe puntea corăbiei *Sarah*. Toţi patru, cu cele patru pachete ale noastre, am coborât binişor într-o barcă, şi am lăsat înapoia noastră acea corabie, tăcută ca un mormânt, în afară de gemetele câtorva oameni beţi. Pe ape era aşternută o pâclă ce ni se înălţa cam până la piept; încât Dutton, care cunoştea trecerea, trebuia să stea în picioare ca să ne dirijeze vâslitul; şi această pâclă, silindu-ne să vâslim domol, fu unealta salvării noastre. Nu ne depărtasem încă mult de navă, când se lăsă ca o pânză cenuşie asupră-ne, iar păsările prinseră a zbura pretutindeni peste ape. Deodată Dutton se chinci pe vine şi ne şopti să tăcem şi să ciulim urechile, căci de nu, s-a zis cu noi.

Nu era nicio îndoială; auzeam dintr-o parte un scârţâit uşor de vâsle, şi apoi, niţel mai îndepărtat, alt scârţâit uşor de vâsle, dinspre partea cealaltă.

Era limpede că fusesem văzuţi cu o dimineaţă înainte; şi iată acum bărcile navei de patrulare venite spre a ne tăia drumul; iată-ne împresuraţi şi lipsiţi de apărare.

Desigur, nicicând aflatu-s-au nişte biete suflete omeneşti în mai mare primejdie; şi cum stăm aşa aplecaţi peste vâsle, rugându-ne lui Dumnezeu să dăinuie ceaţa, îmi curgeau năduşelile de pe frunte. Curând auzirăm una dintre bărci atât de aproape încât am fi putut să aruncăm un pesmete în ea.

— Binişor, băieţi, desluşirăm şoapta unui ofiţer; şi mă minunam că nu-mi auzeau şi ei bătăile inimii.

— Lăsaţi acum drumul, porunci Ballantrae, ne trebuie un adăpost cu orice preţ; să tragem drept către marginea limanului.

Aşa făcurăm, cu cea mai încordată precauţie, vâslind cum puteam, proptiţi în mâini şi cârmind la întâmplare în ceaţă, care ne era totuşi singura ocrotire.

Dar cerul ne-a călăuzit; am atins pământul în dreptul unui tufiş; am ieşit pe brânci la ţărm, purtându-ne comoara; şi neavând alt ascunziş, iar ceaţa începând a se subţia, am răsturnat barca şi am scufundat-o. Eram de curând la adăpost când s-a înălţat soarele; şi totodată s-au iscat din mijlocul

[62] Joc de cuvinte, pe baza numelui Teach, care înseamnă a învăţa pe alţii, a preda învăţătura.

limanului răcnetele marinarilor – şi am ştiut că *Sarah* era escaladată. Mai târziu, am aflat că ofiţerul care a capturat-o, avu parte de mari onoruri; adevărat că a dirijat abordajul în chip iscusit; dar când a urcat la bord, gândesc că a avut-o captură lesnicioasă[63].

Încă mai binecuvântam Sfinţii pentru scăparea mea, când am băgat de seamă că ne aflam acum într-un alt soi de încurcătură. Debarcasem acolo la întâmplare, într-o vastă şi primejdioasă mlaştină; cum să dăm de potecă era prilej de îndoială, de trudă şi primejdie. Într-adevăr, Dutton era de părere că trebuia să aşteptăm până avea să plece nava şi apoi să ne pescuim barca; orice zăbavă, zicea el, ar fi fost mai cuminte decât să înaintăm orbeşte prin acel smârc. Unul dintre noi se duse aşadar înapoi la marginea limanului şi ascuţindu-şi privirea prin desiş, văzu ceaţa risipită şi pavilionul englez fluturând pe *Sarah,* dar nicio manevră de pornire. Situaţia noastră devenise foarte critică. Mlaştina era un loc prea nesănătos încât să ne fi prelungit şederea acolo; fusesem atât de lacomi a lua cu noi comori, încât nu luasem decât prea puţine merinde; apoi era cum nu se poate mai mult de dorit să scăpăm de acea vecinătate şi să ajungem la ţinuturile locuite, mai înainte să se fi răspândit vestea capturării; iar împotriva tuturor acestor considerente nu sta decât primejdia străbaterii de partea cealaltă. Nu socotesc de mirare ca ne-am hotărât a alege partea activă.

Se şi făcuse o arşiţă cumplită când am pornit să trecem mlaştina, mai bine zis să încercăm a da de cărare cu ajutorul busolei. Dutton a luat busola, câte unul din noi ceilalţi purtându-i partea din comoară. Pot să vă asigur că ne supraveghea cu străşnicie – fireşte – era ca şi cum ne-ar fi încredinţat sufletul său. Desişul ce-l străbăteam împânzea locul ca un tufăriş; solul era foarte amăgitor, încât adesea ne scufundam în chipul cel mai înspăimântător, şi eram nevoiţi a umbla pe ocolite; se lăsase, apoi, o arşiţă înăbuşitoare; aerul era ciudat de apăsător, iar insectele ce ne chinuiau înţepându-ne, roiau în miriade, încât fiecare în parte umbla ca învăluit într-un nor. S-a comentat

[63] *Notă a domnului Mackellar.*

Acest Teach de pe *Sarah* nu trebuie confundat cu faimosul *Blackbeard* (Barbă Neagră). Datele şi faptele nu concordă de fel. E cu putinţă ca cel de-al doilea Teach să-şi fi împrumutat numele de la primul şi totodată să-i fi copiat şi partea mai extravagantă a purtărilor. Până şi Seniorul de Ballantrae putea dobândi admiratori.

adesea cu cât mai bine îndură oboseala gentilomii din născare decât indivizii din prostime, încât în marşuri, ofiţerii obligaţi să tropăie prin noroi alături de soldaţi, îi ruşinează pe aceştia prin rezistenţa lor. Acelaşi lucru se putea prea bine observa şi în cazul de faţă; căci iată-ne, de-o parte pe Ballantrae şi pe mine, doi gentilomi cu cea mai aleasă creştere, iar de partea cealaltă, Grady, un marinar de rând, aproape uriaş ca tărie trupească. De purtarea lui Dutton să facem abstracţie; trebuie să mărturisesc că s-a descurcat la fel de bine ca şi noi[64]. Dar cât despre Grady, el începu curând să se căineze, se târa în urmă, refuză a purta pachetul lui Dutton când îi veni rândul; mereu făcea gălăgie, cerând rom (din care aveam puţin) şi în cele din urmă ajunse chiar să ne ameninţe dindărăt cu pistolul armat, pentru ca să-l lăsăm să se odihnească. Ballantrae s-ar fi răfuit cu el, cred; dar eu l-am convins să cedeze; am făcut deci un popas şi am mâncat. Nu prea păru să-i fi priit cine ştie cât lui Grady; curând rămase iarăşi îndărăt, mârâind şi căinându-se; şi în cele din urmă, cum, dintr-o neatenţie oarecare, nu păşise exact pe urmele noastre, nimeri într-o adâncitură a smârcului, unde era mai multă apă, scoase nişte ţipete cumplite şi, mai înainte ca să-i putem veni într-ajutor, se şi scufundase cu prada lui cu tot. Soarta lui şi mai ales aceste ţipete ale sale, ne îngroziră până-n fundul sufletului; a fost totuşi, făcând toate socotelile, o împrejurare norocoasă şi de folos pentru scăparea noastră, îmboldindu-l pe Dutton a se căţăra într-un copac, de unde fu în stare să observe – şi să-mi arate şi mie care-l urmasem – o fâşie de pădure pe o înălţime, ceea ce însemna un punct de reper. Presupun că asta l-a făcut să înainteze de aci încolo cu mai puţină grijă; căci îl văzurăm curând scufundându-se puţin, târându-şi picioarele şi cufundându-se iar şi aşa de două ori la rând. Apoi îşi întoarse faţa către noi, destul de palid.

— Daţi-mi o mână de ajutor, zise, am nimerit într-un loc rău.

— Nu ştiu, zău, ce să zic, spuse Ballantrae oprindu-se.

Dutton izbucni în cele mai furioase blesteme, scufundându-se între timp şi mai adânc – încât mâlul îi ajungea acum până aproape de mijloc şi, smulgând de la brâu un pistol, strigă:

— Ajutaţi-mă, ori de nu, crăpaţi, afurisiţilor!

---

[64] *Notă a domnului Mackellar.*

Oare nu în aceasta constă toată explicaţia: că acest Dutton, aidoma ofiţerilor, era susţinut de stimulentul unei răspunderi?

— Ei, făcu Ballantrae, am glumit doar. Iaca vin. Şi puse jos pachetul său şi pe-al lui Dutton, pe care-l purta în acel moment.

— Să nu te aventurezi aproape, decât dacă om vedea că e nevoie, îmi spuse mie, şi înainta singur spre locul unde se împotmolise în mlaştină Dutton. Acesta se liniştise acum – cu toate că tot mai ţinea pistolul; şi era foarte mişcător să vezi semnele de groază întipărite pe chipul lui.

— Pentru numele lui Dumnezeu, zise, grăbiţi-vă!

Ballantrae ajunsese acum aproape de dânsul.

— Stai liniştit, îi spuse; şi păru să chibzuiască; apoi: Întinde amândouă mâinile!

Dutton puse jos pistolul; şi-atât de apos era stratul de sus al acelui loc, încât în aceeaşi clipă, pistolul pieri; cu un blestem, omul se repezi să-l înhaţe; în acest timp, Ballantrae, proptindu-se bine, se aplecă deasupră-i şi-l înjunghie între umeri. Îl văzui pe Dutton înălţând mâinile peste cap – nu ştiu dacă de durere sau spre a se apăra – iar în clipa următoare se răsturnă cu faţa în noroi.

Ballantrae intrase şi dânsul până peste glezne, dar se smulse şi se înapoie la mine, care rămăsesem locului cu genunchii dârdâind.

— Să te ia dracul, Francis, îmi zise. Îmi dau seama în cele din urmă că lasă de dorit curajul tău! N-am făcut decât dreptatea care se cuvenea unui pirat. Şi iată-ne definitiv descotorosiţi de *Sarah*. Cine mai poate spune c-am avut vreun amestec în lucruri deocheate?

L-am asigurat că mă nedreptăţea; însă simţul meu de umanitate era atât de zdruncinat de oroarea acelei fapte, încât abia i-am putut răspunde, cu răsuflarea tăiată.

— Haide! îmi zise. Trebuie să fii mai hotărât! Din clipa când ne arătase drumul de trecere, nu mai era nevoie de flăcăul ăsta; nu poţi nega că trebuia să fiu un aiurit ca să fi scăpat un prilej atât de minunat.

Nu puteam nega că în principiu avea dreptate; dar nici nu mă puteam abţine de-a vărsa lacrimi, de care cred că niciun bărbat viteaz nu avea a se ruşina; şi numai după ce mi-am luat porţia de rom, am fost în stare să continui. Repet, sunt departe de a mă ruşina de emoţia mea generoasă; mila îl cinsteşte pe războinic; şi totuşi nu-l pot pe de-a-ntregul blama pe Ballantrae, al cărui pas a fost într-adevăr norocos; căci am dat de potecă

fără alte întâmplări neplăcute – şi în aceeaşi seară, cam pe la asfinţit, am ajuns la capătul smârcului.

Eram prea osteniţi încât să cercetăm mai departe; ne-am întins pe nişte limbi de nisip uscat, care mai păstrau căldura soarelui de peste zi, chiar sub o pădure de pini, şi într-o clipită ne-am cufundat în somn.

A doua zi ne-am trezit foarte de dimineaţă şi, într-o dispoziţie posomorâtă, am început o conversaţie care, spre sfârşit, mai, mai, să degenereze în bătaie. Eram acum zvârliţi pe malul provinciilor sudice, la mii de leghe de orice aşezare de colonişti francezi; o călătorie îngrozitoare şi mii de primejdii ne aşteptau şi desigur, de-ar fi fost cândva nevoie de amiciţie, în ceasul acesta era. Trebuie să presupun că Ballantrae suferise o scădere a simţului adevăratei politeţi şi nu-i nimic ciudat în această constatare, după atât de lunga noastră convieţuire cu acei lupi de mare. Întrucât mă priveşte, s-a răţoit la mine foarte urât, ceea ce l-ar fi indignat pe orice gentilom. I-am spus în ce lumină vedeam eu conduita lui. El s-a depărtat puţin de mine, iar eu l-am urmat, continuând a-l muştrului. În cele din urmă, m-a oprit cu un gest al mâinii.

— Frank, zice, ştii ce-am jurat şi totuşi, nu s-a născocit încă jurământul care m-ar hotărî să înghit asemenea expresii, de nu ţi-aş purta o sinceră afecţiune. E imposibil să te îndoieşti de mine în această privinţă; am dat dovezi. Pe Dutton a trebuit să-l iau cu mine pentru că îi era cunoscută trecătoarea, iar pe Grady pentru că Dutton nu s-ar fi mişcat fără el. Dar ce mă putea îmboldi să mă car cu tine, la drumul ăsta? Eşti pentru mine o necontenită primejdie, cu afurisitul tău de grai irlandez. De drept, ar trebui să te afli acum în lanţuri pe vasul de patrulare. Şi când colo te sfădeşti cu mine, ca un copil pentru nişte jucărele!

Consider această cuvântare drept cât se poate de neelegantă; într-adevăr, până în ziua de azi anevoie o pot concilia cu noţiunea mea despre un amic gentilom. Am replicat pomenind şi eu de accentul lui scoţian, care la dânsul era mai puţin pronunţat ca la alţii, totuşi îndeajuns pentru a fi foarte barbar şi dezgustător, ceea ce i-am spus pe şleau; şi incidentul acesta s-ar fi lungit foarte, de nu intervenea ceva îngrijorător.

Ne îndepărtasem o bucăţică de drum, pe nisip. Locul unde dormisem, cu pachetele desfăcute, pe jos, şi banii împrăştiaţi la

vedere, se afla acum între noi şi pini; şi de după aceştia trebuie să se fi ivit străinul. Cel puţin acolo se găsea; o matahală de flăcău, de prin ţinut, cu o secure lătăreaţă pe umăr şi uitându-se cu gura căscată, când la comoara de la picioarele lui, când la disputa noastră, care înaintase într-atât încât amândoi pusesem mâna pe arme. De cum îl observarăm, îşi regăsi uzul picioarelor şi pieri printre pini.

Scena aceasta nu era menită să ne liniştească; doi bărbaţi înarmaţi, în straie de marinari, surprinşi certându-se în preajma unei comori, la puţine leghe depărtare de locul unde fusese capturat un vas de piraţi – iată ceva care ajungea ca să ne aducă pe cap tot ţinutul. Cearta nici măcar nu fu aplanată; pur şi simplu ni se şterse din minte; cât ai clipi din ochi, ne-am adunat pachetele şi am tulit-o, fugind laolaltă în cel mai deplin acord. Partea proastă era însă că nu ştiam în ce direcţie să fugim şi trebuia mereu să ne înapoiem. E drept că Ballantrae adunase toate lămuririle cu putinţă de la Dutton; dar e dificil să călătoreşti după auzite; iar estuarul resfirându-se într-un vast liman neregulat, ne tot obliga să ne întoarcem, scoţându-ne înainte câte o nouă întindere de apa, ori încotro ne îndreptam.

Eram aproape scoşi din fire şi tare istoviţi de alergătură când, ajungând pe creasta unei dune, am văzut că iarăşi ne taie drumul o ramificaţie de-a golfului. Aceasta era o gârlă, foarte deosebită totuşi de apele ce ne opriseră mai înainte, deoarece curgea între stânci şi era atât de prăpăstios de adâncă, încât un mic vas se afla acostat acolo legat cu un odgon de ancorare, iar echipajul aşezase o scândură spre ţărm. Aprinseseră acolo un foc şi acum erau aşezaţi în jurul prânzului lor. Cât despre corabie, era una de tipul celor ce se construiesc în Bermude.

Dragostea de aur şi marea ură ce o au toţi faţă de piraţi erau motive dintre cele mai puternice – şi desigur că aveau să ridice ţinutul în urmărirea noastră. În afară de asta, era limpede acum că ne găseam pe un fel de peninsulă răzleaţă, alcătuită ca degetele unei mâini; iar încheietura mâinii, adică trecătoarea spre uscat, pe unde ar fi trebuit să apucăm din nou era destul de probabil că între timp va fi fost străjuită. Aceste considerente ne-au împins la o hotărâre mai îndrăzneaţă. Cât timp am cutezat, aşteptându-ne în fiece clipă să auzim zgomotele urmăririi, am zăcut ascunşi în tufişuri pe creasta dunei, şi regăsindu-ne astfel, în oarecare măsura, suflul şi mai dregându-

ni-se înfăţişarea, o luarăm în cele din urmă agale în jos spre cei de lângă foc, cu pas degajat şi având grijă a ne preface foarte nepăsători.

Era un neguţător şi negrii săi, de fel din statul Albany, provincia New York, care acum se înapoiau acasă din Indii, cu o încărcătură. Numele său nu mi-l pot aminti. Furăm uluiţi aflând că se adăposteau aici de groaza vasului *Sarah*; noi habar n-aveam că isprăvile noastre erau atât de vestite. De îndată ce auzi albanianul că *Sarah* fusese capturată în ajun, sări în picioare, ne dete câte o cană cu rachiu, pentru buna noastră veste şi-şi trimise negrii să pună vela pe corabie. La rândul nostru, am profitat de băutură ca să intram în relaţii mai prieteneşti şi în cele din urmă ne-am oferit drept pasageri. El s-a uitat pieziş la straiele noastre mânjite cu smoală şi la pistoale şi a răspuns, destul de cuviincios, că abia are loc pe vas unde să stea el însuşi; şi nici rugăminţile, nici propunerile noastre de bani – în care ne-am lansat destul de departe – n-au izbutit să-i zdruncine hotărârea.

— Văd că gândiţi rău despre noi, zise Ballantrae, eu însă vă voi dovedi cât de bine gândesc despre dumneavoastră, spunându-vă adevărul. Suntem fugari iacobiţi, iar pe capetele noastre este pus un premiu.

Auzind aceasta, albanianul fu niţel mişcat, după cum prea bine se vedea. Ne puse multe întrebări privind războiul scoţian, la care Ballantrae îi răspunse foarte răbdător. Apoi cu un gest în maniera vulgară a omului de rând, făcu:

— Zic că voi şi cu prinţul Charlie al vostru mâncarăţi o papară mai ceva decât v-aşteptaţi!

— Da, zău, chiar aşa, am răspuns eu. Şi mi-ar place, nene, să dai dumneata altă pildă, la fel de neaşteptată.

Spusei asta în stilul irlandez, despre care e ştiut că are ceva foarte cuceritor. E un lucru remarcabil şi o mărturie a dragostei de care se bucură poporul nostru, că acest fel de a aborda oamenii nu dă mai niciodată greş când e vorba de-un individ cu suflet. Nici nu pot spune cât de des am văzut câte un simplu soldat scăpând de bici sau câte un calic storcând o pomană grasă, datorită unei brume de dialect irlandez. Adevărul e că de îndată ce albanianul a râs la vorbele mele, m-am liniştit. Dar chiar şi după aceea, dânsul a pus multe condiţii şi, până una alta, ne-a luat armele, înainte de a ne îngădui să urcăm pe

punte – ceea ce fu semnalul de pornire. O clipă mai târziu, lunecam în josul estuarului, cu o briză bunicică şi slăvind numele Domnului pentru scăparea noastră. Aproape de gura estuarului, trecurăm pe lângă vasul de patrulare şi puţin mai încolo, iat-o pe biata *Sarah* cu preţiosul ei echipaj (pe capetele cărora era pus premiu): şi amândouă aceste două întâlniri avură darul să ne facă să tremurăm.

Corabia de Bermuda părea un adăpost foarte sigur şi îndrăzneaţa noastră întreprindere părea să se desfăşoare foarte armonios, când prin acea întâlnire furăm îmboldiţi a ne aminti de soarta tovarăşilor noştri.

Cu toate astea, nu făcusem decât să schimbăm capcana, sărisem din tingire în foc, de la laţul şteangului la buşteanul călăului; scăpasem de ostilitatea făţişă a navei militare pentru a atârna acum de mila şi îndoielnica buna-credinţă a negustorului nostru din Albany.

Din multe pricini s-a întâmplat să fim în mai mare siguranţă decât am fi putut cuteza să nădăjduim. Oraşul Albany se îndeletnicea pe atunci în mare măsură cu negoţul de contrabandă făcut cu indienii şi francezii, de-a curmezişul deşertului. Această activitate, extrem de nelegală, slăbea lealitatea albanienilor şi aducându-i în relaţii cu cel mai şlefuit popor de pe pământ, le împărţea până şi simpatiile. Pe scurt, erau, ca toţi contrabandiştii din lume, spioni şi agenţi de-a gata pentru oricare dintre părţi.

Albanianul nostru, în plus, era foarte de treabă, într-adevăr, şi foarte lacom de câştig – şi, culmea norocului, prinsese mare drag de tovărăşia noastră.

Încă mai înainte de a fi atins oraşul New York, ajunsesem la deplină înţelegere că ne va duce cu vasul lui chiar până la Albany, iar de acolo ne va pune pe un drum de unde să putem trece hotarul şi ajunge la francezi. Toate astea urma să le plătim cu un preţ mare; dar n-aveam de ales – nişte proscrişi ca noi nu puteau sta la tocmeală.

Am luat-o apoi în sus pe râul Hudson, care vă asigur că-i o apă foarte frumoasă, şi am tras la *King's Arms*, în Albany. Târgul era plin de miliţie de-a provinciei, foc şi pară pe francezi – să-i măcelărească, şi alta nu. Guvernatorul Clinton însuşi se găsea acolo – după cât am putut afla – mai că înnebunit de răzvrătirea Adunării sale. Indienii se aflau de ambele părţi pe picior de

război; văzurăm cete de indieni aducând prizonieri şi (ceea ce era cu mult mai rău) scalpări (atât de bărbaţi, cât şi de femei) pentru care li se plăteau anumite sume; şi vă asigur că această privelişte nu era încurajatoare. Făcând toate socotelile, anevoie am fi putut pica într-un moment mai nepotrivit scopurilor noastre. Prezenţa noastră la hanul de frunte era teribil de bătătoare la ochi; albanianul nostru ne ducea de nas, amânându-ne într-una, şi părea pe cale să dea înapoi de la făgăduielile sale; ne păşteau doar primejdii şi iar primejdii, şi câtăva vreme ne-am înecat grijile într-un mod de viaţă foarte dezordonat.

Chiar şi aceasta se dovedi însă un noroc; şi una dintre observaţiile ce se cuvine a face, în legătură cu scăparea noastră, este chipul providenţial în care ne fură călăuziţi paşii, până la urmă de tot. Câtă umilinţă pentru demnitatea omului! Filosofia mea, geniul extraordinar al lui Ballantrae, vitejia noastră – în care socotesc că eram egali – toate acestea s-ar fi putut dovedi neîndestulătoare de n-ar fi pogorât asupra eforturilor noastre binecuvântarea divină. Şi cât e de adevărat că, după cum ne învaţă Biserica, adevărurile religiei sunt la urma urmei, întru totul aplicabile chiar la treburile de fiece zi! În tot cazul, cu prilejul chefurilor noastre, făcurăm cunoştinţă cu un tânăr isteţ, cu numele de Chew. Era unul dintre cei mai îndrăzneţi dintre neguţătorii indieni; foarte bun cunoscător al drumurilor ascunse ale pustiului, veşnic lipsit de bani, desfrânat şi, printr-o ultimă împrejurare fericită pentru noi, oarecum certat cu familia sa. Pe dânsul l-am convins să ne vină într-ajutor; el a procurat în taină cele trebuincioase pentru fuga noastră, şi într-o bună zi, am şters-o din Albany – fără un cuvânt pentru fostul nostru amic – şi ne-am îmbarcat ceva mai sus, într-o canoe.

Pentru a reda neştirbite truda şi primejdiile acestei călătorii, s-ar cere un condei mai elegant decât al meu. Cititorul trebuie să-şi închipuie singur înspăimântătoarea pustietate ce-aveam de străbătut de aci înainte: desişurile, mlaştinile, stâncile prăpăstioase, şuvoaiele năvalnice şi uluitoarele cascade. În acest cadru sălbatic eram nevoiţi să trudim cât era ziua de lungă – ba vâslind, ba purtându-ne barca pe umeri; iar noaptea dormeam în preajma unui foc, împresuraţi de urletele lupilor şi ale altor sălbăticiuni. Planul nostru era să suim izvoarele Hudsonului, până în vecinătatea lui Crown Point, unde francezii

aveau un fort în pădure, deasupra lacului Champlain. Dar să fi făcut asta de-a dreptul, ar fi fost prea primejdios; am întreprins-o, deci, printr-un asemenea labirint de râuri, lacuri şi trecători, că îmi ameţeşte capul doar când mi-aduc aminte. Aceste drumuri erau în timpuri obişnuite pe de-a-ntregul pustii; dar acum, ţinutul era răsculat, triburile pe picior de război, pădurile pline de iscoade ale indienilor băştinaşi. Iarăşi şi iarăşi dădeam peste cetele lor, când ne aşteptam mai puţin; o anumită zi mai cu seamă, n-o voi uita, când, pe la mijirea zorilor, am fost brusc înconjuraţi de vreo cinci, şase asemenea diavoli vopsiţi, scoţând un soi de strigăt absolut lugubru şi agitându-şi securile. S-a sfârşit realmente în chip inocent, ca şi celelalte întâlniri ale noastre, Chew fiind bine cunoscut şi bucurându-se de înaltă preţuire printre feluritele triburi. Era, într-adevăr, un tânăr respectabil, foarte viteaz; dar chiar avantajaţi cum ne găseam de însoţirea cu dânsul, să nu credeţi că aceste întâlniri erau lipsite de o considerabilă primejdie. Pentru a dovedi prietenie din parte-ne, era necesar să recurgem la provizia noastră de rom – de fapt, indiferent sub ce deghizare, aceasta e adevărata îndeletnicire a neguţătorului printre indieni, să ţină în pădure o cârciumă ambulantă, iar după ce vitejii îşi obţineau sticla cu *scaura* (cum numesc ei aceasta ticăloasă băutură) se cuvenea s-o luăm din loc şi să vâslim voiniceşte, ca să ne salvăm pielea capului. Din clipa când se îmbătau niţel, adio orice simţ al bunei-cuviinţe; nu mai aveau decât un singur gând: să pună mâna pe *mai multă scaura*. Ar fi putut foarte uşor să-şi bage în cap a ne urmări, şi de ne-ar fi ajuns din urmă n-aş mai fi scris niciodată aceste memorii.

Atinsesem porţiunea cea mai critică a drumului ce-aveam de străbătut, unde ne păştea deopotrivă pericolul de-a cădea în mâinile francezilor, cât şi în ale englezilor – când ne-a lovit o calamitate groaznică. Chew a căzut brusc bolnav, cu simptome ca de otrăvire, şi în timp de câteva ceasuri, şi-a dat sufletul, pe fundul canoei. Ne-am pierdut astfel, dintr-o dată, călăuza, tălmaciul, barcagiul şi paşaportul, căci el era toate astea pentru noi; şi ne-am văzut sortiţi, dintr-o lovitură, celui mai deznădăjduit şi iremediabil dezastru. Chew, care fusese foarte mândru de cunoştinţele sale, ne instruise adesea în geografia locului; iar Ballantrae cred că şi asculta. Însă, în ce mă priveşte, am găsit totdeauna asemenea informaţie foarte plicticoasă; şi în

afară de faptul că ne găseam acum în ţinuturile indienilor Adirondack, şi nu prea departe de ţinta noastră – de-am fi izbutit să găsim drumul – eram cu desăvârşire neştiutori.

Înţelepciunea mea în această privinţă fu foarte curând cu atât mai evidentă, cu cât, în ciuda silinţelor sale, Ballantrae nu se putea descurca acum mai lesne ca mine. Ştia că trebuie să continuăm a sui unul dintre râuri, apoi, cărându-ne barca până acolo, să coborâm un altul; şi iarăşi să suim un al treilea. Dar trebuie să aveţi în vedere cât de multe şuvoaie se prăvălesc într-un râu, din fiece direcţie, în asemenea ţinut muntos. Şi cum poate un gentilom cu desăvârşire străin prin acele părţi ale lumii, să deosebească un şuvoi de celălalt? Şi nici măcar nu era ăsta singurul necaz. În plus, mai eram şi foarte novice, amândoi, în mânuirea unei canoe; purtatul ei, pe drumurile stâncoase, mai că ne depăşea puterile, încât adesea ne-am văzut şezând jos, disperaţi, câte o jumătate de oră, fără un cuvânt; iar apariţia unui singur indian, acum că n-aveam cum să le vorbim, ar fi dus probabil la nimicirea noastră. Făcând toate socotelile, e deci oarecum de scuzat faptul ca Ballantrae manifesta o dispoziţie cam posomorâtă; obiceiul lui de a face imputări şi a da vina pe alţii, la fel de capabili ca şi dânsul, devenise şi mai insuportabil, şi nici limbajul lui nu era totdeauna de acceptat. Într-adevăr, prinsese la bordul corăbiei de piraţi deprinderea de a ţi se adresa într-o manieră cu totul neobişnuită între gentilomi şi acum când s-ar fi putut spune că era ca şi năpădit de-o febră, acest năravul său sporise enorm.

În cea de-a treia zi a acestor peregrinări, pe când ne căram barca la deal, căţărându-ne printre stânci, ni se prăvăli din mâini şi se desfundă pe de-a-ntregul. Drumul se aşternea printre două lacuri, amândouă destul de întinse; cărăruia, aşa cum se găsea, dădea în ambele capete asupra apei; şi de ambele laturi, se afla închisă de păduri virgine; iar marginile lacului erau cu desăvârşire inabordabile, din pricina smârcului; încât ne-am văzut condamnaţi nu numai a ne lipsi de barcă şi de cea mai mare parte din proviziile noastre, dar şi a ne cufunda de îndată în desişuri de nepătruns şi a părăsi bruma de călăuzire ce o mai aveam: cursul râului. Fiecare dintre noi ne înfipserăm pistoalele în cingătoare, puserăm pe umăr o secure, iar într-o legătură partea de comoară şi câte merinde puteam căra împleticindu-ne sub povară; şi abandonând restul avuţiilor noastre (până şi

săbiile, care ne-ar fi stânjenit mult prin pădure), am pornit înainte în această deplorabilă aventură. Muncile lui Hercule, atât de frumos descrise de Homer, au fost bagatele pe lângă cele prin care trecurăm noi de aci înainte. Unele părţi ale pădurii erau, de sus până jos, un zid de desiş, prin care trebuia să ne străpungem drum târându-ne ca viermii în brânză. În altele călcam prin mlaştină adâncă şi pădurea toată era plină de putregai. Într-un rând am sărit pe o cogeamite buturugă ce zăcea pe jos; s-a fărâmiţat sub mine şi m-am cufundat până la genunchi în putregai; am căutat să mă opresc din cădere, proptindu-mă de ceea ce părea un trunchi solid, şi totul a pierit la atingerea mea, ca o foaie de hârtie suflată de vânt. Poticnindu-ne, cazând, scufundându-ne în mâl până la genunchi, tăindu-ne drum cu securea, mai să ne scoată ochii rămuricile uscate şi crăcile, cu hainele smulse de pe trup, trudirăm toată ziua – şi mă îndoiesc că vom fi făcut două mile. Ce era mai rău: cum rareori puteam cuprinde cu vederea ţinutul şi necontenit eram abătuţi din cale de obstacole, ne era cu neputinţă să fi ghicit măcar în ce direcţie ne îndreptam.

Cu puţin înainte de asfinţitul soarelui, într-un luminiş străbătut de un şuvoi şi împrejmuit de munţi sălbatici, Ballantrae îşi trânti jos povara.

— Nu mai merg mai departe, făcu. Şi mă puse să aprind focul, afurisindu-mi neamul, în termeni necuviincioşi chiar şi pentru un căruţaş.

Eu i-am ripostat să încerce a uita că fusese cândva pirat şi a-şi aminti că fusese un gentilom.

— Eşti nebun? a strigat. Nu mă supăra, aici! Şi apoi, scuturându-şi pumnul către înălţimi: Când mă gândesc, a strigat, că trebuie să-mi las oasele în acest pustiu mizerabil! De-ar fi vrut Dumnezeu să mor pe eşafod, ca un gentilom!

Spuse asta într-o clamoare pătimaşă, ca un actor; şi apoi şezu, muşcându-şi degetele, cu privirea aţintită în pământ, cu o înfăţişare cât se poate de jalnică şi nedemnă de-un creştin.

Am simţit un fel de oroare faţă de acest om, căci gândeam că un oştean şi un gentilom trebuie să-şi înfrunte sfârşitul cu mai multă filosofie. Încât nu i-am mai răspuns de fel prin cuvinte şi curând înserarea deveni într-atât de rece încât am fost şi eu bucuros de foc şi l-am aprins. Dar Dumnezeu ştie că într-un asemenea loc deschis, şi cu ţinutul împânzit de sălbatici, fapta

aceasta era aproape nebunească. Ballantrae părea că nici nu mă vede, dar în cele din urmă, pe când prăjeam câteva boabe de porumb, îşi ridică privirea.

— Ai vreun frate? rosti.

— Slavă cerului, nu mai puţin de cinci.

— Eu am doar unul – a spus el, cu un glas straniu; şi apoi, iute: O să-mi plătească pentru toate astea!

Şi când l-am întrebat ce amestec are fratele lui cu nenorocirile noastre, a strigat:

— Cum! Stă în locul meu, îmi poartă numele, face curte soţiei mele; iar eu mă aflu aicea, singur cu un afurisit de irlandez în pustiul ăsta unde-ţi clănţăne dinţii în gură! Ah! M-am lăsat amăgit, ca un nătăfleţ!

Explozia asta a fost în toate privinţele atât de străină de firea prietenului meu, încât m-a impresionat şi mi-a alungat toată îndreptăţită susceptibilitate. Desigur, o expresie ofensantă, oricât de jignitoare, apare o chestie uimitor de neînsemnată în împrejurări atât de extreme! Dar trebuie notat aci un lucru curios: doar o dată mai pomenise până atunci de nobila domnişoară cu care era menit a se căsători. Şi anume, atunci când se înfăţişase întâi vederii noastre priveliştea oraşului New York; atunci îmi spusese că, de-ar fi să dobândească fiecare ce-i al său, după dreptate, el se găsea acum în faţa proprietăţii sale, întrucât Miss Graeme poseda un vast domeniu în acea provincie. Acesta fusese desigur un prilej firesc; dar iată că acum era pentru a doua oară pomenită – şi ce e desigur demn a fi remarcat – chiar în acea lună, adică în noiembrie ’47, şi *cred că în chiar ziua când noi şedeam printre acei munţi sălbătici*, fratele său şi Miss Graeme au fost cununaţi. Sunt cel mai puţin superstiţios dintre oameni, dar mâna providenţei se arată aici prea făţiş pentru a nu fi luată în seamă[65].

A doua zi, şi pe cea următoare, le petrecurăm în aceleaşi munci; Ballantrae hotărând adesea asupra căii de urmat prin aruncare cu banul; iar într-un rând, când l-am dojenit pentru această copilărie, avu o vorbă bizară, pe care n-am putut s-o uit.

— Nu ştiu un mijloc mai bun, mi-a răspuns, ca să-mi exprim dispreţul pentru raţiunea umană.

---

[65] *Notă a domnului Mackellar.*

Eroare totală; la acea dată, nici vorbă nu era de căsătorie; a se vedea mai sus, în relatarea mea.

Cred că într-a treia zi am dat peste trupul unui creştin, scalpat şi schilodit în chipul cel mai oribil, zăcând într-o băltoacă de sânge, cu păsările pustiului ţipând deasupră-i şi roind ca muştele. Nu pot descrie cât de teribil ne-a impresionat această privelişte; mi-a răpit însă orice tărie şi orice nădejde pe lumea aceasta. În aceeaşi zi, şi doar puţin mai târziu, ne căţăram pe brânci printr-un perete de codru pârjolit, când Ballantrae, care se găsea ceva mai în frunte, se ghemui deodată îndărătul unui buştean. M-am aciuit şi eu în acel adăpost, de unde puteam privi până departe fără să fim văzuţi, şi iată, pe fundul văii următoare, o numeroasă ceata de război de-a sălbaticilor trecea, tăindu-ne drumul. Puteau fi cam atâţia cât ar cuprinde un batalion slab; toţi goi până la brâu; înnegriţi cu unsoare şi funingine şi pictaţi cu vopsea albă şi stacojie, după obiceiurile lor barbare. Călcau grăbit, unul în urma celuilalt ca un cârd de gâşte, încât nu le trebui mult ca să se cărăbănească prin faţa noastră şi să piară iar printre copacii pădurii. Totuşi bănuiesc că, în acele câteva minute, am îndurat un mai mare chin al şovăielii şi al aşteptării decât îi e de obicei hărăzit unui om pe tot timpul vieţii sale. De erau indieni de prin părţile franceze sau de prin părţile engleze, de doreau scalpări sau prizonieri, dacă să ne dăm în vileag, la voia întâmplării, sau să stăm liniştiţi şi să ne continuăm apoi deznădăjduita călătorie – toate astea erau întrebări care cred c-ar fi pus în încurcătură însăşi mintea lui Aristotel. Ballantrae se întoarse către mine, cu o faţă stafidită şi cu dinţii rânjiţi, după cum am citit că-i înfăţişarea celor pe cale a muri de foame; nu rosti un cuvânt, însă era tot numai o cumplită întrebare.

— S-ar putea să fie din partea engleză, am şoptit eu; şi gândeşte-te! tot ce-am putea nădăjdui atunci, ar fi s-o luăm de la cap.

— Ştiu, ştiu, a răspuns; dar o dată şi o dată tot trebuie să ne aruncăm cu capul înainte!

Şi-a smuls brusc banul din buzunar, l-a scuturat între mâinile sale împreunate, l-a privit – şi apoi s-a culcat cu faţa în pulberea drumului.

Adăugire de către domnul Mackellar

Abandonez aci relatarea Cavalerului, deoarece în aceeaşi zi, cei doi s-au certat şi s-au despărţit; iar felul cum redă Cavalerul cearta îmi pare (trebuie s-o mărturisesc) cu totul incompatibilă cu caracterul fiecăruia dintre cei doi bărbaţi.

De aci încolo, ei au rătăcit fiecare de capul lui, trecând prin nemaipomenite suferinţe; până ce mai întâi unul dintre ei, apoi şi celălalt, a fost cules de către o ceată venind de la Fortul St. Frederick.

Sunt de notat doar două lucruri: mai întâi (drept foarte important pentru scopul meu) că Seniorul, în cursul nenorocirilor sale, şi-a îngropat comoara într-un loc care de-atunci n-a fost nicicând descoperit, dar după care dânsul şi-a făcut o schiţă, cu sângele lui, pe căptuşala pălăriei. Şi al doilea, că sosind astfel fără niciun ban la Fort, fu întâmpinat ca un frate de către Cavaler, care îi plăti drumul de-acolo până în Franţa. Simplicitatea caracterului domnului Burke îl îmboldeşte de aci înainte a-l lăuda peste măsură pe Senior; unui ochi mai experimentat într-ale lumii i s-ar părea că doar Cavalerul este de lăudat. Îmi face cu atât mai mare plăcere să atrag atenţia asupra acestei trăsături cu adevărat foarte nobile a stimatului meu corespondent, cu cât mi-e teamă că s-ar putea să-l fi jignit puţin, mai înainte. M-am abţinut de la comentarii cu privire la oricare dintre opiniile sale ieşind din comun (în ochii mei imorale), deoarece îl ştiu doritor de respect. Însă versiunea dumisale despre ceartă depăşeşte într-adevăr limitele celor ce-aş putea reproduce; pentru că l-am cunoscut pe Senior şi un bărbat mai incapabil a şti ce e frica nu se poate concepe. Regret această scăpare a Cavalerului; şi cu atât mai mult cu cât cuprinsul naraţiunii sale (lăsând la o parte câteva înfloriturі) mă frapează ca foarte sincer.

CAPITOLUL IV
Persecuţiile îndurate de domnul Henry

Puteţi ghici asupra cărei părţi a aventurilor sale a zăbovit cu precădere colonelul. Într-adevăr, de-ar fi fost să ascultăm totul din gura lui, este de presupus că întregul curs al acestei poveşti ar fi fost altul; totuşi corabia piraţilor a pomenit-o în treacăt, foarte delicat. Dar eu nu l-am ascultat pe colonel până la capăt, nici măcar în acea parte pe care era dispus s-o dezvăluie; căci domnul Henry, după ce rămăsese câtăva vreme cufundat într-o sumbră meditaţie, se ridică în cele din urmă din scaunul său şi (amintindu-i colonelului că avea de împlinit anumite treburi), mă pofti să-l urmez în cancelarie.

O dată acolo, el nu mai căută să-şi ascundă preocuparea; începu a se plimba în lung şi-n lat prin odaie, cu faţa crispată şi trecându-şi în repetate rânduri mâna peste frunte.

— O s-avem ceva de lucru, începu în cele din urmă, şi apoi se întrerupse, declară că vom avea nevoie de nişte vin şi trimise după două ocale din cel mai bun, lucru foarte străin obiceiurilor sale; şi încă şi mai neobişnuit fu faptul că, de cum sosi vinul, dete peste gât un pahar după altul, ca un om căruia nu-i pasă ce impresie face celor din juru-i. Băutura îl întări însă.

— N-ai să fii prea surprins, Mackellar, zise, când îţi voi spune că frate-meu – despre care cu toţii ne bucurăm a afla că e teafăr şi în siguranţă – se află în oarecare nevoie de bani.

I-am spus c-o bănuiam, dar că asta pica într-un moment nu prea fericit, deoarece disponibilul era foarte redus.

— Al meu nu, replică el. Sunt banii pentru ipotecă.

I-am amintit că erau ai doamnei Henry.

— Voi putea răspunde de ei faţă de soţia mea! a strigat el cu vehemenţă.

— Şi-apoi, zisei, e ipoteca de plătit.

— Ştiu, răspunse, în această privinţă am voit să te consult.

I-am arătat cât de nefericit era momentul pentru a abate aceşti bani de la destinaţia lor; şi cum, de făceam una ca asta, aveam să zădărnicim folosul economiilor noastre din trecut şi să împotmolim iar moşia. Îmi luai libertatea de-a stărui pe lângă dânsul; şi cum tot se mai împotrivea, scuturând din cap şi zâmbind amar şi îndărătnic, m-am lăsat târât de zel dincolo de locul meu.

— E nebunie curată! – am strigat; nu voiesc să iau parte la una ca asta!

— Vorbeşti de parcă aş face-o de plăcere, zise. Însă eu am acuma un copil – şi în afară de asta, ţin la buna rânduială; şi adevărul cinstit, Mackellar, e că prinsesem a fi mândru de moşie.

Rămase o clipă cufundat în gânduri sumbre.

— Dar ce vrei să fac? urmă. Nimic nu-i al meu, nimic. Vestea de astăzi mi-a surpat temelia vieţii. Din toate cele, n-am decât numele şi umbra – doar umbra. Nu-i niciun temei în drepturile mele.

— Se vor dovedi îndeajuns de temeinice în faţa unei curţi de judecată, am ripostat.

Privi spre mine cu aprindere în ochi, şi păru a-şi înfrâna vorbele ce-i stăteau pe buze; iar eu mă căii de ce spusesem, căci vedeam că în timp ce vorbea de moşie, el mai nutrea un gând lăturalnic, cu privire la căsătoria sa.

Apoi, cu bruscheţe, smulse scrisoarea din buzunar, unde zăcuse mototolită, o netezi apăsând-o pe masă cu mânie, şi îmi citi cu limbă tremurândă aceste vorbe: „Dragul meu Iacov! – aşa începe! – Dragul meu Iacov, pe vremuri te-am numit astfel, poate-ţi aminteşti; şi acum mi-ai făcut-o – m-ai răsturnat de-a binelea.”

— Ce zici de vorbele astea, Mackellar? se întrerupse – din partea unui singur frate! Mărturisesc, în faţa lui Dumnezeu, că ţineam mult la el; totdeauna am fost loial cu el – şi iată cum îmi scrie! Dar eu nu voi îndura liniştit această mustrare! – şi plimbându-se de colo-colo – nu-s mai rău decât el – ba sunt mai bun – ajută-mi Domnul s-o pot dovedi! Nu-i pot da sumele fabuloase ce le cere; dânsul ştie ca domeniul nu e solvabil; dar îi voi da ceea ce am – şi asta-i mai mult decât aşteaptă. Prea mult am răbdat toate acestea! Vezi ce scrie mai departe! Citeşte singur: „ştiu că eşti un câine şi un zgârcit”. Un câine şi un zgârcit! Eu zgârcit! E-adevărat, Mackellar? Crezi că-i adevărat? Mai c-am crezut că voieşte să mă lovească, în aşa fel mă întreba. O! Aşa gândiţi cu toţii. Bine, aveţi să vedeţi – şi dânsul are să vadă, şi Dumnezeu are să vadă – de-ar fi să ruinez moşia şi să umblu desculţ, îl voi îndopa pe acest vampir. Să-mi ceară tot, tot – şi-i voi da tot! E în dreptul lui! Ah!, a strigat – şi am

prevăzut toate astea – şi mai rău încă atunci când nu m-a lăsat să plec eu!

Îşi turnase alt pahar cu vin şi era pe cale a-l duce la buze, când mi-am luat îndrăzneala a-i atinge braţul cu un deget.

— Ai dreptate, a spus, şi a zvârlit vinul în cămin, cu pahar cu tot. Haide, să numărăm banii.

N-am mai îndrăznit să mă împotrivesc; de fapt eram foarte impresionat de a vedea atâta tulburare la un bărbat de obicei atât de stăpânit; şi ne-am aşezat laolaltă de-am numărat banii şi i-am rânduit în pachete, pentru înlesnirea colonelului Burke, care urma a fi purtătorul lor. Când am isprăvit, domnul Henry s-a înapoiat în sala cea mare, unde dânsul şi bătrânul milord au şezut noaptea întreagă cu oaspetele lor.

Puţin înainte de mijirea zorilor, am fost chemat, spre a-l însoţi la pornire pe colonel. O escortă de mai puţină răspundere nu prea i-ar fi fost pe plac – căci era un bărbat care se preţuia – iar alta mai aleasă nu eram noi în stare a-i oferi, deoarece domnul Henry nu se cădea să apară în tovărăşia contrabandiştilor.

Era o dimineaţă cu un vânt amarnic şi pe când coboram aleea cea lungă prin pădurice, colonelul se ţinea încotoşmănit în manta.

— *Sir*, am spus eu, amicul dumneavoastră cere o însemnată sumă de bani. Trebuie să presupun că necesităţile sale sunt foarte mari.

— Este de presupus, a răspuns el, după câte mi s-a părut, cam sec, dar poate că din pricina mantalei ce-i învăluia gura.

— Eu nu-s decât un slujitor al familiei, am spus. Mie puteţi să-mi vorbiţi deschis. Gândesc că n-avem de aşteptat mult bine din parte-i?

— Dragul meu, a grăit colonelul, Ballantrae e un gentilom înzestrat de natură cu cele mai eminente daruri, şi un bărbat pe care-l admir – mă închin până şi pământului pe care calcă.

Apoi se opri, ca unul căruia îi e anevoie să continue, după câte mi se păru.

— Dar cu toate acestea, am urmat, noi n-avem de aşteptat mult bine din parte-i?

— Fireşte, dragul meu. Aşa o fi, cum susţii dumneata.

Între timp ajunsesem la marginea golfului, unde adăsta luntrea.

— Da, zise, îţi sunt într-adevăr foarte îndatorat pentru curtoazia dumitale, domnule Cum-te-o-fi-chemând; – şi-o ultimă vorbă: de vreme ce dovedeşti atâta inteligent interes, voi pomeni de o mică împrejurare ce s-ar putea să fie de folos familiei. Întrucât cred că prietenul meu a omis a menţiona faptul că dânsul încasează cea mai mare pensie de la Fondul Scoţienilor, dintre toţi refugiaţii din Paris; şi asta-i cu atât mai penibil, domnule, – a strigat colonelul – cu cât pentru mine, unul, nu se află disponibil niciun păcătos de penny.

Îşi mută pălăria pe-o ureche, privindu-mă ţanţoş, de parc-aş fi purtat eu vina acestei părtiniri; apoi trecu iarăşi la obişnuita-i curtenie semeaţă; îmi scuturâ mâna şi porni să coboare către luntre, cu banii la subsuoară şi fluierând în mers cântecul plin de jale *Shule Aroon*. Auzeam atunci pentru prima oară acea melodie; aveam s-o mai aud, cu vorbe cu tot, după cum veţi afla; îmi amintesc însă cum îmi umbla prin cap acel crâmpei de cântec, după ce contrabandiştii, cu un: „Sst, Ce dracu!” îl poftiseră să înceteze şi îi luase locul scârţâitul lopeţilor, iar eu stam şi priveam zorile învăluind marea, şi luntrea îndepărtându-se, iar corabia, cu pânza mare a trinchetei îndreptată înapoi, aşteptând-o.

Golul în banii ce-i adunasem ne stânjeni foarte, şi printre alte urmări, o avu şi pe aceasta: a trebuit neapărat să plec călare până la Edinburgh şi să închei acolo un nou împrumut, în condiţii foarte dubioase, pentru a putea ţine pe apă vechiul împrumut – şi astfel, am fost lipsă de la conacul Durrisdeer aproape trei săptămâni.

Ce s-a petrecut între timp, n-avui pe nimeni să-mi spună; dar am găsit-o pe doamna Henry, la înapoiere, mult schimbată în purtări: vechile convorbiri cu milordul mai că înlăturate; faţă de soţul ei (căruia mi se părea că i se adresează mai adesea), vădindu-se un anumit fel de a-şi cere iertare; şi – mai cu seamă – era acum foarte devotată domnişoarei Katharine. S-ar crede că această schimbare va fi fost plăcută Domnului Henry – dar, nici gând! Dimpotrivă, fiece împrejurare dovedind schimbarea, îi pricinuia durere ascuţită; citea în fiecare mărturisirea toanelor ei făr’ de temei. De acea statornicie faţă de Senior cu care ea se mândrea cât îl crezuse mort, trebuia să roşească acum că-l ştia în viaţă – şi doar această ruşinare era obârşia noii ei purtări, pe care el o ura.

Nu trebuie să ascund niciun adevăr; voi spune deci deschis că aceasta fu bucata de timp în care domnul Henry s-a purtat cel mai prost. Se stăpânea, într-adevăr, de faţă cu lumea, dar pe dedesubt răzbea un arţag cu rădăcini adânci. Cu mine, faţă de care se ascundea mai puţin, era adesea foarte vădit nedrept; şi chiar faţă de nevastă-sa îi scăpa uneori câte-o ripostă tăioasă; fie că-l contrariase cu vreo bunătate neobişnuită, fie fără vreun prilej vădit, omul izbucnea făr-de-rost în supărarea ce-i devenise năravi.

Când îşi ieşea astfel din fire (lucru atât de nepotrivit condiţiilor legăturii lor) un fior trecea prin toată adunarea, iar cei doi se priveau cu un fel de uimire îndureratăi.

Şi aşijderea, pe când se păgubea astfel prin acea lipsă de stăpânire, îşi mai vătăma într-una situaţia şi printr-o tăcere, despre care nu ştiu, zău, să spun de era zămislită de mărinimie ori de orgoliu. Contrabandiştii veniră iarăşi şi iarăşi, aducând trimişi din partea Seniorului şi niciunul nu se înapoia cu mâinile goale. Nicicând nu cutezam să încerc a-l cuminţi pe domnul Henry; dădea ce i se cerea cu un fel de turbare generoasă. Poate unde se ştia din fire pornit a fi econom, găsea o plăcere anapoda în nesăbuinţa cu care împlinea pretenţiile fratelui său. Poate că acea situaţie falsă l-ar fi îmboldit şi pe unul mai puţin mândru ca dânsul la aceeaşi exagerare. Moşia însă pot spune că gemea sub aceste împrejurări; cheltuielile noastre zilnice erau, într-una, tot mai mult retezate; grajdurile se goliseră în afara cailor de drum; fură concediate unele dintre slugi, ceea ce stârni grozave murmure prin ţinut şi aţâţă iarăşi vechea nepopularitate o domnului Henry; iar în cele din urmă fu nevoie a se pune capăt şi vizitării de fiece an a Edinburghului.

Acestea se petreceau la 1756. Trebuie înţeles că timp de şapte ani acea lipitoare supsese sângele şi viaţa Durrisdeerului şi că în tot acest timp stăpânul meu avusese linişte în casă. Din diavoleasca-i răutate, Seniorul nu se adresa cu privire la exigenţele sale decât numai şi numai domnului Henry, iar milordului nicicând nu-i sufla un cuvinţel în această privinţă. Până acum, familia sta martoră la economiile noastre mirându-se de ele. Nu mă îndoiesc că deplângeau faptul că patronul meu devenise atât de avar – un cusur totdeauna detestabil, darămite la tineri, de-a dreptul respingător – iar domnul Henry nu împlinise încă treizeci de ani. Totuşi, dânsul se îndeletnicise cu

treburile Durrisdeerului aproape din copilărie, încât ai săi îndurară aceste schimbări într-o tăcere la fel de orgolioasă şi de amară ca şi a lui până ce oprirea vizitei la Edinburgh făcu să se reverse paharul.

Pe vremea aceea, cred că stăpânul meu şi soţia sa erau rareori împreună, în afara meselor. Îndată după vestea adusă de colonelul Burke, doamna Henry făcuse avansuri vizibile soţului ei; s-ar fi putut spune că prinsese a-i face o sfioasă curte, deosebindu-se foarte de felul ei nepăsător şi distanţat de odinioară. Eu niciodată nu mi-am putut călca pe inimă încât să-l condamn pe domnul Henry că da înapoi faţă de aceste încercări; şi nici s-o dezaprob pe nevastă-sa când fu adânc rănită de respingerea lor. Rezultatul a fost însă o totală înstrăinare, încât după cum am spus, rareori îşi vorbeau, cu excepţia meselor. Chiar şi chestiunea vizitei la Edinburgh fu mai întâi pusă pe tapet la masă; şi se întâmplă ca în acea zi doamna Henry să nu se simtă bine şi să fie pornită spre gâlceavă. De cum pricepu ce voia să spuie soţul dumisale, i se urcă sângele în obraz.

— Asta-i prea de tot! strigă. Ştie cerul câtă plăcere am eu pe lumea asta, ca să mi se refuze şi ultima mea mângâiere! Aceste porniri ruşinoase trebuiesc înăbuşite; am şi ajuns de pomină-n împrejurimi, şi spin în ochii lumi! Nebunia asta nouă n-o voi îndura.

— N-am mijloacele ca să ne îngăduim călătoria, zise domnul Henry.

— N-ai mijloacele? a strigat ea. Mai mare ruşinea! Dar am eu banii mei.

— Sunt cu toţii ai mei, doamnă, prin căsătorie, a mârâit el, şi pe dată părăsi încăperea.

Bătrânul milord a ridicat mâinile la cer; apoi retrăgându-se cu noră-sa lângă cămin, mi-au dat limpede a înţelege să-i las singuri. L-am găsit pe domnul Henry în obişnuitul său adăpost, cancelaria intendentului, cu o faţă urâcioasă, stând cocoţat pe marginea mesei şi înfigându-şi în ea briceagul.

— Domnule Henry, am spus eu – prea vă nedreptăţiţi, ar fi timpul ca asta să-nceteze.

— O! a strigat dânsul, nu-i pasă nimănui pe-aici! Li se pare foarte firesc. Am porniri ruşinoase. Sunt un câine şi un avar – şi înfipse briceagul până-n plasele. Dar îi voi arăta eu acelui

blestemat, strigă iar, îi voi arăta eu care din noi doi e mai mărinimos!

— Asta nu-i mărinimie, am spus eu; nu-i decât orgoliu.

— Crezi că am nevoie de morală? m-a întrebat.

Eu am gândit că de ajutor avea nevoie şi că ar trebui să i-l dau iară să mi-l ceară; şi de cum se duse doamna Henry în odaia ei, m-am înfăţişat la uşa sa şi am rugat-o a mă primi. Dânsa şi-a arătat făţiş mirarea.

— Ce-ai cu mine, domnule Mackellar? a întrebat.

— Ştie Dumnezeu, doamnă, i-am răspuns, că nu v-am supărat niciodată până acum cu îndrăznelile mele; dar ce se întâmplă acuma prea îmi apasă conştiinţa, şi trebuie să mă descarc. E cu putinţă ca doi oameni să fie atâta de orbi pe cât sunteţi dumneavoastră şi stăpânul meu? Şi dumneavoastră să trăiţi toţi aceşti ani cu un domn ales ca domnul Henry, şi atât de puţin să-i înţelegeţi firea?

— Ce înseamnă asta? a strigat dânsa.

— Dumneavoastră nu ştiţi unde se duc banii lui? – ai lui şi ai dumneavoastră – şi până şi preţul vinului de care se lipseşte la masă? am continuat. La Paris – la omul acela! Opt mii de pfunzi a primit de la noi în şapte ani, şi stăpânu meu e atât de nebun încât să facă din asta o taină!

— Opt mii de pfunzi! a repetat ea. E cu neputinţă; moşia n-aduce atâta venit.

— Dumnezeu ştie cât am năduşit să strângem fiecare para, ca să putem să-i adunăm, am spus eu. Dar opt mii şi şase zeci e suma exactă, fără de şilingi. Şi dacă după asta îl mai ţineţi de zgârcit pe stăpânul meu, va fi fost acesta ultimul meu amestec.

— Nu e nevoie să mai spui nimic, domnule Mackellar, mi-a răspuns. Ai procedat cum nu se poate mai nimerit, cu acest aşa-zis amestec, cum îl numeşti dumneata prea modest. Eu, una, merit cu prisosinţă să fiu mustrată; trebuie, într-adevăr, să mă crezi o soţie foarte neatentă – (şi privindu-mă cu un zâmbet ciudat), dar voi corecta asta de îndată. Seniorul a fost totdeauna o fire foarte nechibzuită, dar inima lui e minunată; e generozitatea în persoană. Îi voi scrie eu însămi. Nu-ţi poţi închipui câtă mâhnire mi-a pricinuit informaţia asta.

— Adevărat, doamna mea, eu nădăjduiam să vă pricinuiască plăcere, i-am spus, mânios la culme s-o văd gândindu-se tot la Senior.

— Şi plăcere de asemenea, şi plăcere, fireşte, a adăugat ea.

În aceeaşi zi (nu povestesc decât ce-am văzut cu ochii mei) avui satisfacţia să-l zăresc pe domnul Henry venind din camera nevesti-si într-o stare foarte neobişnuită la dânsul: cu ochii umflaţi de plâns, şi totuşi parcă-mi părea că pluteşte prin aer. Aceste semne m-au încredinţat că de data asta soţia sa îi dăduse mulţumirea să-şi recunoască vina pe deplin. „A, – mi-am zis – am făcut o treabă bună pe ziua de azi.”

A doua zi de dimineaţă, pe când şedeam în faţa registrelor mele, domnul Henry intră binişor în odaie, îndărătul meu, mă luă de umeri şi mă scutură niţel, ca în joacă.

— Văd că la urma urmei eşti un trădător, zise, şi asta fu unica lui aluzie la rolul ce-l jucasem; dar tonul în care vorbise preţui pentru mine mai mult decât orice elocinţă în declaraţie.

Şi acesta nu fu singurul efect al intervenţiei mele; căci curând după aceea, când Seniorul trimise iarăşi un mesager, el nu luă cu sine, înapoindu-se, decât o scrisoare. De câtva timp încoace, eu fusesem cel care conducea aceste chestiuni, domnul Henry nepunând mâna pe pană, iar eu scriind în cei mai uscaţi şi formali termeni. Dar scrisoarea asta nici n-o văzui; bănuiesc că nu era plăcută la citit; căci domnul Henry simţea că de data asta avea asentimentul soţiei sale; şi am băgat de seamă că în ziua când expediase scrisoarea, avea o expresie foarte mulţumită.

Acum, lucrurile mergeau mai bine în familie, deşi anevoie s-ar putea spune că mergeau cum trebuie. Cel puţin nu se mai afla nicio greşită interpretare; se afla bunăvoinţă de toate părţile; şi cred că stăpânul meu şi soţia lui s-ar fi putut din nou apropia unul de celălalt, dacă el ar fi fost în stare să-şi dea de-o parte mândria, iar ea să uite (pricina întregului rău) a se gândi statornic la alt bărbat. E uimitor cum se strecoară la iveală gândul ascuns al unui om; şi-i uimitor pentru mine, încă şi astăzi, cum de puteam urmări cu toţii încotro se îndreaptă sentimentele ei; cu toate că se purta liniştit şi avea o dispoziţie foarte egală, totuşi pricepeam cu toţii, de îndată, ori de câte ori închipuirea ei zbura spre Paris. Şi n-ar fi crezut oricine că destăinuirea mea era firesc să surpe acel idol? Gândesc că se află un diavol în femeie: trecuseră atâţia ani; nu mai dăduse niciodată ochi cu dânsul; avea prea puţine fapte bune a-şi aminti din parte-i (după spusele tuturor) chiar de pe când îi era aproape; intervenise ştirea morţii lui; i se dezvăluise sălbatica

lui lăcomie; dar toate astea nu erau destul şi că tot îi mai păstra acelui blestemat cea mai duioasă parte a inimii ei, îl putea face să turbeze pe-un om simplu ca mine. N-am avut nicicând multă înţelegere firească pentru patima amorului; dar această lipsă de cuminţenie din partea soţiei stăpânului meu m-a dezgustat de-a binelea de toată povestea. Îmi amintesc c-am oprit-o din cântat, mustrând-o, pe-o slujnicuţă care bâzâia un moft copilăresc oarecare, în timp ce eram în acea dispoziţie; această asprime m-a blagoslovit cu vrajba tuturor fustelor din casă; lucru de care mie puţin îmi păsa, dar care pe domnul Henry l-a amuzat foarte; mă tot tachina cu privire la nepopularitatea ce-o împărtăşeam amândoi. E destul de ciudat (căci maică-mea era fără îndoială una dintre cele mai bune femei de pe pământ, iar mătuşă-mea Dickson, care mi-a plătit taxele la Universitate, a fost o femeie remarcabilă) – dar niciodată n-am avut multă îngăduinţă pentru partea femeiască, poate nici multă înţelegere; şi cum sunt departe de-a fi un bărbat îndrăzneţ, am ocolit întotdeauna femeile. Nu numai că nu văd nicio pricină a regreta această sfială în ce mă priveşte, ci am observat în mod invariabil că cele mai nefericite consecinţe îi urmăresc pe aceia care au fost mai puţin înţelepţi. Atâta am crezut nimerit a însemna, ca nu cumva să mă arăt nedrept faţă de doamna Henry. Şi-apoi, observaţia aceasta s-a iscat în chip firesc la examinarea scrisorii care a constituit pasul următor în trebile acestea, şi care mi-a sosit, spre sincera mea uimire, printr-o solie confidenţială, cam la vreo săptămână după plecarea ultimului mesager.

Scrisoare din partea colonelului (mai târziu Cavalerului) Burke către Dl. Mackellar.

către Dl. Mackellar

Troyes en Champagne
12 iulie, 1756.

Stimate domn, – veţi fi fără îndoială surprins a primi o comunicare de la cineva care vă este atât de puţin cunoscut; dar cu prilejul plăcerii ce am avut de a vă întâlni la Durrisdeer, v-am remarcat ca pe un tânăr de o fermă gravitate de caracter, însuşire care mărturisesc, că în admiraţia şi reverenţa mea urmează îndată după talentul înnăscut sau după spiritul cutezător şi cavaleresc al oşteanului. Pe de altă parte, am conceput interes pentru nobila familie ce aveţi cinstea a o sluji,

sau (pentru a mă exprima mai corect) al cărei umil şi respectat prieten sunteţi; iar o conversaţie ce-am avut plăcerea să întreţin cu dumneavoastră în zorii zilei mi-a rămas foarte vie în amintire. Aflându-mă zilele trecute la Paris, venit în vizită din acest vestit oraş unde mă găsesc în garnizoană, am profitat de prilej pentru a mă informa la Seniorul de B. asupra numelui dumneavoastră (pe care mărturisesc că-l uitasem) şi prezentându-se un prilej destul de potrivit, vă scriu pentru a vă pune în curent cu ce e nou.

Seniorul de B. (pe când am discutat cu dumneavoastră ultima oară despre dânsul) era, după cum gândesc că v-am comunicat atunci, beneficiar al unei foarte avantajoase pensii din Fondul Scoţienilor. Ceva mai târziu i s-a dat în primire o companie şi curând după aceea a fost înaintat la conducerea unui regiment. Stimate domn, nu încerc să explic această circumstanţă, după cum nici pe aceea că eu, unul, care am călărit la dreapta unor prinţi, am fost amăgit cu două steaguri şi trimis să putrezesc într-o văgăună din fundul provinciei. Oricât îmi sunt de familiare Curţile, nu mă pot împiedica a simţi că atmosfera lor nu e prielnică pentru un adevărat oştean; iar ca să avansez prin mijloace similare, n-aş putea nădăjdui niciodată, chiar de-aş fi capabil să mă înjosesc la asemenea străduinţă. Dar amicul nostru posedă o deosebită aptitudine de a reuşi prin intermediul doamnelor; şi de este totul adevărat din cele ce-am auzit, dânsul s-a bucurat de o protecţiune remarcabilă. Este probabil că aceasta s-a întors împotrivă-i; întrucât, când am avut cinstea de a-i strânge mâna, era de scurtă vreme eliberat de la Bastilia, unde fusese zvârlit în urma unei scrisori cu peceţi; şi cu toate că acum e liber, şi-a pierdut atât regimentul cât şi pensia. Până la urmă, stimate domn, lealitatea unui irlandez deschis la suflet va izbuti a ţine loc de dibăcie; după cum sunt încredinţat că un gentleman de onestitatea dumneavoastră va încuviinţa.

Şi acum, domnul meu, – cert fiind că Seniorul e un bărbat al cărui geniu îl admir nespus de mult şi că, în plus, mi-e prieten – am crezut totuşi a nu greşi trimiţându-vă câteva cuvinte despre totala schimbare intervenită în cariera sa; căci, după părerea mea, omul e disperat. Vorbea, când l-am văzut, de-o călătorie în India (unde eu însumi am oarecare speranţă a-l însoţi pe ilustrul meu compatriot, domnul Bally); dar pentru aceasta, i-ar trebui (după câte am înţeles) mai mulţi bani decât cei de care poate

dispune prompt. Poate că veţi fi auzit de un proverb militar care spune: că-i lucru cuminte să-i faci punte de aur duşmanului care fuge? Nădăjduiesc că vă veţi alătura părerii mele şi semnez, stimate Domn, cu respectele cuvenite milordului Durrisdeer, fiului său şi prea frumoasei doamne Durie,

Al dumneavoastră supus şi umil servitor
Francis Burke

Am dus îndată această misivă domnului Henry; şi gândesc că n-am avut amândoi decât un singur gând: că sosise cu o săptămână prea târziu. Am zorit să-i trimit colonelului Burke un răspuns, prin care-l rugam, de avea să-l vază pe Senior, să-l asigure că solul său următor se va bucura de toată atenţia. Dar cu tot zorul, n-am mai avut timpul necesar să înlătur ceea ce ne ameninţa; săgeata fusese trasă, nu putea decât să zboare. Mai că-mi vine să mă îndoiesc de puterea providenţei (şi desigur şi de vrerea ei) de a opri mersul întâmplărilor; şi-i ciudat să te gândeşti cât de mulţi dintre noi pregătisem elementele acestei catastrofe, de câtă vreme încoace, şi cu câtă vorbă neştiută a ceea ce împlineam.

De când sosise scrisoarea colonelului, aveam în odaia mea un ochean şi începusem să strecor întrebări oamenilor care lucrau moşia; şi cum nu prea se ţineau lucrurile cine ştie cât de secrete, iar contrabanda se făcea în ţinutul nostru şi prin violenţă şi pe furiş, dobândisem curând cunoaşterea tuturor semnalelor folosite, şi puteam şti aproape ora precisă când putea fi aşteptat un mesager. Am spus că-i descoseam pe lucrătorii pământurilor, deoarece cu contrabandiştii înşişi, cuţitari puşi pe rele şi de obicei înarmaţi, nu-mi puteam niciodată călca pe inimă să am de-a face de bună voie. Într-adevăr, după cum s-a dovedit mai apoi printr-o nefericită întâmplare, eu le eram pricină de dispreţ acestor derbedei şi scandalagii, care nu numai că mă dăruiseră cu o porecla, ci prinzându-mă într-o seară pe un drumeag lăturalnic şi fiind ei cu toţii (după cum ar fi zis dânşii) cam cu chef, mă făcuseră să joc ca să-i distrez. Metoda ce-o folosiră fu să-mi şfichiuie crunt degetele de la picioare cu lamele cuţitelor, în timp ce strigau: „Picioare cinstite!”; cu toate că nu mi-au făcut un prea însemnat rău trupesc, m-au adus totuşi într-o stare de plâns – timp de

câteva zile n-am putut părăsi patul – fiind acest fapt pentru stările din Scoţia o ruşine ce nu se mai cere comentată.

S-a întâmplat în după amiaza zilei de 7 noiembrie a aceluiaşi an nefericit, să iscodesc în timpul plimbării mele, fumul unui foc de semnalizare pe *Muckleross*. Se apropia timpul să mă înapoiez; dar simţisem în ziua aceea o asemenea apăsare în suflet, încât mai c-am dat buzna prin desiş până la marginea locului pe care oamenii de pe-aci îl numesc Craig-Head[66]. Soarele aproape că asfinţise, dar mai zăbovea o lumină mare la apus, care mi-i arătă pe câţiva dintre tâlhari călcând în picioare focul lor semnalizator spre a-l stinge; iar în golf corabia lor, poposind cu velele ridicate. Era limpede că ancorase foarte de curând, dar barca era deja lăsată la apă şi vâslea spre debarcaderul de la capătul păduricii lungi. Şi aceasta ştiam că nu putea însemna decât un singur lucru: sosirea unui mesager la Durrisdeer.

Mi-am înlăturat rămăşiţele spaimelor, m-am lăsat de-a buşilea la vale pe râpă, – un loc unde nu mă mai aventurasem niciodată până atunci – şi m-am ascuns printre tufişurile de pe coastă, la timp pentru a vedea luntrea ajungând la mal. Crail însuşi cârmea, lucru neobişnuit; alături de el şedea un călător; iar vâslaşii trăgeau anevoie la rame, fiind stingheriţi de vreo jumătate de duzină de valize, mari şi mici. Debarcarea se făcu însă la iuţeală; curând tot bagajul era îngrămădit pe ţărm, luntrea vâslea înapoi spre corabie, iar călătorul sta singur pe colţul de stâncă, un gentilom cu statură înaltă şi zveltă, înveşmântat în straie negre, cu sabie la şold şi în mână cu un bastonaş de plimbare. Stând astfel, îşi flutura spre căpitanul Crail băţul, drept salut de rămas-bun, cu un amestec de graţie şi de ironie, care făcu să mi se întipărească adânc în minte acel gest.

De cum se îndepărtase luntrea cu vrăjmaşii mei juraţi, mi-am luat întrucâtva inima-n dinţi, am ieşit până la marginea tufărişului şi acolo m-am oprit iar, zbuciumându-mi-se sufletul între o şovăiala firească şi o sumbră presimţire a adevărului. De fapt, poate c-aş fi rămas acolo noaptea întreagă, zbuciumându-mă, de nu s-ar fi întunat străinul şi, iscodindu-mă prin pâcla ce începea a se lăsa, nu mi-ar fi făcut semne, strigându-mi să mă apropii. I-am urmat îndemnul, cu inima ca de plumb.

[66] Capul stâncos.

— Uite aicea, domnule dragă, spuse, cu pronunţare englezească, uite nişte lucruri de dus la Durrisdeer.

Mă apropiasem îndeajuns acum, încât să-l văd bine; era arătos la chip şi statură; oacheş, zvelt, înalt, cu o privire iute, vioaie şi întunecată, ca a unuia ce se îndeletnicise cu bătăliile, deprins a ordona; pe un obraz avea o aluniţă, ce nu-i sta rău; un diamant mare îi sticlea pe mână; veşmintele, deşi într-o singură nuanţă, erau de croială franţuzească şi de-o eleganţă extravagantă, după ultima modă; jaboul şi manşetele plisate, mai lungi decât cele obişnuite, erau dintr-o dantelă fină, de mare gingăşie, şi mă mirai cu atât mai mult să-l văd în asemenea ţinută, când abia coborâse la mal de pe o biată corabie de contrabandişti, murdară.

Între timp, mă privise şi dânsul mai bine; apoi a zâmbit:

— Pun rămăşag, amice, rosti, că-ţi ştiu atât numele cât şi porecla. Şi straiele ce porţi ţi le-am ghicit aidoma după scrisul dumitale, domnule Mackellar.

La aceste cuvinte, am prins a tremura.

— O, continuă el, nu trebuie să te temi de mine. Nu-ţi port ciudă pentru scrisorile plicticoase ce mi le-ai scris; dimpotrivă, intenţionez să te folosesc destul de mult. Îmi poţi spune domnul Bally; ăsta-i numele ce mi l-am luat; sau mai bine zis (deoarece mă adresez unei persoane care preţuieşte într-atâta exactitatea) astfel mi-am prescurtat numele. Şi-acum hai, ia pe-aceea şi pe ceastălaltă – arătând către două dintre valize. Cam atâta vei fi dumneata în stare să duci, iar restul mai poate aştepta. Haide, nu mai pierde timp, te rog.

Glasul îi era atât de tăios, încât am izbutit, dintr-un fel de instinct, să fac ce-mi cerea – mintea fiindu-mi tot timpul rătăcită. De cum pusesem mâna pe valize, îmi întoarse spatele şi o porni înainte prin pădurice lungă, în care începuse a se lăsa penumbra, arborii fiind deşi şi dintre cei totdeauna înfrunziţi.

Eu mergeam în urmă-i, gârbovit aproape până la pământ, deşi, mărturisesc, nu-mi dam seama de povară, copleşit cum eram de grozăvia înapoierii sale şi cu gândurile zburându-mi prin cap cu iuţeala suveicii.

Brusc, am pus valizele jos şi am stat locului. El a întors capul şi m-a privit.

— Ei? a întrebat.

— Dumneavoastră sunteţi Seniorul de Ballantrae?

— Fiţi drept cu mine, zice el, şi recunoaşteţi că n-am pregetat să mă dau în vileag agerului domn Mackellar.

— Şi, pentru numele lui Dumnezeu! am strigat eu, ce vă aduce încoace? Întoarceţi-vă înapoi, cât mai e timp!

— Mulţumesc, mi-a răspuns. Stăpânul dumitale a ales calea asta, nu eu, dar de vreme ce-a făcut alegerea, trebuie să suporte urmarea (şi dumneata deopotrivă). Şi-acum ridică-mi lucrurile astea pe care le-ai aşezat într-un loc plin de noroi, şi vezi-ţi de treaba pe care ţi-am dat-o.

Acum însă nici prin gând nu mai îmi trecea să mă supun; m-am dus drept către dânsul.

— Dacă nimic nu vă poate îmboldi să vă înapoiaţi, i-am spus –, deşi cert e că, faţă de toate împrejurările, orişice creştin, ba chiar orice gentilom ar pregeta să meargă înainte...

— Vă exprimaţi foarte agreabil, a intervenit el.

— Dacă nimic nu vă poate îmboldi să vă înapoiaţi, am continuat, există totuşi nişte forme de bună-cuviinţă ce trebuiesc respectate. Aşteptaţi aici cu bagajul dumneavoastră şi eu mă voi duce înainte şi voi pregăti familia. Tatăl dumneavoastră e un om bătrân şi... m-am poticnit, există totuşi nişte forme de bună-cuviinţă ce trebuiesc respectate.

— Într-adevăr, a spus el, cu cât îl cunoşti mai îndeaproape, domnul Mackellar are mai multe virtuţi. Dar ascultă aicea, omule, şi înţelege odată pentru totdeauna – îţi pierzi timpul cu mine, din calea mea nimic nu mă poate abate.

— A! am exclamat eu. Aşa? Vom vedea, atunci!

Şi, lăsându-l, am luat-o la fugă spre Durrisdeer. Dânsul a încercat să mă prindă şi a strigat cu mânie, iar apoi mi se pare că l-am auzit râzând, şi după aceea sunt sigur că m-a urmărit un pas, doi, şi (după cum bănuiesc) a renunţat. Un lucru e însă sigur, că doar un minut-două mai târziu, ajunsesem la uşa conacului cel mare, gâfâind de mai să mă înăbuş, dar singur. Am urcat glonţ scara, am dat buzna în sală şi m-am oprit în faţa familiei adunate, fără a putea să scot o vorbă; dar pesemne că povestea ce-o aveam a spune mi-era scrisă pe chip, căci cu toţii s-au sculat de la locurile lor şi-au rămas cu privirile pironite asupră-mi, ca vrăjiţi.

— A venit dânsul, am gâfâit în cele din urma.

— Dânsul? a repetat domnul Henry.

— Chiar dânsul, am adeverit.

— Fiul meu? a strigat milordul. Ce băiat imprudent, ce imprudent! Vai – nu putea sta acolo unde era în siguranţă?

Doamna n-a scos o vorbă; şi nici eu n-am privit-o, de ce, nu prea ştiu.

— Bine, a spus domnul Henry răsuflând adânc – şi unde este?

— L-am lăsat în păduricea lungă, i-am răspuns.

— Du-mă la dânsul, a zis.

Şi am ieşit amândoi, fără ca cineva să mai scoată o vorbă; iar pe la mijlocul luminişului presărat cu pietriş, l-am întâlnit pe Senior, venind în pas de plimbare spre noi, fluierând în mers şi şfichiuind aerul cu bastonul. Mai era încă destulă lumină deasupra capetelor noastre încât să recunoşti chipul unui om, chiar dacă nu-l puteai ceti limpede.

— A! Iacov, zise Seniorul, iată dar că Esau s-a întors.

— James, a spus domnul Henry, pentru numele lui Dumnezeu, numeşte-mă cu numele meu. N-am să pretind că-s mulţumit a te vedea; dar aş fi bucuros să-ţi pot spune un cât mai cordial bun-venit în casa strămoşilor noştri.

— Ori în casa mea? Ori într-a ta? zise Seniorul. Ce ţi-a stat pe buze întâi? Dar asta-i o bubă veche, degeaba o zgândărim. De n-ai vrut să împarţi cu mine aflându-mă la Paris, nădăjduiesc totuşi că anevoie îi vei tăgădui fratelui tău mai mare un colţ lângă vatră, la Durrisdeer.

— Astea-s vorbe foarte de prisos, a răspuns domnul Henry. Şi tu înţelegi de minune tăria poziţiei tale.

— Cum să nu, cred că da, a ripostat celălalt, râzând scurt.

Şi cu asta, putem spune c-a luat sfârşit întrevederea fraţilor, deşi nicio clipă nu-şi atinseseră mâinile; căci la acele vorbe Seniorul s-a întors către mine şi mi-a poruncit să-i aduc bagajul.

La rându-mi, m-am întors către domnul Henry, aşteptând confirmarea poruncii – poate cu oarecare sfidare.

— Atâta timp cât Seniorul e aci, domnule Mackellar, îţi voi fi foarte îndatorat să consideri dorinţele sale ca şi pe-ale mele, a spus domnul Henry, şi a adăugat: Dar te deranjăm necontenit; vrei să fii atât de bun să trimiţi pe unul dintre servitori? apăsând asupra acestui ultim cuvânt.

De avea vreun înţeles acest fel de-a vorbi, îl avea desigur pe-acela de a-l dojeni pe străin; dar într-atât de drăcească era

neruşinarea acestuia, încât întoarse situaţia precum o dorea dânsul.

— Vei fi oare într-atâta om de rând încât să-ţi spui: „acu pot s-o şterg”? întrebă încetişor, scrutându-mi faţa cu o privire piezişă.

De-ar fi fost în joc un regat, nu m-aş fi putut bizui să-i răspund; chiar şi să chem un servitor mi-era peste putinţă; preferam a-l sluji pe-acest om decât a vorbi; şi am întors capul tăcând şi m-am dus înlăuntrul pădurii lungi, cu inima plină de mânie şi disperare. Era întuneric sub arbori, iar eu mergeam înainte, uitând după ce treabă venisem, până când, cât p-aci să-mi rup fluierul piciorului izbindu-mă de geamandane. Apoi am băgat de seama un lucru ciudat; de unde mai înainte le dusesem pe amândouă şi-abia băgasem de seamă, acum tot ce puteam face era s-o scot la cap cu unul. Şi cum aceasta mă sili la două drumuri, am lipsit din sală un timp mai îndelungat.

Când am ajuns acolo, scena de bun-sosit se terminase de mult; se şi aşezaseră cu toţii la cină; şi printr-o nebăgare de seamă care-mi puse degetul pe rană, se uitase de locul meu. Văzusem o faţă a întoarcerii Seniorului meu; aveam acum s-o văd pe cea de-a doua. Dânsul fu cel dintâi care observă că intrasem şi că stam mai îndărăt, oarecum necăjit. Sări de pe scaun:

— Ia te uită că am luat locul bunului Mackellar, a strigat John, pune alt tacâm pentru domnul Bally; credeţi-mă, nu vreau să stingheresc pe nimeni, şi masa voastră-i destul de mare pentru toţi.

Mai că nu-mi venea să-mi cred urechilor, şi nici simţurilor, când mă luă de umeri şi mă împinse, râzând, pe scaunul meu, cu asemenea glas afectuos şi şăgalnic îmi vorbea. Iar pe când John punea alt tacâm pentru dânsul (lucru pentru care stărui), se duse şi se răzimă de jilţul tatălui său şi-şi coborî privirea asupră-i, iar bătrânul se întoarse şi ridică ochii spre fecioru-său, c-o asemenea firească duioşie de amândouă părţile, încât îmi venea să duc mâna la cap de mirare.

Dar totul era desăvârşit. Nicio vorbă aspră nu-i ieşea din gură, nicio ironie nu i se ivi pe buze. Înlăturase până şi tăiosul accent englezesc şi vorbea cu blândul grai scoţian, care da preţ cuvintelor afectuoase, şi cu toate că purtarea sa avea o graţioasă eleganţă, – foarte străină obiceiurilor noastre de la

Durrisdeer – era totuşi o curtoazie simplă, ce nu ne ruşina, ci ne măgulea. Într-adevăr, tot ce făcu, cât ţinu masa, – fie că ciocnea paharul cu mine, cu un respect remarcabil, fie că întorcea capul, spre a-i spune lui John o vorbă plăcută, sau că-i mângâia mâna lui taică-său, sau pornea a povesti istorioare voioase din peripeţiile sale, sau evoca, fericit, întâmplări din trecut – tot ce făcea era atât de potrivit, el însuşi atât de chipeş, încât nu prea mă prindea mirarea că milordul şi doamna Henry şedeau în jurul mesei cu feţe radioase sau că, îndărătul nostru, John ne servea cu lacrimi pe obraz.

De îndată ce se sfârşi cina, doamna Henry se sculă spre a se retrage.

— Înainte n-aveai obiceiul ăsta, Alison, a spus el.

— Acum îl am, a răspuns dânsa; ceea ce ştiam cu toţii că-i un neadevăr, – şi-ţi voi spune noapte bună, James, şi bun-venit dintre morţi – adăugă, cu glas scăzut şi tremurător.

Biet domnul Henry, care avusese un rol cam ingrat de-a lungul serii, fu mai afectat ca oricând; bucuros a o vedea pe nevastă-sa retrăgându-se şi totuşi pe jumătate contrariat când se gândi la pricina acestui lucru, iar în clipa următoare zdruncinat de-a binelea de fervoarea graiului ei.

La rându-mi, gândii că eu, unul, eram acum de prisos; şi mă furişam în urma doamnei Henry, când Seniorul dete cu ochii de mine.

— Se poate, domnule Mackellar? făcu, iau asta aproape ca o lipsă de prietenie. Nu te pot lăsa să pleci; ar fi să te porţi ca faţă de-un străin cu fiul cel rătăcit; şi îngăduie-mi să-ţi amintesc unde – chiar în casa tatălui său! Haide, vino şi şezi colea, şi mai bea un pahar cu domnul Bally.

— Aşa-i, aşa-i, domnule Mackellar, a spus şi milordul, nu trebuie să ne purtăm ca faţă de-un străin nici cu dânsul nici cu dumneata. I-am spus băiatului meu, adăugă, luminându-i-se glasul ca de obicei când rostea aceste vorbe, cât de mult preţuim prieteneştile dumitale servicii.

Încât am şezut acolo, tăcut, până la ora obişnuită şi mai că m-aş fi putut amăgi asupra firii acelui om, fără de-un episod în care perfidia sa apăru prea limpede.

Iată episodul – în privinţa căruia (după cele ce ştim despre întâlnirea dintre fraţi) cititorul va reflecta singur. Domnul Henry şezând cam posomorât (deşi îşi da toată silinţa să facă faţă

situaţiei în faţa milordului) iată că Seniorul sare în picioare, ocoleşte masa şi-l bate pe umăr pe frate-său.

— Haide, haide, *Hairry băiatule*, zice, cu-n accent tărăgănat cum îl vor fi avut amândoi în copilărie, nu trebuie să fi abătut fiindcă s-a întors acasă frate-tău. Totul e-al tău, firește, fără-ndoială, şi nu-ţi port pică de fel. Nici tu nu-mi purta pică pentru locşorul meu la vatra tatii.

— E prea adevărat asta, Henry, zise atunci şi bătrânul milord, cam încruntându-se, ceea ce rar i se întâmpla. Fost-ai fratele cel mare din parabolă în înţelesul cel bun; vezi şi te fereşte de celălalt înţeles.

— E lesne ca eu s-apar vinovat, zise domnul Henry.

— Cine-ţi găseşte vină? a strigat milordul, după cum gândii, foarte aprig pentru un bărbat blajin ca dânsul. Ţi-ai câştigat gratitudinea mea şi a fratelui tău de mii de ori; poţi să te bizui pe îngăduinţa lui; să-ţi fie de ajuns.

— Aşa-i, Harry, poţi să te bizui pe îngăduinţa mea, întări Seniorul; iar mie mi s-a părut că domnul Henry l-a privit atunci cu un fel de sălbăticie în ochi.

Asupra întregii jalnice poveşti care-a urmat, patru întrebări mi-am pus la timpul acela şi mi le pun încă şi-acum: Era oare omul acesta îmboldit de un resentiment anume împotriva domnului Henry? ori de ceea ce considera dânsul a fi prielnic intereselor sale? ori de-o plăcere-n cruzime, cum o înfăţişează mâţele, şi cum ne spun teologii c-o are diavolul? ori de ceea ce ar fi numit dânsul iubire? Părerea mea de om de rând, zăboveşte printre cele trei dintâi temeiuri; dar poate că la obârşia purtării sale era câte un element din toate. De pildă: vrăjmăşia faţă de domnul Henry ar lămuri felul odios în care-l trata când erau singuri; foloasele în vederea cărora venise, ar fi putut explica atitudinea lui cu totul deosebită faţă de stăpânul casei; acelaşi mobil, colorat de-un grăunte de intenţii galante, grija sa de-a fi în raporturi bune cu doamna Henry; iar plăcerea în răutate de dragul răutăţii, osteneala ce şi-o da necontenit de-a amesteca şi-a dezbina aceste linii de conduită.

În parte fiindcă eram foarte făţiş prietenul stăpânului meu, în parte fiindcă în scrisorile ce-i trimisesem la Paris, îmi luasem uneori libertatea de-a obiecta, omul acesta mă cuprindea şi pe mine în diavoleasca-i joacă.

Singur cu mine, mă persecuta cu batjocuri; faţă de familie, mă trata cu cea mai mare bunăvoinţă familiară. Asta nu numai că era penibil în sine, nu numai că mă punea într-una într-o poziţie falsă, dar avea şi un element insultător de nedescris. Că mă lăsa astfel în afara prefăcătoriei sale, ca şi cum până şi mărturia mea ar fi fost prea de dispreţuit ca să fie luată în consideraţie, îmi învenina sângele. Dar ce însemna asta pentru mine, nu merită a reţine atenţia. Doar notez aci acest lucru; şi în primul rând pentru motivul c-a avut o singură urmare bună: aceea de a mă face să simt mai degrabă martiriul domnului Henry.

Povara cea mare dânsul o purta. Cum ar fi putut răspunde avansurilor făcute în public, ale unuia care nu pierdea nicicând prilejul de a-l batjocori cu răutate între patru ochi? Cum ar fi putut întoarce zâmbetul prefăcutului şi insultătorului?

Era condamnat să pară răuvoitor. Era condamnat la tăcere. De-ar fi fost mai puţin mândru, de-ar fi vorbit, cine ar fi dat crezare adevărului? Calomnia ce-o punea în scenă Seniorul fusese eficace; milordul şi doamna Henry erau zilnic martori a ceea ce se petrecea; ei ar fi putut jura în faţa unei curţi de judecată că seniorul era un model de blândeţe îngăduitoare, iar domnul Henry un exemplu de pizmă şi ingratitudine. Şi urâte precum ar fi părut la orişicine, aceste năravuri păreau înzecit de urâte la domnul Henry; căci cine putea uita că Seniorul era în primejdie de a-şi pierde viaţa şi că îşi şi pierduse iubita, rangul şi averea?

— Henry, mergi să călăreşti cu mine? îl întrebă într-o zi Seniorul.

Iar domnul Henry, care toată dimineaţa fusese împuns de acel om, răspunse cu bruscheţe:

— Nu, nu merg.

— Ce mult doresc uneori să te văd mai prietenos, rosti celălalt cu melancolie.

Dau aceasta ca o pildă; dar asemenea scene se întâmplau necontenit. Nu-i de mirare că domnul Henry purta vina; nu-i de mirare că eu însumi într-atâta m-am frământat, până am dat într-un soi de friguri cu gălbinare; ba chiar şi numai când mi-aduc aminte, îmi simt sângele înveninându-se. Sigur, nicicând pe lumea aceasta nu se văzu o născocire mai diavolească; într-atâta de perfidă, într-atât de simplă, într-atât de cu neputinţă de

combătut. Şi totuşi, gândesc iarăşi, gândesc mereu, doamna Henry ar fi putut citi printre rânduri, ar fi putut cunoaşte mai bine firea soţului ei, după atâţia ani de căsnicie, ar fi putut stăpâni sau cuceri încrederea lui. Şi bătrânul milord de asemenea – acest gentilom foarte vigilent – unde îi era tot simţul de observaţie? Dar, una la mână – înşelătoria era împlinită de un mare maestru şi l-ar fi putut amăgi şi pe-un înger; şi-apoi (întrucât o priveşte pe doamna Henry) eu, unul, am observat că nu există oameni mai depărtaţi unul de altul ca acei căsătoriţi şi înstrăinaţi totodată, de parcă ar fi atât de îndepărtaţi în spaţiu încât nu-şi pot auzi glasul, sau de parcă n-ar vorbi aceeaşi limbă.

În al treilea rând (şi asta priveşte pe amândoi aceşti martori) dânşii erau orbiţi de-o părtinire de mult înrădăcinată. Iar în al patrulea rând, primejdia în care era presupus a se afla Seniorul (spun presupus – şi veţi afla în curând de ce) făcea să pară cu atât mai lipsit de mărinimie faptul de a-l critica; şi ţinându-i într-o neîntreruptă duioasă grijă pentru viaţa sa, îi orbea şi mai pe deplin faţă de năravurile lui.

În acest timp mi-am dat eu cel mai limpede seama de importanţa manierelor, şi am ajuns să deplâng simplitatea purtărilor mele. Domnul Henry avea însuşirile esenţiale ale unui gentilom; când era mişcat, sau îmboldit de vreo împrejurare, ştia să se poarte cu demnitate şi spirit; dar în treburile de toate zilele (în van am nega-o), nu reuşea a fi decorativ. Seniorul (pe de altă parte) nu făcea o mişcare, să nu-l pună într-o lumină avantajoasă. Încât se întâmpla astfel că atunci când unul apărea graţios şi agreabil, iar celălalt dezagreabil, fiece gest inconştient al mădularelor lor, părea să proclame acel caracter. Şi nu numai atât; ci cu cât domnul Henry se zbătea şi se încâlcea mai afund în mrejele fratelui său, cu atât mai stângaci şi mai necioplit devenea; iar cu cât mai mult îşi gusta Seniorul plăcerea-i haină, cu atât mai fermecător şi mai surâzător îşi urma calea! Încât urzeala, prin însăşi întinderea şi desfăşurarea ei, propăşea şi se întărea.

Unul dintre meşteşugurile acelui om, era de-a se folosi de primejdia în care (după cum am spus) se presupunea c-ar fi. Povestea despre acea primejdie celor ce-l iubeau, cu un blând ton şăgalnic, care o făcea şi mai înduioşătoare. Faţă de domnul Henry o folosea ca pe o cruntă armă pentru injurii. Îmi amintesc

cum a pus degetul în ochiul cel gol din vitraliul pictat, într-o zi pe când ne aflam laolaltă, singuri noi trei, în sala cea mare.

— Pe-aici a zburat guineea ta norocoasă, Iacove! a zis.

Şi când domnul Henry i-a răspuns doar cu o privire întunecată, a adăugat:

— O! nu e nevoie să priveşti cu atâta răutate neputincioasă, buna mea muscă. Poţi scăpa de păianjenul tău când pofteşti. Câtă vreme – o, Doamne – vei mai răbda? Când o s-ajung să te exasperez îndeajuns încât să te poţi preface într-un denunţător, frate scrupulos? E unul dintre lucrurile care-mi inspiră interes, în fundătura asta searbădă. Mi-a plăcut totdeauna să experimentez.

Domnul Henry continua să-l privească ţintă, cu fruntea întunecată, schimbându-i-se doar culoarea feţei; şi în cele din urmă Seniorul izbucni în râs şi-l bătu pe umăr, zicându-i „câine morocănos”. Atunci stăpânul meu a sărit înapoi, cu un gest care mi s-a părut încărcat de primejdie, şi trebuie să presupun că şi Seniorul a avut acelaşi gând; căci arăta un picuşor zăpăcit şi nu-mi amintesc ca de atunci să mai fi pus mâna pe domnul Henry. Dar cu toate că, într-un chip sau altul, mereu avea pe limbă primejdia în care se afla, eu îi găseam purtarea ciudat de imprudentă – şi începusem a gândi că Guvernul, care pusese un preţ pe capul său, adormise de-a binelea. Nu voi nega că mă ispitea dorinţa de a-l denunţa dar două gânduri mă reţineau: unul, că de avea să-şi sfârşească viaţa pe un eşafod onorabil, acest om va rămâne pe veci un sfânt în mintea lui taică-său şi în a soţiei stăpânului meu; iar celălalt, că de-aş fi eu într-un chip oarecare amestecat în această treabă, era probabil ca domnul Henry să nu scape de răsfrângerea suspiciunilor asupră-i. Iar între timp, duşmanul nostru pleca şi venea, mai mult decât aş fi crezut cu putinţă; se flecărea în tot ţinutul că este iarăşi acasă – şi totuşi nu se atingea nimeni de dânsul.

Dintre toţi aceşti inşi atât de numeroşi şi atât de feluriţi, cărora le era cunoscută prezenţa sa, n-avea niciunul câtuşi de puţină lăcomie – cum ziceam eu înciudat – sau câtuşi de puţină lealitate; şi omul nostru călărea colo şi colo, fiind, faţă de rămăşiţele vechii sale nepopularităţi, din plin mai binevenit decât domnul Henry, iar dinspre partea contrabandiştilor, în mult mai mare siguranţă decât mă aflam eu.

E drept că avea şi dânsul o supărare; şi pe aceasta, întrucât fu pricina unor grave urmări, trebuie acum s-o relatez.

Cititorul n-o va fi uitat pe Jessie Broun; ea-şi ducea viaţa mai mult prin tagma contrabandiştilor; însuşi căpitanul Crail era unul dintre intimii ei; şi dânsa primise de timpuriu vestea prezenţei la conac a domnului Bally. După părerea mea, femeia încetase de mult a se sinchisi cât de cât de persoana Seniorului; dar îşi făcuse un obicei din a stabili mereu o legătură între persoana ei şi numele Seniorului. Acesta era temeiul tot teatrului pe care-l juca; încât acum că dânsul se întorsese, ea credea că i se cuvine să dea mereu târcoale împrejurimilor Durrisdeerului.

Mai niciodată n-apuca Seniorul să iasă, fără ca să fi stat la pândă, să-l aştepte – o apariţie scandaloasă femeia asta; rareori nebătută, îl întâmpina pătimaşă, zicându-i „mândreţea ei de flăcău”, debitând poezioare de-ale negustorilor cu traista şi, după cum mi s-a povestit, chiar străduindu-se a plânge de gâtul lui. Mărturisesc că îmi frecam mâinile de bucurie când auzeam de această persecuţie, dar Seniorul care-i asuprea într-atât pe alţii, era el însuşi cel mai puţin răbdător dintre oameni. S-au petrecut scene bizare în timpul acestor tactici. Unii spun că dânsul ar fi croit-o cu bastonul şi că Jessie a recurs la armele ei ştiute – pietrele. Cert este cel puţin că dânsul i-a făcut căpitanului Crail, faţă de martori, propunerea formală de a o momi pe corabie, ameţită şi a pune să-i spargă ţeasta femeii ăsteia şi că această propunere fu refuzată de către căpitan cu o vehemenţă neobişnuită. Iar până la urmă, Jessie a rămas victorioasă. S-au adunat bani, a avut loc o întrevedere cu prilejul căreia falnicul meu gentilom a trebuit să consimtă a fi sărutat şi stropit cu lacrimi; iar femeia a fost instalată într-un cadru prielnic, undeva prin părţile Solwayului, într-un loc al cărui nume l-am uitat şi despre care nu mai ştiu decât că era frecventat de nişte persoane cum nu se poate mai dubioase.

Dar am anticipat întâmplările. La un moment dat, când Jessie se ţinuse scai de dânsul doar scurtă vreme, Seniorul vine la mine în cancelaria intendentului şi, cu mai multă curtenie ca de obicei, îmi spune:

— Mackellar, e o blestemată de fetişcană nebună care tot vine pe aici. Eu însumi nu prea pot lua măsuri în chestia asta, şi de aceea mă adresez dumitale. Fii bun şi fă dumneata ce

trebuie; oamenii de pe moşie să lase poruncă strictă în tot locul ca să fie alungată fetişcana când se apropie.

— *Sir*, am răspuns eu, tremurând puţintel, treburi de soiul acesta murdar rezolvaţi-vi-le singur.

El n-a răspuns nimic şi a ieşit din odaie.

În curând veni domnul Henry.

— Ce aflu! a strigat. De parcă n-ar fi destule – trebuie să mai îmi sporeşti şi dumneata necazurile. Se pare că l-ai insultat pe domnul Bally!

— Binevoiţi a cunoaşte, domnule Henry, am răspuns, ca dânsul e cel care m-a insultat şi, după câte cred, foarte tare. Dar poate că n-am ţinut seama de situaţia dumneavoastră când am ripostat; iar dacă altfel veţi gândi când veţi afla totul, dragul meu stăpân, este destul să spuneţi o vorbă. Pentru dumneavoastră, m-aş supune în orice privinţă, chiar şi căzând în păcat. Mă ierte Dumnezeu!

Şi-apoi i-am spus ce se întâmplase.

Domnul Henry a zâmbit pentru sine – un zâmbet înverşunat cum n-am mai văzut.

— Foarte bine, ai făcut exact ce trebuia, a zis. Să se sature până-n gât de drăguţa lui de Jessie Broun.

Şi apoi, iscodindu-l pe Senior pe-afară, deschise fereastra şi strigându-l pe numele de domnul Bally, îi ceru să poftească sus, ca să-i spuie o vorbă.

— James, zise, după ce vrăjmaşul nostru intrase şi închisese uşa înapoia sa (privindu-mă cu-n zâmbet de parc-ar fi gândit că acum aveam să fiu umilit) – ai venit la mine cu o plângere împotriva domnului Mackellar, pe care am cercetat-o. Nu-i nevoie să-ţi spun că oricând aş lua drept bun cuvântul lui faţă de al tău; căci suntem singuri şi voi folosi întrucâtva libertatea pe care ţi-o iei tu. Domnul Mackellar este un om ales, pe care eu îl preţuiesc, şi trebuie să te străduieşti, atâta vreme cât eşti sub acest acoperiş, să nu mai intri în niciun fel de conflict cu unul pe care-l voi susţine, cu orice preţ cu putinţă din partea mea şi-alor mei. Cât despre însărcinarea cu care ai venit la dânsul, trebuie să te eliberezi singur de urmările cruzimii tale, şi niciunul dintre slujbaşii mei nu va fi câtuşi de puţin folosit într-un asemenea caz.

— E vorba, cred, de slujbaşii tatălui meu, a zis Seniorul.

— Du-te la dânsul cu povestea asta, a ripostat domnul Henry.

Seniorul a pălit foarte tare. A îndreptat un deget către mine.

— Vreau ca acest om să fie concediat, a zis.

— N-are să fie, a răspuns domnul Henry.

— Vei plăti cam scump pentru asta, a amenințat Seniorul.

— Atât de scump am şi plătit pentru un frate rău, i-a răspuns domnul Henry, încât sunt lipsit până şi de temeri. N-a mai rămas niciun loc unde mă poţi lovi.

— Am să-ţi arăt eu şi asta, zise Seniorul şi ieşi cu pas domol din odaie.

— Ce-o să mai scornească acum, Mackellar? a strigat domnul Henry.

— Lăsaţi-mă să plec, am spus eu. Dragul meu stăpân, lăsaţi-mă să plec! De pe urma mea nu vă puteţi aştepta de-aci înainte decât la noi necazuri.

— Vrei să mă laşi singur de tot? a zis el.

N-am rămas multă vreme nelămuriţi asupra noului sistem de atac. Până în ceasul acela, Seniorul jucase faţă de doamna Henry rolul unui personaj foarte rezervat; evita cu tot dinadinsul a fi singur cu ea, ceea ce eu luam drept un efect al bunei-cuviinţe, însă acum consider a fi fost un meşteşug foarte viclean; n-o întâlnea, s-ar putea spune, decât în timpul meselor; şi cu asemenea prilej se purta ca un frate afectuos. Până în acel ceas se poate spune că mai deloc nu intervenise direct în relaţiile dintre domnul Henry şi soţia sa; în afară de faptul că manevrase astfel încât îl îndepărtase foarte mult de bunăvoinţa ei.

Acum toate astea aveau să se schimbe – dar dacă într-adevăr din răzbunare ori fiindcă se plictisise de Durrisdeer şi căuta o distracţie – cine în afara Satanei ar putea şti cu certitudine?

În tot cazul, din ceasul acela începu asedierea doamnei Henry, urmărită cu atâta dibăcie, încât soţul ei trebuia să asiste în tăcere, şi nu prea ştiu dacă ea însăşi îşi dădea seama. Introducerea o făcu, aparent din întâmplare, în chip de paralelă. Conversaţia se abătuse, ca adesea, asupra exilaţilor aflători în Franţa; şi lunecă firesc spre cântecele lor.

— Dacă vă interesează capitolul ăsta – zise Seniorul, e unul care mie mi-a părut totdeauna foarte mişcător. Versurile sunt necioplite, dar mie, poate din pricina situaţiei mele, totdeauna mi-au mers la inimă. E presupus a fi cântat, trebuie să vă spun, de iubita unui exilat şi înfăţişează poate nu atât ce gândeşte ea

cu adevărat, cât ce nădăjduieşte de la dânsa el, bietul, acolo-n depărtări străine! Şi aci Seniorul a suspinat. Vă asigur că-i un spectacol înduioşător când vreo douăzeci de vlăjgani irlandezi, cu toţii dintre străjile de rând, se pornesc a-l cânta – şi când îi vezi cum lăcrimează cântând, îţi dai seama cât îi atinge unde îi doare. Cântecul e aşa, tată, zise, luându-l în chip dibaci pe milord drept ascultătorul său – şi de nu voi izbuti să-l cânt până la capăt, gândiţi-vă că la fel ar păţi oricare dintre noi, exilaţii.

După această introducere, intonă aceeaşi melodie pe care-o auzisem fluierată de colonel; dar acum îi auzeam şi cuvintele, rustice într-adevăr, dând însă glas în chip foarte mişcător dorurilor unei biete fete al cărei iubit e în surghiun; mai ţin încă minte şi-acum cuprinsul (poate aproximativ) al uneia din strofele acelui cântec:

Ah, fusta-n roşu mi-oi vopsi,
Cu flăcăul meu drag oi merge-a cerşi,
Zică ai mei că mai bine-aş muri,
Ah, Willie s-ascunde prin trestii!

Cânta bine, chiar şi cântecul însuşi; dar şi mai iscusit ştia să-l interpreteze.

I-am auzit pe unii actori vestiţi, când în teatrul din Edinburgh nu vedeai om să nu plângă; era adevărată minune să asişti la aşa ceva; dar nu mai mare minune decât cum mânuia Seniorul, ca un instrument muzical, această mică baladă şi sentimentele celor ce-l ascultau. Ba părea atât de copleşit încât nu mai putea înainta, ba părea să-şi învingă durerea; cuvintele şi melodia parcă se revărsau din însăşi inima lui şi din însuşi trecutul lui, pentru a ţinti de-a dreptul către doamna Henry. Iar arta sa mergea şi mai departe, căci atingea totul cu atâta gingăşie încât părea cu neputinţă să-l suspectezi de-o urmă de premeditare; şi-atât de departe era de-a face paradă de emoţie, încât ai fi jurat că se sileşte a fi calm. Când sfârşi, rămaserăm cu toţii câtăva vreme tăcuţi; alesese penumbra asfinţitului, încât nimeni nu vedea lămurit faţa celuilalt; dar parcă încetase orice suflare; doar lordul bătrân tuşi încetişor. Cel dintâi care se mişcă fu cântăreţul; sări brusc şi tăcut în picioare şi prinse a se preumbla tăcut de colo până colo prin capătul cel îndepărtat al sălii, locul obişnuit al domnului Henry. Noi eram presupuşi a bănui că se

lupta acolo să-şi înăbuşe rămăşiţele emoţiei. Căci curând se întoarse şi se lansă într-o investigaţie asupra caracterului irlandezilor (totdeauna atât de greşit înţeleşi şi pe care dânsul îi apăra); încât încă mai înainte de a se aduce luminile, conversaţia noastră se desfăşura în tonul obişnuit. Dar chiar şi atunci, îmi părea că obrazul doamnei Henry era niţeluş palid, şi încă ceva – dânsa se retrase aproape de îndată.

Cel de-al doilea semn al schimbării de tactică fu un prieteşug pe care acest diavol viclean îl porni cu nevinovata domnişoară Katharine; erau veşnic laolaltă, mână în mână precum doi copii, ori dânsa căţărată pe genunchii lui. Asemenea tuturor faptelor sale diavoleşti, şi aceasta rănea în mai multe chipuri. Era ultima lovitură pentru domnul Henry, să-şi vadă copilaşul înstrăinat împotrivă-i, îl făcu aspru cu biata făptură nevinovată, ceea ce iarăşi îl mai coborî cu o treaptă în preţuirea nevesti-sii şi (în cele din urmă), fu o trăsătură de unire între doamnă şi Senior. Subt această înrâurire, vechea lor rezervă se topea zi de zi. Curând urmară plimbările prin păduricea lungă, statul de vorbă în pavilionul cu cea mai frumoasă privelişte şi mai ştiu eu ce altă duioasă familiaritate. Sunt convins că doamna Henry, ca şi multe alte femei de treabă, se simţea cu conştiinţa integră, dar poate că izbutea asta, mai închizând ici colo un ochi. Căci chiar şi pentru un observator atât de neatent ca mine, se vădea limpede că sentimentele ei binevoitoare erau de-o natură mai emoţionantă decât afecţiunea de soră. Nuanţele glasului ei deveniseră mai multiple, avea în privire o lumină şi-o dulceaţă, era mai blândă şi drăguţă cu noi toţi, chiar şi cu domnul Henry, chiar şi cu mine; îmi părea că toată fiinţa ei emană o calmă, melancolică fericire.

Să asiste într-una la asta – ce chin pentru domnul Henry! Însă tot aceasta ne-a adus în cele din urmă eliberarea, după cum voi spune curând.

Ţinta şederii Seniorului nu era mai aleasă (oricât ar fi poleit-o ei) decât să stoarcă bani. Nutrea un oarecare proiect cu privire la o avere de dobândit în Indiile franceze, după cum îmi scrisese Cavalerul; şi suma necesară în acest scop era ceea ce venise el să caute. Pentru restul familiei asta însemna ruina; însă milordul, în părtinirea-i de necrezut, stăruia mereu să i se acorde. Familia se micşorase într-atât (în fapt nu mai erau alţii de-acelaşi neam decât tatăl şi cei doi fii) încât devenea posibil a

se abate de la prevederea de moştenire inalienabilă şi a se înstrăina o porţiune din domeniu. Şi la consimţirea acestui lucru fu adus domnul Henry – mai întâi prin aluzii, iar mai apoi prin presiune făţişă. N-ar fi făcut-o niciodată, sunt convins, de nu s-ar fi aflat sub povara obidei ce-l chinuia. De n-ar fi fost nerăbdarea sa pătimaşă de a-şi vedea fratele plecat, nu s-ar fi îndepărtat astfel de simţirea sa proprie şi de tradiţiile neamului său. Chiar şi aşa, el le vându scump consimţământul, grăind cel puţin de data asta deschis şi arătându-le în adevărata ei lumină această treabă mârşavă.

— Luaţi aminte, spuse, că-i o nedreptate faţă de fiul ce s-ar putea să-l am cândva.

— Dar nu este probabil să-l ai, ripostă milordul.

— Dumnezeu ştie! făcu domnul Henry. Doar considerând cumplita poziţie falsă în care mă aflu faţă de fratele meu şi faptul că dumneavoastră, milord, îmi sunteţi părinte, şi aveţi dreptul a-mi porunci, îmi pun semnătura pe această hârtie. Dar mai întâi voi spune un singur lucru: am fost constrâns, într-un chip lipsit de mărinimie; şi prima oară când veţi mai fi ispitit, milord, să-i asemuiţi între dânşii pe feciorii dumneavoastră, vă rog să vă amintiţi ce-am făcut eu şi ce-a făcut dânsul. După fapte este drept a se judeca.

N-am văzut om mai stânjenit ca milordul în acea clipă; până şi-n obrajii săi veştezi năvăli sângele.

— Gândesc că nu-i un moment foarte cuminte ales, pentru a te plânge, Henry. Scade meritul mărinimiei tale.

— Nu vă amăgiţi, milord, răspunse domnul Henry. Această nedreptate n-o fac din mărinimie faţă de dânsul, ci din ascultare faţă de dumneavoastră.

— De faţă cu străinii... prinse a bâigui milordul, încă şi mai penibil atins.

— Nu-i nimeni de faţă în afară de Mackellar, a spus domnul Henry. El mi-e prieten. Şi, milord, de vreme ce nu-l consideraţi străin când asistă la frecventa mea învinuire din parte-vă, ar fi prea aspru pentru mine să fiu nevoit a-l considera astfel, când e de faţă la atât de rara mea apărare.

Mai că-mi vine să cred că milordul şi-ar fi revocat hotărârea; dar Seniorul veghea.

— Ah! Henry, Henry, interveni dânsul, tot tu eşti cel mai bun dintre noi. Aspru, dar dintr-o bucată. Ah! Omule, aş vrea să fiu şi eu ca tine de bun!

Şi la această dovadă a generozităţii favoritului său, milordul a revenit asupra şovăielii sale, şi actul a fost semnat.

De îndată ce fu cu putinţă, pământurile din Ochterhall au fost vândute, la un preţ mult inferior valorii lor, şi banii remişi lipitorii noastre şi transportaţi în Franţa printr-un trimis particular. Sau, cel puţin, aşa spunea el; dar între timp am suspectat că nu plecaseră atât de departe. Şi iată că acum acel om izbândise a duce la capăt tot ce-l interesa – o dată mai mult buzunarele lui erau doldora cu aurul nostru – şi cu toate astea punctul pentru care consimţisem la acest sacrificiu tot ne era refuzat: oaspetele tot mai zăbovea la Durrisdeer. De făcea asta din răutate, ori fiindcă nu sosise încă timpul pentru aventura sa în Indii, ori fiindcă trăgea nădejde în ce-şi pusese în gând cu privire la doamna Henry, ori din ordinul Guvernului, cine ar putea spune? Dar de zăbovit zăbovi – şi asta timp de săptămâni.

Veţi observa că spun: din ordinul Guvernului; deoarece cam în timpul acela s-a strecurat la iveală secretul dezonorant al acelui om.

Cel dintâi care mi-a dat a înţelege ceva, a fost un arendaş de pe moşie, care broda în închipuire tot felul de interpretări cu privire la şederea Seniorului, şi încă şi mai mult la siguranţa în care se afla; căci acest arendaş era simpatizant al iacobiţilor şi pierduse un fiu la Culloden, ceea ce îi făcea vederea mai critică.

— Un lucru, zicea, nu pot eu să nu-l găsesc ciudat: şi anume cum a ajuns dânsul la Cockermouth.

— La Cockermouth? am repetat eu, amintindu-mi brusc de mirarea mea dintâi, când am dat cu ochii de acel om debarcând într-o ţinută atât de impecabilă, după o atât de lungă călătorie pe mare.

— Păi da, îmi răspunde arendaşul, de-acolo l-a luat pe corabie căpitanul Crail. Credeaţi c-a venit din Franţa pe mare? Aşa am crezut şi noi, toţi.

Eu am frământat niţel în cap această ştire şi-apoi m-am dus cu ea la domnul Henry.

— Iată o împrejurare bizară, am zis, şi i-am povestit ce aflasem.

— Ce importanţă are în ce chip a venit, Mackellar, de vreme ce-i aici? gemu Domnul Henry.

— Aşa e, aşa e, totuşi mai gândiţi-vă. Oare asta nu miroase niţel a înţelegere cu Guvernul? Doar ştiţi cât ne miram până acum de siguranţa în care se află.

— Stai, zise domnul Henry. Lasă-mă să mă gândesc puţin. Şi pe când se gândea i se ivi iar pe faţă acel zâmbet înverşunat care semăna puţin cu al Seniorului. Dă-mi hârtie, spuse. Şi fără a mai pierde o vorbă, se aşeză şi scrise unui cunoscut al său (nu voi da nume inutile, era însă un domn foarte suspus). Această scrisoare am expediat-o prin singurul om pe care mă puteam bizui într-un asemenea caz, Macconochie; iar bătrânul îşi struni bine calul, încât fu înapoi cu răspunsul mai curând chiar decât cutezam eu, în nerăbdarea mea, a-l aştepta. Şi citind răspunsul, domnul Henry avu iarăşi acel zâmbet înverşunat.

— E serviciul cel mai de seama ce mi l-ai făcut, Mackellar, a zis. Cu asta în mână îi voi da un brânci. Fii atent ce-o să se întâmple astăzi, la masă.

În timpul mesei, aşadar, domnul Henry propuse o oarecare foarte publică apariţie a Seniorului, iar milordul, după cum sperase, obiectă că era prea primejdioasă.

— A! zise domnul Henry, foarte degajat, nu mai e nevoie să vă feriţi de mine. Sunt la fel de iniţiat în secret ca şi dumneavoastră.

— În secret? întrebă lordul. Ce vrei să spui, Henry? Îţi dau cuvântul meu că nu sunt părtaş la niciun secret de la care eşti tu exclus.

Seniorul se schimbase la faţă, văzui că fusese atins într-o încheietură a armurii sale.

— Cum? făcu domnul Henry întorcându-se către dânsul cu o expresie de grozavă uimire. Văd că-ţi slujeşti cu credinţă stăpânii; dar gândeam că vei fi fost îndeajuns de uman încât să-i potoleşti orice grijă tatii.

— La ce te referi? Nu permit să se discute public treburile mele. Îţi poruncesc să încetezi imediat, a strigat Seniorul într-un chip foarte nerod şi pătimaş, mai curând ca un copil decât ca un bărbat.

— Te pot asigura că nu se aşteaptă din parte-ţi chiar atâta discreţie, a continuat domnul Henry. Căci iată ce-mi scrie corespondentul meu – şi despăturind hârtia, ceti: „Este, fireşte,

atât în interesul Guvernului, cât şi al domnului pe care poate că e cel mai bine să continuăm a-l numi domnul Bally, a se ţine secretă această înţelegere; dar nu s-a intenţionat nicicând ca propria-i familie să continue a îndura îngrijorarea pe care-o descrieţi cu atâta simţire, şi sunt bucuros a fi eu, unul, acela care vă poate astâmpăra orice temeri. Domnul Bally este în aceeaşi deplină siguranţă în Marea-Britanie ca şi dumneavoastră.”

— E cu putinţă? a strigat milordul, privindu-şi fiul cu mare uimire şi cu şi mai multă suspiciune zugrăvită pe chipu-i.

— Dragă tată, a zis Seniorul, care între timp îşi şi revenise în mare măsură. Sunt cum nu se poate mai fericit că taina poate fi dezvăluită. Instrucţiunile primite de mine de la Londra erau în sensul contrariu şi mi se impunea să ţin secretă clemenţa Guvernului, fără a vă excepta pe dumneavoastră – ba chiar s-o ţin anume faţă de dumneavoastră secretă – şi asta vi-o pot dovedi negru pe alb – de nu cumva voi fi distrus scrisoarea. Trebuie că şi-au schimbat părerea foarte degrabă, căci toată povestea este recentă de tot – sau mai curând, corespondentul lui Henry trebuie să fi priceput greşit această latură, după cum, pare-se, a priceput greşit şi restul. Ca să vă spun adevărul, *Sir*, continuă, cu ton vizibil tot mai firesc, eu am presupus că această inexplicabilă favoare făcută unui rebel, era efectul vreunei solicitări venind din partea dumneavoastră, iar îndemnul la tăinuire în familia mea, urmarea dorinţei dumneavoastră de a vă ascunde bunătatea. Din care pricină, am fost cu atât mai grijuliu de a mă supune ordinelor. Rămâne acum de văzut pe ce altă cale să se fi putut abate clemenţa asupra unui atât de notoriu infractor ca mine; căci nu cred că fiul dumneavoastră are nevoie a se apăra de aluzia ce pare s-o conţină scrisoarea lui Henry. N-am mai auzit până acum de vreun Durrisdeer care să fi fost renegat sau spion – zise ţanţoş.

Şi astfel, se părea că reuşise a scăpa din vârtejul primejdiei şi că ieşise teafăr la mal – dar ar fi să nu ţinem seama de-o greşeală ce-o făcuse şi de dârzenia domnului Henry, care era să arate acum că avea ceva din spiritul fratelui său.

— Zici că povestea e recentă? a întrebat domnul Henry.

— A survenit de curând, răspunse Seniorul, cu o frumoasă arătare de tărie şi totuşi nu fără de-un tremur în glas.

— Chiar atât de curând? a întrebat din nou domnul Henry, ca unul care n-ar mai şti ce să creadă şi despăturindu-şi iarăşi scrisoarea.

Nu se afla un cuvinţel despre data înţelegerii în acea hârtie, dar cum era să ştie asta Seniorul?

— Se pare că pe mine m-a ajuns destul de târziu, a rostit dânsul, cu un râs.

Şi la auzul acelui râs, care suna fals, ca un clopot plesnit, milordul îl privi iarăşi, de-a curmezişul mesei şi văzui buzele-i veştede strângându-se tare.

— Nu, spuse domnul Henry tot cu privirea aţintită asupra scrisorii, dar îmi amintesc vorbele tale. Ai spus că a survenit foarte de curând.

Şi iată că avurăm o dovadă a victoriei noastre, şi totodată cea mai puternică mărturie a îngăduinţei de necrezut a milordului; căci ce altceva face Domnia sa decât că intervine spre a-l scăpa pe favoritul său din ruşinoasa-i dare în vileag!

— Gândesc, Henry, zise dânsul, cu un fel de zel penibil, gândesc că n-ar mai fi nevoie să discutăm în contradictoriu. Până la urmă suntem cu toţii bucuroşi să-l aflăm pe fratele tău în siguranţă; în privinţa asta suntem cu toţii uniţi; şi ca supuşi recunoscători, ni se cuvine să închinăm un pahar în sănătatea regelui şi pentru mărinimia sa.

Astfel fu scăpat din încurcătură Seniorul; dar cel puţin fusese adus în poziţie defensivă; ieşise cam schiopiş din acea situaţie şi fusese dezbrăcat în mod public de atracţia primejdiei personale în care se găsea. Bătrânul Lord, în fundul inimii sale, ştia acum că fiul său preferat era un spion al guvernului; iar doamna Henry (indiferent cum explica ea povestea) se purta remarcabil de rece cu discreditatul erou romanţios. Astfel, în cea mai fină urzeală a duplicităţii, se află câte un punct slab, care, de ştii să-l atingi hotărât, va slăbi întreaga ţesătură; şi dacă prin această lovitură reuşită n-am fi zdruncinat idolul, cine ştie ce s-ar fi putut întâmpla cu noi în momentul catastrofei?

Şi totuşi, pe vremea aceea se părea că nu realizasem nimic. Nu trecuse mai mult de o zi, două, şi el ştersese cu desăvârşire urmele răsturnării sale şi după toate aparenţele, sta la fel de sus ca şi mai înainte. Cât despre bătrânul Lord Durrisdeer, dânsul era scufundat în părtinire părintească; nu era atât iubire, care ar trebui să fie un sentiment activ, cât o apatie şi o amorţeală a

celorlalte energii ale sale; iar iertarea (dacă e să folosim atât de greşit un cuvânt nobil) se revărsa dintr-însul, fără voie, ca lacrimile senilităţii. Cazul doamnei Henry altul era; doar cerul ştie ce va fi găsit dânsul a-i spune, ori cum va fi convins-o a-şi lepăda dispreţul. Una dintre cele mai rele urmări ale sentimentului este că glasul ajunge să aibă mai multă importanţă decât vorbele, şi cel ce vorbeşte decât ceea ce se vorbeşte. Dar o scuză trebuie să fi găsit Seniorul, sau poate descoperise chiar vreun meşteşug de-a suci această demascare în avantajul său; căci după un timp de răceală, se păru ca lucrurile stăteau mai îngrijorător ca oricând între dânsul şi doamna Henry. Erau pe atunci necontenit împreună. N-aş vrea să se creadă că arunc o umbră de vină asupra doamnei, în afară de ce-i de atribuit unei orbiri pe jumătate voite; dar gândesc acum că-n acele ultime zile ea se juca foarte de aproape cu focul; şi de greşesc sau nu în această privinţă, un lucru e sigur şi-i prea de-ajuns: aşa gândea domnul Henry. Bietul domn şedea zile întregi în odaia mea; şi părea întruparea unei atât de mari dezolări, încât nici nu cutezam a-i vorbi; dar este de crezut că găsea oarecare alinare măcar şi în prezenţa mea şi în siguranţa că-l înţeleg. Erau şi zile când stăteam de vorbă. Ciudată conversaţie: nu se numea niciodată vreo persoană, nici nu se referea nimeni la vreo împrejurare individuală; totuşi aveam în gând aceeaşi problemă, şi amândoi ştiam asta. Poţi ajunge la o mare măiestrie în această ciudată artă: să stai de vorbă despre ceva ore întregi, fără a rosti vreodată un nume sau măcar o aluzie. Şi-mi amintesc că mă-ntrebam dacă tot folosindu-se de asemenea isteţime firească, o curta toată ziua Seniorul pe doamna Henry (după cum era evident) fără ca nicicând să n-o facă a se retrage, speriată, în rezervă.

Ca să arăt cât de departe ajunseseră lucrurile cu domnul Henry, voi reda nişte vorbe ale sale, rostite (după cum am bună pricină a nu uita) în ziua de 26 fevruarie 1757. Era vreme nepriincioasă, un fel de întoarcere în iarnă; fără de vânt, cu un ger amarnic, lumea întreagă albită de chiciură, cerul apăsător şi cenuşiu, marea întunecată şi tăcută ca văgăuna unei cariere de piatră. Domnul Henry şedea lipit de cămin şi dezbătea (cum avea pe atunci obiceiul) dacă „un om” trebuie să facă „anumite lucruri”, dacă „un amestec este înţelept” şi alte asemenea propoziţiuni generale, pe care fiecare dintre noi le foloseam

când eram singuri împreună. Eu stam la fereastră, privind afară, când trecură jos, prin dreptul geamurilor, Seniorul, doamna Henry, şi domnişoara Katharine, acest trio ce devenise nedespărţit. Copila alerga de colo până colo, încântată de ger; Seniorul îi vorbea doamnei de aproape, la ureche, într-un fel ce părea (chiar de la distanţa la care mă găseam) plin de o diavolească graţie insinuantă; iar dânsa la rându-i privea în jos, ca pierdută în ascultare. Mi-am ieşit brusc din rezerva obişnuită.

— Să fiu în locul dumneavoastră, domnule Henry, aş da lucrurile pe faţă milordului.

— Mackellar, Mackellar, a vorbit el atunci, dumneata nu vezi şubrezenia situaţiei mele. Nu pot merge la nimeni cu asemenea josnice gânduri – şi la tatăl meu cel mai puţin dintre toţi; ar însemna să cad în sufletul lui până la cel mai adânc dispreţ. Şubrezenia situaţiei mele, a continuat, stă în mine însumi – că nu-s cineva care atrage iubire. Am gratitudinea lor, cum spun ei, toţi; asta mi-i bogata răsplată! Dar în sufletele lor nu mă aflu; nu-i îmboldeşte nimic a gândi ca mine şi nici în favoarea mea. Asta mi-e lipsa cea mare!... Se sculă în picioare şi călcă peste tăciunii din foc până-i înăbuşi. Dar o metodă oarecare trebuie găsită, Mackellar, spuse, întorcând brusc capul către mine, trebuie găsită o cale. Eu sunt un om cu multă răbdare – mult prea multă. Încep să mă dispreţuiesc. Şi totuşi, desigur că nicicând n-a fost om pe lume încâlcit într-o asemenea plasă!

Şi căzu iarăşi în neagra-i meditaţie.

— Fiţi mai voios, am spus eu. Are să spargă buba de la sine.

— De mult am trecut dincolo de mânie, a întâmpinat dânsul; şi această remarcă avea atât de puţină coerenţă cu a mea, încât am renunţat să le lămuresc pe-amândouă.

CAPITOLUL V
Relatare a tot ce s-a petrecut în noaptea de 27 fevruarie 1757

În seara convorbirii la care m-am referit, Seniorul plecă de pe domeniu; fu plecat de asemenea şi o bună parte a zilei ce urmă, acea fatală zi de 27; dar unde s-a dus, sau ce-a făcut, nu ne-a trecut de fel prin gând să întrebăm, până în ziua următoare. Dacă am fi cercetat, şi dacă din întâmplare am fi aflat, poate că totul ar fi decurs altfel. Dar cum tot ce-am făcut, s-a petrecut fără cunoaştere din parte-ne, şi ca atare trebuie judecat, voi relata aceste întâmplări după cum ne-au apărut ele nouă, în clipa când luau naştere, şi voi păstra toate câte le-am descoperit eu de atunci încoace pentru epoca dezvăluirii lor. Căci am ajuns acum la una dintre părţile sumbre ale relatării mele, şi trebuie să pregătesc pe cititor la indulgenţă faţă de patronul meu.

Toată ziua de 27 a stăruit acea vreme aspră; era un frig de-ţi tăia răsuflarea, neguri pluteau prin văzduh ca fumul din hogeaguri; în căminul încăpător din sala mare a conacului un morman de buturugi se prefăcea în jăratic; unele din păsările primăverii ce-o apucaseră prea degrabă spre miazănoapte şi nimeriseră prin ţinuturile noastre, ne asaltau ferestrele casei sau ţopăiau ca înnebunite pe brazdele îngheţate. Pe la amiazi se ivi o sclipire de soare, luminând un foarte plăcut peisaj de iarnă geroasă: dealuri şi păduri înveşmântate în alb, corabia lui Crail aşteptând un vânt prielnic sub promontoriul stâncos Craig Head, suluri de fum înălţându-se din fiece fermă sau colibă. O dată cu înserarea, pâcla năpădi totul; se lăsă întunericul, se făcu linişte, sub cerul fără stele şi foarte frig – o noapte neobişnuită în acest timp al anului şi prielnică, parcă, întâmplărilor stranii.

Doamna Henry se retrase, după cum avea acum obiceiul, foarte devreme. Nu de mult începusem a ne trece serile cu câte-o partidă de cărţi – alt semn că oaspetelui nostru i se făcuse lehamite de monotonia de la Durrisdeer. Nu pornisem de mult jocul, când Lordul cel bătrân se strecură de la locşorul său de lângă foc şi ieşi pe tăcute, să caute căldura culcuşului. Noi trei rămaşi laolaltă n-aveam a împărtăşi nici dragoste nici curtenie; niciunul dintre noi n-ar fi şezut o clipă în plus pentru a face plăcere celuilalt; totuşi, mânaţi de obişnuinţă şi cum tocmai se

împărţiseră cărţile, am continuat să jucăm înainte, de formă, spre a sfârşi partida. Trebuie să spun că obişnuiam cu toţii a ne culca târziu şi cu toate că milordul ne părăsise mai devreme ca de obicei, era trecut de miezul nopţii, iar servitorii se culcaseră de mult. Şi se cuvine să mai adaug ceva: că deşi niciodată nu-l văzusem pe Senior influenţat cât de cât de băutură, băuse din belşug în acea seară şi poate că (fără ca aceasta să se fi cunoscut) era niţeluş înfierbântat.

Oricum va fi fost, fapt este că sări dintr-o dată în una din schimbările lui de atitudine; şi de cum se închise uşa îndărătul milordului şi fără cea mai mică schimbare în glas, trecu de la o vorbire obişnuită, cuviincioasă, la un şuvoi de insulte.

— Dragă Henry, e rândul tău, rostise mai înainte şi acum continuă: e lucru ciudat cum până şi la o biată partidă de cărţi, îţi dai în vileag bădărănia. Joci, Iacove, ca un ţărănoi cu căciulă, ca un marinar într-o tavernă. La fel de searbăd, la fel de meschin în plăcerea de a câştiga şi cu acea *lenteur d'hébété qui me jait rager*[67]; e ciudat să am eu un asemenea frate. Până şi „Picioare cinstite" are o oarecare vioiciune când îi e primejduită miza; dar cât de sinistră şi plicticoasă poate fi o partidă cu tine, e cert că nici n-am cuvinte să descriu.

Domnul Henry continua a-şi privi cărţile, de parcă ar fi considerat foarte serios ce să joace; dar gândurile îi erau aiurea.

— Doamne Dumnezeule, n-ai să mai termini în vecii vecilor! a strigat Seniorul. *Quel lourdaud!*[68] Dar ce te încurc eu pe tine! cu expresii franţuzeşti! Degeaba le spui unui ignorant ca tine! *Un lourdaud*, dragul meu frate, e cum am spune noi, un bădăran, un necioplit, o buturugă cu căpăţână; un individ lipsit de orice graţie, uşurinţă, agerime, de orice dar de-a plăcea, de orice strălucire firească, unul precum îl poţi vedea, oricând doreşti, dacă te uiţi în oglindă. Îţi spun lucrurile astea pentru binele tău, te asigur – şi în afară de asta, „Picioare cinstite" (mă privi şi-şi înăbuşi un căscat) – una dintre distracţiile mele în această fundătură lugubră, e să vă perpelesc ca nişte castane-n jăratic, pe dumneata şi pe stăpânul dumitale. În cazul dumitale simt o mare plăcere când constat că porecla, deşi nu-i decât rustică, are totdeauna darul de-a te face să te crispezi. Dar câteodată îmi dă mai multă bătaie de cap dumnealui de colo, dragul de el,

[67] Încetineală de îndobitocit care mă face să turbez. (fr.)

[68] Ce individ greoi! (fr.)

care acum pare să fi adormit jucând. Nu vezi cât de potrivit îţi e aplicat epitetul pe care ţi l-am lămurit adineauri, dragă Henry? Să-ţi demonstrez. De pildă, cu toate acele calităţi solide pe care-s încântat să ţi le recunosc, nu ştiu nicio femeie pe care s-o fi cunoscut cândva amândoi, să nu mă fi preferat pe mine şi – aşa cred – continuă cu glas cât se poate de mătăsos, de parcă ar fi chibzuit – aşa cred – care să nu continue a mă prefera.

Domnul Henry puse jos cărţile. Se ridică în picioare domol de tot, părând între timp să se gândească foarte atent la ceva.

— Laşule! spuse încetişor, de parcă şi-ar fi vorbit sine-însuşi.

Iar apoi, fără grabă şi fără vreo violenţă osebită, îl lovi pe Senior peste gură.

Seniorul sări în picioare, ca transfigurat. Nicicând nu-l văzusem pe omul acesta atât de frumos.

— O lovitură! strigă. Eu nu primesc o lovitură nici de la Dumnezeu din cer!

— Stăpâneşte-ţi glasul, îi spuse domnul Henry. Vrei ca tata să intervină iarăşi să te scape?

— Domnilor, domnilor! am strigat eu, încercând să mă bag între dânşii.

Seniorul mă prinse de umăr şi îndepărtându-mă cu o lungime de braţ, mă ţintui în loc şi continuă să-i vorbească fratelui său:

— Ştii ce înseamnă asta? a întrebat.

— A fost fapta cea mai premeditată din viaţa mea, i-a răspuns domnul Henry.

— Trebuie să curgă sânge – pentru asta trebuie să curgă sânge! zise Seniorul.

— Deie Dumnezeu să fie sângele tău! a răspuns domnul Henry, şi-apoi s-a îndreptat către perete şi-a desprins o pereche de săbii ce atârnau acolo printre altele, fără de teacă. Pe acestea le-a înfăţişat Seniorului, cu vârfurile îndreptate spre dânsul. Mackellar va veghea să ne fie jocul cinstit, a spus domnul Henry. Gândesc că-i foarte util.

— Nu e nevoie să continui a mă insulta, a ripostat Seniorul, luând la întâmplare una dintre săbii. Te-am urât toată viaţa.

— Tata abia s-a culcat, a zis domnul Henry. Trebuie să ieşim undeva, afară din casă.

— E un loc excelent în pădurice a lungă, a răspuns Seniorul.

— Domnilor, am strigat eu, ruşine amândurora! Fii ai aceleiaşi mame, aţi fi în stare să vă luaţi unul altuia viaţa ce vi-a dat-o ea?

— Chiar aşa, Mackellar! a răspuns domnul Henry, cu acelaşi calm pe care-l arătase tot timpul.

— Una ca asta o voi împiedica-o! am strigat.

Şi iată acum o pată a vieţii mele. Când am rostit acele vorbe, Seniorul mi-a îndreptat spre piept tăişul săbiei; vedeam lumina jucându-se de-a lungul lamei de oţel; şi atunci am înălţat braţele şi-am căzut în genunchi pe podea în faţa lui.

— Nu, nu! am ţipat ca un copil.

— Dinspre partea ăstuia n-o să mai fim stingheriţi, a spus Seniorul. E bine să ai un laş în casă.

— Ne trebuie lumină, a spus domnul Henry, de parcă nu s-ar fi ivit nicio întrerupere.

— S-aducă Dârdâilă ăsta o pereche de lumânări, a dat ideea Seniorul.

Spre ruşinea mea fie spus, eram încă atât de orbit de luciul acelei lame de oţel, încât m-am oferit s-aduc un felinar.

— Nu ne trebuie un fe-fe-linar, m-a maimuţărit Seniorul. N-adie pic de vânt. Hai, pun’te pe picioare şi ia două lumânări şi porneşte înainte. Eu vin în urmă cu asta – şi-mi plimbă pe sub ochi sclipetul spadei.

Am luat cele două sfeşnice şi am pornit înaintea lor. (Astăzi mi-aş da mâna dreaptă să nu fi făcut acei paşi; dar un fricos e în cel mai bun caz un sclav.) Pe când mergeam, îmi clănţăneau dinţii în gură. Era aşa cum spusese el; nu adia nicio suflare; parcă se închegase aerul din acel ger fără de vânt; şi pe când înaintam la lumina lumânărilor, bezna se boltea deasupra capetelor noastre ca un acoperiş. Niciun cuvânt nu fu rostit; niciun zgomot nu se auzea, în afară de scârţâitul paşilor noştri de-a lungul cărării îngheţate. Frigul nopţii se revărsa asupră-mi ca o căldare cu apă; umblând, dârdâiam nu numai de spaimă; dar cei doi care veneau în urmă-mi, cu capetele descoperite ca şi mine şi abia ieşiţi din sala încălzită, păreau a nici nu-şi da seama de vreo schimbare.

— Aici e locul, spuse Seniorul. Pune jos lumânările!

Făcui precum îmi spusese, şi îndată flăcările se înălţară drepte şi luminară ca într-o încăpere închisă, în mijlocul arborilor

sticlind de chiciura; şi-i văzui pe aceşti doi fraţi luându-şi locurile.

— Îmi cam vine lumina-n ochi, spuse Seniorul.

— Îţi acord orice avantaj, îi răspunse domnul Henry, dându-se puţin într-o latură, căci gândesc c-ai să mori.

Vorbele lui păreau mai curând triste decât altcum; avea însă o vibraţie în glas.

— Henry Durie, a spus atunci Seniorul, două vorbe înainte să-ncep. Tu eşti priceput la scrimă, ştii să mânuieşti o floretă; dar îţi dai prea puţin seama ce mare deosebire e să ai în mână o sabie! Încât ştiu că vei cădea. Totuşi ia aminte cât e de puternică situaţia mea! De cazi tu, eu mă duc dintr-această ţară, acolo unde mi-am trimis dinainte banii. De cad eu, ce se-ntâmplă cu tine? Părintele meu, nevasta ta, – care, după cum foarte bine ştii, e îndrăgostită de mine —, chiar şi copilul tău – care ţine la mine mai mult ca la tine – cum mă vor răzbuna dânşii! Te-ai gândit la asta, dragă Henry?... Îl privi pe frate-său cu un surâs, apoi făcu o reverenţă ca în sala de scrimă.

Un cuvânt nu scoase domnul Henry, ci răspunse la salut, şi apoi se auziră săbiile încrucişându-se.

Eu nu-s un bun arbitru al jocului, în plus, îmi pierdusem capul, de frig şi de spaimă şi de groază; dar se pare că domnul Henry a luat şi a păstrat iniţiativa în această angajare, năvălind cu o arzătoare şi stăpânită turbare asupra vrăjmaşului său. Tot mai de-aproape îl încolţea, până ce Seniorul făcu brusc un salt înapoi, gemând un blestem; şi cred că acea schimbare îi aduse iarăşi lumina în ochi. Iar îşi încrucişară săbiile, pe noul teren; dar acum parcă şi mai de-aproape, domnul Henry stăruind cu şi mai mare furie, iar Seniorul, fără îndoială, cu încrederea zdruncinată. Căci, de bună seamă, acum se recunoştea pierdut, şi gusta fiorii reci ai groazei de moarte; altfel n-ar fi încercat lovitura necinstită. Nu pot spune că am observat-o, ochiul meu neexersat n-a fost nicicând îndeajuns de ager încât să perceapă amănunte, dar se pare că prinse tăişul fratelui său cu mâna stângă, lucru ce nu-i îngăduit. Cert este că domnul Henry n-a scăpat decât printr-un salt în lături; la fel de sigur că Seniorul, avântându-se în aer, s-a poticnit şi a căzut într-un genunchi, iar înainte de a se putea urni, sabia îi străpunse trupul.

Am scos un strigăt pătrunzător, degrabă înăbuşit, şi-am alergat într-acolo, dar trupul se şi prăbuşise; se zbătu o clipă

asemenea unui vierme strivit, şi-apoi rămase zăcând fără mişcare.

— Uită-te la mâna lui stângă, îmi spuse domnul Henry.

— Sângeră tare, am răspuns.

— Înăuntrul palmei? a întrebat.

— E sfârtecată înăuntrul palmei, am răspuns.

— Am ştiut că aşa-i, a zis dânsul, apoi a întors spatele.

I-am desfăcut acelui om hainele; inima stătuse, nu se auzea nici cea mai slabă zvâcnire.

— Ne ierte Dumnezeu, domnule Henry! am rostit. E mort.

— Mort? a repetat dânsul, cam prosteşte; şi-apoi, înălţând glasul: — Mort? Mort? a repetat – apoi şi-a zvârlit brusc la pământ sabia însângerată.

— Ce-i de făcut? am zis. Veniţi-vă în fire, domnul meu, e prea târziu acum – trebuie să vă stăpâniţi.

Se întoarse şi-şi pironi privirea asupră-mi.

— O, Mackellar! strigă şi-şi ascunse faţa în mâini.

L-am tras de pulpana hainei.

— Pentru numele lui Dumnezeu – şi în numele nostru al tuturor, fiţi mai bărbat! am spus.

— Ce-i de făcut?

Îşi descoperi faţa şi mă ţinti cu aceeaşi privire prostească:

— De făcut? repetă. Şi-n acea clipă privirea îi căzu asupra trupului, şi iarăşi strigă: O! ducând mâna la frunte, de parcă nu-şi putea aminti ce se-ntâmplase, apoi întorcându-se, mă lăsă şi porni către conacul Durrisdeer, într-o ciudată fugă poticnită.

Am stat o clipă să mă gândesc; mi s-a părut că datoria mi-e cât se poate de limpede de partea celui în viaţă, încât am alergat după dânsul, lăsând lumânările pe pământul îngheţat şi trupul zăcând în lumina lor, sub arbori. Dar oricât alergam, dânsul mi-o luase înainte; pătrunsese în casă, suise scările şi-l găsii în sala cea mare, în picioare în faţa focului, cu faţa iarăşi ascunsă în mâini, şi cum sta aşa, se vedea bine că trupul i se zbătea în fiori.

— Domnule Henry, domnule Henry, am zis, asta ne va răpune pe toţi.

— Ce faptă-i aceea pe care-am făcut-o? a strigat dânsul, şi apoi, privindu-mă cu o faţă ce n-o voi uita niciodată, a întrebat: Cine-i va spune bătrânului?

Întrebarea asta m-a lovit în inimă; dar nu era vreme de slăbiciune. M-am dus şi i-am turnat un pahar de coniac.

— Beţi asta, i-am zis, beţi tot; l-am silit să înghită, ca pe un copil, şi fiind încă sfârşit de frigul nopţii, i-am urmat şi eu pilda.

— *Trebuie* să i se spună, Mackellar, a repetat dânsul. Trebuie.

Şi căzu brusc într-un jilţ – jilţul bătrânului lord, de lângă cămin, şi rămase acolo, zgâlţâit de sughiţuri de plâns fără lacrimi.

Descurajarea îmi cuprinse sufletul: era limpede că nu puteam aştepta niciun ajutor de la domnul Henry.

— Bine, am zis, staţi aci şi lăsaţi totul pe seama mea. Şi luând în mână un sfeşnic, am ieşit din încăpere şi am pornit să străbat casa cufundată în întuneric. Nu era nicăieri nicio mişcare; trebuia să presupun că totul trecuse neobservat; şi acum rămânea de văzut cum puteam să mă strecor prin restul casei în aceeaşi taină. Nu era un ceas menit şovăielilor, şi am deschis uşa către camera doamnei, fără măcar să bat, şi-am intrat înăuntru cu îndrăzneală.

— S-a întâmplat vreo nenorocire! a strigat dânsa, ridicându-se în capul oaselor, în culcuş.

— Doamnă, am zis, eu ies iar pe coridor, iar dumneavoastră îmbrăcaţi-vă cât puteţi mai repede. Sunt multe de făcut.

Nu m-a mai supărat cu nicio întrebare, şi nici nu mă făcu s-o aştept prea mult. Mai înainte să-mi fi putut pregăti o vorbă din ce aveam a-i spune, fu în prag, făcându-mi semn să intru.

— Doamnă, am spus, dacă nu puteţi fi foarte vitează, trebuie să mă duc altundeva căci de nu-mi vine nimeni într-ajutor în noaptea asta, s-a sfârşit cu neamul Durrisdeerilor.

— Sunt foarte curajoasă, a răspuns ea; şi m-a privit cu un soi de zâmbet, foarte dureros, dar foarte viteaz totodată.

— S-a ajuns la un duel, am spus.

— Un duel? a repetat dânsa. Un duel! Henry şi...

— Şi Seniorul, am întregit eu. Au fost atât de îndelung îndurate lucruri de care dumneavoastră nu ştiţi nimic, pe care nu le-aţi crede dacă le-aş spune. Dar în seara asta s-a mers prea departe, şi când el v-a insultat...

— Stai, m-a oprit dânsa. El? Cine?

— O! doamnă, am strigat, neputându-mi înfrâna amărăciunea —, îmi puneţi o asemenea întrebare? Atunci într-adevăr, mă pot duce aiurea după ajutor, nu-i de aşteptat aicea!

— Nu ştiu cu ce, te-am jignit, zice dânsa. Iartă-mă şi fă-mă în sfârşit să înţeleg ce s-a întâmplat.

Dar eu nu cutezam încă a-i spune, nu ştiam dacă mă pot bizui pe dânsa; şi faţă de această îndoială, şi cu simţământul de neajutorare ce-mi da, m-am năpustit asupra bietei femei cu o vorbire ce aducea a mânie.

— Doamnă, i-am spus, vorbim despre doi bărbaţi; unul dintre dânşii v-a insultat, şi dumneavoastră mă întrebaţi care. Vă voi ajuta să găsiţi răspunsul. Cu unul dintre aceştia doi v-aţi petrecut toate ceasurile zilei; v-a dojenit celălalt? Cu unul aţi fost totdeauna bună, cu celălalt, Dumnezeu mi-e martor şi judecător între noi doi – gândesc că nu întotdeauna; v-a părăsit cândva dragostea lui? În noaptea aceasta unul dintre cei doi bărbaţi i-a spus celuilalt, de faţă cu mine – de faţă cu un străin plătit pentru serviciile sale – că dumneavoastră sunteţi îndrăgostită de dânsul. Înainte să mai spun un cuvânt, veţi răspunde singură la întrebarea ce mi-aţi pus-o! Care din ei a fost? Ba nu, doamnă, răspundeţi-mi la altă întrebare: De s-a ajuns la acest sfârşit îngrozitor, a cui e vina?

Ea şi-a pironit privirea asupra-mi ca năucită.

— Doamne Dumnezeule! a strigat întâi într-un fel de izbucnire, apoi şi-a şoptit sie însăşi: Dumnezeule mare, apoi iar a strigat: Fie-ţi milă, Mackellar, ce rău s-a întâmplat? Sunt pregătită, pot s-aud tot.

— Nu sunteţi încă pregătită s-auziţi, i-am răspuns. Orice a fost, mai întâi veţi recunoaşte că e vina dumneavoastră.

— O! a strigat dânsa, prinzând a-şi frământa mâinile, omul ăsta o să mă înnebunească! Nu mă poţi înlătura *pe mine* din gândul dumitale?

— Nu mi-e de fel gândul la dumneavoastră, am strigat. Mi-e gândul numai şi numai la dragul, nefericitul meu stăpân.

— Ah! a strigat, ducând mâna la inimă, Henry e mort?

— Vorbiţi mai încet, am răspuns eu. Celălalt.

Am văzut-o clătinându-se ca trestia şfichiuită de vânt şi nu ştiu dacă din laşitate ori din deznădejde, mi-am întors privirea în lături şi mi-am aţintit-o în podea.

— Sunt ştiri înspăimântătoare ce vi le-aduc, am spus în cele din urmă, când muţenia ei începu a mă înfricoşa oarecum; iară dumneavoastră şi mie ni se cuvine să fim cu atât mai viteji, de e să fie salvată această casă. Dânsa tot nu răspundea nimic. Mai

este apoi şi domnişoara Katharine – am adăugat – de nu scoatem noi la cap această problemă, moştenirea ei e de aşteptat să fie ruşinea.

Nu ştiu dacă gândul la copila sa, ori cuvântul necruţător ruşine, fu ceea ce o dezlegă din încleştare; atâta ştiu că la vorbele mele din urmă i se desprinse de pe buze un sunet cum n-am mai auzit nicicând unul la fel; de parc-ar fi zăcut pân-atunci îngropată sub un nume şi-ar fi căutat să dea în lături povara. Iar în clipa următoare îşi regăsise un fel de glas.

— Luptă a fost? şopti. N-a fost? şi se opri în pragul acelui cuvânt.

— Luptă dreaptă a fost din partea dragului meu stăpân, i-am răspuns. Cât despre celălalt, fu răpus chiar pe când dădea o lovitură necinstită.

— Nu acum! a strigat dânsa.

— Doamnă, am întâmpinat eu, ura faţă de-acel om îmi dogoreşte în piept ca o văpaie; da, chiar acum că e mort. Dumnezeu ştie ca aş fi oprit lupta de-aş fi cutezat. Spre ruşinea mea, n-am făcut-o. Dar când l-am văzut doborât, de-aş mai fi putut avea o singură altă simţire în afara milei pentru stăpânul meu, simţirea aceea ar fi fost de fericire că eram scăpaţi.

Nu ştiu dacă a priceput ce-i spuneam; dar următoarele ei cuvinte fură:

— Milordul?

— Aceasta o iau asupră-mi, am spus.

— Nu-i vei vorbi cum mi-ai vorbit mie?

— Doamnă, i-am răspuns, nu mai aveţi pe altul la care să vă gândiţi?

— Altul? a repetat dânsa.

— Soţul dumneavoastră, i-am amintit. Ea mă privi cu o faţă pe care nu se putea citi nimic. Îi veţi întoarce spatele? am întrebat.

Dânsa continua să mă privească; apoi duse mâna la inimă.

— Nu, rosti.

— Să vă binecuvânteze Domnul pentru acest cuvânt! Duceţi-vă acuma la dânsul, acolo unde şade, în sală; vorbiţi-i – n-are importanţă ce-i spuneţi; daţi-i mâna dumneavoastră; spuneţi-i „Ştiu totul” şi dacă vă miluieşte Domnul îndeajuns încât să fiţi în stare, spuneţi-i: „Iartă-mă!”

— Să-ţi dea Dumnezeu tărie, şi milă, a zis dânsa. Mă voi duce la soţul meu.

— Să vă luminez pân-acolo, am spus, apucând sfeşnicul.

— Voi găsi drumul pe întuneric, a zis ea, înfiorându-se, şi gândesc că de mine se înfiora.

Aşa ne-am despărţit, dânsa luând-o pe scări în jos, unde o lumină slabă străbătea pe sub uşa sălii celei mari, iar eu de-a lungul coridorului către uşa milordului. Pare greu de spus de ce, dar n-am putut da năvală la bătrân, cum am fost în stare s-o fac mai înainte, la tânăra femeie; oricât mi-era de silă, a trebuit să bat.

Dar aţipeala lui de bătrân era uşoară, sau poate că nici nu dormea şi la prima bătaie fui poftit să intru.

Şi dânsul se aşezase în capul oaselor în culcuş; foarte vârstnic şi palid părea; şi de unde, îmbrăcat pentru lumina zilei, era oarecum arătos în înfăţişare, acum se vădea şubred şi mic, şi (peruca fiind pusă de-o parte) chipul nu-i era mai mare ca al unui copil. Aceasta m-a umplut de sfială; nu mai puţin bănuiala nenorocirii, în privirea sa rătăcită. Totuşi glasul cu care mă întrebă ce mă aducea la el era cumpănit şi paşnic. Mi-am pus sfeşnicul pe un scaun, m-am sprijinit de piciorul patului şi m-am uitat la dânsul.

— Lord Durrisdeer, i-am spus, vă este foarte binecunoscut că eu sunt părtinitor în familia Domniei voastre.

— Sper că nu suntem niciunul dintre noi părtinitor, a întâmpinat dânsul. Că-l iubiţi sincer pe fiul meu, sunt totdeauna bucuros a recunoaşte.

— O! milord, am trecut de ceasul acestor forme de curtenie, am răspuns eu. De e să scăpăm ceva din vâltoare, trebuie să privim faptul în faţă. Părtinitor *sunt*; părtinitori am fost cu toţii; ca unul ce-s părtinitor mă aflu aici în mijlocul nopţii, pentru ca să mă străduiesc a vă convinge. Ascultaţi-mă; înainte să plec, vă voi spune tot.

— Sunt totdeauna gata a vă asculta, domnule Mackellar, a răspuns dânsul, şi aceasta la orice ceas, fie de zi, fie de noapte, căci totdeauna aş fi convins că aveţi un temei de-a vorbi. Aţi mai vorbit şi altădată în scop foarte întemeiat, n-am uitat asta.

— Sunt aici spre a apăra cauza stăpânului meu, am spus. Nu e nevoie să vă amintesc faptele sale. Domnia voastră ştiţi prea bine cum se poartă. Ştiţi cu câtă mărinimie a întâmpinat totdeauna pe celălalt – a întâmpinat dorinţele Domniei voastre,

m-am corectat, poticnindu-mă la cuvântul fiu. Ştiţi – trebuie să ştiţi – cât a suferit, a suferit din pricina soţiei sale.

— Domnule Mackellar! a strigat milordul, ridicându-se în culcuş ca un leu mânios.

— Aţi spus că mă veţi asculta, am continuat eu. Ceea ce nu ştiţi, ceea ce trebuie să ştiţi, unul dintre lucrurile despre care vin a vă vorbi, este persecuţia ce-a trebuit s-o îndure când nu eraţi de faţă. Nici nu întorceaţi bine spatele, că cineva pe care nu cutez a-l numi în faţa Domniei voastre se năpustea asupră-i cu cele mai nesimţitoare batjocuri; îi da peste nas – iertaţi-mă, milord – îi da peste nas cu părtinirea Domniei voastre. Îl numea Iacov, îl făcea bădăran, îl hărţuia cu ironii fără inimă, pe care niciun bărbat nu le-ar îndura. Şi de cum se iveşte unul dintre dumneavoastră ceilalţi, în aceeaşi clipă se şi schimbă; iar stăpânul meu e nevoit să zâmbească şi să facă reverenţe omului care l-a împroşcat cu insulte. Eu, unul, ştiu ce vasăzică, pentru că mi-am avut şi eu partea – şi vă spun că o asemenea viaţă e de neîndurat. A dăinuit atâtea luni; începând cu debarcarea acestui om; cu numele de Iacov a fost întâmpinat stăpânul meu, din prima seară.

Milordul făcu o mişcare, ca pentru a da de-o parte aşternutul şi a se ridica.

— Dacă-i adevărat ceea ce spui... zise.

— Oare arăt ca un om care îndrugă minciuni? l-am întrerupt, oprindu-l cu un gest.

— Ar fi trebuit să-mi spui de la început.

— Ah, milord! Într-adevăr aşa ar fi trebuit, şi sunteţi îndreptăţit a detesta pe-un asemenea slujitor lipsit de credinţă! am strigat.

— Voi face rânduială, a spus dânsul, de îndată.

Şi iarăşi a încercat a se scula din pat.

Din nou l-am oprit.

— N-am sfârşit, i-am zis. De-ar fi vrut Domnul să fi fost numai atât Pe toate acestea, dragul, nefericitul meu patron le-a îndurat, lipsit de ajutor sau îmbărbătare. Tot ce-i puteaţi da mai bun, dumneavoastră înşivă, era recunoştinţa. O, dar şi dânsul era fiul dumneavoastră, ca şi celălalt! Nu avea alt părinte. În ţinut era urât, ştie Domnul cu ce ură nedreaptă. Avea parte de-o căsnicie lipsită de iubire. Se afla lipsit din toate părţile de

duioşie sau sprijin – scumpă inimă, generoasă şi nobilă, ursită nefericirii!

— Lacrimile dumitale îţi fac mare cinste, iar pe mine mult mă ruşinează, zise milordul, cu un tremur convulsiv. Însă mă nedreptăţeşti. Henry mi-a fost totdeauna drag, foarte drag. James (nu neg asta, domnule Mackellar), James mi-e poate mai drag; dumneata nu l-ai văzut pe James al meu într-o lumină favorabilă; a suferit de pe urma nefericirilor ce l-au lovit; nu trebuie decât să ne amintim cât de mari şi de nemeritate au fost. Şi chiar acum, tot dânsul are firea cea mai duioasă. Dar nu despre dânsul vreau să vorbesc. Tot ce spui dumneata despre Henry, este cât se poate de adevărat; nu mă surprinde; îi cunosc mărinimia. Vei spune poate că trag folos din această cunoaştere? E cu putinţă; există virtuţi primejdioase; virtuţi care te ispitesc să abuzezi de ele. Domnule Mackellar, am să-i dau reparaţie! Am să fac rânduială în toate astea. Am fost slab; şi ce-i mai rău, am fost nepăsător!

— Nu pot să vă aud acuzându-vă, milord, cu ceea ce mai am a vă spune, pe conştiinţă, i-am răspuns. N-aţi fost slab; aţi fost înşelat de un ipocrit diabolic. Aţi văzut şi dumneavoastră cum v-a amăgit cu privire la primejdia în care se găsea; toată vremea v-a amăgit; la fiece pas din cursul vieţii sale. Aş vrea să vi-l smulg din inimă, aş vrea să vă silesc a deschide ochii asupra celuilalt fiu al dumneavoastră; ah, aveţi alături de dumneavoastră un fiu!

— Nu, nu, a zis dânsul, – doi fii – am doi fii.

Am făcut atunci un gest de disperare care i-a stârnit atenţia; s-a uitat la mine schimbându-se la faţă.

— Mai este ceva şi mai rău îndărătul acestor lucruri? şi i se stinse glasul, după ce se înălţase pentru a pune aceasta întrebare.

— Cu mult mai rău, am răspuns. În noaptea aceasta i-a zvârlit domnului Henry următoarele vorbe: „Nu ştiu nicio femeie cunoscându-ne pe amândoi, care să nu mă fi preferat pe mine şi să nu continue, cred, a mă prefera!”

— Nu vreau să aud nimic împotriva fiicei mele, strigă, şi din graba cu care mă opri într-astă direcţie, deduc că nu fusese chiar atât de orbit precum îmi închipuiam eu, şi că privise cu destulă îngrijorare asedierea doamnei Henry.

— Nu mă gândesc să arunc nicio vină asupră-i, am strigat eu. Nu e asta. Acele cuvinte i-au fost spuse domnului Henry de faţă cu mine; şi dacă nu le găsiţi îndeajuns de fătişe, auziţi-le şi pe acestea care au urmat foarte curând: „Soţia ta, care e îndrăgostită de mine!”

— A fost o dispută?

Am încuviinţat, dând din cap.

— Trebuie s-alerg la ei, spuse, pornind iarăşi să se ridice din aşternut.

— Nu, nu! am strigat eu, oprindu-l cu braţele întinse.

— Dumneata nu ştii, a spus dânsul. Acestea-s cuvinte primejdioase.

— Oare nu pot cu nimic să vă fac a înţelege, milord?

Ochii săi mă scrutau cu disperare, implorând adevărul.

Mă aruncai în genunchi lângă patul său.

— O, milord, am strigat, gândiţi-vă la cel ce vi-a rămas; gândiţi-vă la acest biet păcătos, zămislit de dumneavoastră, pe care vi l-a născut soţia dumneavoastră şi pe care nimeni dintre noi nu l-am îmbărbătat după cum am fi putut; gândiţi-vă la dânsul, nu la dumneavoastră; dânsul e-al doilea care pătimeşte – gândiţi-vă la dânsul! Aceasta-i poarta durerii – poarta lui Cristos, poarta lui Dumnezeu; oh! stă deschisă. Gândiţi-vă la dânsul, precum şi dânsul la dumneavoastră s-a gândit. „Cine-i va spune bătrânului?” acestea i-au fost cuvintele. Pentru aceasta am venit; pentru aceasta sunt aici, rugându-mă la picioarele dumneavoastră.

— Lasă-mă să mă scol, a strigat, împingându-mă de-o parte; şi fu în picioare înaintea mea.

Glasul îi tremura ca o pânza în vânt, totuşi vorbea desluşit şi tare; chipul i se albise ca neaua, însă ochii uscaţi, priveau cu tărie.

— Prea multe vorbe, zise. Unde s-a petrecut?

— În pădurice.

— Şi domnul Henry? m-a întrebat.

Iar după ce-i spusei, faţa bătrână i se zbârci, îngândurată.

— Şi domnul James?

— L-am lăsat zăcând, i-am răspuns, cu lumânările alături.

— Lumânări? a strigat. Şi a alergat la fereastră, a deschis-o şi a privit afară. Ar putea fi iscodite de pe drum.

— Unde nu trece nimeni la un ceas ca acesta.

— Nu are a face, a stăruit dânsul. Totuşi, s-ar putea. Ascultă! a strigat. Ce-i asta?

Se auzea plescăitul foarte uşor al unor lopeţi, care vâsleau lin în golf; îi spusei ce era.

— Contrabandiştii, s-a lămurit milordul. Aleargă numaidecât, Mackellar, stinge lumânările acelea. Între timp mă îmbrac; şi când te întorci, putem discuta ce e mai înţelept de făcut.

Am orbecăit pe scări până jos şi am zbughit-o pe uşă. De la o bună bucată, se putea zări o licărire, presărând stropi de lumină prin pădurice; pe o noapte atât de întunecoasă, ar fi putut fi observată de la o depărtare de nu ştiu câte leghe; şi mă mustrai amarnic pentru imprudenţa mea. Dar cu cât mai cumplit când ajunsei la faţa locului! Unul dintre sfeşnice sta răsturnat, iar lumânarea din el, stinsă. Cealaltă ardea cu flacără statornică, aşternând un strat mare de lumină pe pământul îngheţat. În cuprinsul acelui spaţiu, prin puterea contrastului şi a beznei de sus, totul părea mai luminos, ca pe lumină de zi. Iar în mijloc se afla pata de sânge, şi, ceva mai departe spada domnului Henry, cu măciulia de argint, dar de cadavru nici urmă. Cum stam aşa, privind năucit, mi se zbătea inima de coaste, mi se zbârlise părul pe ţeastă, într-atât era de stranie priveliştea, într-atâta de sinistră spaima ce-o trezea. M-am uitat în dreapta şi-n stânga, pământul era ca de cremene, nu trăda nimic. Am stat şi mi-am ascuţit auzul până ce-mi ţiuiră urechile, dar noaptea era pustie în juru-mi ca o biserică goală; niciun susur nu venea dinspre ţărm; îmi părea c-aş fi auzit şi un ac picând pe câmp.

Am stins lumânarea; s-a abătut în juru-mi negura neagră de parcă m-ar fi cotropit o gloată vrăjmaşă; şi-am mers înapoi către conacul Durrisdeer, cu bărbia în piept, înfiorându-mă în cale de câte ori mă fulgera câte o presupunere înspăimântătoare. În pragul uşii se mişcă o făptură, venind în întâmpinarea mea şi mai că ţipai de groază înainte s-o recunosc pe doamna Henry.

— I-ai spus? mă întrebă.

— Dânsul m-a trimis, i-am răspuns. A pierit de-acolo... Dar dumneavoastră de ce sunteţi aici?

— A pierit! repetă dânsa. Ce-a pierit?

— Trupul, i-am răspuns. De ce nu sunteţi lângă soţul dumneavoastră?

— A pierit? a întrebat dânsa iarăşi. Nu se poate, nu te-ai uitat bine. Haide înapoi.

— Nu mai e nicio lumină acum, i-am răspuns. Nu îndrăznesc.

— Eu pot să văd pe întuneric. Stau de atâta vreme aici – de atâta vreme... Hai, dă-mi mâna.

Ne-am înapoiat în pădurice, mâna-n mână, până la locul spaimelor.

— Luaţi aminte la sânge, i-am spus.

— Sânge? a strigat şi s-a tras înapoi cutremurându-se.

— Bănuiesc că trebuie să fie, am zis. Eu sunt ca şi orb.

— Nu, spuse dânsa, nu e nimic. N-a fost cumva un vis?

— Ah, de-ar fi vrut Domnul să fie aşa!

Ea iscodi sabia, o culese de pe jos, şi zărind sângele, o lăsă iar să cadă, desfăcând larg mâinile.

— Ah! a strigat. Apoi, regăsindu-şi într-o clipă curajul, o luă în mâini pentru a doua oară şi-o înfipse până în mâner în glia îngheţată. Am s-o iau în casă şi-am s-o curăţ bine, zise şi din nou iscodi din ochi împrejurimile. Nu se poate să fi fost mort! adăugă.

— Nu se simţea nicio pâlpâire a inimii, am spus eu, şi apoi, aducându-mi aminte: De ce nu sunteţi lângă soţul dumneavoastră?

— E-n zadar, a răspuns ea, nu vrea să-mi vorbească.

— Să nu vă vorbească dumneavoastră? am exclamat. O! n-aţi încercat.

— Ai dreptul să te îndoieşti de mine, mi-a răspuns cu o blândă demnitate.

Atunci, pentru întâia oară, m-a cuprins mâhnirea pentru dânsa.

— Dumnezeu ştie, doamnă, am strigat. Dumnezeu ştie că nu-s atât de aspru pe cât par! În noaptea asta groaznică, cine-şi mai poate lustrui cuvintele? Dar sunt prieten tuturor care nu i-s vrăjmaşi lui Henry Durie.

— E penibil, atunci, că şovăiţi cu privire la soţia sa, a spus dânsa.

Am văzut dintr-odată, de parcă mi s-ar fi ridicat un văl de pe ochi, cu câtă nobleţe îndurase această nemaipomenită nenorocire şi cu câtă mărinimie mustrările mele.

— Trebuie să ne întoarcem şi să-i spunem milordului, am zis.

— Nu pot să dau ochi cu dânsul! a strigat.

— Îl veţi afla mai puţin zguduit ca noi toţi, am încercat s-o liniştesc.

— Şi totuşi, nu pot să dau ochi cu dânsul, a zis iar.

— Bine, atunci vă puteţi întoarce la domnul Henry, îl voi vedea eu pe milord.

Pe când ne înapoiam, eu purtând şfeşnicele, dânsa spada (stranie povară pentru acea femeie), îi veni alt gând.

— Să-i spunem lui Henry? m-a întrebat.

— Să hotărască milordul, am răspuns eu.

Milordul era aproape gata îmbrăcat când am ajuns în odaia lui. Mă ascultă încruntându-se.

— Contrabandiştii! spuse. Dar oare mort sau viu?

— Eu l-am crezut... m-am oprit, sfiindu-mă a rosti cuvântul.

— Ştiu. Dar puteai foarte bine să te înşeli. De ce l-ar fi luat de acolo dacă n-ar fi fost viu? întrebă. O! iată o largă poartă de nădejde. Trebuie să pretindem c-a plecat – cum a şi venit – fără să dea nimic de ştire pentru a ne pregăti. Trebuie înlăturat orice scandal.

Am văzut ca pornise, ca noi toţi ceilalţi, a nu se mai gândi decât la neamul lor. Acum că toţi membrii în viaţă ai familiei erau cufundaţi în durere de nelecuit, era ciudat cum ne înturnam cu toţii către această abstracţiune implicită a familiei în sine şi căutam a-i da trup, împăindu-i golul aşa-zisei reputaţii; şi nu numai Durii înşişi, ci chiar şi intendentul lor plătit.

— Să-i spunem domnului Henry? l-am întrebat.

— Voi vedea, a zis. Mai întâi, mă voi duce la dânsul; apoi am să ies cu dumneata spre a cerceta păduricea şi a chibzui.

Am coborât în sală. Domnul Henry şedea la masă, cu capul proptit într-o mână; părea o stană de piatră. Nevastă-sa sta puţin mai înapoia sa, cu mâna la gură; era limpede că nu-l putea îndupleca.

Bătrânul Lord se îndreptă cu pas cumpănit către locul unde şedea fecioru-său; şi faţa îi era cumpănită, dar parcă-mi părea puţin cam rece. Când se apropiase îndeajuns, întinse amândouă mâinile şi rosti:

— Fiul meu!

Cu un strigăt sfâşietor, sugrumat, domnul Henry sări în picioare şi căzu de gâtul tatălui său, strigând şi plângând, de ţi-era mai mare jalea să asişti.

— O, tată, striga, tu ştii că-l iubeam, ştii că la început îl iubeam; aş fi murit pentru dânsul – ştii asta, nu? Mi-aş fi dat viaţa pentru dânsul şi pentru tine. O! Spune c-o ştii. O! spune că

mă poţi ierta. O, tată, tată, ce-am făcut – ce-am făcut? Şi-am copilărit laolaltă!...

Şi tot plângea şi suspina şi-l mângâia pe bătrân, şi se atârna de gâtul său, cu patimă, ca un copil îngrozit.

Iar apoi dete cu ochii de nevastă-sa (ai fi spus că o vede pentru prima oară) cum sta şi plângea ascultându-l, şi în clipa următoare îi căzu la genunchi.

— Şi, ah, mândra mea, iubita mea, striga, şi ţie trebuie să-ţi cer iertare! Nu soţ – ci doar ruina vieţii ţi-am fost! Dar tu m-ai cunoscut pe când eram copilandru; pe-atunci nu era pic de răutate în Henry Durie, nu voia decât să-ţi fie totdeauna prieten. E tot el, e copilandrul cu care te jucai în pruncie, oh – n-o să poţi niciodată, niciodată, să-l ierţi?

În toată această vreme milordul părea un spectator rece şi binevoitor, cu mintea netulburată. La primul strigăt care, într-adevăr, ar fi fost de-ajuns pentru a aduna toată casa împrejurune, îmi spusese, peste umăr:

— Închide uşa! Şi acum dădu din cap, ca şi cum şi-ar fi vorbit sie-şi. De-acu îl putem lăsa în seama nevesti-sii, zise. Adă o lumină, domnule Mackellar.

Pe când ieşeam iarăşi afară, însoţit de milord, mi-am dat seama de un fenomen ciudat; deşi era de tot întuneric, iar noaptea încă timpurie, îmi părea că adulmec zorile. Totodată trecea un freamăt printre crengile arborilor, încât răsunau ca marea când i-s valurile line, şi la răstimpuri aerul ne pufnea uşurel în obraz, iar vâlvătăile lumânării se zbăteau. Împresuraţi de această forfotă, cred c-am zorit şi mai tare. Cercetarăm scena duelului, unde milordul a privit sângele cu stoicism; şi trecând mai departe către debarcader, am dat în cele din urmă peste o oarecare mărturie a adevărului. Fiindcă, mai întâi de toate, în locurile unde se afla câte o băltoacă pe cărare, gheaţa era fărâmată, şi în chip vizibil din călcătura mai multor oameni; apoi, doar niţel mai încolo, un arbore tânăr se frânsese, iar jos la debarcader, unde stau de obicei trase la ţărm luntrile contrabandiştilor, altă pată de sânge însemna locul unde fără nicio îndoială fusese lăsat jos trupul, spre a se odihni cei ce-l purtaseră.

Această pată ne-am apucat s-o spălăm cu apă din mare, aducând-o în pălăria milordului, iar pe când ne căzneam astfel,

se abătu deodată cu vaier asupră-ne o pală de vânt şi într-o clipă ne lăsă în beznă.

— Are să ningă curând, a spus milordul; şi asta ni-i cea mai bună nădejde. Haide acum să ne înapoiem, nu putem face nimic pe întuneric.

Pe când mergeam către casă, iar vântul se îmblânzise din nou, ne-am dat seama de-o răpăială puternică în preajma noastră în noapte; iar când am ieşit de subt adăpostul arborilor, am găsit ploaia biciuind pământul.

În tot acest timp, limpezimea de cuget a milordului, nu mai puţin ca sprinteneala sa trupească, nu încetase a-mi nutri uimirea. Puse vârf la toate cu prilejul sfatului ce ţinurăm la înapoiere.

— Contrabandiştii, zicea, cu siguranţă că l-au pus pe Senior la adăpost, – deşi cu privire la întrebarea de-l luaseră mort sau viu, suntem încă în voia presupunerilor.

Ploaia, cu mult înainte de lumina zilei, avea să şteargă toate urmele celor întâmplate; noi trebuia să profităm de aceasta. Seniorul sosise fără veste, după lăsarea serii; acum trebuia pretins că plecase la fel de brusc, înainte de ivirea zorilor; şi pentru a face să pară plauzibilă toată povestea, nu mai rămânea decât ca eu să mă sui în iatacul unde locuise, pentru a-i aduna şi ascunde bagajele. Ce-i drept, eram încă la discreţia contrabandiştilor, aceasta fiind însă slăbiciunea fără de leac a vinei noastre.

L-am ascultat cu mirare, după cum am mai spus, şi m-am grăbit să mă supun. Domnul şi doamna Henry părăsiseră sala; milordul, de dragul căldurii, se grăbi a se înapoia în culcuş; încă nu mişca nimeni dintre servitori. Cu sufletul împovărat de o groaznică singurătate, am urcat scara turnului şi-am intrat în odaia celui mort. Fui cât se poate de uimit s-o găsesc toată în neorânduiala plecărilor. Dintre cele trei geamantane ale sale, două şi fuseseră încuiate; al treilea sta încă deschis şi aproape plin de lucruri. Dintr-odată mă fulgeră o bănuială a adevărului. Omul fusese în cele din urmă pe ducă; nu-l aştepta decât pe Crail; iar Crail aştepta vântul. La un ceas timpuriu al nopţii, acei oameni ai mării îşi dăduseră seama că vremea e-n schimbare; barca venise să dea semnalul şi să cheme călătorul pe punte, iar oamenii bărcii se poticniseră de dânsul, zăcând scăldat în sânge. Ba îndărătul acestor fapte, se ascundeau încă şi mai

multe. Această plecare unduită de mai înainte arunca oarecare lumină asupra nemaipomenitei sale insulte din ajun; fusese o lovitură de adio – ura nemaifiind frânată de strategie. Şi încă ceva: felul acelei insulte şi purtarea doamnei Henry duceau la o anumită concluzie, pe care n-am adeverit-o niciodată şi până-n ziua marii judecăţi nici n-o voi putea adeveri: concluzia că în cele din urmă îşi pierduse stăpânirea, se avântase prea departe în avansurile sale şi fusese respins cu asprime.

Nu poate nicicând fi adeverit, după cum spun, dar pe când stam în acea dimineaţă printre bagajele sale, gândul ăsta mi-era dulce ca mierea.

În valiza deschisă mi-am cufundat un pic mâna înainte de a o închide. Cele mai frumoase dantele şi rufe fine, multe rânduri din acele costume elegante şi simple în care-i plăcea să apară; o carte, două, şi acestea dintre cele mai bune – *Comentariile* lui Cezar, un volum al domnului Hobbes[69], *Henriada* domnului de Voltaire, o carte despre Indii, una de matematică, depăşind cu mult câtă învăţasem eu – pe acestea le-am remarcat, cu simţiri foarte amestecate. Dar în geamantanul deschis niciun fel de hârtii. Aceasta m-a pus pe gânduri. Era cu putinţă ca omul să fie mort; dar de vreme ce contrabandiştii îl luaseră cu dânşii, aceasta nu mai apărea prea probabil. Încă mai era cu putinţă să moară din acea rană; dar se putea şi să nu moară. Iar pentru acest din urmă caz, eram hotărât să am în mână mijloacele de-a ne apăra întrucâtva.

Unul după altul i-am cărat geamantanele până la o cămară din podul casei, pe care o ţineam încuiată; apoi m-am dus în odaia mea, după chei, şi înapoindu-mă în cămara podului, avui mulţumirea să găsesc două chei care se potriveau îndeajuns de bine. Într-unul din geamantane am găsit o casetă din piele veneţiană, pentru păstrat scrisori; pe-aceasta am deschis-o, tăind-o cu briceagul; de-aici încolo (după câte m-am putut încredinţa) omul acela avea să depindă de bunăvoinţa şi mila mea. Se afla în casetă un teanc întreg de corespondenţă galantă, datând în cea mai mare parte din epoca petrecută la Paris, şi, ce era mai interesant pentru scopurile mele, aveam în mână copiile propriilor sale raporturi către Secretarul de Stat englez şi originalele răspunsurilor primite; un şir cât se poate de compromiţător, de asemenea natură încât publicarea lor ar fi

[69] *Thomas Hobbes* (1588–1679) filosof şi sociolog englez.

însemnat năruirea onoarei Seniorului şi punerea unui preţ pe capul său. Chicoteam de unul singur parcurgând acele documente; îmi frecam mâinile, cântam cu glas tare, de bucurie. Mă surprinse ziua în această plăcută îndeletnicire; şi nici atunci nu mi-am lepădat sârguinţa; atâta c-am păşit până la fereastră şi-am privit afară o clipă. Chiciura pierise, lumea se întunecase iarăşi, în golf se dezlănţuiseră ploaia şi vântul. Iar corabia lui Crail, mă încredinţai, părăsise locul de ancoraj; deci Seniorul (mort sau viu) se hurducăia acum pe coamele Mării Irlandei.

Este nimerit să adaug aci foarte puţinele precizări ce le-am putut pescui în urmă asupra întâmplărilor din acea noapte. Mi-a trebuit multă vreme până să culeg aceste ştiri, căci noi nu cutezam a întreba făţiş, iar contrabandiştii mă priveau pe mine cu duşmănie, când nu mă batjocoreau. Au trecut aproape şase luni până să ştim sigur că omul supravieţuise; şi au trecut ani până ce am aflat de la unul dintre oamenii lui Crail (care din câştigul lui necurat deschisese cârciumă) câteva amănunte ce-mi par a avea iz de adevăr. Contrabandiştii îl găsiseră, pare-se, pe Senior, proptindu-se anevoie într-un cot şi ba holbându-se împrejuru-i, ca năuc, ba pironindu-şi privirea asupra lumânării sau asupra mâinii sale scăldate în sânge. După sosirea lor, se pare că şi-ar fi venit în fire şi le-ar fi poruncit să-l ducă pe puntea vasului şi să-şi ţină gura; iar când căpitanul l-a întrebat cum de ajunsese la asemenea ananghie, el a răspuns cu o izbucnire pătimaşă de blesteme, apoi, nemaiputându-se stăpâni, a leşinat. Dânşii au ţinut oarecare sfat; însă dintr-o clipă într-alta aşteptau vânt prielnic; luau bani buni pentru a-l duce pe sub mână în Franţa, şi n-aveau niciun interes a zăbovi.

În afară de asta, era destul de iubit de aceşti odioşi nemernici; ei îl socoteau condamnat la moarte, nu ştiau în ce întâmplare nenorocită îşi dobândise rana şi-o luau drept faptă de oameni de treabă a-l scoate din calea primejdiei. Astfel fu luat pe corabie, se tămădui în timpul călătoriei şi începea a se întrema când fu debarcat la Havre-de-Grace. Ce-i cu adevărat remarcabil: n-a suflat nimănui o vorbă despre duel, şi niciunul dintre contrabandişti nu ştie până-n ziua de azi în ce dispută ori de mâna cărui vrăjmaş căzuse. Să fi fost vorba de orice alt bărbat, aş fi atribuit aceasta unei rezerve fireşti, fiind vorba de dânsul, n-o puteam atribui decât orgoliului. Nu putea îndura să recunoască, poate nici chiar faţă de sine-însuşi, că fusese înfrânt

de unul pe care-l ofensase atât de tare şi pe care-l dispreţuia atât de cumplit.

CAPITOLUL VI
Rezumat al întâmplărilor din timpul celei de-a doua absenţe a Seniorului

La boala cea grea care s-a declarat în dimineaţa următoare, mă pot gândi cu sufletul împăcat, ca la ultimul necaz adevărat ce s-a abătut asupra stăpânului meu; şi chiar şi-acest necaz a fost poate o deghizată îndurare de-a Domnului; căci ce durere trupească s-ar fi putut asemui cu chinurile cugetului său? Doamna Henry şi cu mine îl vegheam.

Bătrânul milord venea la răstimpuri să întrebe cum îi merge, dar de obicei nu trecea pragul odăii. Îmi amintesc cum într-un rând, când nădejdea era aproape pierdută, dânsul păşi până la căpătâiul patului, privi câtăva vreme chipul fiului său, şi se întoarse apoi în lături, cu un anume gest (o înălţare a capului şi-a mâinii) ce mi-a rămas în minte ca ceva tragic; atâta mâhnire şi atâta dispreţ pentru bietele nevoi pământeşti exprima acel gest. Dar cea mai mare parte din timp, doamna Henry şi cu mine eram numai noi doi în odaia bolnavului, veghind cu rândul noaptea şi ţinându-ne unul altuia de urât în timpul zilei – căci era o veghe lugubră. Domnul Henry, cu capul ras legat cu un şervet, se zbătea încoace şi încolo făr' de alinare, lovind patul cu mâinile. Limba nu i se astâmpăra o clipă: îi curgea glasul ca o apă, încât mi-era şi silă să-l mai aud. Era de remarcat – şi pe mine mă jignea asta nespus – că vorbea tot timpul despre nişte lucruri fără însemnătate, despre drumuri încoace şi încolo, despre cai – ce poruncea mereu să i se înşeueze, gândind poate (bietul de el!) c-ar putea călare să fuga mai degrabă de neliniştea sa –, despre treburi prin grădină şi năvoade de pescuit şi (ceea ce mai ales mă făcea să turbez când îl ascultam) necontenit despre afacerile sale, notând cifre şi ciorovăindu-se ca arendaşii. Nu pomenea o dată de taică-său ori de nevastă-sa şi nici de Senior, afară doar în primele zile, când cugetul său zăbovea pe de-a-ntregul în trecut, şi se vedea băieţandru, la o anume joacă de copil nevinovat, cu frate-său laolaltă. Aceasta fu cu atât mai mişcător cu cât se părea că Seniorul fusese cu acel prilej în primejdie de a-şi pierde viaţa – căci într-un rând bolnavul strigă: „Oh! Jamie se îneacă! Oh! Scăpaţi-l pe Jamie!" repetând asta într-una cu mare patimă.

Pe doamna Henry şi pe mine, aceasta, cum spun, ne mişcă; însă cumpăna gândurilor rătăcite ale stăpânului meu trăgea într-o parte ce nu-i oglindea avantajos caracterul, de parcă ar fi îndreptăţit calomniile fratelui său; de parcă ar fi ţinut a se dovedi un om cu sufletul uscat, cufundat pân' la urechi în preocuparea de-a face bani. Să fi fost eu singur pe lângă dânsul, nu m-aş fi sinchisit deloc; dar toată vremea, ascultându-l cântăream efectul vorbelor sale asupra soţiei acestui om, şi-mi spuneam că el e în pierdere pe zi ce trece. Eram singurul ins de pe suprafaţa globului care îl înţelegea şi mă simţeam hotărât să mai fie şi altcineva. De-avea să moară acum şi o dată cu trupul să i se stingă virtuţile; ori de-avea să scape cu zile şi să se înapoieze la moştenirea-i de dureri, când îi va fi dat; eram hotărât să fac ca acest om să fie plâns din suflet în primul caz, şi bine primit, fără gânduri ascunse, într-al doilea, de către făptura pe care dânsul o iubea cel mai mult – soţia sa.

Neputând găsi prilejul de a vorbi deschis, m-am tot gândit până m-am hotărât la un fel de dezvăluire prin documente; şi timp de câteva nopţi, ieşind de la priveghiul din camera bolnavului, în loc să dorm, m-am îndeletnicit cu pregătirea a ceea ce-aş putea numi „dosarul" meu de dovezi. Aceasta a fost însă partea cea mai uşoară a misiunii mele. Acum venea ce era mai greu: prezentarea acelei dezvăluiri doamnei mele – o trudă care aproape că-mi depăşea puterile. Timp de câteva zile am tot umblat cu hârtiile la subsuoară iscodind, în timp ce stam de vorbă cu doamna, un moment prielnic a-mi sluji de introducere. N-am să neg că s-au ivit câteva; numai că în acele clipe parcă mi se lipea limba de cerul gurii; şi gândesc că până în ziua de azi m-aş mai fi plimbat cu pachetul meu la subsuoară, de nu m-ar fi eliberat de şovăielile mele o întâmplare fericită. Avu loc într-o noapte când, o dată mai mult, părăseam odaia fără a-mi fi realizat intenţia şi eram disperat de laşitatea mea.

— Ce porţi cu dumneata, domnule Mackellar? m-a întrebat doamna. În ultimele zile te văd mereu venind şi plecând cu acelaşi vraf sub braţ.

M-am întors din prag fără o vorbă, am pus hârtiile în faţa ei, pe masă, şi am lăsat-o citindu-le. Despre ce conţineau, am să dau cititorilor o oarecare idee; cel mai nimerit va fi să reproduc o scrisoare de-a mea care deschidea şirul şi după care (conform unei lente deprinderi) am păstrat copie. Ea va arăta totodată

moderaţia mea în aceste chestiuni – pe care unii au pus-o cu uşurinţă la îndoială.

„Durrisdeer, 1757

Onorată Doamnă,

Trag nădejde că fără o pricină întemeiată nu m-aş îndepărta de la locul ce mi se cuvine; îmi dau seama însă cât de mult rău a decurs în trecut pentru întreaga Domniei voastre nobilă casă din acel nefericit năravul tăinuirii şi reticenţei; iar hârtiile asupra cărora cutez a vă atrage luarea-aminte sunt hârtii de familie, care cu toatele merită cu prisosinţă a fi cunoscute de dumneavoastră.

Anexez o însemnare a hârtiilor, cu observaţiile trebuincioase, şi rămân, Onorată Doamnă,

al Domniei Voastre îndatorat şi supus servitor,

Ephraim Mackellar.”

Însemnarea Hârtiilor

A. Copie după zece scrisori din partea lui Ephraim Mackellar către D-sa Dl. James Durie, din curtoazie numit Senior de Ballantrae, în timpul şederii celui din urmă la Paris; cu datele...

Notă: a se citi în legătură cu B şi C.

B. Şapte scrisori originale din partea numitului S. de Ballantrae către numitul E. Mackellar, cu datele...

C. Trei scrisori originale din partea numitului S. de Ballantrae către onorabilul domn Henry Durie, cu datele...

De notat: predate mie de către domnul Henry, spre a li se răspunde. Copiile răspunsurilor mele A 4, A 5 şi A 9, la aceste scrisori. Înţelesul comunicărilor domnului Henry, după care nu găsesc copie, poate fi dedus din acelea ale denaturatului său frate.

D. O corespondenţă, în original şi în copie, extinzându-se asupra unei perioade de trei ani, până în ianuarie, anul curent, între numitul S. de Ballantrae şi... Subsecretar de Stat; douăzeci şi şapte în total. De notat: găsite printre hârtiile Seniorului.

Istovit, cum mă aflam, de veghe şi gânduri dureroase, îmi era cu neputinţă să dorm. Toată noaptea m-am plimbat prin camera

mea, frământând în minte întrebarea: „ce va ieşi din asta” şi căindu-mă uneori de cutezanţa amestecului meu în chestiuni atât de particulare; şi de cum miji prima licărire a zorilor, fui la uşa odăii bolnavului. Doamna Henry deschisese larg obloanele şi chiar fereastra, temperatura fiind blândă. Privea cu stăruinţă înaintea ei, unde nu era nimic de văzut, afară doar de albastrul dimineţii, prin desişul arborilor. La zgomotul intrării mele nici măcar nu întoarse faţa: o împrejurare ce mi se păru de foarte prost augur.

— Doamnă, am început, şi apoi iarăşi: doamnă – dar n-am mai putut spune nimic.

Şi nici doamna Henry nu mi-a venit în ajutor cu o vorbă.

În această situaţie ce părea fără ieşire, am început să culeg hârtiile risipite pe masă, şi primul lucru care m-a izbit, fu că vraful părea să se fi subţiat. Le-am parcurs o dată, şi încă o dată, dar corespondenţa cu ministrul, pe care mă bizuisem atâta pentru viitor, nu era de găsit. Am privit spre cămin; printre jăraticul ce se spuzea, fâlfâiau în curent fâşiuţe de scrum; şi când văzui asta, îmi pieri sfiala.

— Dumnezeule mare, doamnă! am strigat, cu glas nepotrivit în odaia unui bolnav – Dumnezeule mare, doamnă, ce-aţi făcut cu hârtiile mele?

— Le-am ars, a răspuns doamna Henry, întorcând capul. E de ajuns, e prea mult, că le-am văzut, dumneata şi cu mine.

— Frumoasă treabă aţi făcut! Şi totul pentru a salva reputaţia unui om care-şi câştiga pâinea vărsând sângele camarazilor săi, cum mi-o câştig eu muindu-mi pana în cerneală.

— Pentru a salva reputaţia acestei familii pe care o slujiţi, domnule Mackellar, întâmpină dânsa, şi pentru care aţi făcut atât de mult până acum.

— E o familie pe care nu mai voi s-o servesc de aci înainte, am strigat eu, căci m-a adus la deznădejde. Mi-aţi aruncat sabia din mâini; ne-aţi lăsat pe toţi lipsiţi de apărare. Aveam pentru orice împrejurare acele scrisori cu care-i puteam da în cap; şi acum – ce e de făcut? Suntem toţi într-o situaţie atât de falsă încât nu îndrăznim să-i arătăm uşa acelui om; ne-am aprinde paie-n cap, căci tot ţinutul i-ar ţine parte. Aveam această unică armă să-l ţin în frâu şi acum s-a dus – acum n-are decât să reapară mâine, şi va trebui cu toţii să şedem cu dânsul la masă, să hoinărim cu dânsul prin parc, sau să-i fim parteneri la joc de

cărţi – că de altceva nu ne arde – doar ca să-i facem trândăvia mai plăcută! Nu, doamnă! Să vă ierte Dumnezeu, dacă poate, căci eu, unul, nu pot!

— Mă surprinde a te afla atât de candid, domnule Mackellar, spuse doamna Henry. Ce preţ pune omul acela pe reputaţie? Ştie însă cât de mult o preţuim noi, ştie că mai bine am muri decât să dăm în vileag acele scrisori; şi dumneata presupui că n-ar trage foloase din această ştiinţă? Ceea ce numeşti spada dumitale, domnule Mackellar – şi care într-adevăr spadă ar fi fost împotriva unui bărbat cu o rămăşiţă de decenţă – n-ar fi fost împotrivă-i decât o spadă de mucava. Ţi-ar râde în faţă la o asemenea ameninţare. Dânsul pe degradare se întemeiază; asta îi e tăria; în zadar vrei să lupţi cu asemenea caractere. Aceste ultime cuvinte le strigă, cu o oarecare deznădejde, apoi adăugă, mai calm: Nu, Domnule Mackellar; m-am gândit la problema asta toată noaptea, şi nu există ieşire. De avem hârtii, sau de n-avem, uşa acestei case este deschisă pentru dânsul; el e moştenitorul legal, fireşte! De-am încerca să-l excludem, totul s-ar întoarce împotriva lui Henry; mi-ar fi iarăşi dat să văd aruncându-se cu pietre după el când iese în stradă. A, dacă moare Henry, e altceva! Au călcat interdicţia de alienare şi-au înstrăinat pământul, pentru scopurile ce le-au convenit; dar domeniul revine fiicei mele; şi eu voi veghea cine pune piciorul pe el. Dar de va trăi Henry, bietul meu domn Mackellar, şi de se întoarce acel om, va trebui să suferim; atâta c-atunci vom suferi împreună.

Făcând toate socotelile, îmi plăcea starea de spirit a doamnei Henry şi nici nu puteam nega oarecare putere de convingere argumentării ei cu privire la hârtii.

— Să nu mai vorbim despre asta, am spus. Nu pot decât să mă căiesc de-a fi încredinţat unei doamne originalele; a fost în cel mai bun caz o procedare neconformă purtării ce se cere în afaceri. Cât despre vorbele mele că voiesc a părăsi slujirea acestei familii, doar limba mea le-a rostit; şi puteţi fi pe pace. Locul meu e la Durrisdeer, doamnă Henry, de parcă aici m-aş fi născut.

Trebuie să recunosc c-a părut a răsufla uşurată pe deplin, când a auzit aceste vorbe ale mele; încât ne-am început acea dimineaţă – după cum aveam să continuăm timp de atâţia şi

atâţia ani – coaliţia noastră în relaţiile cuvenite de îngăduinţă şi respect.

Într-aceeaşi zi, desigur predestinată bucuriei, am observat amândoi primul semn de însănătoşire la domnul Henry, iar pe la orele trei ale după-amiezii următoare, el îşi regăsi judecata şi mă recunoscu pe mine, cu cele mai vădite mărturii de afecţiune; dar pe doamna, care se găsea de asemenea în cameră, lângă pat, nu părea s-o remarce. Adevărul e că (pierindu-i febra) era atât de istovit încât după acea singură sforţare căzu iar în letargie. Cursul întremării sale fu de-aci înainte încet dar egal; în fiece zi i se îmbunătăţea pofta de mâncare, în fiece săptămână puteam observa cum îi sporesc forţele şi cum se îngraşă; iar mai înainte de sfârşitul lunii, părăsise patul şi începusem chiar a-l duce afară pe terasă, unde şedea într-un jilţ.

Tocmai pe vremea aceea, îngrijorarea doamnei Henry şi a mea fu poate cea mai pronunţată. Temerile pentru viaţa lui încetaseră; le luă încă locul o teamă mai mare. Fiecare zi ne aducea mai aproape de o zi a socotelilor; iar zilele treceau şi totuşi nu intervenea nimic. Domnul Henry se întărea, avea convorbiri lungi cu noi despre o mulţime de subiecte felurite, tatăl său venea să-l vadă, şedea cu el şi iar pleca; şi totuşi nu intervenea nicio aluzie la tragedia recentă ori la supărările de mai înainte care duseseră la ea. Oare îşi amintea şi ascundea îngrozitoarea-i cunoaştere? sau i se şterse totul din minte? Aceasta era problema care ne făcea să-l iscodim tremurând, toată ziua, cât ne găseam în preajmă-i şi ne ţinea treji noaptea, în paturile noastre singuratice. Nici nu ştiam în care dintre aceste alternative să sperăm, apărând ambele atât de nefireşti şi mărturisind atât de neîndoielnic o minte nesănătoasă. De îndată ce-mi încolţise această teamă, începusem să-i observ purtarea cu amănunţită luare-aminte. Dădea-n vileag ceva din firea copilului: îl însufleţea o voioşie cu totul străină de caracterul său de odinioară; lucruri mărunte, pe care până aci le dispreţuise, îi stârneau foarte lesne un interes ce devenea stăruitor. Pe când era doborât de mâhnire, eu îi fusesem singurul confident, şi pot chiar spune singurul prieten, iar cu nevastă-sa era în termeni de dezbinare; după însănătoşire, totul se schimbă, trecutul era uitat, nevasta era cea dintâi şi chiar singura în gândurile lui. Către dânsa se înturna în toate tulburările sale sufleteşti, ca un copil către maică-sa, părând

sigur de înţelegerea şi afecţiunea ei; o chema ori de câte ori avea nevoie de ceva, cu acea familiaritate niţel exigentă şi mereu nemulţumită, care denotă o certitudine a îngăduinţei; şi trebuie să-i fac dreptate femeii şi să spun că niciodată nu-l dezamăgea. Într-adevăr, pentru dânsa această purtare schimbată era nespus de mişcătoare; şi cred că într-ascuns o simţea ca pe o mustrare; încât în zilele dintâi o vedeam refugiindu-se din odaie, ca să poată plânge în voie. Mie însă, această schimbare nu-mi părea firească, şi considerând-o laolaltă cu toate celelalte, începui a mă întreba, cu multă nelămurire şi îngrijorare, dacă judecata lui mai era în întregime dreaptă.

Cum această îndoială s-a prelungit mulţi ani de-a rândul, cum am îndurat-o de fapt până la moartea stăpânului meu, şi ne-a înnourat toate relaţiile de-atunci încoace, îmi este îngăduit să zăbovesc asupră-i mai cu de-amănuntul. Când fu în stare să-şi preia din nou, în oarecare măsură, conducerea trebilor, avui multe prilejuri a-l supune la încercări precise. Nu era lipsit de înţelegere, nici de autoritate; dar vechiul interes statornic pierise; obosea uşor şi prindea a căsca, iar în relaţiile băneşti, aducea o uşurinţă cu totul deplasată, la limita neglijenţei. E adevărat că, deoarece nu mai aveam de luptat cu exigenţele Seniorului, era mai puţină nevoie de-a înălţa la rangul de principiu stricteţea în cheltuieli; de-a ne lupta pentru fiece bănuţ. Iarăşi adevărat că n-aveau nimic excesiv aceste relaxări, căci altminteri nu le-aş fi fost părtaş. Dar toate astea marcau o schimbare, foarte uşoară, totuşi foarte perceptibilă; şi cu toate că nimeni n-ar fi putut spune că stăpânul meu îşi pierduse cât de cât minţile, nimeni iarăşi n-ar fi putut nega că se abătuse de la firea sa.

Până la urmă a rămas astfel schimbat, în purtări şi în înfăţişare. Ai fi zis că-i zăboveşte în vine văpaia febrei; gesturile îi erau pripite, graiul cu mult mai volubil, fără ca totuşi ceva să fi fost cu adevărat greşit. Întreaga sa stare de spirit era accesibilă impresiilor plăcute, pe care le întâmpina bucuros, dându-le mare atenţie; însă cea mai mică aluzie la neplăceri sau supărări o primea cu vizibilă nerăbdare şi-o înlătura, uitând de ea îndată. Acestui temperament schimbat i-a datorat fericirea zilelor sale de mai târziu; şi totuşi, dacă pe undeva l-ai fi putut numi smintit pe acest om, apoi într-aceasta era. Mare parte din viaţa noastră

ne-o petrecem contemplând ceea ce nu putem tămădui; domnul Henry însă de nu-şi putea înlătura grija printr-un efort al minţii, trebuia neapărat şi cu orice preţ să-i anihileze cauza; încât făcea alternativ şi pe struţul şi pe taurul. Acestei asidue laşităţi în faţa suferinţei sunt nevoit a-i atribui toate gesturile nefericite şi excesive ce le-a făcut de-aci încolo, de-a lungul vieţii. Desigur că aci trebuie căutat motivul pentru care l-a bătut pe McManus, rândaşul cailor, – lucru atât de neobişnuit la dânsul până atunci şi care a fost atât de mult comentat la timpul când s-a petrecut. Tot acestei trăsături trebuie să-i atribui şi pierderea totală a unei sume de aproape două sute de pfunzi, din care aş fi putut salva mai mult de jumătate, dacă nerăbdarea lui mi-ar fi îngăduit. El însă prefera pierderea sau orice extremitate desperată, unei prelungiri a încordării lui mintale.

Aceste explicaţii m-au dus departe de ceea ce ne tulbura pentru moment; dacă-şi amintea recenta sa faptă îngrozitoare sau dac-o uitase; iar de şi-o amintea, în ce lumină o considera.

Adevărul năvăli brusc asupră-ne şi fu într-adevăr una dintre cele mai mari surprize ale vieţii mele.

Fusese scos la aer de câteva ori şi acum începea să umble câte puţin, sprijinit de braţul cuiva, când s-a întâmplat să rămân singur cu dânsul pe terasă. S-a-ntors către mine, cu un ciudat zâmbet furiş, cum îl au şcolarii când se simt vinovaţi, şi-mi zise în şoaptă confidenţială şi fără cea mai mică introducere:

— Unde l-aţi îngropat?

Eu am rămas încremenit; nu i-am putut răspunde.

— Unde l-aţi îngropat? a repetat. Vreau să-i văd mormântul.

M-am gândit că cel mai bun lucru e să iau taurul de coarne.

— Domnule Henry, i-am spus, am a vă da o ştire care vă va bucura nespus. După cât se poate omeneşte prevedea, mâinile dumneavoastră nu-s pătate de sânge. Judec după anumite indicii, după care s-ar părea că fratele dumneavoastră n-a fost ucis; şi că, leşinat, a fost dus pe puntea corăbiei lui Crail. Acum însă, s-ar putea să se fi însănătoşit pe deplin.

Nu i-am putut descifra faţa.

— James? a întrebat.

— Fratele dumneavoastră, James, am răspuns. N-aş vrea să trezesc o nădejde ce s-ar putea dovedi amăgitoare, însă în inima mea gândesc că, foarte probabil, este în viaţă.

— Ah! făcu domnul Henry, şi ridicându-se brusc din jilţul său, cu mai multă vioiciune decât dovedise până atunci, îmi puse un deget în piept şi exclamă într-un fel de geamăt şoptit: Mackellar (acestea îi fură vorbele aidoma) nimic nu-l poate ucide pe-acel om! Nu e muritor. În vecii vecilor va trebui să-l port în spate.

Şi aşezându-se iar, căzu într-o tăcere îndărătnică.

O zi, două, mai târziu, cu acelaşi zâmbet tainic, şi privind mai întâi în preajmă de parcă ar fi voit să se încredinţeze că eram singuri, îmi zise:

— Mackellar, când vei avea vreo ştire, neapărat să mă încunoştiinţezi. Trebuie să nu-l scăpăm din ochi; altminteri se va abate asupră-ne când ne vom aştepta mai puţin.

— Nu-şi va mai arăta faţa pe-aici, am zis eu.

— Ba da, o va face; spuse domnul Henry. Oriunde voi fi eu, va fi şi el.

Şi iarăşi privi împrejuru-i.

— Nu trebuie să nutriţi acest gând, domnule Henry, l-am îndemnat.

— Nu, într-adevăr, a răspuns, ăsta-i un sfat foarte bun. Nu ne vom mai gândi la asta, decât atunci când vei avea ştiri. Şi încă nu ştim, adăugă, s-ar putea să fi murit totuşi.

Felul în care spuse asta, mă convinse temeinic de ceea ce mai că nu cutezam a suspecta: că departe de-a simţi vreo căinţă pentru tentativa sa, doar îi deplângea nereuşita. Aceasta descoperire o păstrai pentru mine, temându-mă să nu-i aducă un prejudiciu pe lângă soţia sa. Dar aş fi putut să-mi cruţ această osteneală: ea ghicise singură şi găsea acel simţământ foarte firesc. De fapt, n-aş putea spune că nu eram toţi trei de aceeaşi părere; şi nicio ştire care ar fi ajuns la Durrisdeer n-ar fi fost unanim mai bine primită ca ştirea morţii Seniorului.

Aceasta mă aduce a vorbi despre cel care alcătuia excepţia, bătrânul milord. De îndată ce începu a slăbi îngrijorarea pentru stăpânul meu, mi-am dat seama, privindu-l mai atent pe domnul cel bătrân, că se petrecea cu el o schimbare ce părea a prevesti urmări ucigătoare.

Faţa îi era palidă şi umflată; pe când şedea lângă cămin, cu cartea lui latinească, prindea a moţăi, iar cartea îi scăpa din mâini şi se rostogolea în cenuşa vetrii; în unele zile târa un picior, în altele îi era graiul poticnit. Bunăvoinţa purtării sale părea şi mai desăvârşită; se întrecea în scuze pentru cea mai

mică osteneală, era foarte atent cu toţi, iar faţă de mine arăta o cât se poate de măgulitoare curtenie. Într-o zi, când trimisese după avocatul său (cu care rămăsese mult timp între patru ochi), mă întâlni pe când străbătea cu paşi trudnici sala cea mare, şi-mi prinse mâna, cu bunătate.

— Domnule Mackellar, îmi spuse, am avut numeroase prilejuri de a-ţi preţui serviciile la justa lor valoare şi astăzi, când îmi refac testamentul, mi-am luat libertatea de-a te numi pe dumneata drept unul dintre executori. Cred că porţi destulă dragoste casei noastre pentru a-mi aduce acest serviciu.

Tocmai în acea perioadă, îşi petrecea partea cea mai mare din zi într-o somnolenţă din care adesea era foarte greu a-l trezi; părea să fi pierdut orice socoteală a anilor; iar în câteva rânduri (mai cu seamă când se trezea) s-a întâmplat s-o cheme pe soţia sa sau pe un vechi slujitor, a cărui piatră de mormânt era cotropită de muşchi.

De-ar fi fost să depun jurământ în faţa legii, ar fi trebuit să declar că era inapt a testa şi, totuşi, nicicând n-a existat un testament mai cumpănit în toate privinţele şi dovedind o judecată mai excelentă, atât asupra oamenilor cât şi asupra trebilor.

Destrămarea sa, fără să fi dăinuit foarte mult, se producea în gradaţii infinitezimale. Facultăţile sale decădeau laolaltă, statornic; puterea mădularelor aproape că-l părăsise – surzise cu totul, vorbirea i se prefăcuse într-un mormăit – şi totuşi, până la sfârşit, izbutea a dovedi ceva din vechea sa curtenie şi bunătate; strângea mâna oricui îl ajuta, mie îmi dărui una din cărţile sale latineşti, pe care, cu trudă, scrisese frumos numele meu, şi în mii de chipuri ne amintea cât era de mare pierderea ce aproape s-ar fi putut spune c-o şi suferisem. Spre sfârşit, puterea de-a articula îi revenea când şi când, în câte-un fulger – de parcă doar ar fi fost uitat meşteşugul vorbirii, cum îşi uită lecţia un copil – şi ici, colo, îşi aminteşte câte-o parte. Cam spre sfârşitul ultimei sale seri, rupse brusc tăcerea cu aceste cuvinte din Virgil:

„Gnatique patrisque, alma, precor, miserere” [70], rostite perfect şi cu accentul potrivit.

La auzul acestor cuvinte limpezi, am tresărit cu toţii din feluritele noastre îndeletniciri, dar în zadar ne-am îndreptat

[70] Zeiţă, îndură-te, rogu-te, de părinţi şi de copii (lat.).

către dânsul; şedea tăcut şi, după toate aparenţele, nătâng. Puţin mai târziu, fu dus în pat – mai anevoie ca oricând – şi cândva în timpul nopţii, fără nicio violenţă în agonie, îşi dete duhul.

Într-o perioadă mult mai târzie, s-a întâmplat să vorbesc despre aceste amănunte unui medic – om de-o atât de înaltă faimă încât şovăi a-i cita numele. După cum vedea dânsul lucrurile, tatăl şi fiul au suferit amândoi de aceeaşi afecţiune: tatălui din tensiunea nefireştilor sale mâhniri, fiului poate în aţâţarea febrei, fiecăruia dintre dânşii i se rupsese un vas în creier – şi este probabil (adăugă acel medic) că va fi fost în familie o predispoziţie pentru accidente de această natură. Tatăl a fost doborât, fiul a regăsit toate aparenţele exterioare ale unui ins sănătos; dar e probabil că se produsese o distrugere în acele gingaşe ţesuturi în care sălăşluieşte sufletul şi-şi împlineşte trebile pământene – celor cereşti nădăjduiesc că nu le pot pune stavilă asemenea accidente materiale. Şi iarăşi, la o cercetare mai matură, aceasta se adevereşte fără o fărâmă de importanţă; căci cel ce ne-o judeca faptele vieţii, este tot acelaşi care ne-a zămislit întru slăbiciune.

Moartea bătrânului milord fu prilejul unei alte uimiri pentru noi cei care priveam cu luare aminte la purtarea urmaşului său. Pentru oricine sta să se gândească, cei doi feciori îl omorâseră amândoi pe părintele lor, iar despre cel care pusese mâna pe sabie s-ar fi putut chiar spune că-l omorâse cu mâna lui; însă pe noul milord nu părea să-l tulbure niciun asemenea gând. Era grav după cuviinţă; mai că n-aş putea spune că era mâhnit; poate doar c-o mâhnire plăcută, vorbind despre cel mort c-o voioşie plină de regrete, relatând vechi pilde ale caracterului său, zâmbind la evocarea lor – şi când veni ziua funeraliilor – împlinind conştiincios după reguli onorurile cuvenite. Îmi puteam da seama, în plus, că găsea o temeinică mulţumire în accesul său la titulatură, de la care nu admitea de fel să se abată nimeni vorbindu-i.

Iar acum păşeşte în scenă un nou personaj, unul care şi-a jucat şi el rolul în povestea noastră. Mă refer la actualul Lord, Alexander, a cărui naştere (17 iulie 1757) umplu sărmanului meu stăpân cupa fericirii. Nu-i mai rămase atunci nimic de dorit; şi nici răgazul de-a mai dori ceva. Într-adevăr, nu s-a mai pomenit un părinte atât de drăgăstos şi alintător precum se

arătă dânsul. În lipsa feciorului său se simţea mereu prost. De era copilul pe-afară, tatăl supraveghea norii, să vază dacă nu cumva plouă. De era noapte, se scula din pat ca să-l privească dormind. Până şi conversaţia lui deveni obositoare pentru străini, de vreme ce vorbea aproape numai de fecioru-său. În chestiunile privind domeniul, totul era plănuit avându-se în vedere îndeosebi pe Alexander; auzeai, de pildă: „Să ne-apucăm de sădit îndată, pentru ca să crească pădurea până la majoratul lui Alexander” sau: „Asta va pica minunat la timpul căsătoriei lui Alexander”. Zi de zi, această absorbire a fiinţei sale devenea mai evidentă, cu multe amănunte mişcătoare şi cu unele foarte vrednice de condamnat.

În curând copilul fu în stare a se preumbla cu dânsul, mai întâi pe terasă, mână în mână, iar mai apoi cutreierând amândoi parcul domeniului; şi aceasta deveni cu vremea îndeletnicirea cea mai de seamă a milordului. Prin toată împrejurimea era familiar zvonul celor două glasuri (auzindu-se de departe, căci vorbeau tare); iar eu, unul, îl găseam mai plăcut decât larma păsărelelor. Era frumos să vezi perechea întorcându-se, încărcată cu ramuri de tufişuri înflorite – tatăl la fel de încins la faţă şi uneori la fel de tăvălit prin noroaie ca şi copilul; căci erau părtaşi deopotrivă la tot soiul de petreceri băieţeşti, săpând prin nisipul ţărmului, meşterind zăgazuri de şuvoaie şi câte altele; iar uneori îi vedeam uitându-se la vite, prin câte un gard, cufundaţi deopotrivă într-o contemplare copilărească.

Pomenind de aceste hoinăreli, mi-amintesc de o scenă ciudată la care am fost martor. Era prin preajmă un drum pe care eu, unul, nu treceam niciodată fără emoţie, atât de adesea îl străbătusem cu însărcinări jalnice, atât de multe se abătuseră pe-acolo asupra casei Durrisdeer. Dar acel drum fiind la îndemână din toate locurile de dincolo de Muckle Ross, eram mânat a-l folosi, deşi foarte în silă, cam o dată la două luni. S-a întâmplat, pe când era domnul Alexander în vârstă de vreo şapte-opt ani, să am eu nişte treburi în partea cealaltă, dis-de-dimineaţă, şi să intru în pădurice, pe când făceam cale întoarsă, pe la orele nouă ale unei dimineţi strălucitoare. Era în acel anotimp când pădurea-i toată în culori primăvăratice, arbuştii spinoşi toţi înfloriţi, iar păsările cântă cât le ţine gura. În contrast cu această voioşie, păduricea părea şi mai posomorâtă, iar eu mă simţeam şi mai apăsat de simţirile ce-mi trezea. În această

stare de spirit, m-a izbit neplăcut să aud zgomot la mică depărtare în faţă-mi şi să recunosc glasurile stăpânului meu şi domnului Alexander. Am grăbit pasul şi în curând i-am văzut. Se aflau împreună în luminişul unde avusese loc duelul, stăpânu-meu cu o mână pe umărul feciorului său, şi vorbindu-i cu oarecare gravitate. În cele din urmă, când a înălţat capul la apropierea mea, mi s-a părut că-l văd luminându-se la faţă.

— A! zice, iată-l pe bunul Mackellar. Tocmai îi spuneam lui Sandy povestea locului acestuia, cum a fost o dată un om pe care diavolul încerca să-l ucidă şi când colo fu cât p-aci să-l ucidă el pe diavol.

Mi se păruse destul de ciudat c-a adus copilul în acel loc, că acum mai şi perora asupra faptei sale, întrecea măsura. Dar avea să urmeze ceva şi mai rău; căci îndreptându-se către fecioru-său, continuă:

— Poţi să-l întrebi pe Mackellar; dânsul a fost de faţă şi a văzut întâmplarea.

— E adevărat, domnule Mackellar? mă întrebă copilul. Şi l-aţi văzut într-adevăr pe diavol?

— N-am auzit de povestea asta, am răspuns eu, şi sunt foarte grăbit s-ajung la treburile mele.

Am spus asta pe un ton cam acru, punându-mă, până una alta, în gardă – stânjenit cum eram în acea situaţie; deodată însă îmi năvăli în cuget amărăciunea trecutului şi groaza acelei scene la lumina lumânărilor. Mă gândii că, la o întârziere de-o secundă în agilitatea parării, copilul ce-l aveam în faţă n-ar fi văzut nicicând lumina zilei şi emoţia ce-mi tulbura totdeauna inima în acea pădurice întunecată, izbucni în cuvinte:

— Dar atâta-i adevărat, că printre arborii aceştia l-am întâlnit pe diavol şi că aici l-am văzut doborât! am strigat. Binecuvântat fie Domnul că ne-a îngăduit a scăpa cu viaţă, binecuvântat fie Domnul că zidurile casei Durrisdeer mai stau încă piatră peste piatră! Şi, domnule Alexander, de câte ori s-o întâmpla să treci prin acest loc, chiar de-ar fi să fie peste o sută de ani de-aci înainte şi să te afli în cea mai aleasă şi veselă tovărăşie, ai face bine să păşeşti deoparte şi să-ţi aminteşti a te ruga o clipă.

Milordul îşi plecă cu gravitate capul.

— Ah!, spuse, Mackellar are totdeauna dreptate. Hai, Alexander, scoate-ţi pălăria. Şi, cu aceste vorbe se descoperi şi invocând cerul cu un gest al mâinii: O, Doamne, spuse, îţi

mulţumesc, şi-ţi mulţumeşte şi feciorul meu pentru multa Ta îndurare şi bunătate. Lasă-ne, Doamne, a ne bucura de linişte câtăva vreme; apără-ne de omul rău. Loveşte-l Doamne, peste gura-i mincinoasă!

Ultimele vorbe îi scăpară ca un strigăt; şi – fie că mânia stârnită în sufletul său de amintiri îi înăbuşi glasul, fie că-şi dete seama că era un ciudat fel de-a se ruga, fapt e că se opri brusc aci; şi după o clipă îşi puse iar pălăria pe cap.

— Gândesc că aţi uitat ceva, milord, am spus eu. „Ne iartă nouă greşelile noastre, precum iertăm noi greşiţilor noştri. Căci a Ta e împărăţia, şi puterea, şi slava, acum şi în vecii vecilor. Amin”.

— A! e lesne de spus, zise milordul. E foarte lesne de spus, Mackellar. Dar eu să iert! Cred c-aş apare ca un personaj foarte nătâng de-aş avea afectarea să pretind una ca asta.

— Copilul, milord! i-am amintit eu, cu oarecare severitate, căci găseam felul său de-a vorbi puţin potrivit pentru urechile unui copil.

— Da, foarte adevărat, răspunse el. Îs urâte vorbe pentru un prunc. Hai să căutăm cuiburile.

Nu mai ştiu dacă tot în acea zi, dar curând după convorbirea de mai sus, milordul, găsindu-mă singur, mi se destăinui însă şi mai mult, în aceeaşi privinţă.

— Mackellar, îmi spuse, sunt acum un om foarte fericit.

— Şi eu cred la fel milord, i-am răspuns, şi vederea acestei fericiri îmi face şi mie inima voioasă.

— Fericirea te obligă, nu crezi? zise dânsul, pe gânduri.

— Într-adevăr, i-am răspuns, şi mâhnirea de asemenea. Dacă-i vorba să ne gândim ce-ar fi mai bun de făcut – după umila mea părere, cu cât am pleca mai degrabă de aci, cu atât mai bine ar fi pentru roate părţile.

— Da, dar de-ai fi în locul meu, l-ai ierta? m-a întrebat milordul.

Bruscheţea atacului m-a cam uluit.

— E o lege ce ne este impusă cu stricteţe, i-am răspuns.

— Vorbe – astea-s vorbe! Dumneata îl ierţi pe-acel om?

— Ei bine – nu! am zis. Să mă ierte Dumnezeu, dar nu pot.

— Atunci dă mâna cu mine! a exclamat milordul, cu un fel de voioşie.

— E prost prilej de-a da mâna, pentru nişte creştini, am întâmpinat eu. Voi aştepta, cred, unul mai conform Evangheliei.

Am rostit asta cu un mic zâmbet; cât despre milord, el părăsi încăperea râzând în gura mare.

Cât era milordul de robit copilului, nu pot găsi cuvinte să spun. Se pierdea cu totul în această preocupare; treburile, prieteniile, soţia, fiind cu totul date uitării ori mijindu-i în amintire doar c-o penibilă sforţare, de parcă s-ar fi luptat cu o băutură adormitoare. Cel mai mult se observa asta cu privire la nevastă-sa. De când cunoşteam eu Durrisdeerul, dânsa fusese povara gândurilor sale, magnetul ochilor săi – şi acum ea trecuse cu totul în umbră. Îl vedeam cum intra pe uşa câte unei odăi şi-o măsura din ochi, trecând-o cu vederea pe doamnă, ca pe-un câine întins lângă vatră.

Pe Alexander îl căuta; şi doamna ştia bine asta. Uneori îl auzeam vorbindu-i atât de aspru, încât mai că mă îmboldea inima să intervin; pricina era aceeaşi: într-un fel oarecare îl contrariase pe Alexander.

Fără îndoială că era un soi de judecată ce se abătuse asupra doamnei. Fără îndoială, se schimbaseră rolurile, cum numai providenţa le poate schimba – acum era rândul ei să fie neglijată, al ei, care ani de-a rândul primise cu atâta răceală orice semn de afecţiune. Cu atât mai mare îi este meritul de a fi jucat bine acest rol.

Rezulta de-aci o situaţie bizară: că o dată mai mult aveam în casă două tabere şi că eu eram acum dintr-aceea a doamnei. Nu că vreodată aş fi lepădat dragostea ce-o purtam stăpânului meu. Dar – una la mână – dânsul avea mai puţină nevoie de tovărăşia mea. Apoi, nu mă puteam împiedica de-a asemui cazul domnului Alexander cu acela al domnişoarei Katharine, pentru care stăpânul meu nu găsise niciodată cea mai mică atenţie. Şi în al treilea rând, eram jignit de schimbarea ce-o dovedea soţiei sale şi care mă impresiona ca un soi de infidelitate. De altminteri, nu puteam decât să admir statornicia şi bunătatea ce le arăta dânsa. Poate că sentimentul ei faţă de milord, întemeiat de la început pe milă, să fi fost mai curând acela al unei mame decât al unei soţii; poate că-i plăcea să-i vază atât de fericiţi laolaltă pe cei doi copii ai ei, ca să spunem aşa – mai cu seamă că unul dintr-înşii suferise atâta pe nedrept, în trecut. Dar cu toate acestea – şi cu toate că nicicând n-am putut descoperi la

dânsa o scânteie de gelozie – spre a-şi alunga singurătatea, era nevoită a recurge la biata domnişoara Katharine, cea neglijată; iar eu la rându-mi ajunsei să-mi petrec tot mai mult orele de răgaz cu mama şi cu fiica. Ar fi neserios a face prea mult caz de această dezbinare, căci era o familie plăcută, faţă de cele obişnuite; totuşi distanţa exista; dacă-şi dădea seama sau nu milordul, mi-a rămas îndoielnic. Gândesc că nu (era atât de total absorbit de fecioru-său) dar noi ceilalţi o ştiam şi într-un fel sufeream ştiind-o.

Ce ne tulbura însă mai mult ca orice, era marea şi crescânda primejdie pentru copil. Milordul îl întrupa din nou, aidoma, pe taică-său; era de temut ca fecioru-său să n-ajungă a se arăta a doua întrupare a Seniorului. Timpul a dovedit aceste temeri cu totul exagerate. Desigur nu se află astăzi în Scoţia un gentilom mai vrednic de stimă decât al şaptelea Lord Durrisdeer. Despre propria mea ieşire din serviciul Dumisale nu se cuvine să vorbesc, mai cu seamă în aceste însemnări scrise numai pentru a-l justifica pe părintele său...

(Nota Editorului. Aici au fost omise cinci pagini din manuscrisul domnului Mackellar. Cercetându-le, am rămas cu impresia că domnul Mackellar, la vârsta-i înaintată, era un slujitor cam exigent. Împotriva celui de-al şaptelea Lord Durrisdeer (de care de altminteri, nici n-avem a ne ocupa) nu se afirmă nimic important. – R. L. S.)

...Dar pe vremea aceea ne era teamă ca nu cumva milordul să crească, în persoana fiului, o a doua ediţie a fratelui său. Doamna încercase a introduce o oarecare disciplină sănătoasă; dar fusese bucuroasă să renunţe – şi acum privea şi dânsa, cu tainică nelinişte, cum mergeau lucrurile. Uneori se întâmpla să şi vorbească despre asta, în câte-o aluzie; alteori, când i se aducea la cunoştinţă câte un exemplu monstruos al îngăduinţei milordului, se trăda cu un gest sau poate c-o exclamaţie. Cât despre mine, mă obseda gândul acesta zi şi noapte; nu atât din grija pentru copil, cât pentru părinte. Omul adormise, era cufundat într-un vis – şi orice trezire brutală avea inevitabil a se dovedi ucigătoare. Să poată supravieţui zădărnicirii acelui vis era de neconceput; iar teama discreditării visului mă făcea să-mi acopăr îngrozit faţa. Această preocupare continuă fu cea

care mă stârni în cele din urmă a obiecta – lucru ce merită să fie povestit mai pe larg.

Milordul şi cu mine şedeam într-o zi la aceeaşi masă, îndeletnicindu-ne cu o treabă plicticoasă, ce trebuia cercetată cu de-amănuntul. Am mai spus că-şi pierduse tragerea de inimă de odinioară pentru asemenea îndeletniciri; se vedea bine că-i mâncau tălpile să plece; arăta necăjit, obosit, şi parcă mai bătrân decât îl observasem eu vreodată până atunci. Presupun că faţa lui absentă m-a îmboldit să iau subit acea iniţiativă.

— Milord, am spus, cu capul plecat, prefăcându-mă a-mi continua îndeletnicirea, sau mai bine daţi-mi voie să vă numesc iarăşi „domnule Henry”, căci mă tem să nu vă mâniaţi şi vreau să ne gândim la timpurile de odinioară...

— Bunul meu Mackellar! a exclamat dânsul, cu atâta bunătate, încât era cât p-aci să renunţ la ceea ce-mi propusesem. Dar mi-am amintit că vorbeam pentru binele lui şi m-am ţinut dârz.

— N-aţi stat niciodată să cumpăniţi ce faceţi? am întrebat.

— Ce fac? a repetat dânsul. N-am fost niciodată tare la dezlegat ghicitori.

— Ce faceţi cu fiul dumneavoastră? am întregit.

— Aşa, zise dânsul, c-un oarecare ton de înfruntare în glas, şi ce fac cu fiul meu?

— Tatăl dumneavoastră a fost un om minunat, am spus eu, abătându-mă de la drumul drept. Dar gândiţi c-a fost un părinte înţelept?

Se scurse un timp de tăcere, înainte ca el să vorbească.

— Eu nu spun nimic împotrivă-i, răspunse apoi. Aş avea poate destulă pricină; dar nu spun nimic.

— Vedeţi, aţi avea pricină, am continuat. Şi totuşi tatăl dumneavoastră a fost un om minunat; n-am cunoscut niciodată vreunul mai desăvârşit sau mai înţelept, în afară de-acest singur punct, în care s-a poticnit. Acolo unde el s-a poticnit, este foarte cu putinţă ca altul să cadă. Dânsul avea doi feciori.

Dintr-o dată, milordul ciocăni mânios în masă.

— Ce-nseamnă asta? strigă. Vorbeşte pe faţă!

— Bine, voi vorbi, am spus, cu vocea aproape strangulată de bătăile inimii. De vă continuaţi îngăduinţa faţă de domnul Alexander, mergeţi pe urmele tatălui dumneavoastră. Aveţi

grijă, milord, ca (atunci când va creşte mare) fiul dumneavoastră să nu calce cumva pe urmele Seniorului.

N-avusesem nicio clipă intenţia de-a înfăţişa situaţia într-un chip atât de crud, dar când ţi-e frică la culme, te-apucă un curaj de o speţă brutală, cea mai brutală dintre toate – şi cu aceste vorbe spuse pe şleau, mi-am înecat corăbiile. N-am primit niciodată răspuns. Când am ridicat capul, milordul se sculase în picioare, şi în clipa următoare se prăbuşi pe podea. Criza sau atacul n-a dăinuit mult; îşi reveni în fire, cu privirea rătăcită duse mâna la cap – pe care în aceea clipă eu i-l sprijineam – şi cu o voce frântă:

— Mi-a fost rău... făcu şi puţin după aceea: Ajută-mă.

L-am pus pe picioare, iar el se ţinea binişor, deşi sprijinind mâna de masă.

— Mi-a fost rău, Mackellar, – spuse din nou. S-a rupt ceva, Mackellar – sau era gata a se rupe – şi-apoi am văzut tulbure şi s-a mistuit tot – şi-mi pare că eram tare mânios. Nu face nimic, Mackellar; nu face nimic, dragul meu. Dumitale nu ţi-aş putea clinti un fir de păr de pe cap. Prea multe au fost şi-au trecut de când suntem alături. A rămas ceva între noi. Dar, Mackellar, cred că acuma o să mă duc la doamna Henry – cred c-o să mă duc la ea acum, spuse, şi ieşi cu pas destul de cumpănit din odaie, lăsându-mă copleşit de căinţă.

În curând uşa se deschise furtunos şi doamna se repezi înăuntru cu ochi săgetând de mânie.

— Ce vasăzică toate astea? a strigat. Ce i-ai făcut soţului meu? Nimic nu e-n stare a te învăţa să rămâi la locul dumitale în casa asta? N-o să-ncetezi nicicând a interveni şi-a te amesteca?

— Doamna mea, am zis eu, de când mă aflu în casa asta, am avut parte de vorbe aspre din belşug. A fost o vreme când îmi erau pâinea de toate zilele – şi pe toate le-am înghiţit. Dar cu privire la ziua de astăzi, puteţi să-mi spuneţi orice vorbe vreţi; nicicând n-aveţi să găsiţi o ocară îndeajuns de aspră pentru asemenea prostie. Şi totuşi intenţia mi-a fost cum nu se poate mai bună. I-am spus totul cu sinceritate, după cum le-am însemnat aci; şi după ce mă ascultă până la sfârşit, rămase pe gânduri, iar eu îmi dădeam seama cum vrăjmăşia ei scădea.

— Da, spuse, intenţia, într-adevăr, ţi-a fost bună. Acelaşi gând l-am avut eu însămi, mai bine zis aceeaşi ispită – şi asta mă face să te iert. Dar, pentru Dumnezeu – nu poţi pricepe că nu mai

poate îndura noi suferinţe! Mai mult nu mai poate îndura! a strigat. E întinsă coarda, gata să plesnească. Ce să ne gândim la viitor dacă putem avea o zi, două, bune?

— Amin, am răspuns. N-am să mă mai amestec. Sunt destul de mulţumit că recunoaşteţi bunăvoinţa intenţiei mele.

— Da, spuse doamna; dar când a fost s-o realizezi, trebuie să presupun că te-a părăsit curajul; căci ceea ce ai spus a fost spus cu cruzime.

S-a oprit, m-a privit; apoi, deodată, a zâmbit puţin şi a spus un lucru ciudat:

— Ştii ce eşti dumneata, domnule Mackellar? Eşti o fată bătrână.

Niciun incident demn a fi însemnat nu s-a mai petrecut în familie până la reînapoierea acelei pieze-rele, Seniorul.

Dar trebuie să intercalez aici un al doilea extras din memoriile Cavalerului Burke, interesant în sine şi cât se poate de necesar pentru scopul meu. E singura dată când îl urmărim pe Senior în călătoriile sale indiene şi prima oară când se vorbeşte în aceste file despre Secundra Dass. Este de remarcat un fapt, ce apare foarte limpede aci (să-l fi ştiut noi, cu vreo douăzeci de ani în urmă, câte calamităţi şi dureri ar fi putut fi ocolite!) – şi anume, că Secundra Dass vorbea englezeşte.

CAPITOLUL VII
Aventură a Cavalerului de Burke în India. (extras din memoriile sale)

...Iată-mă, aşadar, pe străzile acelei cetăţi, al cărei nume nu mi-l pot aminti, şi ale cărei împrejurimi, chiar şi atunci, mi-erau atât de puţin cunoscute încât nu ştiam dacă s-o iau spre miază-zi sau spre miază-noapte. Cum alarma se dăduse subit, pornisem la fugă fără încălţări şi fără ciorapi; pălăria îmi fusese smulsă din cap în învălmăşeală; sacul meu cu echipament era în mâinile englezilor; n-aveam alt soţ, decât pe Cipaez[71], altă armă decât spada, şi niciun afurisit de ban în buzunar. Pe scurt, eram pentru oricine pe lume, asemenea unuia dintre acele personaje cu care ne-a obişnuit domnul Galland în elegantele dumisale poveşti. Acei gentilomi, vă veţi aminti, nimereau mereu în nişte incidente extraordinare; iar eu însumi mă găseam pe cale a nimeri într-unul atât de uimitor, încât mărturisesc că până în ziua de azi, nu-l pot explica.

Cipaezul era un ins foarte de treabă; slujise mulţi ani sub steagul francezilor şi s-ar fi lăsat tăiat în bucăţi pentru orişicare dintre bravii compatrioţi ai domnului Bally. Este acelaşi individ (nu-mi mai amintesc deloc cum îl chema) despre care am mai povestit o surprinzătoare pildă de mărinimie – şi anume, când ne-a găsit pe domnul de Pessac şi pe mine adormiţi pe metereze înfrânţi de băutură, şi ne-a acoperit cu paie, în timp ce trecea pe acolo comandantul. Încât m-am consultat cu el, fără nicio reticenţă. Era o întrebare gingaşă, ce să ne facem, dar în cele din urmă ne-am hotărât să escaladăm zidul unei grădini, unde desigur aveam să putem dormi în umbra pomilor şi poate c-aveam să găsim un prilej de-a intra în posesia unei perechi de papuci şi a unui turban. În aceea parte a oraşului, n-aveam decât dificultatea alegerii, căci era un cartier alcătuit în întregime din grădini între ziduri, iar potecile ce le despărţeau erau la aceea oră din noapte deşerte.

Suindu-mă eu pe spinarea Cipaezului, am picat curând amândoi într-o livadă mare, împrejmuită cu ziduri şi plină de pomi. Tot locul mustea de umezeala care, în acea ţară, este cât se poate de nesănătoasă, mai cu seamă pentru albi; totuşi oboseala îmi era atât de extremă, încât adormisem pe jumătate

[71] Japonez (poetic).

când Cipaezul mă readuse în simţiri. La capătul îndepărtat al acelei grădini împrejmuite strălucise deodată o lumină puternică, ce continua să ardă statornic printre frunze. Era o împrejurare cât se poate de neobişnuită într-un asemenea loc şi la o asemenea oră, aşa că, în situaţia noastră, se cuvenea să procedăm de aci înainte cu oarecare sfială. Cipaezul fu trimis în recunoaştere, şi destul de curând se întoarse cu ştirea că picasem cât se poate de prost, deoarece casa aparţinea unui om alb, care după toate probabilităţile era englez.

— Zău, am zis, dacă e de văzut un om alb, vreau să dau ochii cu el; căci, slavă Domnului! mai sunt şi alţii pe lume afară de acel tip unic!

Cipaezul mă conduse aşadar către un loc de unde vedeam limpede casa. Era încinsă de-o verandă vastă: o lampă, arzând cu o flacără foarte bine întreţinută, era aşezată pe duşumeaua verandei, iar de fiece parte a lămpii şedea câte un bărbat, cu picioarele încrucişate, după moda orientală. Amândoi erau de altminteri înfofoliţi în văluri ca indigenii, şi totuşi unul dintre ei, nu numai că era un om alb, ci şi unul foarte bine cunoscut mie şi cititorului, fiind într-adevăr, însuşi acel Senior de Ballantrae, despre ale cărui vitejie şi talente am avut de vorbit atât de adesea. Mă ajunsese vestea că venise în Indii deşi nu ne întâlnisem niciodată până la urmă şi auzisem prea puţin despre activităţile sale. Dar, bineînţeles, de cum l-am recunoscut şi m-am văzut lângă un camarad atât de vechi, am presupus că tribulaţiile mele se sfârşiseră. Am păşit în plină lumină a lunii, ce strălucea foarte puternic şi strigându-mi prietenul pe nume, i-am încredinţat în câteva cuvinte jalnica mea situaţie.

El s-a întors, a tresărit aproape imperceptibil, m-a privit drept în faţă în timp ce vorbeam şi după ce am terminat, i s-a adresat însoţitorului său în barbarul dialect indigen. Al doilea personaj, care avea o înfăţişare extraordinar de firavă, cu picioarele ca nişte bastonaşe şi fiecare deget cât o coadă de pipă[72], se ridică acum.

— *Sahib*, spuse el, nu înţelege limbă engleză. Eu înţeleg şi eu vede că dumneavoastră face mică greşeală, oh! care poate întâmpla uşor. Dar *Sahib* place şti cum ajuns dumneavoastră în grădină.

---

[72] *Notă a d-lui Mackellar.* Fără îndoială Secundra Dass.

— Ballantrae! am strigat, ai neruşinarea, ochi în ochi cu mine, să te faci că nu mă cunoşti?

Pe faţa lui Ballantrae nu clinti un muşchi; sta cu privirea aţintită asupră-mi, ca un chip cioplit într-o pagodă.

— *Sahib* nu înţelege limbă engleză, îi turui iar gura băştinaşului, dar *Sahib* place ştie cum ajuns dumneavoastră în grădină.

— O! să-l ia dracu! am zis eu. I-ar place să ştie cum am ajuns în grădină, hai? Bine-atunci, omule dragă, aibi bunătatea şi spune-i *Sahibului*, o dată cu sentimentele mele afectuoase, că ne aflăm aci doi soldaţi, pe care nu i-a întâlnit în viaţa lui şi de care nici n-a auzit, dar Cipaezul e o bomboană de băiat, şi eu sunt o bomboană de băiat; iar dacă nu ne dă cineva o masă zdravănă cu multă carne, şi câte un turban şi nişte papuci, şi preţ de-un mohur de aur monedă măruntă, ca să ne descurcăm mai uşor, zău, amice, că ţi-aş putea arăta o grădină unde are să fie bucluc.

Ei îşi duseră farsa atât de departe încât conversară câtăva vreme în hindustană, iar apoi hindusul cu acelaşi zâmbet, însă oftând, de parcă i-ar fi foarte lehamite s-o tot repete, zise iar:

— *Sahib* place ştie cum ajuns dumneavoastră în grădină.

— Aşa stă povestea? zic eu, şi punând mâna pe mânerul sabiei, îi poruncesc Cipaezului s-o tragă.

Hindusul lui Ballantrae, tot zâmbind, scoate atunci un pistol din sân, şi cu toate că pe faţa lui Ballantrae nu clintea un muşchi, îl cunoşteam îndeajuns de bine spre a fi convins că era pregătit.

— *Sahib* crede mai bine dumneavoastră plecaţi, zice hindusul.

Ei, şi ca să fiu sincer, cam la fel credeam şi eu; căci zarva pistolului ar fi însemnat pecetluirea sorţii noastre – ne-ar fi dus la spânzurătoare pe amândoi.

— Spune-i *Sahibului* că nu-l consider un gentilom, zic eu de colo, şi mă întorc să plec, cu un gest de dispreţ.

Nu mă îndepărtasem nici cu trei paşi, când vocea hindusului mă cheamă înapoi:

— *Sahib* place ştie dacă dumneavoastră sunteţi un păcătos de irlandez, zice, şi la aceste cuvinte, Ballantrae zâmbi şi-mi făcu o plecăciune foarte adâncă.

— Ce-nseamnă asta? am exclamat eu.

— *Sahib* spui întrebaţi pe amic dumneavoastră Mackellar, zise hindusul. *Sahib* spui sunteţi chit.

— Spune-i *Sahibului* c-o să viu eu de hac coţcarilor scoţieni de cum ne-om mai întâlni.

Când am plecat, perechea a rămas cu zâmbetul pe buze.

Fără îndoială ca şi în purtarea mea s-ar putea găsi unele puncte negre şi că un bărbat (oricât ar fi el de viteaz şi cuceritor) care se adresează posterităţii, dând seama de isprăvile sale, trebuie, aproape în mod cert, să se aştepte a împărtăşi soarta lui Cezar şi a lui Alexandru, întâmpinând oarecari detractori, Dar cu un singur lucru sunt sigur că nu i s-ar putea niciodată da peste nas lui Francis Burke: el, unul, nicicând n-a întors spatele unui prieten... (Aci urmează un pasaj, pe care colonelul Burke şi-a dat osteneala să-l şteargă înainte de a-mi trimite manuscrisul. Fără îndoială că va fi fost o foarte firească deplângere a ceea ce dânsul presupunea a fi o indiscreţie din parte-mi; deşi, într-adevăr eu nu-mi pot aminti niciuna. Poate domnul Henry să fi fost mai puţin prudent; sau – este destul de posibil – Seniorul va fi găsit mijlocul a a-mi cerceta corespondenţa şi va fi citit scrisoarea din Troyes; drept răzbunare pentru care fu comisă această crudă farsă la adresa domnului Burke, pe când se găsea în asemenea nevoie apăsătoare. Seniorului, oricât de răutăcios era, nu-i lipsea o oarecare afecţiune firească; gândesc că la început el a fost sincer ataşat de domnul Burke; dar gândul trădării secase însăşi izvoarele prieteniei sale foarte superficiale şi firea lui detestabilă apăruse în toată goliciunea. E. Mack.)

CAPITOLUL VIII
Vrăjmaşul în casă

E lucru ciudat că n-aş şti să spun data – şi încă data unui incident care mi-a schimbat din temelie tot rostul vieţii şi ne-a trimis pe toţi trei în ţări străine.

Dar adevărul este c-am fost zdruncinat în toate deprinderile mele şi că-mi găsesc însemnările zilnice în mare neorânduială – ziua pe-alocuri neindicată timp de câte-o săptămână, două, şi toată redactarea notiţelor ca a unui ins aproape disperat.

În tot cazul, era spre sfârşitul lui martie, ori pe la începutul lui aprilie, în 1764. Dormisem greu, şi mă trezisem cu presimţirea unui lucru rău ce-avea să se-ntâmple. Atâta-mi împovăra sufletul această simţire, încât coborâi jos în grabă, îmbrăcat numai în cămaşă şi pantaloni, şi-mi amintesc că-mi tremura mâna pe balustrada scării. Era o dimineaţă cu un soare rece, şi c-o pojghiţă groasă de chiciură albă, iar în preajma conacului Durrisdeer cântau mierlele cât le ţinea gura, din cale afară de dulce; şi prin toate odăile fremăta zgomotul mării. Când am trecut pe lângă uşile sălii mari, m-a oprit un alt soi de zgomot – al unor glasuri. M-am apropiat şi-am rămas locului, ca un om care-ar visa.

Era desigur un glas omenesc – şi asta în casa stăpânului meu – pe care eu totuşi nu-l cunoşteam; era, sigur, o vorbire omenească – şi asta în ţara mea de baştină – şi totuşi, oricât îmi ascuţeam urechea, nu puteam prinde nicio silabă. Mi s-a trezit în minte un basm vechi, despre o zână (sau poate va fi fost doar o străină călătoare) care se zice că ar fi mas la casa strămoşilor mei, cu câteva generaţii în urmă; stătuse vreme de-o săptămână, grăind adesea într-o limbă care nu le spunea nimic celor ce-o auzeau şi se dusese iarăşi, după cum venise, sub negura nopţii, nelăsând în urmă-i nici măcar un nume. Puţină teamă simţeam, dar curiozitate de fel; şi-am deschis uşa sălii şi-am intrat.

Tacâmurile cinei din ajun se aflau încă pe masă; obloanele încă mai erau închise, deşi printre crăpăturile lor mijea ziua; iar încăperea cea mare era luminată de-un singur sfeşnic şi de reflexele jucăuşe ale văpăii din vatră. Lipiţi de vatră şedeau doi bărbaţi. Pe cel înfăşurat într-o manta şi cu cizme în picioare, l-

am cunoscut îndată: era pasărea piază-rea, care se înapoiase iarăşi. Despre celălalt, stând cu nasul în spuza din vatră, înfofolit ca o mumie, nu-mi dădeam seama decât că-i un străin, c-o culoare de piele mai oacheşă ca a oricărui bărbat din Europa, foarte firav la trup, c-o frunte neobişnuit de înaltă şi c-o privire ascunsă. Mai multe legăturele şi o valiză mică erau împrăştiate pe jos. Şi după puţinătatea bagajelor, cât şi după condiţia cizmelor peticite grosolan de vreun cârpaci de ţară nu prea conştiincios, se putea lesne vedea că răul nu propăşise.

La intrarea mea se sculase în picioare; ni se încrucişară privirile şi nu ştiu de ce, dar mi se înalţă curajul în suflet, ca ciocârlia într-o dimineaţă de mai.

— Ha! am zis, dumneavoastră sunteţi? bucuros de nepăsarea glasului meu.

— Chiar eu, vrednice Mackellar, zise Seniorul.

— De data asta aţi adus câinele negru pe urmele dumneavoastră în formă vizibilă, am continuat.

— Te referi la Secundra Dass, fu replica Seniorului. Să vă fac cunoştinţă. E un domn originar din India.

— Hm! am spus. Eu nu-s mare admirator nici al dumneavoastră nici al prietenilor dumneavoastră, domnule Bally. Totuşi, ia să vă vedem puţin la lumina zilei! Spunând asta, am deschis obloanele ferestrei din spre răsărit.

La lumina dimineţii, mi-am putut da seama că omul se schimbase. Mai târziu, când furăm cu toţii împreună, m-a mirat mai mult cât de uşor trecuse vremea peste dânsul; dar prima impresie fu alta.

— Începeţi a îmbătrâni, am spus.

Faţa lui s-a umbrit.

— Dacă te-ai vedea pe dumneata, poate n-ai mai stărui asupra acestui subiect.

— A! am răspuns eu, dispreţuitor, vârsta înaintată pe mine nu mă supără. Cred că eu, unul, am fost întotdeauna bătrân; iar acum, slavă Domnului, sunt mai bine cunoscut şi mai respectat. Nu oricine poate spune asta, domnule Bally! Liniile ce brăzdează fruntea dumneavoastră sunt adevărate calamităţi; viaţa începe să se strângă în preajma dumneavoastră ca o temniţă; curând va bate la uşă moartea; şi nu văd din ce parte vă va veni mângâierea.

Aci Seniorul îi spuse ceva lui Secundra Dass, în hindustană; iar eu atât înţelesei – şi, mărturisesc deschis, îmi făcu destul de multă plăcere – că observaţiile mele îl necăjiseră. În tot acest timp, vă asigur, mintea mea se îndeletnicise cu alte probleme, chiar în timp ce-l batjocoream pe vrăjmaş; şi în primul rând, în ce fel să comunic cu milordul, în taină şi în grabă. Către această întrebare îmi îndreptam acum toată puterea cugetului meu, în scurtul răgaz de care mai dispuneam, când, deodată, mutându-mi privirea, l-am văzut pe cel la care mă gândeam stând în pragul sălii, după toate aparenţele foarte calm. De cum îmi întâlni privirea, trecu pragul. Seniorul îl auzi venind şi înaintă şi dânsul, din cealaltă parte; la o distanţă de câţiva paşi, cei doi fraţi se opriră locului, privindu-se unul pe altul, cu stăruinţă; apoi milordul zâmbi, făcu o uşoară plecăciune şi se întoarse grăbit.

— Mackellar, zise, trebuie să îngrijim de-o gustare pentru aceşti călători.

În chip vizibil Seniorul era niţel descumpănit; vorbirea şi atitudinea ce le adoptă fură însă cu atât mai insolente.

— Sunt flămând ca un şoim, zise. Vezi să fie ceva bun, Henry.

Milordul se întoarse spre el cu acelaşi surâs sever. „Lord Durrisdeer” spuse apăsat.

— Oh! niciodată în familie, replică Seniorul.

— Oricine în această casă îmi dă titlul cuvenit, făcu milordul. Dacă dumneata preferi să faci o excepţie, te voi ruga să cumpăneşti ce impresie va face asta străinilor, şi de n-ar putea fi tălmăcit drept urmare a unei gelozii neputincioase.

Îmi venea să bat din palme de încântare: mai cu seamă că milordul nu-i dete timp să răspundă, ci, poftindu-mă printr-un semn să-l urmez, părăsi îndată sala.

— Vino repede, îmi spuse; trebuie să măturăm gunoiul din casă.

Şi o luă înainte prin coridoare, cu un pas atât de iute încât abia mă ţineam după dânsul, drept către uşa lui John Paul; o deschise fără să bată şi intră în odaie. John părea să doarmă adânc, dar milordul nu se prefăcu a-l trezi mai întâi.

— John Paul, zise, vorbind cu glasul cel mai liniştit ce-i cunoşteam, l-ai slujit vreme îndelungată pe tatăl meu, altfel te-aş alunga din casă ca pe un câine. Dacă în jumătate oră te voi afla plecat, vei continua să-ţi primeşti leafa la Edinburgh. De mai lâncezeşti pe-aci sau prin St. Bride – om bătrân, slujitor bătrân,

orice-ai fi, voi găsi un mijloc cu mult mai uimitor de-a te pedepsi pentru reaua ta credinţă. Scoală-te şi te du. Pe uşa prin care i-ai lăsat să intre, vei pleca din această casă. Nu vreau ca fiul meu să-ţi mai vadă vreodată faţa.

— Sunt bucuros să văd că suportaţi situaţia cu atâta linişte, am zis eu, când furăm iarăşi singuri afară.

— Cu linişte? a strigat, apoi mi-a luat mâna şi-a aşezat-o în dreptul inimii sale; îl lovea în coaste ca un baros.

Faţă de această descoperire, mă cuprinse uimirea şi spaima. Nicio constituţie omenească nu era în stare a îndura o tensiune atât de violentă; a sa, care-şi ieşise cândva din ţâţâni, mai puţin ca oricare; şi am hotărât în inima mea că trebuie pus capăt acelei situaţii monstruoase.

— Cred c-ar fi bine să-i dau de ştire doamnei, am spus.

De fapt, ar fi trebuit să meargă el însuşi să-i spună; am contat însă – şi nu în van – pe indiferenţa sa.

— Aşa, aşa, confirmă dânsul, du-te de-i spune. Eu voi grăbi servirea micului dejun; o să apărem la masă cu toţii, chiar şi Alexander; trebuie să aibă aerul că suntem netulburaţi.

Am alergat spre camera doamnei şi fără vreo cruzime pregătitoare i-am dezvăluit ştirea.

— În sufletul meu m-am hotărât de mult, zise dânsa – trebuie să ne facem bagajul în taină, astăzi, şi să plecăm în taină, la noapte. Slavă cerului, mai avem o casă! Prima corabie ce pleacă într-acolo, ne va duce la New York.

— Şi cu el ce facem? am întrebat.

— Îi lăsăm Durrisdeerul, a strigat dânsa. Să facă ce pofteşte cu moşia.

— Nu chiar aşa, cu voia dumneavoastră, am spus eu. Are să aibă pe urmele sale un dulău care nu-i va da pas. Culcuş va avea şi hrană va avea, şi cal de călărit, de se va purta cum trebuie, însă cheile, dacă binevoiţi, doamnă, vor fi pe mâna unuia, Mackellar. Vor fi ţinute cu grijă, puteţi să vă-ncredeţi într-însul.

— Domnule Mackellar! a strigat dânsa, îţi mulţumesc pentru gândul acesta. Totul va fi lăsat în mâinile dumitale. Dacă noi trebuie să ne ducem într-o ţară sălbatică, te las pe dumneata să ne răzbuni. Trimete-l pe Macconochie la St. Bride, să facă rost, în taină, de cai, şi să-l cheme pe avocat. Milordul trebuie să lase o împuternicire.

În clipa aceea intră pe uşă milordul şi îi dezvăluirăm planul nostru.

— Nici să n-aud de una ca asta, a strigat dânsul; ar crede că mă tem de el. Am să rămân în casa mea, de vrea Dumnezeu, până voi muri. Nu se află pe lume nimeni care să mă silească a-mi părăsi casa. Odată pentru totdeauna, aci sunt şi aci voi rămâne, în ciuda tuturor diavolilor din iad!

Nu pot da nicio idee despre vehemenţa cuvintelor sale şi a felului în care le rosti; dar rămaserăm amândoi înfricoşaţi, mai cu seamă eu care fusesem martor la stăpânirea ce-şi impusese cu puţin înainte.

Doamna îmi aruncă o privire încărcată de-o rugă ce-mi merse la inimă şi mă readuse în fire. I-am făcut un semn tainic să plece, şi când am rămas singur cu milordul, m-am dus la dânsul, în capătul odăii, unde alerga de colo până colo, ca unul pe jumătate nebun, şi i-am pus mâna pe umăr, cu hotărâre.

— Milord, o dată mai mult am să fiu cel care spune lucrurilor pe nume. De e să fie pentru ultima dată, cu atât mai bine, fiindcă rolul acesta a sfârşit prin a mă obosi.

— Nimic nu mă va face să-mi schimb părerea, a răspuns dânsul. Nu refuz să te ascult, ferească Sfântul, dar nimic nu mă va face să-mi schimb părerea. Spuse aceasta cu fermitate, fără nicio urmă a violenţei de adineauri, ceea ce îmi şi spori nădejdea.

— Foarte bine, am spus. Am timp de pierdut. Am făcut semn spre un jilţ, iar el a luat loc şi m-a privit. Mai ţin minte o vreme când doamna vă neglija foarte tare, am spus.

— N-am vorbit niciodată despre asta, pe atunci, a replicat milordul, roşind foarte tare; iar acum lucrul acesta s-a schimbat cu desăvârşire.

— Ştiţi în ce măsură s-a schimbat? am întrebat eu. Cât de mult s-a schimbat totul? S-au inversat rolurile, milord! Acum doamna vă cerşeşte un cuvânt, o privire – da, şi-o cerşeşte în zadar. Ştiţi cu cine-şi petrece dânsa zilele pe când dumneavoastră lipsiţi de acasă, hoinărind după joacă prin grădini? Milord, doamna e bucuroasă a şi le petrece cu un oarecare plicticos şi bătrân vătaf de ţară, cu numele de Ephraim Mackellar; şi cred că dumneavoastră ar trebui să ţineţi minte ce înseamnă asta, căci de nu greşesc, şi dumneavoastră aţi fost cândva nevoit să recurgeţi la aceeaşi tovărăşie.

— Mackellar! a strigat milordul, sculându-se în picioare. O, Doamne, Mackellar!

— Nici numele lui Mackellar, nici numele lui Dumnezeu nu pot schimba adevărul, – am zis, iar eu vă aduc la cunoştinţă un fapt. Acum spuneţi-mi dacă e creştinească purtarea, ca dumneavoastră care aţi suferit atâta, să faceţi pe un altul să sufere la fel? Dar atât de absorbit sunteţi de noul dumneavoastră prieten, încât pe cei vechi îi uitaţi cu desăvârşire. Vi s-au şters pur şi simplu din amintire. Şi totuşi ei v-au stat alături în ceasurile cele mai întunecate – şi nu cea de pe urmă soţia dumneavoastră! Dar vă trece vreodată prin minte să vă gândiţi la doamna? Vă gândiţi vreodată prin ce-a trecut dânsa în noaptea aceea? – sau ce fel de soţie vi-a fost de atunci încoace? – sau în ce fel de situaţie se află ea astăzi? Câtuşi de puţin. Mândria dumneavoastră vă îmboldeşte să rămâneţi aci şi să-l înfruntaţi pe dânsul pân' la urmă – şi ea trebuie să rămână alături de dumneavoastră. O, mândria milordului, fireşte – ăsta-i lucrul de căpetenie!... Şi totuşi, doamna-i femeie, iar dumneavoastră sunteţi un cogeamite spătos de bărbat! Dânsa-i femeia pe care aţi jurat s-o ocrotiţi; şi – mai mult decât atât – este mama scumpului dumneavoastră fiu.

— Ţi-s spusele foarte amare. Mackellar, a zis el, dar ştie Domnul, mă tem că-s foarte adevărate. Nu m-am dovedit vrednic de fericirea mea... Adu-o înapoi pe doamna.

Dânsa aştepta în apropiere să afle rezultatul. Când am adus-o înăuntru, milordul, luându-ne fiecăruia câte o mână, şi le-a aşezat pe-amândouă pe piept.

— Doi prieteni am avut în viaţă, a zis. Tot sprijinul ce mi-a fost dat să am, de la unul sau celălalt dintre ei mi-a venit. Când aveţi voi amândoi acelaşi gând, cred ca m-aş arăta un câine nerecunoscător...

Îşi strânse foarte tare gura şi ne privi cu ochii umezi.

— Faceţi ce poftiţi cu mine, zise, dar să nu gândiţi cumva... Se opri iar. Faceţi ce vreţi cu mine; ştie Domnul că vă iubesc şi vă stimez.

Şi lăsându-ne mâinile, se întoarse cu spatele şi se duse la fereastră, să privească lung afară. Dar doamna fugi după dânsul, strigându-l pe nume, şi i se aruncă de gât, izbucnind într-un plâns pătimaş.

Eu am ieşit din odaie şi după ce-am închis uşa înapoia mea, am stat şi i-am mulţumit lui Dumnezeu, din adâncul inimii.

La micul dejun ne-am adunat cu toţii în jurul mesei, după voia milordului. Între timp, Seniorul se descotorosise de cizmele sale peticite, şi-şi aranjase ţinuta potrivit ceasului; Secundra Dass nu mai era înfofolit în halate, ci purta un costum cumsecade, simplu, negru, care-l prindea ciudat de prost şi când intră familia, cei doi se aflau lângă fereastra mare, privind afară. Se întoarseră, iar omul cel negru (cum îl şi porecliseră oamenii casei) făcu o plecăciune aproape până la genunchi; Seniorul însă preferă a se avânta în întâmpinare, în chip de membru al familiei. Doamna îl opri, făcând o reverenţă adâncă, de unde se afla, în capătul sălii, şi ţinându-şi copiii în urma ei. Milordul sta ceva mai în frunte; încât iată-i adunaţi pe cei trei veri de la Durrisdeer, faţă-n faţă. Asupra tuturor trei, mâna vremii îşi lăsase vizibil pecetea; mi se părea a citi un *memento mori* pe chipurile lor schimbate; şi ce mă întristă şi mai tare, omul rău era cel care-şi purta mai frumos anii. Doamna se transfigurase cu desăvârşire în matroană – o femeie căreia i-ar fi şezut bine în capul unei mese cu o droaie de copii şi de oameni de casă. Milordul devenise slab de mădulare, se gârbovise, mersul lui avea o mişcare de fugă, de parcă l-ar fi deprins din nou de la domnul Alexander; faţa îi era trasă; părea puţintel mai lungă ca odinioară; şi purta uneori un surâs foarte straniu îmbinat, care mie-mi părea şi amar şi patetic. Seniorul însă tot se mai ţinea drept, deşi poate cu sforţare; fruntea îi era brăzdată prin mijloc cu linii imperioase, gura parcă sta gata să poruncească. Avea toată gravitatea şi ceva din splendoarea Satanei în *Paradisul Pierdut*. Nu mă puteam împiedica de a-l privi cu admiraţie; ceea ce mă mira, era că-l priveam cu atât de puţină teamă.

Însă, într-adevăr (câtă vreme am şezut cu toţii în jurul mesei) făcea impresia că autoritatea lui pierise cu desăvârşire şi că-şi retrăsese de tot ghearele. Noi îl cunoşteam ca pe un magician care poruncea elementelor; şi iată-l colo, preschimbat într-un gentleman obişnuit, stând la taifas în timpul gustării de dimineaţă, ca oricare altul din împrejurimi. Căci acum când tatăl său nu mai era în viaţă, iar milordul şi doamna se împăcaseră, într-a cui ureche era să-şi verse calomniile? Mă năpădi ca o revelaţie cât de enorm supraapreciasem subtilitatea acelui om. Îşi păstrase răutatea; era la fel de fals cum fusese totdeauna,

dar acum că se dusese împrejurarea pe care i se întemeia puterea, şedea colea neputincios; tot viperă, însă uzându-şi veninul picătură cu picătură. Alte două gânduri îmi mai trecură prin cap, în timp ce tot mai şedeam la micul dejun: primul, că era în încurcătură – cât p-aci să zic descurajat – văzându-şi răutatea cu totul inutilă; al doilea gând, fu că poate milordul avea dreptate şi că procedam greşit fugind de un vrăjmaş descumpănit. Dar apoi mi-a revenit în gând zbuciumul inimii bietului meu stăpân şi mi-am adus aminte că pentru a-i salva viaţa, făceam pe laşii.

Când masa se sfârşi, Seniorul mă urmă în camera mea şi luându-şi un scaun (pe care eu nu i-l oferisem de fel) mă întrebă ce intenţii aveam noi cu dânsul.

— Păi, domnule Bally, casa va rămâne mai departe deschisă, pentru câtva timp.

— Pentru câtva timp? a repetat el. Nu ştiu dacă înţeleg bine ce vrei să spui.

— E destul de limpede, am precizat eu. Vă ţinem de hatârul reputaţiei noastre; de îndată ce vă veţi fi compromis public prin vreo purtare proastă de-a dumneavoastră, vă vom face iarăşi bagajul.

— Ai devenit un ticălos neruşinat, făcu Seniorul, încruntându-şi sprâncenele către mine într-un chip înfricoşător.

— Am învăţat la o şcoală bună, îmi fu răspunsul. Şi trebuie să fi băgat de seamă şi dumneavoastră că o dată cu moartea bătrânului Lord, puterea dumneavoastră s-a dus pentru totdeauna. Nu mă mai tem de dumneavoastră acuma, domnule Bally, mi se pare chiar, ierte-mă Domnul, că-mi face oarecare plăcere să vă văd.

El izbucni într-un hohot de râs, care văzui bine că era prefăcut.

— Am venit cu buzunarele goale, zise, după o scurtă tăcere.

— Nu cred că vor fi bani de dat, am răspuns eu. V-aş sfătui să nu contaţi pe asta.

— Voi avea şi eu ceva de spus în această privinţă, a replicat dânsul.

— Zău? mă mirai eu. Nu pot să ghicesc ce-ar putea fi.

— O! te prefaci încrezător în poziţia voastră – făcu Seniorul. Dar eu încă mai păstrez un punct tare – faptul că voi ăştia de-aici vă temeţi de-un scandal, pe când pe mine mă amuză.

— Iertaţi-mă, domnule Bally, am spus eu. Nu ne temem câtuşi de puţin de un scandal în care v-am avea pe dumneavoastră potrivnic.

El râse iarăşi.

— Ai studiat arta replicii, spuse. Dar de vorbit e foarte lesne, şi câteodată foarte amăgitor. Vă avertizez cinstit: voi fi vitriol în casa asta. Aţi proceda mai cuminte să puneţi banii pe masă şi să mă vedeţi plecat. Şi cu aceasta îşi flutură mâna către mine şi părăsi încăperea.

Puţin după aceea sosi milordul cu avocatul, domnul Carlyle; se aduse o sticlă de vin vechi şi băurăm cu toţii câte un pahar, înainte de a ne apuca de treabă. Apoi se proiectară şi se desăvârşiră documentele necesare, prin care bunurile din Scoţia ne erau încredinţate spre administrare domnului Carlyle şi mie.

După ce fură aranjate aceste formalităţi, milordul spuse:

— Mai rămâne un punct, domnule Carlyle, în care doresc să ne faceţi dreptate. Această plecare subită, care coincide cu înapoierea fratelui meu, va fi desigur comentată. Aş dori să descurajaţi orice legătura între aceste două evenimente.

— Iau notă milord, spuse domnul Carlyle. — Sen... domnul Bally nu vă însoţeşte aşadar?

— Iată un punct pe care trebuie să-l abordez, zise milordul. Domnul Bally rămâne la Durrisdeer, în grija domnului Mackellar, şi n-am intenţia ca măcar să ne cunoască destinaţia.

— Dar din spusele ce vor circula, începu avocatul.

— A! dar, domnule Carlyle, în privinţa asta trebuie să domnească o taină împărtăşită numai de noi, îl întrerupse milordul. Nimeni în afară de dumneata şi Mackellar nu trebuie să fie iniţiat în mişcările noastre.

— Deci domnul Bally rămâne aici? Aşa, zise domnul Carlyle. Împuternicirile ce le lăsaţi... se întrerupse iar. Domnule Mackellar, apasă asupră-ne o povară cam grea.

— Fără îndoială, *Sir*, am zis.

— Fără îndoială, a întărit el. Domnul Bally nu va avea nimic de zis?

— Nu va avea nimic de zis, răspunse milordul, şi sper că nu va influenţa pe nimeni. Domnul Bally nu e un bun sfătuitor.

— Îmi dau seama, replică omul legii. În paranteză, o întrebare: domnul Bally dispune de mijloace de trai?

— După câte înţeleg, nu dispune de nimic, răspunse lordul. Eu îi dau hrană, încălzit şi luminat, în această casă.

— Şi în materie de alocaţie? Dacă este să împărtăşesc responsabilitatea, veţi admite că-i cât se poate de dorit ca să vă înţeleg punctele de vedere, spuse avocatul. În chestiunea alocaţiei?

— Nu va exista nicio alocaţie, preciză milordul. Doresc ca domnul Bally să trăiască foarte retras. N-am fost totdeauna satisfăcuţi de purtarea sa.

— Iar în materie de bani, am adăugat eu, a dovedit în chip infamant că nu ştie să-i gospodărească. Domnule Carlyle, aruncaţi o privire pe această listă, unde am adunat diferitele sume ce le-a ridicat acest om din administraţia domeniului în ultimii cincisprezece, douăzeci de ani. Suma totală e frumuşică.

Domnul Carlyle schiţă un fluierat.

— Habar n-aveam de asta, comentă. Vă cer încă o dată scuze, milord, dacă am aerul că vă îndemn prea stăruitor; dar este într-adevăr de dorit să pătrund intenţiile dumneavoastră. În cazul, posibil, că domnul Mackellar ar muri, m-aş afla singurul dumneavoastră împuternicit. Domnia Voastră n-ar prefera mai curând ca domnul Bally să – hm – să părăsească ţara?

Milordul aruncă o privire domnului Carlyle.

— De ce mă întrebaţi asta? zise.

— Înţeleg, milord, că domnul Bally nu e comod pentru familia sa, făcu avocatul, zâmbind.

Subit faţa milordului s-a-ncleştat.

— Aş vrea să-l ştiu în iad! strigă, şi-şi turnă un pahar cu vin, cu o mână atât de tremurândă, încât îşi vărsă jumătate în sân. Era a doua oară când, în mijlocul unei purtări cât se poate de normale şi înţelepte, ţâşnise la suprafaţă animozitatea sa – purtare ce-l ului pe domnul Carlyle, care începu să-l observe pe milord cu ascunsă curiozitate; iar mie îmi restabili certitudinea că procedam cum era mai bine din punct de vedere al sănătăţii şi raţiunii milordului.

În afara acestei explozii întrevederea fu condusă foarte satisfăcător. Fără îndoială că domnul Carlyle avea să vorbească, niţel câte niţel, după obiceiul avocaţilor. Ne era aşadar îngăduit a crede ca pusesem temelia unor sentimente mai bune în ţinut, iar proastele purtări ale Seniorului desigur c-aveau să desăvârşească ceea ce începusem noi. Într-adevăr, înainte de-a

pleca, avocatul ne informă că şi mijiseră în afară oarecari suspiciuni ale adevărului.

— Poate c-ar trebui să vă lămuresc, milord, spuse, zăbovind cu pălăria în mână, că n-am fost pe de-a-ntregul surprins de dispoziţiile Domniei Voastre cu privire la domnul Bally. Despre purtările Domniei Sale a cam ieşit câte ceva în vileag când a fost data trecută la Durrisdeer. S-a cam vorbit despre o femeie din St. Bride, faţă de care Domnia Voastră v-aţi purtat cum nu se poate mai frumos, iar domnul Bally cu o destul de mare cruzime. Apoi a mai survenit şi alienarea părţii de moşie – foarte mult dezbătută. Pe scurt, n-a fost lipsă de vorbărie, încoace şi încolo, iar unii dintre atotştiutorii noştri au adoptat opinii foarte hotărâte. Eu rămăsesem în expectativă, cum se cuvine profesiunii mele; însă lista aceea a domnului Mackellar mi-a deschis definitiv ochii. Cred, domnule Mackellar, că dumneata şi cu mine, nu-l vom mai lăsa să-şi facă de cap.

Cât ne mai rămăsese din acea zi importantă se scurse în chip spornic. Politica noastră era de a nu-l pierde din ochi pe inamic, încât la rândul meu stam de strajă ca şi ceilalţi. Gândesc că lui i se ridica moralul văzând cât de atenţi eram faţă de dânsul; ştiu însă că, în acelaşi timp, pe nesimţite, moralul meu scădea. Ce mă descuraja mai cu seamă era abilitatea acelui om de-a ne dibui necazurile şi a ne descoase. Poate c-aţi simţit cândva (după vreun accident de călărie) mâna unui om priceput a pune oasele la loc – cum dibuie pe rând toţi muşchii şi-i cercetează cu artă şi-apoi se lasă hotărât pe locul vătămat? La fel era limba Seniorului de pricepută a iscodi; şi ochii săi la fel de ageri a observa. Se părea că, fără a fi spus nimic, lăsasem să-mi scape tot. Mai înainte să-mi dau seama cum stau, dumnealui, deplângea ca şi mine faptul că milordul ne neglija, pe doamna şi pe mine, şi că avea faţă de fecioru-său o îngăduinţă vătămătoare. Asupra acestui din urmă punct, îl văzui cu mare spaimă revenind în repetate rânduri. Băiatul arătase faţă de unchiul său o oarecare reţinere temătoare; înclinam foarte tare a crede că taică-său făcuse prostia să-l dăscălească împotrivă-i – ceea ce era un început puţin înţelept; şi când mă uitam la bărbatul din faţa mea, încă atât de chipeş, vorbitor atât de iscusit, având a istorisi atât de multe şi felurite aventuri, îmi dădeam seama că era întocmai personajul în stare a captiva fantezia unui băieţandru. John Paul plecase abia dimineaţa, nu

era de presupus că rămăsese pe de-a-ntregul mut cu privire la subiectul lui favorit; încât iată-l acum pe domnul Alexander în rolul Didonei, c-o înflăcărată curiozitate de-a afla; şi iată-l de cealaltă parte pe Senior, ca un diabolic Eneas, ştiind poveşti, câte şi mai câte lucruri dintre cele mai plăcute urechilor oricărui tânăr: despre bătălii, naufragii pe mare, oştiri puse pe fugă, despre pădurile din vest (iar de când cu ultima-i călătorie peste mări) şi despre străvechile cetăţi din Indii. Cât de isteţ puteau fi folosite aceste momeli şi ce imperiu putea fi astfel durat, puţin câte puţin, în sufletul unui copilandru, îmi era izbitor de limpede. Nu exista interdicţie îndeajuns de puternică încât să-i ţină departe unul de altul pe aceştia doi, atâta vreme cât Seniorul se afla în casă; căci de va fi greu a vrăji şerpi, nu-i însă lucru prea anevoios a fermeca o aşchiuţă de bărbat care nu poartă de prea multă vreme pantaloni lungi. Îmi amintesc, din trecutul meu, de un fost marinar locuind într-o casă singuratică, dincolo de Figgate Whins (îmi pare c-o numise după Portobello) şi cum plecau în cârd băieţii din Leith către dânsul şi stau şi-i ascultau istoriile înţesate cu blesteme, îngrămădindu-se buluc în juru-i, ca ciorile împrejurul unui hoit – lucru ce-l observam adesea, când treceam şi eu pe-acolo, sărbătoarea, ca student tânăr, în căutarea unei petreceri de natură mai meditativă. Mulţi dintre acei băieţi se duceau la dânsul, fără îndoială, înfruntând o poruncă hotărâtă; mulţi se şi temeau de bruta bătrână din care-şi făcuseră erou, sau chiar îl urau; şi-i vedeam fugind de dânsul când era cherchelit, sau aruncând cu pietre în el când era beat. Şi totuşi se înfiinţau acolo în fiece sâmbătă! Cu cât mai lesne avea să cadă un băiat ca domnul Alexander sub influenţa unui aventurier-gentilom, distins la înfăţişare şi la grai, care-ar concepe capriciul de a-l ademeni, şi o dată influenţa dobândită, cât de uşor se putea folosi pentru pervertirea copilului! Cred că nici de trei ori nu-l pomenise duşmanul nostru pe domnul Alexander, când am şi simţit încotro i se-ndreaptă cugetul; şi tot alaiul de gânduri şi de amintiri pomenite mai sus, îmi zvâcni în minte. Puteţi fi siguri că m-am cutremurat şi am avut impulsul de-a da înapoi, de parcă s-ar fi deschis o prăpastie de-a curmezişul unei cărări. Domnul Alexander: iată punctul cel slab, iată Eva cea coruptibilă din raiul nostru pieritor; iar şarpele îi şi adulmecase urma, şuierând. Vă asigur că m-am apucat de pregătiri c-o atât mai mare stăruinţă, pierindu-mi orice şovăială

şi având în faţă-mi, parcă scrisă cu litere uriaşe, primejdia zăbovirii. Din clipa aceea îmi pare că n-am mai şezut jos şi nu mi-am mai tras sufletul. Aci eram la postul meu de veghe pe lângă Senior şi indianul său, aci în pod terminând de împachetat câte o valiză; aci îl expediam pe Macconochie pe poarta lăturalnică şi pe drumeagul din pădure, s-o ducă la locul de întâlnire, şi iarăşi mă sfătuiam în grabă cu doamna, din câteva vorbe. Acesta fu dedesubtul traiului nostru la Durrisdeer, în acea zi; dar pe faţă totul părea la locul lui, ca într-o familie aşezată în reşedinţa-i strămoşească; iar dacă se va fi observat cât de cât vreo perturbare, Seniorul va fi atribuit-o zguduirii resimţite de noi faţă de venirea sa neaşteptată şi spaimei ce era obişnuit s-o inspire.

Cina se petrecu în chip onorabil, se schimbară apoi salutări reci, şi toată ceata părăsi sala, îndreptându-se fiecare către iatacul său. Eu l-am însoţit până la urmă pe Senior. Îl instalasem uşă în uşă cu indianul lui, în aripa de nord; aceasta fiind cea mai îndepărtată şi putându-se izola prin uşi de restul casei. Văzui că era un prieten binevoitor sau un bun stăpân (nu ştiam care din două) pentru Secundra Dass al său – îngrijindu-se să-i fie bine, aţâţând focul din camera sa cu propria-i mână, când indianul se plânse că îi era frig, interesându-se de orezul cu care se hrănea străinul, vorbindu-i cu ton plăcut în limba hindustană – în timp ce eu stam prin preajmă, cu lumânarea în mână şi prefăcându-mă că pic de somn. În cele din urmă, Seniorul observă semnele mele de oboseală.

— Bag de seamă, zise, că ţi-ai păstrat toate fostele obiceiuri: devreme la culcare şi devreme în picioare. Hai, du-te şi cască-n iatacul dumitale!

Ajuns în camera mea am făcut obişnuitele gesturi de-a mă dezbrăca, pentru a-mi putea mai lesne măsura timpul – şi după ce-am terminat tot tipicul mi-am aşezat la îndemână aprinzătoarea cu iască şi-am suflat în lumânare. Cam vreo oră mai târziu, am făcut iar lumină, am încălţat ghetele moi ce le purtasem pe când îl vegheam pe milord în timpul boalei sale, şi am pornit a străbate casa, spre a-i aduna pe ceilalţi. Erau cu toţii îmbrăcaţi şi aşteptau. Milord, doamna, domnişoara Katharine, domnul Alexander, Christie camerista doamnei; observai efectul ce-l are misterul asupra unor persoane cu totul nevinovate: unul după altul scoteau prin crăpătura uşii un chip

alb ca hârtia. Ne-am strecurat pe portiţa lăturalnică şi am ieşit în noapte, a cărei beznă abia de-o străpungeau vreo două stele; încât la început am bâjbâit, poticnindu-ne şi căzând printre tufişuri. La câteva sute de yarzi[73] mai sus, pe cărarea din pădure, ne aştepta Macconochie, cu un felinar mare, încât restul drumului l-am străbătut destul de lesne, dar totuşi într-un fel de tăcere vinovată. Niţel mai sus de schit, cărarea dădea în drumul mare; şi cam la un sfert de milă mai încolo, în locul numit Engles, unde încep mlaştinile, am găsit luminile celor două trăsuri, lucind ca două puncte scânteietoare, în marginea drumului.

Abia de fu rostit un cuvânt, două, la despărţire – şi numai cu privire la treburile noastre; ne-am strâns mâinile-n tăcere, am întors feţele – şi asta ne-a fost despărţirea; caii au luat-o la trap, luminile alergau ca focul ielelor peste hârtoapele smârcului – se scufundară îndărătul râpei Stony Brae – şi iată-ne, pe Macconochie şi cu mine, singuri în drum, cu felinarul nostru. Ne mai rămânea ceva pentru care merita să zăbovim: ivirea caleştii sus pe Cartmore. Călătorii se pare că ajunseseră în vârful dealului, priviseră o ultimă dată înapoi şi văzuseră că felinarul nostru nu se urnise încă de la locul despărţirii. Căci o lampă fu scoasă dintr-una din trăsuri, şi legănată de trei ori în sus şi-n jos, în semn de adio. Şi-apoi duşi fură, cu adevărat; după ce aruncaseră o ultimă privire bunului acoperiş al Durrisdeerului, îşi îndreptaseră feţele către o ţară barbară. Niciodată nu ştiusem până acum cât era de uriaşă această boltă a nopţii în care noi doi sărmani slujitori – unul bătrân, celălalt pe cale a îmbătrâni – stăm pentru întâia oară părăsiţi; niciodată nu simţisem până acum cât de mult depindeam eu de sprijinul altora. Conştiinţa singurătăţii îmi ardea măruntaiele. Părea că noi, cei rămaşi acasă, eram adevăraţii surghiuniţi, şi că Durrisdeer şi ţinutul Solwayului şi tot ce-mi făcea ţara patrie, aerul ei bun de respirat şi limba ei plăcută, se dusese, era departe peste mare, cu vechii mei stăpâni.

Cât a mai rămas din noaptea aceea, am tot umblat de colo până colo pe drumul cel drept, meditând asupra viitorului şi asupra trecutului. Gândurile mele, care la început zăboveau cu duioşie pe lângă cei de curând plecaţi, luară un caracter mai bărbătesc, pe când consideram ce-mi rămânea de împlinit. Se

[73] 1 yard = 0,914 m.

făcuse ziuă pe crestele munţilor dinlăuntru şi păsăretul începuse a striga, şi fumul fermelor a se înălţa din sânul pârjolit al smârcurilor, când îmi îndreptai faţa spre casă şi coborâi cărarea spre locul unde scânteia în lumina dimineţii acoperişul Durrisdeerului, lângă mare.

La ora obişnuită l-am poftit pe Senior jos şi i-am aşteptat calm sosirea în sală. El privi în juru-i, văzu încăperea goală şi pe masă numai trei tacâmuri.

— Ne-am adunat puţini astăzi la masă. Cum se face?

— Trebuie să ne deprindem cu gândul că de-aci încolo nu ne vom aduna mai mulţi, i-am răspuns.

El mă privi dintr-o dată aprig:

— Ce-nseamnă toate astea? întreba.

— N-am mai rămas aici decât dumneavoastră, eu şi prietenul dumneavoastră, domnul Dass, i-am răspuns. Milordul, doamna şi copiii au plecat într-o călătorie pe mare.

— Pe cuvântul meu! exclamă el. E oare posibil? Ţi i-am înspăimântat într-adevăr într-atâta pe scumpii dumitale stăpâni, de şi-au luat zborul atât de pripit? Dar asta nu-i un motiv să ni se răcească mâncarea. Ia loc, te rog, domnule Mackellar, spuse, aşezându-se în capul mesei, unde avusesem de gând să şed eu, şi cât mâncăm, îmi poţi da amănuntele acestei evaziuni.

Îmi dădeam seama că era mai tulburat decât arătau vorbele sale şi m-am hotărât să fiu la fel de rece ca şi dânsul.

— Eram pe cale să vă rog a lua loc în capul mesei, fiindcă deşi sunt pus dintr-o dată în situaţia de a fi gazdă, n-aş putea niciodată uita că dumneavoastră aţi fost, totuşi, un membru al familiei.

Câtva timp făcu pe amfitrionul, dând porunci lui Macconochie, care le primea cu o mutră acră şi îngrijindu-se îndeosebi de Secundra.

— Şi unde s-a retras buna mea familie? întrebă cu indiferenţă.

— A! Domnule Bally, asta-i altă chestiune. Nu am instrucţiuni a face cunoscută destinaţia lor.

— A mi-o face cunoscută *mie*, mă corectă.

— Nimănui, am ripostat.

— E mai puţin vexant aşa, comentă Seniorul. *C’est du bon ton*[74], fratele meu îşi desăvârşeşte mereu manierele. Şi cum rămâne cu mine, scumpe domn Mackellar?

[74] Maniere elegante (fr.).

— Veţi avea masă şi casă, domnule Bally, i-am răspuns. Am permisiunea să vă ţin la dispoziţie pivniţa, care este rezonabil de bine aprovizionată. Nu va trebui decât să fiţi în termeni buni cu mine – ceea ce nu-i lucru greu – şi nu veţi duce lipsă nici de vin, nici de cal de călărit.

Sub un pretext îl trimise pe Macconochie afară.

— Şi de bani? se informă. Trebuie să mă port bine cu bunul meu amic Mackellar şi pentru a obţine bani de buzunar? Iată o plăcută întoarcere la principiile copilăriei.

— Nu vi s-a stabilit nicio alocaţie, l-am informat, însă voi lua asupră-mi să aveţi ce cheltui cu moderaţie.

— Cu moderaţie, repetă el. Şi o veţi lua asupra dumneavoastră?

Îşi îndreptă spatele şi apoi, privind împrejuru-i la şirurile întunecate de portrete de pe pereţi:

— În numele strămoşilor mei, vă mulţumesc, zise; apoi, revenind la tonul ironic: Dar trebuie să se fi prevăzut desigur o alocaţie pentru Secundra Dass? Nu e cu putinţă să se fi pierdut din vedere şi asta!

— Îmi voi face o însemnare şi-o să cer instrucţiuni când voi scrie, i-am răspuns.

La care dânsul, schimbându-şi brusc tonul, se aplecă înainte, cu un cot sprijinit de masă şi întrebă:

— Găseşti asta foarte înţelept?

— Execut ordinele primite, domnule Bally, am spus.

— Cum nu se poate mai modest, îmi întoarse vorba Seniorul, dar poate nu la fel de isteţ. Mi-ai spus ieri că puterea mea a pierit odată cu moartea tatei. Atunci cum se face că un membru al Camerei Lorzilor fuge la adăpostul întunericului din casa unde strămoşii săi au ţinut piept mai multor asedii? – că îşi ascunde adresa, care nu este desigur lipsită de interes pentru Majestatea Sa şi pentru întreaga conducere a treburilor obşteşti? Şi că mă lasă pe mine în stăpânirea şi-n grija părintească a nepreţuitului sau Mackellar? Asta miroase a teamă adevărată şi nu lipsită de pricini.

Am vrut să-l întrerup cu o nu prea veridică dezminţire; dar el mă împiedică, dintr-un gest al mâinii şi vorbi mai departe:

— Am spus, miroase a teamă, dar voi spune mai mult decât atât – această teamă eu o consider întemeiată. M-am întors în casa asta cu oarecare repulsie. Dat fiind felul ultimei mele

plecări, nimic altceva decât necesitatea nu mă putea hotărî să mă înapoiez. Bani, totuşi, îmi trebuie neapărat. Nu vreţi să mi-i daţi de bună voie! bine, am puterea să vă silesc. În decursul unei săptămâni, fără a părăsi Durrisdeerul, am să descopăr unde au fugit acei nerozi. Am să-i urmez; şi când îmi voi fi fugărit vânatul până-i va pieri sufletul, am să înfig un cui în familia asta, care-o va face iar ţăndări. Am să văd atunci dacă milordul Durrisdeer (cuvinte rostite cu un dispreţ şi o furie de nedescris) va alege să cumpere absenţa mea – iar voi aveţi să vedeţi dacă în acel moment hotărăsc să trag folos sau să mă răzbun.

Eram uluit să-l aud vorbind atât de făţiş. Ardea de mânie (ăsta era adevărul) că milordul izbutise să-i scape, se simţea în postura celui păcălit, încât nu mai avea chef să-şi măsoare vorbele.

— Găsiţi asta foarte înţelept? l-am îngânat eu.

— În ultimii douăzeci de ani am trăit de pe urma bietei mele înţelepciuni, mi-a răspuns c-un zâmbet de îngâmfare ce părea aproape nerod.

— Şi aţi rămas până la urmă un cerşetor, am întregit eu, dacă cerşetor nu-i prea puţin zis.

— Te-aş ruga să observi, domnule Mackellar, strigă cu o bruscă furie imperioasă, în care nu mă puteam împiedica de a-l admira – că eu îmi dau toată osteneala să fiu cuviincios; fă şi dumneata la fel, dacă vrei să fim în termeni buni.

În tot timpul acestui dialog, mă simţisem incomodat de atenţia cu care mă observa Secundra. Chiar de la primul cuvânt, nimeni dintre noi nu se prefăcuse a mânca, fiecare îşi prinsese ochii de faţa celuilalt – de inima celuilalt, ai fi putut spune; iar ochii indianului mă tulburau printr-o anumită strălucire mobilă, ca de pricepere. Dar am înlăturat această închipuire, spunându-mi o dată mai mult că el nu înţelegea englezeşte, că doar din gravitatea ambelor glasuri, şi din dispreţul şi mânia ce răzbeau pe-alocuri într-acela al Seniorului, simţea că se petrece ceva important.

Timp de trei săptămâni am continuat a trăi laolaltă în conacul Durrisdeer. Fu începutul acelui timp cum nu se poate mai neobişnuit al vieţii mele, pe care trebuie să-l numesc intimitatea mea cu Seniorul. Dintru-ntâi, purtarea sa era oarecum schimbătoare, ba cuviincioasă, ba întorcându-se la vechiul

obicei de-a mă batjocori pe faţă; şi într-amândouă atitudinile îl întâmpinam la jumătatea drumului. Slavă providenţei, acum nu mai eram silit a-mi măsura purtarea faţă de dânsul; iar de sprâncene încruntate nu m-am temut nicicând, doar de săbii scoase din teacă. Încât mă şi distrau oarecum aceste schimburi de necuviinţe; şi uneori nu eram lipsit de inspiraţie în replicile mele. În cele din urmă, într-o seară, la cină, avui o vorbă cu haz, care-l cuceri pe deplin. Nu mai contenea a râde. Apoi spuse:

— Cine-ar fi ghicit ca baba asta să ascundă-n fustele ei cât de cât spirit?

— Nu e spirit, domnule Bally, am zis eu, e doar umorul firesc al unui scoţian – e umor get-beget – şi într-adevăr, n-am avut niciodată pretenţia de-a trece drept om de spirit.

Din ceasul acela n-a mai fost niciodată necuviincios cu mine, ci totul se petrecea între noi într-o manieră glumeaţă. Unul dintre prilejurile noastre de căpetenie de-a şăgui era când cerea un cal, încă o sticlă cu vin sau ceva bani. Atunci venea la mine cu aerul unui băieţaş de şcoală, iar eu jucam jocul şi mă prefăceam c-aş fi taică-său, cu grozav de mult haz de-amândouă părţile. Era greu să nu bag de seamă că acum mă preţuia mai mult, ceea ce gâdila biata mea vanitate omenească. În afară de asta (era firesc să presupun că fără a-şi da seama) trecu la un fel de-a se purta nu numai familiar, ci chiar prietenos; şi aceasta din partea unuia care mă detestase atâta vreme, nimerea şi mai sigur la ţintă.

Rareori ieşea; uneori chiar refuza invitaţiile.

— Aş, spunea, ce mă interesează prostănacii aceia de lorzi ţărănoi. Stau acasă, Mackellar şi-om bea amândoi în tihnă o sticlă de vin, şi-om sta de vorbă, plăcut, ca de-obicei.

Şi-ntr-adevăr, oricine ar fi rămas încântat fiind de faţă la mesele noastre de la Durrisdeer, atât de multă vervă se cheltuia în discuţie. Adesea îşi exprima mirarea de-a nu fi ştiut să guste mai înainte tovărăşia mea.

— Dar îţi dai seama, adăuga, eram în tabere potrivnice. Şi-acum la fel suntem, dar să nu mai pomenim de asta. Te-aş preţui cu mult mai puţin de n-ai fi, cu-atâta dârzenie, credincios patronului dumitale.

Trebuie luat în consideraţie că pe-atunci el îmi părea cu totul neputincios a face vreun rău; şi-apoi, cât de îmbietor e acel soi de măgulire când (după mulţi ani) i se face târzie dreptate

caracterului şi darurilor unui om. Dar nici nu mă gândesc a mă dezvinovăţi. Eram de condamnat; îl lăsam să-mi întindă momeala, ca să mă îmblânzească; pe scurt, dulăul de pază mi se pare că era s-adoarmă de-a-binelea când fu trezit brusc.

Trebuie să mai spun că indianul se afla mereu pe drumuri; ba pleca în câte-o călătorie, ba se întorcea iar la Durrisdeer. Nu vorbea niciodată, decât doar în graiul său, cu Seniorul; umbla fără de zgomot; şi mereu dădeai de el, unde te aşteptai mai puţin, cufundat în profunda neatenţie la cele din preajmă-i – din care obişnuia a se trezi speriat la venirea ta, spre a-ţi face apoi, parcă-n batjocură, câte-o plecăciune slugarnică până-n pământ, cum ştia el. Părea atât de domol, atât de firav, atât de învăluit în gândurile sale, încât ajunsesem să nu prea mai ţin seamă de el, sau chiar să-l compătimesc, drept un biet surghiunit din ţara-i de baştină. Şi totuşi nu-i îndoială că această creatură trăgea mereu cu urechea; nu-i îndoială că datorită faptelor sale ascunse şi credinţei mele de-a fi în siguranţă a ajuns Seniorul să ne cunoască taina.

Într-o seară foarte vijelioasă, după cină, în timpul căreia ne veselisem încă mai mult ca de obicei, căzu lovitura asupră-mi.

— Foarte frumos şi foarte bine, zise Seniorul, dar acum e timpul să ne facem bagajele.

— Cum aşa? am strigat. Plecaţi?

— Plecăm cu toţii mâine dimineaţă, îmi răspunse. Mai întâi către portul Glasgow, şi de acolo spre ţinutul New York.

Bănuiesc că voi fi gemut cu glas tare.

— Da, urmă el, m-am cam fălit; am zis o săptămână – şi mi-au trebuit aproape douăzeci de zile. Dar nu-i nimic. Recâştig eu timpul; mă voi grăbi cu atât mai mult.

— Aveţi banii pentru călătoria asta? am întrebat.

— Scump şi inocent personaj, îi am, zise el. Condamnă-mă, dacă vrei, pentru duplicitatea mea; dar în timp ce storceam bănuţi de la tăticu, aveam şi eu nişte bănişori puşi de-o parte pentru vreme rea. O să-ţi plăteşti singur călătoria pe mare, dacă doreşti să mă însoţeşti în atacul nostru din flanc; atât cât am, ajunge pentru Secundra şi pentru mine – mai mult nu – am destul pentru a fi primejdios, dar nu destul pentru a fi darnic. E totuşi un loc, pe capra trăsurii, pe care ţi-l pot oferi, fiind preţul modest – încât poate pleca împreună întreaga menajerie: câinele de pază, maimuţa şi tigrul.

— Merg cu dumneavoastră, am zis.

— Contez pe asta, îmi răspunse. M-ai văzut la pământ, vreau să mă vezi şi victorios. Pentru această plăcere iau riscul să te văd muiat până la piele pe vremea asta ticăloasă.

— Şi-apoi ştiţi foarte bine, am adăugat eu, că tot n-aţi putea scăpa de mine.

— Uşor nu mi-ar fi, zise dânsul. Ai pus degetul pe punctul nevralgic, cu obişnuitul dumitale excelent bun-simţ. Nu mă lupt niciodată cu inevitabilul.

— Presupun că e inutil să-ncerc a vă îndupleca?

— Absolut inutil, crede-mă, îmi răspunse.

— Şi totuşi, dacă mi-aţi da răgaz, aş putea scrie, am prins a spune.

— Şi care ar fi răspunsul milordului Durrisdeer? întrebă el.

— De... am zis, asta-i buba.

— Şi-apoi, e cu atât mai eficace să mă duc eu singur! continuă el. Dar toate acestea-s vorbe de prisos. Mâine la ora şapte, trăsura de poştă va fi la poartă. Fiindcă, vezi dumneata, Mackellar, eu pornesc din poartă, nu mă furişez prin pădure, ca să iau poştalionul undeva în marginea drumului – să zicem la Engles?

Între timp mă hotărâsem ferm.

— Puteţi să-mi acordaţi o zăbavă de-un sfert de oră la St. Bride? l-am întrebat. Am de lichidat o mică afacere cu Carlyle.

— Şi o oră, dacă vrei, îmi răspunse. Nu încerc a tăgădui că banii pentru locul dumitale sunt pentru mine o preocupare, încât ai putea uşor să ajungi primul la Glasgow cu cai de călărit.

— De, am reflectat eu cu glas tare, n-am gândit niciodată că voi părăsi bătrâna Scoţie.

— Are să te învioreze.

— Va fi, pentru cineva, o călătorie nefericită, i-am răspuns. Cred, *Sir*, că pentru dumneavoastră. Îmi şopteşte ceva în suflet – şi-atâta înţeleg limpede – că asta-i o călătorie care va aduce nenorocire.

— De vrei să faci pe prorocul, glumi el, ascultă ce-i afară.

Vuia o vijelie aprigă, venind dinspre câmpia Solwayului şi ploaia plesnea în geamurile mari.

— Ştii ce prevesteşte furtuna, măi vraciule? şăgui Seniorul, cu pronunţare gros populară, cică unuia, Mackellar, ar’ să-i fie al naibii dă rău pă mare.

Când am ajuns în odaia mea, m-am aşezat pe marginea patului şi, într-o chinuitoare aţâţare, am ascultat cu urechea încordată zbuciumul năprasnic al vijeliei, care izbea mânioasă în acel vârf al casei. Cu apăsarea din sufletu-mi, cu vuietul sinistru al vântului printre turnuri şi continua trepidaţie a zidăriei, nu se lipi somnul de mine o clipă. Şedeam cu lumânarea alături, privind spre ochiurile negre ale ferestrei, prin care furtuna părea mereu gata a se năpusti înăuntru, şi-n acel câmp gol vedeam un şir de urmări care făceau să mi se zbârlească părul pe cap. Copilul corupt, căminul spulberat, stăpânul meu mort sau mai rău decât mort, stăpâna cufundată în deznădejde – toate astea le vedeam zugrăvite viu pe-ntuneric; iar larma vântului părea a-şi râde de neputinţa mea.

CAPITOLUL IX
Călătoria domnului Mackellar cu Seniorul

Poştalionul trase în faţa porţii pe o ceaţă deasă, pătrunzătoare. Ne luarăm adio în tăcere: conacul Durrisdeer stând cu jgheaburi picurânde şi cu ferestrele închise, ca un locaş închinat melancoliei. Observai că Seniorul ţinea capul afară, privând înapoi către aceste ziduri biciuite de ploaie şi-acele acoperişe lucioase, până fură brusc înghiţite de ceaţă; şi trebuie să presupun că o firească tristeţe se abătuse asupră-i la aceasta despărţire; ori fost-a cumva vreo prevedere a sfârşitului? În cele din urmă, pe când suiam alături, pe jos, prin udătură, coasta cea lungă a măgurii dinspre Durrisdeer, el prinse mai întâi a fluiera şi-apoi a cânta cel mai trist dintre cântecele noastre de ţară care-i face adesea pe oameni să plângă în câte-o cârciumă, *Willie Pribeagul*.

Vorbele cu care însoţea dânsul acel cântec, nu le-am mai auzit pe nicăieri, şi nicicând n-am putut da peste ele scrise, însă câteva dintre cele mai potrivite cu plecarea noastră îmi mai stăruie în amintire. O strofă începea aşa:

„Casa casă mi-era p-atunci, dragul meu, zâmbeau multe chipuri în ea;
Casa casă-i era copilului; dragul meu, fericit era-n ea.

Şi se sfârşea cam aşa:

Acu, când mijeşte de zi pe faţa câmpiei,
Stă singura casa şi rece e vatra –
Steie negură de-acu, de-o lăsară cu toţii.
Cei cu inimi blajine, credincioase inimi,
Cărora dragă li-era vechea vatră.”

N-aş putea fi bun judecător al meritului acestor versuri – erau într-atâta sfinţite de tristeţea melodiei – şi-mi erau cântate (sau mai curând susurate, ca un cântec de alinat pruncii) de către un cântăreţ meşter, şi la vreme atât de potrivită.

Când sfârşi, el mă privi în faţă şi văzu că-mi lăcrămau ochii.

— Ah, Mackellar, zise, crezi că eu n-am niciodată păreri de rău?

— Nu cred c-aţi putea fi un om într-atâta de rău de n-aţi avea tot ce trebuie pentru-a fi un om bun.

— Aş, nu-i aşa, îmi răspunse, nu-i de loc aşa. Buba e că *nu doresc* a fi bun, evanghelistule...

Dar mi s-a părut c-a oftat când s-a suit din nou în poştalion.

Ziua întreagă am călătorit pe aceeaşi vreme mizerabilă, ceaţa împresurându-ne îndeaproape, cerul şiroindu-şi necontenit lacrimile asupra capului meu. Drumul ducea peste dealuri mlăştinoase, unde alt zgomot n-auzeai decât ţipătul păsărilor de apă prin buruiana udă şi revărsarea pâraielor umflate.

La răstimpuri, tot picotind, mă fura somnul şi de-ndată m-afundam în câte-un coşmar hâd şi cu tâlc rău, din care mă trezeam înăbuşindu-mă.

Uneori, când suiam câte-o coastă abruptă şi roţile se urneau încet, îmi răzbeau în auz glasurile dinăuntru, grăind în acea limbă tropicală care mie-mi părea la fel de nearticulată ca şi ţiuitul păsărilor. Alteori, când suişul era mai lung, Seniorul cobora din trăsură şi umbla alături de mine, mai mult tăcând. Şi toată vremea, fie că dormeam, fie că eram treaz, aveam în faţa ochilor aceeaşi neagră privelişte a nimicirii ce ne păştea şi aceleaşi chipuri se înfăţişau vederii mele, atât că acum se aflau zugrăvite pe ceaţa dealurilor. De una din aceste imagini îmi amintesc, ce-mi sta în faţă în culori atât de vii, c-aş fi putut să jur că-i aievea. Mi-l arăta pe stăpânul meu, şezând la o masă, într-o odăiţă, îşi ridica încet capul ce-l ţinuse pân-aci îngropat în mâini şi căta către mine c-o privire pustiită de orice nădejde. Prima oară văzusem chipul acesta zugrăvit pe sticlele negre ale geamurilor, în ultima mea noapte la Durrisdeer; m-a urmărit apoi într-una, întorcându-se, de-a lungul unei jumătăţi din călătorie – şi totuşi n-a fost amăgirea unui lunatic, căci am ajuns la o vârstă coaptă şi înaintată fără vreo vătămare a inteligenţei, şi nici (după cum eram pe-atunci ispitit a presupune) vreo prevestire cerească a celor ce-aveau să vină, căci s-au întâmplat tot felul de calamităţi, dar aceasta una nu, şi văzut-am multe de plâns, dar chipul acesta nicicând.

Se hotărî să continuăm călătoria toată noaptea şi – ciudat lucru – de îndată ce se lăsă amurgul, sufletul mi s-a mai înviorat. Lumina strălucitoare a felinarelor trăsurii, aruncându-şi razele până în miezul ceţii şi asupra cailor fumegânzi şi-a vizitiului înfofolit în straiele-i de şiac, îmi va fi oferit o perspectivă în sine

mai voioasă decât ce-mi arătase ziua, sau poate că mintea mea obosise de-atâta melancolie. În tot cazul, petrecui câteva ore de trezie în care gândurile nu-mi erau lipsite de oarecare mulţumire, deşi trupul mi-era pătruns de umezeală şi istovit şi mă cufundai în cele din urmă, într-un somn firesc, fără vise. Dar pasă-mi-te, mintea mea se trudea mai departe, chiar şi-n adâncul somnului; şi se trudea c-o brumă de înţelegere. Căci dintr-odată sării din somn, cu capul limpede, exclamând de unul singur:

„Casa casă-i era copilului, dragul meu, fericit era-n ea” – uluit să găsesc în aceste stihuri o potrivire, pe care-n ajun n-o observasem, cu ţelul detestabil al Seniorului în călătoria de faţă.

Ne găseam atunci pe cale a intra în Glasgow, unde curând dejunarăm laolaltă într-un han şi unde fu vrerea diavolului să găsim o navă gata a ridica pânzele. Ne cumpărarăm locuri în cabină, şi două zile mai târziu, ne duceam lucrurile pe bord. Nava se chema *Făr’ de Pereche*, era de pe vremuri şi cu nume foarte potrivit. După părerea tuturor, avea să fie ultima ei călătorie; pe cheiuri, oamenii clătinau din cap şi unii trecători străini mă preveneau ca era o hodoroagă putredă, din cale afară de încărcată, care negreşit avea să se scufunde dacă întâmpina vreo furtună. Drept urmare, rămaserăm noi singurii pasageri. Căpitanul MacMurtrie fiind un bărbat tăcut, absorbit de treburile sale, care vorbea limba Glasgowului cu rostire celtă, iar ajutoarele sale, marinari din topor, oameni făr’de învăţătură, veniţi pe corabie prin tambuchiu. Seniorul şi cu mine eram siliţi a ne mulţumi fiecare cu tovărăşia celuilalt.

Făr’ de Pereche ieşi de pe Clyde purtată de-un vânt bun şi cam o săptămână ne bucurarăm de vreme frumoasă şi de senzaţia înaintării. Eu, unul, descoperii (mirându-mă) că eram marinar din născare, într-atât cel puţin că nu mă chinuia niciodată răul de mare. Sănătatea mea era totuşi departe de obişnuita-i cumpănă; fie din pricina tangajului, fie din a claustrării sau a hranei sărate, sau poate dintr-a tuturor laolaltă, suferam de-o umoare întunecată şi de-o chinuitoare încordare. Rostul pentru care mă aflam pe-această navă poate-şi avea şi el o parte într-acestea – gândesc însă că nu mai mult; răul, oricare va fi fost, izvora din anturajul meu; şi de nu era vina navei, atunci era a Seniorului. Ura şi teama îs răi tovarăşi de căpătâi; dar (spre ruşinea mea fie spus), le-am mai gustat şi prin alte

locuri, am mers la culcare şi m-am deşteptat însoţit de ele, am mâncat şi-am băut cu ele alături, şi totuşi nicicând, mai-nainte, şi nici mai târziu, nu-mi fu atât de otrăvită fiinţa toată, cu trup şi cu suflet, ca atunci, pe puntea navei *Făr' de Pereche*. Mărturisesc deschis că vrăjmaşul meu îmi dădea o destul de frumoasă pildă de răbdare şi îngăduinţă, în cele mai rele din aceste zile, dovedind cea mai răbdătoare jovialitate, stând cu mine la taifas cât de mult îi îngăduiam, iar când îi respingeam amabilitatea, întinzându-se pe covertă pentru a citi. Cartea ce-o avea cu dânsul la bord, era faimoasa *Clarissa* a domnului Richardson![75] şi printre alte mărunte dovezi de curtenie, obişnuia a-mi ceti cu glas tare fragmente din ea; nici cel mai virtuos recitator n-ar fi redat mai puternic părţile patetice ale acestei lucrări. Eu replicam cu fragmente din *Biblie* – care constituia întreaga mea bibliotecă şi în plus avea pentru mine farmecul prospeţimii, căci (sunt mâhnit s-o mărturisesc) totdeauna – şi chiar până în ziua de azi – mi-am neglijat pe cât se poate îndatoririle religioase. El, unul, gusta meritele acestei opere, ca rafinatul cunoscător ce era; şi uneori mi-o lua din mână, răsfoia paginile ca unul care-i cunoştea alcătuirea, şi-mi dădea o ripostă de şi mai mare preţ. Era însă ciudat cât de puţin punea dânsul în practică ceea ce gusta în lectură; trecea totul ca prin înălţime deasupra capului său, asemenea unei furtuni de vară. Lovelace şi Clarissa, poveştile despre mărinimia lui David, psalmii penitenţei sale, solemnele întrebări din cartea lui Iov, mişcătoarea poezie a proorocului Isaia – lui îi erau doar prilej de distracţie, precum scârţâitul scripcii la vreun han unde aştepţi schimbarea cailor de poştă. Aceasta sensibilitate superficială şi asprime lăuntrică mă întorna împotrivă-i; părea dintr-o bucată cu acea bădărănie făr' de ruşine ce ştiam că zace sub spoiala manierelor sale distinse – şi uneori mi se făcea silă de dânsul de parcă ar fi fost schilod – şi uneori mă trăgeam înapoi, ca din faţa unui fel de strigoi. Aveam iarăşi clipe când îmi apărea ca o făptură de carton – ca şi cum ar fi fost de-ajuns a străpunge cu destulă agerime masca palidă a făpturii sale, spre a nu găsi înăuntru decât un gol. Această senzaţie groaznică (şi gândesc că nu numai imaginară) îmi sporea aversiunea faţă de vecinătatea lui; începusem să mă înfior când se apropia de

[75] *Samuel Richardson* (1689–1761), scriitor englez, considerat creator al romanului modern.

mine; erau clipe când îmi venea să-mi strig dezgustul; erau zile când mi se părea că l-aş putea lovi. Întru întărirea acestei stări de spirit contribuia desigur şi ruşinea că-n ultimele noastre zile la Durrisdeer căzusem la un fel de îngăduinţă faţă de-acel om, şi de mi-ai fi spus atunci careva că voi reveni la asemenea simţăminte, i-aş fi râs în obraz. Este posibil ca el să nu fi simţit acest paroxism de repulsie ce mă înfrigura; totuşi gândeam că era mult prea ager pentru una ca asta, şi că mai degrabă îl stăpânea, dintr-o lungă viaţă de trândăvie, nevoia absolută de-a nu fi singur, care-l silea să înfrunte şi să rabde aversiunea mea nedisimulată. Şi-apoi e sigur că-şi iubea sunetul glasului, după cum, de fapt, iubea în întregime toate părţile şi însuşirile fiinţei sale – un fel de nerozie care aproape inevitabil însoţeşte răutatea. L-am văzut constrâns – când eu mă dovedeam recalcitrant a-i ţine lungi discursuri căpitanului corăbiei; şi aceasta cu toate că omul îşi mărturisea vădit nerăbdarea bâţâind nenorocit din mâini şi picioare şi răspunzând doar cu câte o icnitură.

După prima săptămână în larg, dădurăm de vânturi potrivnice şi de vreme rea. Marea se dezlănţuise. *Făr' de Pereche* fiind o navă de modă veche şi greu încărcată, avea un ruliu de neînchipuit, încât căpitanul tremură pentru catargele sale, iar eu pentru zilele mele. Nu înaintam de fel în direcţia voită. O insuportabilă proastă dispoziţie se statornici pe navă: matrozi, ofiţeri şi căpitan ciorovăindu-se cât era ziua de lungă. Câte o vorbă necuviincioasă de-o parte urmată de-o lovitură din cealaltă parte, era un incident de fiecare zi. Au fost momente când tot echipajul a refuzat să-şi facă datoria; iar noi cei din ariergardă ne-am aflat de două ori în defensivă – eu unul, purtând pentru prima oară în viaţa mea arme – de teama rebeliunii.

În toiul acelei perioade anevoioase, se iscă un adevărat uragan; încât toţi presupuseră că nava se va scufunda. Eu rămăsei încuiat în cabină de la amiaza unei zile până la asfinţitul celei următoare; Seniorul era undeva pe punte, biciuit de furtună. Secundra înghiţise o doctorie oarecare şi zăcea nesimţitor; încât se poate spune că am petrecut aceste ore într-o neîntreruptă singurătate.

La început eram atât de îngrozit încât nu mă puteam clinii, ba aproape nici gândi; mi-era cugetul ca îngheţat. Curând mi se

strecură în inimă raza unui gând alinător. Dacă se scufunda *Făr' de Pereche*, avea să ia cu ea în adâncurile acelei mări nemăsurate fiinţa care ne inspira nouă tuturor atâta teamă şi ură; n-avea să mai existe niciun Senior de Ballantrae, aveau să zburde peştii printre coastele lui şi toate urzelile sale fi-vor zădărnicite, iar nevinovăţii săi duşmani vor avea linişte. La început, după cum am spus, gândul acesta îmi fu doar o rază de alinare, dar curând crescu de mă inundă ca lumina plină a amiezii. Gândul morţii acelui om, a ştergerii sale de pe acest pământ ce-l învenina pentru atât de mulţi, puse stăpânire pe cugetul meu. Mângâiam acest gând, mă umplea de dulceaţă până-n rărunchi. Vedeam cu ochii minţii cel din urma salt al vasului, valurile năvălind din toate părţile în cabină, scurta luptă cu moartea ce-aveam s-o duc singur, în acel loc închis. Îmi înşiram în minte aproape cu satisfacţie grozăviile acestea; totul, ba încă şi mai mult mă simţeam în stare să îndur, de era ca vasul să-l ia cu sine în adâncuri, copleşit de aceeaşi distrugere, pe vrăjmaşul casei bietului meu stăpân. Către amiaza celei de-a doua zile, şuierul năprasnic al vântului se mai potoli, nava nu se mai înclina atât de primejdios şi începui să văd limpede că trecusem de culmea vijeliei. Martoră mi-e nădejdea în mila Domnului, ca mă văzui ciudat de dezamăgit. Uitasem de nevinovăţii noştri tovarăşi de navă şi nu mă mai gândeam decât la mine şi la vrăjmaşul meu. Eu unul mă simţeam de pe atuncea bătrân; nu fusesem niciodată tânăr. Nu eram făcut pentru plăcerile lumii. Aveam prea puţine afecţiuni; nu merita nici s-arunci un ban de argint spre-a ghici de era să mă-nnec acolo, pe loc, în Atlantic, ori să trec prin ciurul sorţii pentru a muri, câţiva ani mai târziu, poate într-un chip nu mai puţin îngrozitor, în vreun pat de bolnav părăsit. Căzui în genunchi – ţinându-mă de dulapul din perete, altfel aş fi fost în aceeaşi clipă zvârlit de partea cealaltă a cabinei ce se hâţâna – şi ridicându-mi glasul în mijlocul uraganului în descreştere, mă rugai necucernic să mi se ia viaţa.

„O, Doamne! Strigai, mai bărbat aş fi de m-aş ridica şi l-aş doborî p-acel ins; dar încă din pântecele mamii tu m-ai zămislit fricos! O, Doamne, tu m-ai zămislit astfel, Tu-mi ştii, slăbiciunea, Tu ştii că de cum îşi arată moartea vreunul din chipurile sale, mă zgâlţâie spaima. Dar iată, acum robul Tău este gata, îndepărtatu-şi-a slăbiciunea de moarte. Îngăduie-mi să plătesc

cu viaţa viaţa aceluia; ia-le pe amândouă, Doamne, şi îndură-te de nevinovaţi.”

În asemenea cuvinte, doar şi mai necucernice încă, şi cu mai multe sacre conjurări, continuam să-mi revărs sufletul şi trebuie să presupun că Dumnezeu nu mă asculta cu milă. Tot mai eram cufundat în chinuitoarea-mi implorare, când cineva, dând de-o parte prelata, făcu să irupă în cabină lumina asfinţitului. Ruşinat, mă ridicai în picioare, împleticindu-mă şi fui uluit a mă găsi tremurând şi cu tot trupul dureros de parc-aş fi fost tras pe roata de tortură. Secundra Dass, care dormise pân’ ce se istovise efectul leacului, sta într-un colţ, nu prea departe, holbându-se la mine cu ochi rătăciţi, iar prin spiraiul deschis, căpitanul îmi mulţumea pentru rugăciunile mele.

— Dumneata ai mântuit nava, domnule Mackellar, zise. Nici-o iscusinţă marinărească n-ar fi izbutit s-o ţie pe apă. Putem spune pe drept: „În van fi-va straja străjerilor, de nu ţine Domnul cetatea!”

Eram stânjenit de greşeala ce-o făcea căpitanul; stânjenit de asemenea şi de surpriza şi spaima cu care mă privi la început indianul, şi de linguşitoarele politeţuri cu care prinse curând a mă copleşi. Acum ştiu că trebuie să fi auzit şi priceput felul anumit al rugăciunilor mele. E sigur, firește, că de îndată a dezvăluit întâmplarea stăpânului său, şi privind înapoi c-o mai deplină cunoaştere pot înţelege acum ceea ce într-atâta mă nedumerea pe moment, acele zâmbete ciudate şi (ca să zic aşa) aprobatoare, cu care mă onora Seniorul. De asemenea, pot înţelege o vorbă ce-mi amintesc c-a scăpat-o în timpul conversaţiei din acea seară, când, ridicând mâna şi zâmbind, mi-a zis:

— O, Mackellar, nu e fitecine pe-atâta de fricos pe cât se crede – şi nici pe-atât de bun creştin!

N-ar fi ghicit cât de adevărat grăia! Căci fapt este că gândurile ce-mi veniseră în năvala furtunii îşi păstrau stăpânirea asupra sufletului meu, şi vorbele ce mi se suiseră pe buze nechemate în fervoarea rugii continuau a-mi suna în urechi şi cu ce ruşinoase urmări se cade să relatez cinstit; căci n-aş putea îndura să joc un rol într-atâta de neleal încât să descriu păcatele altora şi să le ascund pe-ale mele.

Vântul se potoli, dar valurile se înălţau şi mai năprasnice. Toată noaptea, *Făr’ de Pereche* avu un ruliu îngrozitor; miji ziua

următoare şi iar alta, fără vreo schimbare. Devenise aproape cu neputinţă să traversezi cabina; marinari vechi şi cu experienţă erau trântiţi pe punte, iar unul fu crunt schilodit în cădere. Fiece scândură şi fiece scripet din vechea corabie se văieta sfâşietor, iar clopotul cel mare de la cabestanul ancorei dăngănea jalnic, necontenit.

Într-una din acele zile, Seniorul şi cu mine şedeam amândoi, singuri, la capătul dunetei. Trebuie să spun că *Făr' de Pereche* avea o dunetă foarte înaltă. Cam din partea ei cea mai de sus porneau un şir de parapete destul de zdravene, care apărau nava de valuri, iar acestea, apropiindu-se din fiece parte, de faţa corăbiei, se îmbinau cu parapetele din mijloc printr-o frumoasă balustradă, de modă veche, strujită în chip de sul. Ca urmare a acestei întocmiri, (ce părea a fi avut în vedere mai mult frumosul decât folosul), apărarea sa găsea întreruptă – şi încă în marginea externă a acelui loc înalt, unde, la anumite mişcări ale valurilor, ar fi putut fi de cea mai mare trebuinţă. În acel loc şedeam amândoi, cu picioarele spânzurând, Seniorul între mine şi coasta parapetului, iar eu ţinându-mă cu amândouă mâinile de gratiile spiraiului cabinei, căci deodată îmi dădusem seama limpede că era o poziţie periculoasă; pricepeam asta cu atât mai lămurit cu cât aveam într-una înaintea ochilor măsura balansului nostru, în persoana Seniorului, care se proiecta pe fundalul soarelui, în deschiderea dintre parapete. Ba îi era capul la zenit, iar umbra îi cădea mult dincolo de corabie, în celălalt bord, ba venea în jos, până aproape dedesubtul picioarelor mele, iar linia mării se sălta înalt deasupră-i, ca tavanul unei odăi. Eu priveam această legănare cu o fascinaţie crescândă, cum se spune c-ar privi păsările şerpii. Capul mai mi-era ameţit şi de-o uluitoare felurime de zgomote; căci acum că se întinseseră toate velele, în speranţa deşartă de-a o aduce în vânt, din reverberaţiile lor, nava bâzâia ca o fabrică. Vorbirăm mai întâi despre rebeliunea care ne ameninţase; aceasta ne duse la subiectul asasinării – şi aci i se oferi Seniorului un subiect prea tare ca el să-i fi putut rezista. Zor nevoie să-mi spună o poveste – şi să-mi arate totodată cât putea fi de isteţ şi cât de afurisit. Era ceva ce făcea totdeauna cu afectaţie şi c-o dorinţă bătătoare la ochi de-a impresiona; în general izbutea. Dar povestea aceasta, spusă cu glas puternic în mijlocul unui atât de mare tumult, şi de către un povestitor care ba îşi cobora privirea asupră-mi din înaltul

cerurilor, ba şi-o aţintea în sus, dedesubtul tălpilor mele – această poveste anume, într-adevăr, puse stăpânire pe mine într-un chip cu totul deosebit.

— Prietenul meu, contele – aşa îşi începu povestea – duşmănea pe un anumit baron german, străin în Roma. Nu interesează motivul vrăjmăşiei contelui; dar de vreme ce nutrea hotărârea fermă de a se răzbuna – şi asta în deplină siguranţă a persoanei sale – el ascundea această vrăjmăşie chiar şi baronului. Într-adevăr, acesta-i principiul dintâi al răzbunării – ura trădată e ură neputincioasă. Contele era un bărbat cu o minte curioasă, cercetătoare; avea ceva din firea artistului; de-şi punea în gând să facă un lucru, acesta trebuia făcut cu riguroasă perfecţiune, nu numai în ce privea rezultatul, ci şi mijloacele şi uneltele înseşi; altminteri nu-l considera izbutit. S-a întâmplat într-o zi pe când călărea prin suburbiile oraşului, să dea peste un drum lăturalnic care bifurcându-se, o lua către mlaştina ce se întinde prin preajma Romei; de-o parte se afla un străvechi mormânt roman; de cealaltă o casă părăsită, într-o grădină cu chiparoşi. Acest drumeag îl aduse curând la un câmp de ruine, printre care, în coasta unui deal, văzu o poartă deschisă şi, la mică depărtare, un singur pin pipernicit, nu mai mare ca un arbust de viţă de vie. Locul era pustiu şi plin de mister; în inima contelui se trezi o şoaptă: găsise ceva ce-i putea fi prielnic. Îşi legă calul de acel pin, luă în mână cremenea şi amnarul, ca să-şi poată lumina drumul şi păşi înăuntrul colinei. Dincolo de pragul uşii se deschidea în zidăria veche, romană, un coridor care curând se despărţi în două. Contele coti spre dreapta şi urmă acel drum, bâjbâind prin întuneric, până ce-l opri un fel de gard, cam de un cot înălţime, care se întindea peste toată lăţimea coridorului. Dibuind înaintea sa cu piciorul, dădu de-o bordură de piatră şlefuită – şi-apoi gol. Acum i se trezi, întreagă, curiozitatea şi culegând câteva beţe putrede împrăştiate pe jos, aprinse un foc. În faţă-i se afla o fântână adâncă; desigur că pe vremuri vreun ţăran din vecinătate o folosea ca să-şi scoată apa şi tot el trebuie să-i fi ridicat acea îngrădire. Multă vreme stătu contele sprijinit de stinghie, privind în golul fântânii. Era o zidire romană şi la fel cu tot ce-a ieşit din mâinile acelui popor, părea durată pentru vecie; pereţii mai erau tot drepţi, iar încheieturile netede; cine ar fi căzut înăuntru, în niciun chip nu s-ar fi putut salva. „Curios, gândea contele, un

impuls puternic m-a adus în acest loc. Oare în ce scop? Ce-am dobândit? Ce mă îmboldeşte să-mi aţintesc privirea în abisul acestei fântâni?” Când, brusc, stinghia cedă sub greutatea lui. Fu pe punctul de a se prăvăli cu capul înainte; săltând în lături spre a se feri, călcă pe ultimii tăciuni ce mai licăreau, stingându-i; de aci înainte, din focul ce-l aprinsese, nu mai avu pic de lumină, ci doar un fum înecăcios. „Să fi fost mânat încoace ca să-mi aflu moartea?” îşi zise, cutremurându-se. Apoi îi fulgeră prin minte un gând. Se târî în genunchi până la marginea gropii şi acolo bâjbâi cu mâinile în juru-i. Stinghia fusese prinsă în doi pari drepţi, nu se rupsese decât dintr-unul şi tot mai atârna de celălalt. Contele o aşeză la loc cum o găsise, încât primul venit avea să-şi găsească pierzania în acest loc; apoi ieşi orbecăind din catacombă, abia ţinându-se pe picioare. În ziua următoare, pe când călărea prin Corso în tovărăşia baronului, trădă înadins o preocupare intensă. Celălalt, după cum prevăzuse, îl întrebă care era pricina, şi contele, după ce păru a se apăra câtva timp, admise în cele din urmă că-i era sufletul foarte tulburat de un vis straniu. Cu asta socotise a-l stârni pe baron – un om superstiţios, care se prefăcea a dispreţui superstiţia. Urmară câteva vorbe ironice, după care contele, de parcă dintr-o dată nu s-ar mai fi putut stăpâni, îşi îndemnă agitat prietenul să se ferească, fiindcă despre el visase. Cunoşti îndeajuns firea omenească, bunul meu Mackellar, pentru a fi convins de un lucru: şi anume că baronul nu mai avu linişte şi vru cu tot dinadinsul să audă visul. Contele, încredinţat că n-avea să renunţe, îl ţinu ca pe jăratic, până ce socoti că-i era aţâţată la culme nerăbdarea, apoi cu aparentă silă se dădu bătut.

— Vă previn, zise, va ieşi de-aci o nenorocire; îmi spune ceva că aşa va fi. Dar de vreme ce nu-i chip s-avem linişte, nici dumneavoastră, nici eu, decât cu condiţia aceasta, asupra Domniei voastre cadă vina! Iată visul: Se făcea că vă privesc călărind, unde nu ştiu, gândesc totuşi că prin preajma Romei va fi fost, căci de-o parte aveaţi un mormânt străvechi, iar de alta o grădină cu chiparoşi. Ştiu că strigam şi strigam către dumneavoastră să vă înapoiaţi, năpădit de o groază cumplită; de m-auzeaţi, nu ştiu – ştiu doar atât că înaintaţi cu îndărătnicie. Drumul vă aduse în cele din urmă într-un loc pustiu, printre nişte ruine, unde în coasta unui deal, se găsea o poartă, iar aproape de poartă un pin scâlciat. Acolo aţi descălecat (în timp ce eu tot

mai strigam către dumneavoastră să vă feriţi) v-aţi legat calul de acel pin şi aţi intrat cu hotărâre pe-acea poartă. Înăuntru era întuneric, dar în visul meu eu tot vă mai vedeam, şi tot vă mai imploram să nu înaintaţi. Dumneavoastră însă, orbecăind, aţi dibuit drumul de-a lungul peretelui din dreapta, aţi luat-o tot spre dreapta, pe un coridor lateral, şi-aţi ajuns la o cămăruţă, unde se afla o fântână îngrădită cu nişte stinghii. Atunci – nu ştiu pentru ce – îngrijorarea mea pentru dumneavoastră a crescut la culme, încât se părea că strigam cât mă ţinea gura, să vă feriţi, strigam că încă mai e timp, şi vă rugam să părăsiţi îndată acel vestibul. Acesta era cuvântul pe care-l foloseam în vis şi-atunci părea să aibă un înţeles limpede, însă acuma, treaz, mărturisesc că nu ştiu ce vasăzică. Tuturor ţipetelor mele, dumneavoastră nu dădeaţi nici cea mai mică atenţie, între timp vă sprijineaţi de îngrădire şi priveaţi în apă. Şi apoi, parcă aţi fi primit un mesaj – cred că nici măcar n-am priceput ce anume – atâta ştiu că de groază m-am trezit din somn tremurând şi plângând în hohote. Şi acum, a continuat contele, vă mulţumesc din inimă că aţi stăruit. Visul acesta mă apasă ca o povară, iar acum că l-am redat în cuvinte de toate zilele, la lumina zilei, nu-mi mai pare cine ştie ce.

— Nu ştiu, făcu baronul. E totuşi ciudat în unele puncte. Un mesaj, aţi spus? Ce vis bizar! – povestea asta o să-i amuze pe prietenii noştri.

— Nu-s chiar atât de sigur, zise contele. Mie îmi inspiră oarecare aversiune. Mai bine s-o uităm.

— Neapărat, făcu baronul.

Şi într-adevăr visul nu mai fu pomenit. Câteva zile mai târziu, contele propuse o plimbare călare prin Campagna, iar baronul, de vreme ce se împrieteneau mai îndeaproape zi de zi, o acceptă cu mare plăcere. La înapoierea spre Roma, contele luă pe nesimţite un anumit drum. Nu trecu mult şi puse brusc frâu calului, duse cu violenţă mâna la ochi şi scoase un strigăt. Apoi îşi descoperi iar faţa, acum albă ca varul (căci era un actor desăvârşit) şi se holbă la baron.

— Ce e? Ţi-e rău? Ce-i cu dumneata? exclamă baronul.

— Nimic, strigă contele. Nu e nimic. Mi s-a făcut brusc rău; nu ştiu din ce. Să ne grăbim s-ajungem înapoi la Roma.

Dar între timp baronul privise împrejuru-i – şi iată, de partea stângă a drumului, cum se întorceau spre Roma, văzu un

drumeag, cu un mormânt de-o parte şi o grădină cu chiparoşi de cealaltă.

— Da, zise, cu glas schimbat. Să ne întoarcem negreşit, în grabă, la Roma. Mă tem că v-aţi îmbolnăvit.

— O, pentru numele lui Dumnezeu! strigă contele, cutremurându-se, înapoi la Roma, vreau să mă bag în pat.

Continuată drumul de întoarcere abia mai rostind câte un cuvânt; iar contele, care de fapt trebuia să meargă la o petrecere în acea zi, se băgă în pat şi pretinse că avea un acces de malarie. În ziua următoare se găsi calul baronului legat de-acel pin, iar de dânsul nu s-a mai auzit niciodată din ceasul acela. Ei, fost-a acesta un omor? întrebă Seniorul, întrerupându-se brusc din povestit.

— Sunteţi sigur că era un conte? am întrebat eu.

— Nu sunt sigur de titlu, mi-a răspuns, dar era un gentilom de neam; şi ferească-te Domnul, Mackellar, de-un vrăjmaş atât de subtil!

Aceste ultime cuvinte mi le adresă zâmbind, de sus, din înalt; în clipa următoare era dedesubtul picioarelor mele. Eu continuam să-i urmăresc evoluţiile cu o fixitate copilărească, simţindu-mi capul ameţit şi gol. Vorbii ca în vis:

— Atât de mare îi era ura pentru baron? întrebai.

— Îl năpădea greaţa când se apropia acel om de dânsul, făcu Seniorul.

— Aşa simt şi eu, am zis.

— Nu zău! Ce lucruri interesante aflu! Stau şi mă-ntreb de nu mă amăgesc cumva? De am eu oare cinstea să fiu pricina unor asemeni tulburări stomacale?

Se pricepea bine să aleagă o atitudine graţioasă – chiar de n-ar fi fost altul să-l admire în afară de mine – şi cu atât mai mult când se afla vreun element de primejdie. Şedea acum genunchi peste genunchi, cu braţele încrucişate pe piept, adaptându-se balansului corăbiei cu un echilibru încântător, ce-ar fi putut fi descumpănit de un fulg. Dintr-odată avui viziunea stăpânului meu, şezând la masă, cu capul ascuns în mâini; dar când îşi arătă apoi chipul, ochii săi mă priveau încărcaţi de mustrare. Totodată îmi săgetară în amintire vorbele rugăciunii mele: *„Bărbat aş fi de-aş doborî această făptură!”* Mi-am adunat laolaltă puterile şi pe când vasul o lua în jos spre vrăjmaşul meu, izbii în spre dânsul iute, cu piciorul. Mi-a fost scris să rămân cu

vina acestei încercări, dar făr' de folosul ei. Fie din propria-mi nehotărâre, fie din iuţeala lui de necrezut, el se feri de lovitură sărind în picioare şi apucându-se în aceeaşi clipă de-o parâmă.

Nu ştiu cât timp trecu; eu zăcând unde mă găseam, pe punte, copleşit de spaime, şi remuşcare, şi ruşine, el ţinându-se cu mâna de parâmă şi privindu-mă cu nişte ochi ce oglindeau simţăminte ciudat de amestecate. În cele din urmă vorbi:

— Mackellar, spuse, nu fac niciun fel de mustrări, dar îţi ofer o învoială. În ce te priveşte, presupun că nu doreşti ca această ispravă să devină cunoscută – şi la rândul meu mărturisesc deschis că nu ţin să-mi trag răsuflarea într-o continuă teamă că voi fi asasinat de omul cu care stau la masă. Făgăduieşte-mi – dar nu, zice, oprindu-se, – nu ţi-ai venit în fire, încă nu eşti destul de liniştit, ai putea gândi mai târziu că am smuls această făgăduială slăbiciunii dumitale şi n-aş vrea să las o portiţă deschisă prin care să se poată strecura cazuistica, acea neonestitate a conştiincioşilor. Ia-ţi timpul să meditezi. Cu aceasta o zbughi ca o veveriţă pe puntea înclinată şi dispăru în cabina. Cam vreo jumătate de oră mai târziu, se înapoie, şi mă găsi zăcând cum mă lăsase.

— Ei, acum vrei să-mi dai chezăşie cuvântul dumitale de creştin şi de slujitor credincios al fratelui meu, că de-aci înainte nu voi mai avea să mă tem de vreo încercare de-a dumitale?

— Vi-l dau, am zis eu.

— Te-aş ruga să-mi dai mâna, spre întărire a celor făgăduite, mai zise.

— Aveţi dreptul să puneţi condiţii, am răspuns, şi ne-am dat mâna.

După asta s-a aşezat îndată în acelaşi loc şi în vechea poziţie primejdioasă.

— Aveţi grijă! am strigat eu, acoperindu-mi ochii. Nu pot îndura să vă văd stând aşa. Orice tulburare a mării vă poate zvârli peste bord.

— Eşti cât se poate de inconsecvent, răspunse zâmbind, dar făcându-mi voia. Cu toate astea, Mackellar, aş vrea să ştii că ai crescut cu un stânjen în stima mea. Crezi că nu-s în stare să preţuiesc fidelitatea? Atunci de ce gândeşti că-l car după mine prin lume pe acel Secundra Dass? Pentru că ar fi gata să moară sau să ucidă pentru mine şi mâine; pentru asta îl iubesc. De – poate să ţi se pară ciudat, dar îmi placi mai mult de când cu

isprava din după masa asta. Te credeam magnetizat de cele zece porunci, şi când colo... Afurisit să fiu dacă babei nu-i curgea totuşi sânge prin vine!... Ceea ce nu schimbă însă faptul, continuă, zâmbind iar, că ai făcut bine să-mi dai făgăduiala dumitale, altfel mă îndoiesc c-ai mai fi avut prilejul a străluci în noul dumitale meşteşug.

— Presupun, zisei eu, că se cuvine să vă cer iertare şi să cer iertare lui Dumnezeu, pentru tentativa mea. În tot cazul, mi-am dat cuvântul, şi nu mi-l voi călca. Dar când mă gândesc la cei pe care-i asupriţi.

Mă oprii.

— Viaţa e ceva ciudat, zise dânsul, iar omenirea o speţă foarte ciudată. Dumneata presupun că îl iubeşti pe fratele meu. Te asigur că nu-i decât obişnuinţa. Cercetează-ţi memoria; şi ai să vezi că atunci când ai venit pentru prima oară la Durrisdeer, l-ai socotit un tânăr obişnuit, de inteligenţă mediocră. Azi e la fel de obişnuit şi mediocru, deşi nu mai e la fel de tânăr. Dacă în locul lui te-ai fi nimerit lângă mine, astăzi ai sta cu aceeaşi tărie de partea mea.

— N-aş spune niciodată că sunteţi un om obişnuit, domnule Bally, am întâmpinat eu; dar aci vă dovediţi de inteligenţă mediocră. Adineauri aţi arătat că vă bizuiţi pe cuvântul meu. Cu alte cuvinte, pe conştiinţa mea – aceeaşi care, instinctiv, se fereşte de dumneavoastră, ca ochiul de-o lumină crudă.

— A, făcu el – dar eu altceva vreau să zic. Şi anume: de te-aş fi întâlnit în tinereţe. Trebuie să ţii seamă că n-am fost întotdeauna ceea ce sunt astăzi; iar de mi-ar fi ieşit în cale un prieten asemenea dumitale, n-aş fi fost niciodată astfel.

— Dar, domnule Bally, am zis eu, v-aţi fi bătut joc de mine; nici zece vorbe cuviincioase n-aţi fi socotit că merită un nesărat ca mine, un „Picioare-cinstite” cum îmi e porecla.

Dar acum se pornise de-a binelea pe acest nou făgaş de justificare, cu care mă obosi tot restul călătoriei. Fără îndoială, în trecut îi plăcuse a se zugrăvi, fără nicio necesitate, cât mai în negru, şi-şi făcuse fală din răutatea-i, arborând-o ca pe-o pavăză blazonată. Nici nu era atât de nelogic încât să fi negat vreun punct din spovedaniile sale de odinioară.

— Acum însă, când ştiu că eşti o fiinţă omenească, îmi tot spunea, mă pot osteni să te lămuresc asupra mea; te asigur, sunt şi eu uman şi am virtuţile mele, ca şi cei din preajmă-mi.

Am spus că mă oboseau cuvântările sale; căci n-aveam nici un alt răspuns a-i da, decât iarăşi şi iarăşi:

— Renunţaţi la ceea ce v-aţi pus în gând acum şi întoarceţi-vă cu mine la Durrisdeer. Atunci vă voi da crezare.

De douăzeci de ori trebuie să i-o fi spus. Când îi vorbeam astfel mă privea clătinând din cap.

— Ah, Mackellar, ai putea trăi o mie de ani şi nicicând să nu-mi înţelegi firea, spunea. Bătălia aceasta e în curs acum, a trecut de mult ceasul chibzuinţei, iar ceasul milostivirii n-a sosit încă. A început între noi doi când am aruncat cu banul, în sala cea mare de la Durrisdeer, acum douăzeci de ani; am avut amândoi izbânzi şi înfrângeri; dar nici unuia dintre noi, nici prin vis nu i-a trecut să cedeze; iar în ce mă priveşte, o dată ce-am aruncat mănuşa, îmi pun la bătaie şi viaţa şi cinstea.

— Nu dau doi bani pe cinstea dumneavoastră! ripostam eu. Şi-apoi, dacă-mi daţi voie, aceste metafore în limba războiului sună cam prea frumos pentru treaba de care-i vorba. Vreţi să puneţi mâna pe nişte păcătoşi de bani; ăsta-i temeiul luptei dumneavoastră; iar cât despre mijloace, care-s ele? Să iscaţi mâhnire într-o familie care niciodată nu vi-a făcut vreun rău, să-l stricaţi (de veţi reuşi) pe propriul dumneavoastră nepot, şi să frângeţi inima celui născut dintr-o mamă şi un tată cu dumneavoastră! Un tâlhar de drumul mare, care ucide c-un ciomag murdar pe-o băbuţă-n broboadă de lână, ca să-i ia un ban de-un şiling şi-o hârtie cu tabac de tras pe nas – iată ce fel de războinic îmi sunteţi.

Când îl atacam astfel (sau cam aşa) zâmbea, apoi ofta ca un om neînţeles. O dată îmi amintesc că s-a apărat ceva mai pe larg, cu nişte sofisticării curioase, ce merită a fi repetate, drept încă o lumină asupra caracterului său.

— Se cunoaşte prea bine că n-ai fost militar, zicea, doar civilii gândesc că războiul constă din tobe şi steaguri. Războiul (după cum foarte înţelept spuneau cei vechi) este *ultima ratio*[76]. Când profităm fără cruţare de orice avantaj, înseamnă că facem război. Ah! Mackellar, şi dumneata eşti un soldat dat dracului, în cancelaria intendentului de pe moşia Durrisdeer, ori de nu, te năpăstuiesc amarnic fermierii.

— Puţin îmi pasă ce este războiul şi ce nu este, i-am răspuns. Dar m-am săturat să v-aud cerând respect din parte-mi. Fratele

[76] Ultimul argument (lat.).

dumneavoastră e un om bun, iar dumneavoastră sunteţi un om rău – nici mai mult nici mai puţin.

— De-aş fi fost Alexandru[77], începu el.

— Aşa ne amăgim cu toţii, am strigat eu. De-aş fi fost Sfântul Pavel, ar fi fost absolut acelaşi lucru; aş fi prăpădit acea carieră, la fel cum vedeţi c-o prăpădesc acum pe-a mea.

— Îţi spun, strigă dânsul, trecând peste această întrerupere. De-aş fi fost cea din urmă biată căpetenie de prin Ţara-de-Sus, de-aş fi fost cel din urmă rege al vreunor negri în pielea goală, prin deşertul african, oamenii mei m-ar fi adorat. Sunt un om rău, aşa? O! dar sunt născut pentru a fi un despot mărinimos.; întreabă-l pe Secundra Dass; îţi va spune că-l tratez ca pe un fiu. Leagă-ţi mâine soarta de-a mea, fii sclavul meu, bunul meu, să-ţi pot porunci cum poruncesc energiei propriilor mele mădulare sau voinţei mele – şi nu vei mai vedea acea faţă întunecată ce-o întorn asupra lumii la mânie. Mie-mi trebuie tot sau nimic. Dar când mi se dă tot, dau înapoi cu dobândă însutită. Am o fire regească; asta mă păgubeşte!

— Pân’ acu’, mai degrabă i-a păgubit pe alţii, am remarcat eu, ceea ce parcă n-ar sta prea bine unei firi regeşti.

— Ce mai calea-valea! a strigat. Chiar şi-acum, îţi spun, aş cruţa această familie, pentru care nutreşti un atât de mare interes, da, chiar şi-acum – chiar de mâine – i-aş lăsa să lupte singuri, în chipul lor meschin, şi aş dispărea în acel codru populat de asasini şi trişori ce-l numim lumea. Şi mâine aş face-o! Dar... dar...

— Dar ce? am întrebat.

— Dar trebuie să-mi cerşească asta în genunchi. Şi gândesc că şi-n public, adăugă, zâmbind. De fapt, Mackellar, mă îndoiesc dac-o fi existând o sală destul de vastă ca să-mi fie pe plac pentru acest act de reparaţie.

— Vanitate, vanitate! trăsei eu morala. Când te gândeşti că o asemenea forţa a răului să fie guvernată de acelaşi sentiment ce-o face pe-o fetişcană a se maimuţări în faţa oglinzii!

— A, vorbe sunt de două feluri pentru orişice. E vorba care umflă şi vorba care micşorează; cu o vorbă nu mă poţi înfrânge! zise el. Spuneai mai ieri că mă încred în conştiinţa dumitale: de-aş avea şi eu chef să minimalizez, aş putea spune că mă bizui pe vanitatea dumitale. Ambiţia dumitale este să fii *un homme*

[77] Referire la Alexandru cel Mare.

de parole[78], a mea este să nu accept înfrângerea. Zi-i vanitate, zi-i virtute, zi-i suflet mare – ce importanţă are ce nume-i dai? Dar recunoaşte, în fiecare dintre noi, o pornire comună: amândoi trăim pentru o idee.

Se va înţelege, din atâtea discuţii apropiate şi atâta răbdare de ambele părţi, că trăiam acum laolaltă în raporturi excelente. Într-adevăr, aşa era, iarăşi; şi de data aceasta mai serios ca înainte. În afara unor dispute ca aceea pe care am încercat s-o redau, domnea nu numai consideraţie, ci, sunt ispitit să spun, chiar bunăvoinţă. Când m-am îmbolnăvit (ceea ce s-a întâmplat scurt după furtuna cea mare) şezu lângă culcuşul meu, ca să-mi ţină de urât cu conversaţia sa, şi mă tratã cu leacuri excelente, pe care eu le acceptam cu toată încrederea. El însuşi comentă cu acest prilej: Vezi, zicea, începi să mă cunoşti mai bine. Cu foarte puţin timp înainte, pe corabia asta singuratică, unde nimeni în afară de mine n-are o brumă de ştiinţă, ai fi fost convins că vreau să-ţi pun în primejdie viaţa. Şi, bagă de seamă, tocmai când am descoperit că dumneata aveai intenţia să mi-o pui în primejdie pe-a mea, am început a-ţi arăta cel mai mare respect. Spune şi dumneata dacă asta dovedeşte un suflet mărunt. Nu prea am găsit ce răspunde. Întrucât mă privea pe mine însumi, îl credeam că-mi voia binele; poate nu-s decât o victimă a prefăcătoriei sale şi într-aceasta, dar gândeam pe-atunci (şi încă mai gândesc) că mă privea cu sinceră bunăvoinţă. Ciudat şi trist fapt! Îndată ce începu această schimbare, animozitatea mea se potoli, şi acele stăruitoare viziuni ale stăpânului meu încetară cu totul a mă bântui. Încât, poate era un adevăr în cele de pe urmă vorbe făloase ce le rosti acel om, în cea de-a doua zi a lunii iulie, când lunga noastră călătorie pe ape se găsea aproape sfârşită, iar nava, alinată acum, odihnea la capătul dinspre mare în vastul liman al New Yorkului, pe-o arşiţă înăbuşitoare, care curând se schimbă într-un uluitor torent de ploaie. Eu stăm pe dunetă, privind ţărmul cel verde ce l-aş fi putut atinge cu mâna, şi când şi când fumul uşor al orăşelului ce se găsea a fi ţinta noastră. Şi tocmai pe când chibzuiam cum să i-o iau înainte cu un pas duşmanului cu care mă împrietenisem, mă simţii niţeluş stânjenit când dânsul se apropie de mine, cu mâna întinsă.

[78] Un om de cuvânt (fr.).

— Acum trebuie să-ţi spun rămas-bun, zise, şi asta pentru totdeauna. Fiindcă te duci acum iarăşi printre vrăjmaşii mei, unde toate prejudecăţile dumitale de mai înainte au să reînvie. Nicicând n-am dat greş a vrăji pe cineva, atunci când am voit-o; chiar şi dumneata, bunul meu prieten, ca să te numesc o dată astfel, chiar şi dumneata ai acum în amintire un portret al meu cu totul deosebit şi pe care niciodată nu-l vei uita cu desăvârşire. Călătoria n-a durat îndeajuns, altminteri ţi-aş fi întipărit şi mai adânc această impresie. Dar acum totul s-a sfârşit şi suntem iarăşi pe picior de război. Judecă după acest mic interludiu cât sunt de primejdios; şi spune-le acelor neghiobi, încheie, cu un deget îndreptat către orăşel, să se gândească încă şi încă o dată înainte de-a mă face să-i înfrunt.

CAPITOLUL X
Episoade ale luptei la New York

Am mai spus că eram hotărât să i-o iau înainte Seniorului cu un pas; şi – complice fiindu-mi căpitanul McMurtrie – aceasta se realiză foarte lesne: o ambarcaţie, pe puntea căreia i se dăduse un loc Seniorului, se încărca parţial într-una din laturile vasului, în timp ce din cealaltă coastă a sa, era lansată o bărcuţă, ce mă duse pe mine singur. Nu mi-a fost mai anevoios nici să aflu îndrumare spre casa stăpânului meu, către care m-am îndreptat cu cea mai mare grabă şi pe care am găsit-o, situată la marginea acelei localităţi, – o reşedinţă foarte potrivită, într-o grădină frumoasă şi cu o şură nemaipomenit de mare, hambar şi grajd totodată. Pe-acolo l-am găsit umblând pe milord, când am ajuns; şi într-adevăr, acum era preocupat numai şi numai de treburile fermei sale. Am năvălit către dânsul, gâfâind de nerăbdare să-i aduc noutatea; dar nu era nicio noutate, devreme ce între timp mai multe vase care întâlniseră în cale nava noastră *Făr' de Pereche*, ajunseseră înaintea ei la destinaţie.

— Te aşteptăm de mult, zise milordul, şi la drept vorbind, în ultimele zile am încetat a te mai aştepta. Sunt bucuros să dau iar mâna cu dumneata, Mackellar. Gândeam c-aţi ajuns pe fundul mării.

— Ah! milord, de-ar fi dat Dumnezeu să fi ajuns acolo! am exclamat. Ar fi fost mai bine pentru dumneavoastră.

— Ba de fel! zise dânsul, cu înverşunare. Îmi convine de minune. Am o socoteală lungă de plătit, şi acum, în sfârşit, pot să-ncep a o plăti.

Eu am strigat că mă mir de liniştea şi siguranţa sa.

— O! zise dânsul, aici nu suntem la. Durrisdeer şi mi-am luat măsurile de prevedere. Faima ce şi-a făcut-o îl aşteaptă; i-am pregătit fratelui meu un bun-venit cum i se cuvine. Într-adevăr, întâmplarea m-a servit: am dat aici de-un negustor din Albany, care l-a cunoscut după anul '45 şi care avea nişte suspiciuni, foarte prielnice, c-ar fi comis un asasinat: e vorba de unul Chew, tot un om din Albany. Nimeni dintre cei de-aci nu se va mira că-i voi închide uşa casei mele. Nu-i va fi îngăduit a le vorbi copiilor mei, şi nici măcar a o saluta pe soţia mea. Cât despre mine, într-atâta voi face excepţia pentru un frate, că-i voi îngădui a-mi

vorbi mie. Altminteri ar însemna să mă păgubesc de-o plăcere, adăugă milordul, frecându-şi mâinile.

Curând îşi aduse aminte şi trimise degrabă curieri cu răvaşe la mai marii ţinutului, poftindu-i la dânsul. Nu-mi mai amintesc ce pretext folosi; în tot cazul i-a reuşit; şi când vechiul nostru vrăjmaş apăru în scenă, îl găsi pe milord plimbându-se în faţa casei, sub umbra unor copaci, cu Guvernatorul de-o parte, şi felurite notabilităţi de cealaltă. Doamna, care şezuse pe verandă, se sculă de pe scaun, cu o expresie foarte plictisită, şi-şi duse copiii în casă.

Seniorul, bine îmbrăcat şi încins cu o elegantă sabie de plimbare, făcu o frumoasă reverenţă în faţa adunării, iar către milord înclină capul cu familiaritate. Milordul nu acceptă salutul, ci-l privi pe frate-său cu sprâncenele încruntate.

— Hm, domnule, rosti în cele din urmă, ce vânt rău te-a îndreptat, dintre toate locurile din lume, tocmai încoace, unde spre ruşinea noastră a amândurora, reputaţia dumitale ţi-a luat-o înainte?

— Domnia voastră să binevoiască a vorbi cuviincios, milord! strigă Seniorul, cu un frumos avânt.

— Ba o să binevoiesc a vorbi foarte pe şleau, răspunse milordul; fiindcă-i nevoie să pricepi limpede, care ţi-e situaţia. Acasă, unde lumea te cunoştea foarte puţin, mai era posibil să păstrăm aparenţele; în provincia aceasta, ar fi cu totul zadarnic; şi trebuie să-ţi spun că sunt ferm hotărât să nu mai îmi pese de dumneata. M-ai ruinat (cât pe-aci să mă laşi pe drumuri) după cum îl ruinaseşi înaintea mea şi pe tata, căruia i-ai şi frânt inima. Asupra nelegiuirilor dumitale braţul legii n-are putere; dar prietenul meu Guvernatorul a făgăduit ocrotire familiei mele. Ia seama, domnule! strigă milordul, scuturându-şi ameninţător bastonul către dânsul, de vei fi văzut rostind două vorbe către orişice membru nevinovat al casei mele, legea va fi aplicată astfel încât îţi vei lua pedeapsa.

— Aşa! făcu Seniorul, vorbind foarte rar. Vasăzică, ăsta-i avantajul ce-l oferă o ţară străină! Acestor domni le este necunoscută povestea noastră. Bag de seamă. Dânşii nu ştiu că *eu* sunt Lordul Durrisdeer; nu ştiu că *tu* eşti fratele meu mai mic şi că şezi în locu-mi pe temeiul unui legământ de familie; dânşii nu ştiu (căci de-ar şti, n-ar fi văzuţi în relaţii de prietenie cu tine) că fiece pogon de pământ e-al meu înaintea Atotputernicului

Dumnezeu şi fiece bănuţ pe care mi-l refuzi, ca un hoţ, un sperjur şi un frate viclean mi-l refuzi!

— Generale Clinton, am strigat eu, nu ascultaţi la minciunile lui! Eu sunt intendentul moşiei – în tot ce spune nu-i o vorbă adevărată. Omul ăsta e un rebel surghiunit, deposedat de orice drepturi şi devenit spion plătit, asta îi e povestea, în două cuvinte.

Astfel, împins de mânia clipei, i-am dat în vileag infamia.

— Ascultă, măi omule, spuse Guvernatorul, întorcând o faţă neînduplecată către Senior. Ştiu despre dumneata mai multe decât crezi. Ne-au ajuns crâmpeie din aventurile dumitale prin ţinuturile noastre – pe care ai face foarte bine să nu mă împingi a le cerceta mai îndeaproape. Este în primul rând dispariţia domnului Jacob Chew, laolaltă cu toată marfa lui; mai este problema: de unde ai venit la ţărm atât de încărcat cu bani şi giuvaere, când te-a cules o corabie de Bermuda originară din Albany. Crede-mă, dacă las baltă aceste lucruri, este din compătimire pentru familia dumitale şi din respect pentru preţuitul meu prieten, Lordul Durrisdeer.

Se auzi un murmur de aprobare din partea localnicilor.

— Ar fi trebuit să-mi amintesc cum ia ochii în văgăuna asta un titlu de nobleţe, oricât de abuziv dobândit, rosti Seniorul, cu faţa albă ca varul. Aşadar, nu-mi rămâne decât să mor la uşa milordului, unde cadavrul meu va alcătui un foarte îmbucurător ornament.

— Termină cu ipocriziile dumitale, îi strigă milordul. Ştii foarte bine că nu asta am de gând; ci doar să mă apăr de calomnie şi să-mi apăr căminul de intruziunea dumitale. Îţi ofer o alegere. Ori îţi plătesc călătoria înapoi cu prima navă, dându-ţi astfel posibilitatea de a-ţi relua ocupaţiile în slujba Guvernului – deşi Dumnezeu ştie că aş prefera să te văd jefuind la drumul mare! Ori dacă asta nu-ţi surâde, despre mine n-ai decât să stai aici! M-am informat care-i suma minimă trebuincioasă la New York ca să-ţi ţii zilele şi sufletul; această sumă o vei avea, plătită săptămânal, şi dacă nu eşti capabil a o spori prin truda mâinilor tale, e timpul să te apuci să înveţi şi asta. Condiţia mea e următoarea: să nu vorbeşti cu nimeni din familia mea, în afară de mine, adăugă.

Gândesc că n-am văzut niciodată un om într-atâta de palid cum era Seniorul; totuşi se ţinea drept şi faţa îi era neclintită.

— Am întâmpinat aci nişte insulte foarte nemeritate, răspunse, de care nici prin gând nu-mi trece să mă feresc fugind. Dă-mi fleacul acela de bani – nu mi-e ruşine să-i iau – sunt ai mei cum e tot ce ai – cum e până şi cămaşa de pe tine; iar alegerea mea este să rămân aici până când aceşti domni mă vor înţelege mai bine. De pe acum ei trebuie să-ţi bănuie drăceasca prefăcătorie, de vreme ce, cu tot zelul grozav ce pretinzi că-l ai întru apărarea onoarei neamului tău, îţi face plăcere s-o înjoseşti în persoana mea.

— Toate astea-s vorbe foarte frumoase, zise milordul, dar pentru noi care te cunoaştem de mult, poţi fi sigur că ele nu înseamnă nimic. Nu faci decât s-alegi alternativa de pe urma căreia crezi că poţi profita mai mult. Ia-o în tăcere dacă eşti în stare – îţi va fi mai de folos, până la urmă, crede-mă, decât această ostentaţie de nemulţumire.

— O, mulţumire, milord! a strigat Seniorul, cu o intonaţie crescândă şi cu degetul arătător foarte evident ridicat spre cer. Fiţi pe pace, o să vină şi aceea. Mai rămâne acum să-i salut pe aceşti domni pe care i-am obosit cu chestiunile noastre de familie.

Şi făcu o reverenţă fiecăruia pe rând, îşi potrivi sabia la şold şi ieşi falnic, lăsându-i pe toţi uluiţi de purtarea sa, iar pe mine nu mai puţin de purtarea milordului.

Aveam să intrăm acum într-o nouă fază a acestei dezbinări în familie. Seniorul nu era nicidecum atât de lipsit de resurse cum presupunea milordul, întrucât îl avea la îndemână, cu desăvârşire devotat intereselor sale, pe-un excelent artist în felurite lucrări de giuvaergerie. Cu alocaţia milordului – nu chiar atât de redusă precum o înfăţişase – cei doi puteau exista; şi tot câştigul lui Secundra Dass putea fi pus de-o parte pentru vreun scop viitor. Că aşa şi făceau n-am nicio îndoială. După toate probabilităţile, planul Seniorului era să adune o provizie îndestulătoare şi apoi să plece în căutarea acelei comori pe care o ascunsese cu mult înainte undeva prin munţi; iar de s-ar fi restrâns la asta, ar fi fost mai înţelept inspirat. Dar din nefericire pentru dânsul şi pentru noi toţi, mânia l-a povăţuit. Ruşinea ce-o îndurase în public, la sosire – căreia uneori mă mir cum de-a reuşit a-i supravieţui – îi cocea în suflet; era în acea stare de spirit când – după cum spune vechea zicală – omul îşi taie nasul, să-i facă în ciudă obrazului, şi zor nevoie să se dea în spectacol,

doar, doar, l-o face cumva de ruşine şi pe milord în oarecare măsură.

Alese într-un cartier sărac al oraşului o căsuţă de scânduri, singuratică, peste care-şi plecau crengile câţiva salcâmi. Avea în faţă o mică deschidere boltită, ca aceea a unui coteţ de câine, şi cam de înălţimea unei mese; în acel locşor bietul om care-o clădise ţinuse la vedere niscaiva mărfuri ce le vindea. Se vede că această împrejurare i-a ispitit fantezia Seniorului şi îi va fi dat ideea să facă ce-a făcut. Se pare că pe puntea corăbiei piraţilor dobândise oarecare iscusinţă în mânuirea acului – cel puţin îndeajuns pentru a face pe croitorul de ochii lumii; şi asta era tot ce-i trebuia pentru felul în care înţelegea el să se răzbune.

Deasupra acelei cuşti, fu atârnată o firmă, cu următoarele cuvinte:

JAMES DURIE,
FOST SENIOR DE BALLANTRAE
Se Cârpesc frumos Haine.

SECUNDRA DASS
GENTILOM INDIAN RUINAT
Lucrări Fine de Giuvaergerie

Dedesubt, când avea de lucru, şedea gentilomul meu, croitoriceşte şi înfigând de zor acul. Spun, când avea de lucru, dar clienţii, câţi veneau, erau mai degrabă ai lui Secundra, iar cusutul Seniorului va fi fost mai mult de felul aceluia al Penelopei. Nici cât să-şi pună unt pe pâine nu s-ar fi putut bizui să câştige, cu asemenea mijloc de trai; pentru dânsul era de ajuns ca numele Durie să fie târât în noroi, pe firma lui, şi ca cel care fusese cândva moştenitorul acelei mândre familii să şadă chincit cu picioarele cruciş, în văzul lumii, ca o mustrare la adresa josnicei zgârcenii a fratelui său. Şi întru atâta îi izbuti planul, că se stârniră murmure în oraş şi se alcătui o tabără foarte ostilă milordului. Favoarea de care se bucura milordul pe lângă Guvernator, îl expunea şi mai mult la atacuri dinspre cealaltă parte; iar doamna (care niciodată nu fusese la fel de bine primită în colonie) întâmpina insinuări penibile; într-o adunare de femei, unde lucrul de mână ar fi fost cel mai firesc subiect, aproape că-i era cu neputinţă a pomeni de aşa ceva; şi

am văzut-o înapoindu-se roşie la faţă şi spunând sus şi tare că nu se va mai duce nicăieri.

Între timp milordul trăia în frumoasa lui reşedinţă, absorbit de exploatarea fermei, bucurându-se de simpatia celor ce-l cunoşteau mai de-aproape şi nepăsându-i sau nedându-şi seama de rest. Se îngrăşa; avea o faţă radioasă şi aferată; până şi căldura cea mare părea să-i priască; iar doamna, în ciuda propriilor ei plictiseli, mulţumea cerului, în fiecare zi, că părintele ei îi lăsase moştenire un asemenea rai. Dânsa asistase de la o fereastră la umilirea Seniorului; şi din ceasul acela părea a-şi fi dobândit liniştea şi a fi la largul ei. Eu, unul, nu simţeam aceeaşi siguranţă; pe măsură ce trecea timpul, mi se părea că în starea milordului este ceva nu pe de-a-ntregul sănătos. Era fericit, fără îndoială, însă temeiurile acestei fericiri erau ascunse; chiar şi în sânul familiei, rumega cu vădită încântare un gând numai şi numai al său; şi până la urmă mi-a încolţit bănuiala (nevrednică de noi amândoi) că ţinea o ibovnică undeva prin oraş. Totuşi, ieşea puţin şi ziua îi era încărcată de treburi; adevărul era că de o singură perioadă din zi nu eram eu sigur în ce fel dispune – şi anume, la un ceas destul de timpuriu al dimineţii, când domnul Alexander îşi făcea lecţiile. Întru apărarea procedării mele ce urmează, trebuie avut în vedere că eu totdeauna am nutrit oarecare teamă cum că stăpânu-meu n-ar fi pe de-a-ntregul în minţile sale; şi cu duşmanul nostru încă atât de aproape, făceam bine să stau de veghe. Aşadar, am găsit un pretext pentru a schimba ora când îi predam domnului Alexander bazele calculului aritmetic şi matematica; în acel timp am urmat paşii stăpânului meu, ca un câine.

În fiecare dimineaţă, pe vreme bună ori rea, îşi lua bastonul cu măciulie de aur, îşi punea pălăria pe ceafă – o deprindere luată de curând şi care mie-mi arăta că-şi simte capul încălzit – şi pornea a străbate un anumit circuit. La început drumul său trecea pe lângă nişte arbori plăcuţi şi pe lângă un cimitir unde, când ziua era frumoasă, obişnuia să şadă puţintel, meditând. Ceva mai încolo drumul cotea la vale, către apă, şi se întorcea iar, de-a lungul radei portului, trecând şi pe lângă dugheana Seniorului. Când se apropia de această a două parte a plimbării sale zilnice, Lordul Durrisdeer începea a păşi mai pe îndelete, ca un om care ar savura şi peisajul; iar în faţa dughenii, cam la mijloc între aceasta şi marginea apei, obişnuia a zăbovi puţin,

sprijinit în baston. Era ora când Seniorul şedea înlăuntru, pe scândura sa, mânuind acul. Şi aşa, cei doi fraţi se priveau unul pe altul, cu feţe crunte; după care, milordul o lua iar din loc, zâmbindu-şi.

Doar de două ori, neavând încotro, a trebuit să joc acest rol ingrat al spionului. După aceea am fost sigur de ţinta hoinărelilor milordului şi de tainica sursă a încântării sale. Iată-i ibovnica; ura şi nu dragostea îi da culori sănătoase în obraji. S-or fi aflând moralişti cărora le-ar fi plăcut descoperirea; eu unul, mărturisesc c-am rămas cu inima grea. Găseam această stare de lucruri între doi fraţi nu numai odioasă în sine, ci şi încărcată de ameninţarea altor nenorociri, şi-mi făcui obiceiul, pe cât îngăduiau numeroasele mele treburi, s-o iau pe un drum mai scurt şi să fiu de faţă, în taină, la întâlnirea lor. Sosind într-o zi la faţa locului cam cu întârziere, după ce timp de-o săptămână nu găsisem răgaz, am rămas înmărmurit de-a vedea că survenise o nouă fază. Trebuie să spun că, lipită de căsuţa Seniorului, se afla o bancă, unde să poată şedea muşterii, când stăteau la sfat cu meşterul; şi acolo l-am găsit şezând pe milord, mângâindu-şi bastonul şi plimbându-şi ochii peste golf, cu vădită plăcere. Nici la trei picioare de el sta chincit Seniorul, împungând cu acul. Niciunul dintre dânşii nu scotea o vorbă, şi (în astă nouă situaţie) milordul nici măcar n-arunca o privire asupra vrăjmaşului său. Nu puteam decât presupune că-i savura mai nemijlocit vecinătatea simţindu-i persoana în imediată apropiere; fără îndoială, sorbea adânc o plăcere detestabilă.

De cum se desprinse şi se îndepărtă, mă dădui în vileag.

— Milord, milord, ce purtare-i asta!

— Îmi prieşte, nu vezi că mă-ngraş? îmi răspunse dânsul; şi nu numai vorbele sale, îndeajuns de ciudate, ci toată expresia întipărită pe chipu-i, mă izbiră neplăcut.

— Vă previn, milord, nu vă mai complăceţi în aceste simţiri haine, i-am spus. Nu ştiu pentru care din două sunt mai primejdioase: pentru suflet ori pentru minte, dar – atâta vă spun – că tindeţi a le ucide pe amândouă.

— Dumneata nu poţi înţelege, mi-a răspuns. N-ai avut niciodată asemenea munte de amărăciune pe inimă.

— Şi de n-ar fi decât atât: îl veţi împinge pe omul ăsta la cine ştie ce grozăvie, întărâtându-l.

— Dimpotrivă; îi zdrobesc moralul, zise milordul.

În fiece dimineaţă, aproape o săptămână în şir, milordul îşi luă locul pe băncuţă. Era un locşor plăcut, sub salcâmii verzi, cu privelişte asupra limanului şi corăbiilor, şi cu zvon de cântece ale marinarilor la lucru, venind din depărtare. Aci şedeau cei doi, fără o vorbă şi fără o mişcare decât a acului, sau a Seniorului rupând cu dinţii câte un capăt de aţă (căci tot mai făcea pe sârguinciosul) – şi aci mă străduiam a fi şi eu de faţă – mirându-mă de mine, cât şi de dânşii. De trecea vreunul dintre prietenii milordului, el le da de departe bineţe, voios, şi adăuga în gura mare că venise să-i mai dea sfaturi bune lui frate-său, care acum (spre marea-i bucurie) se făcuse foarte harnic. Şi până şi aceasta Seniorul o îndura c-o faţă neclintită; ce va fi fost în sufletul său, Dumnezeu ştie, sau poate numai Satana.

Dintr-odată, într-o paşnică zi a ceea ce se numeşte p-acolo „vara indiană”, când pădurile se îmbrăcaseră în aur, în roz cărămiziu şi în roşu aprins, Seniorul puse jos acul şi izbucni într-un acces de veselie. Gândesc că-l va fi pregătit îndelung, pe tăcute, căci timbrul râsului său era destul de firesc; dar revărsându-se brusc dintr-o atât de extremă tăcere, şi-n circumstanţe atât de potrivnice veseliei, suna sinistru urechilor mele.

— Henry, zise, am făcut şi eu o dată o mişcare greşită, şi o dată ai fost şi tu destul de isteţ să profiţi de ea. Farsa cârpaciului se termină astăzi; şi-ţi mărturisesc (cu complimentele mele) că învingătorul eşti tu. Nu degeaba suntem de-un sânge – iar tu ai nişte idei de toată frumuseţea când e vorba să te faci neplăcut.

O vorbă nu scoase milordul; de parcă Seniorul n-ar fi rupt tăcerea.

— Haide, reluă Seniorul, nu fi îmbufnat; îţi păgubeşti atitudinea. Acum (crede-mă) îţi poţi îngădui să fii puţintel amabil; de vreme ce pentru mine nu-i singura înfrângere de acceptat. Aveam intenţia să continui comedia asta, până ce voi fi strâns bani destui pentru un anumit scop; mărturisesc pe faţă, n-am curaj. Tu doreşti, fireşte, să nu mă mai aflu în acest oraş; iar eu am ajuns pe altă cale la aceeaşi idee. Şi am a-ţi face o propunere, sau, dacă Domnia Sa Lordul preferă, de cerut o favoare.

— Cere-o, zise milordul.

— Vei fi auzit poate, urmă atunci Seniorul, am posedat cândva în ţara aceasta o comoară considerabilă – dar n-are a face de-ai

auzit sau nu – ăsta e faptul; şi am fost silit s-o îngrop într-un loc care mi-e bine ştiut. S-o recunosc a rămas acum singura mea ambiţie – şi comoara fiind a mea, îmi voi îngădui desigur fără părere de rău să reintru în posesia ei.

— Du-te şi ia-o, zise milordul. Eu n-am nimic împotrivă.

— Da, continuă Seniorul, dar pentru asta trebuie să găsesc oameni şi cărăuşi. Drumul e lung şi anevoios, iar ţinutul e bântuit de indieni sălbatici. Avansează-mi doar suma trebuincioasă – fie că mi-o dai ca sumă întreagă în locul alocaţiilor, fie, dacă voieşti tu, ca împrumut, pe care ţi-l voi plăti la înapoiere. Iar după aceea, dacă aşa vei hotărî, poţi să nu mă mai vezi niciodată.

Milordul îl privea ţintă, drept în ochi, pe chip plutindu-i un zâmbet aspru, dar nu scotea nicio vorbă.

— Henry, reluă Seniorul c-o linişte înspăimântătoare, şi totodată trăgându-se puţin înapoi – Henry, am avut cinstea să-ţi vorbesc.

— Hai s-o luăm spre casă! se-ndreptă milordul atunci către mine, care stam şi-l trăgeam de mânecă; apoi se sculă de pe bancă, se întinse, îşi potrivi pălăria pe cap şi, tot fără a scoate o silabă de răspuns, o luă cu paşi hotărâţi de-a lungul ţărmului.

Câtva timp am şovăit către care dintre cei doi fraţi să mă-ndrept, atât de serioasă îmi părea culmea încordării la care se ajunsese. Dar Seniorul îşi reluase îndeletnicirea, cu ochii plecaţi, cu mâinile părând la fel de agere ca de obicei; şi m-am hotărât să-l urmez pe milord.

— Sunteţi nebun? am strigat, de îndată ce l-am ajuns. Vreţi să daţi cu piciorul unui prilej atât de minunat!

— E cu neputinţă să mai te-ncrezi în el? mă întrebă milordul, aproape batjocoritor.

— Aş vrea să-l văd plecat din oraşul ăsta! am strigat. Aş vrea să-l ştiu oriunde şi oricum decât aşa cum e!

— Eu am spus ce-am avut de spus, a replicat milordul, şi dumneata la fel. E de ajuns.

Dar eu eram pornit cu tot dinadinsul a-l scoate pe Senior de acolo. Să-l văd astfel aplecându-se iar cu răbdarea asupra peticitului său, era peste puterile închipuirii mele a accepta. Nu s-a născut om pe lume să-nghită un şir atât de lung de insulte – iar Seniorul era mai puţin ca oricine în stare de aşa ceva. Adulmecam miros de sânge. Şi-mi jurai ca eu, unul, să nu mă

dau în lături de la nimic, de s-o mai afla o fărâmă de posibilitate a evita o crimă. Pentru aceasta, într-aceeaşi zi, intrai la milord, în camera sa de lucru, unde şedea aplecat asupra uneia din îndeletnicirile sale obişnuite.

— Milord, i-am spus, am găsit o investiţie convenabilă pentru micile mele economii. Dar ele-s din nefericire în Scoţia; va necesita câtva timp ca să le pot ridica, iar afacerea de care vorbeam trebuieşte încheiată grabnic. N-ar putea Domnia Voastră găsi mijlocul de a-mi avansa această sumă, pe temeiul unei adeverinţe ce v-aş semna-o?

Dânsul continuă câtva timp a ceti, cu amărăciune în ochi.

— N-am cercetat niciodată starea dumitale materială, domnule Mackellar, zise apoi. În afară de cauţiunea ce-ai depus, nu m-aş mira să n-ai un ban în creditul dumitale.

— Sunt de mult în slujba dumneavoastră şi n-am minţit niciodată, nici n-am cerut până acum o favoare în folosul meu.

— Ceri o favoare în folosul Seniorului, replică el calm. Mă crezi atât de prost, Mackellar? Înţelege odată pentru totdeauna că tratez această brută aşa precum am hotărât eu; nu mă va abate din cale nici frica, nici îngăduinţa; şi ca să mă lege la ochi, ar trebui cineva care să se priceapă a născoci viclenii mai puţin transparente ca ale dumitale. Eu cer să fiu slujit, slujit în chip leal; nu să urzeşti în spatele meu şi să-mi desfaci mie iţele; şi să-mi furi banii ca să mă înfrângi.

— Milord, am spus, aceasta-i vorbire foarte de neiertat.

— Mai gândeşte-te o dată, Mackellar, mi-a răspuns, şi ai să vezi că-i vorbire pe măsura faptei. De neiertat este subterfugiul dumitale. Neagă (dacă poţi) că plănuiai cu aceşti bani a contraveni ordinelor mele şi-ţi voi cere iertare fără sfială. Dar dacă nu poţi, trebuie să ai tăria s-auzi zicându-i-se pe nume purtării dumitale.

— De gândiţi c-am avut altă intenţie decât a vă salva... am îngânat.

— O! bătrânul meu prieten, m-a întrerupt dânsul, ştii foarte bine ce gândesc! Iată – îţi întind mâna din toată inima; dar de bani nu poate fi vorba, nu-ţi dau nicio lăscaie.

Înfrânt din spre partea aceasta, m-am dus glonţ în camera mea, am scris o scrisoare, am alergat cu ea în port, ştiind o corabie pe cale a ridica pânzele, şi m-am înfiinţat la uşa Seniorului puţin înainte de a se însera. Intrând fără să mai

împlinesc măcar formalitatea de-a bate, l-am găsit şezând cu indianul său la o cină frugală, alcătuită din terci de mălai, cu puţin lapte. Căsuţa era pe dinăuntru curată şi sărăcăcioasă; doar câteva cărţi, pe un raft, o făceau mai deosebită, şi (într-un colţ) măsuţa de lucru a lui Secundra.

— Domnule Bally, am spus, eu am aproape cinci sute de pfunzi puşi de-o parte, în Scoţia – economiile unei vieţi grele. Corabia de colo duce o scrisoare pentru ridicarea lor. Aveţi răbdare doar până intră în port corabia de întoarcere, şi aceşti bani sunt ai dumneavoastră, în aceleaşi condiţii ce le-aţi oferit azi dimineaţă milordului.

El se sculă de la masă, înaintă către mine, mă luă de umeri şi privindu-mă în faţă zâmbi.

— Şi totuşi, ţii foarte mult la bani! Şi totuşi, îţi sunt dragi banii mai mult ca orice pe lume – în afară de fratele meu!

— Mă tem de bătrâneţe şi de sărăcie! am zis eu, şi asta-i altceva..

— Dinspre partea mea, zi-i cum vrei, îmi răspunse. Ah, Mackellar, de-ai face asta cât de cât din dragoste pentru mine, ce bucuros aş fi să primesc!

— Totuşi, am întâmpinat eu degrabă, o spun spre ruşinea mea, nu vă pot vedea în acest loc sărman, fără un zdruncin al conştiinţei. Nu-i singurul meu gând, nici cel dintâi; şi totuşi îl am! Aş fi bucuros să vă văd scăpat. Nu vă ofer banii din dragoste, departe de mine; dar, martor mi-e Dumnezeu – mă mir şi eu de asta! Vi-i ofer fără duşmănie.

— Ah! făcu el, tot mai ţinându-mi umerii cuprinşi şi scuturându-mă – ţii mai mult la mine decât crezi... Şi mă mir şi eu de asta! adăugă, repetându-mi vorbele şi, presupun că întrucâtva şi glasul. Eşti un om de treabă, şi de-aceea te cruţ.

— Mă cruţaţi? am exclamat.

— Te cruţ, a repetat, dându-mi drumul şi întorcându-şi faţa. Apoi, îndreptându-şi-o iar către mine:

— Habar n-ai, Mackellar ce-aş face cu banii! Îţi închipui într-adevăr c-am înghiţit înfrângerea? Ascultă: viaţa mi-a fost un şir de nemeritate înfrângeri; mereu am fost zvârlit înapoi. Nerodul acela de Prinţ Charlie a ratat cu nesăbuinţa lui o situaţie foarte promiţătoare; atunci se prăbuşi prima mea şansă. La Paris, împlântasem iarăşi piciorul sus, pe scara onorurilor; de data aceasta printr-o întâmplare – o scrisoare nimerind unde nu

trebuia – am rămas iar dezbărat de totul. O a treia oară, am găsit un prilej potrivit şi cu nesfârşită răbdare mi-am alcătuit o situaţie înaltă în India şi-apoi a venit Clive[79], rajahul meu a fost dat peste cap, iar eu am scăpat din acea zguduire, ca un alt Eneas, cu Secundra Dass în spinare. De trei ori am suit până la cea mai înaltă treaptă – şi n-am încă patruzeci şi trei de ani. Cunosc lumea cum o cunosc puţini oameni când sunt c-un picior în groapă. Curtea şi câmpul de luptă, Răsăritul şi Apusul; îmi cunosc drumul ce-l am de urmat şi văd o mie de putinţe. Sunt acum în plinătatea puterilor mele, mă bucur de-o sănătate excelentă şi-s neobişnuit de ambiţios. Ei bine, la toate astea renunţ; nu-mi pasă de mor şi de n-o mai auzi nicicând lumea de mine; la un singur lucru mai ţin – pe acela-l voi avea. Ai grijă ca nu cumva, când s-o prăbuşi acoperişul, să te zdrobească şi pe dumneata sub dărâmături.

Pe când ieşeam din casa lui, cu orice nădejde de-a putea interveni nimicită, îmi dădui seama că era oarecare zarvă în port şi, ridicând ochii, văzui o navă mare de curând ancorată. Pare ciudat c-am putut s-o privesc cu atâta nepăsare, căci aducea moarte celor doi fraţi de la Durrisdeer. După toate episoadele îngrozitoare ale acestei dispute, după insultele, ciocnirile de interese, duelul dintre fraţi în pădurice, îi era dat unui biet scrib din Grub Street, care mâzgălea hârtia pentru a-şi câştiga un prânz şi căruia puţin îi păsa ce mâzgăleşte, ca-n chipul unei puteri magice, s-arunce un blestem peste patru mii de mile de ocean, trimiţându-i pe amândoi aceşti fraţi către sălbatice pustiuri ale iernii, ca acolo să moară. Dar asemenea gând era departe de cugetul meu atunci; şi pe când toţi localnicii din jurumi forfoteau, însufleţiţi de neobişnuita animaţie din portul lor, eu unul treceam printre dânşii, în tot drumul meu spre casă, pe de-a-ntregul absorbit de amintirea vizitei mele şi-a cuvântării Seniorului.

În aceeaşi seară ni se aduse acasă, de pe navă, un mic vraf de pamflete. A doua zi, milordul urma a merge cu Guvernatorul la o petrecere oarecare; se apropia ora fixată, când eu am ieşit pentru o clipă din odaie şi l-am lăsat singur, frunzărind pamfletele. Când m-am înapoiat, l-am găsit cu capul pe masă, şi cu braţele zăcând întinse printre hârtiile mototolite.

---

[79] *Lord Robert Clive* (1725–1774), general englez. Prin politica sa abilă şi prin victoria de la Plassey a pus bazele puterii engleze în India.

— Milord, milord, am strigat, alergând către dânsul, căci am presupus că avusese vreun acces.

El zvâcni în sus, ca o figurină pe arcuri, cu chipul atât de schimonosit de furie, încât într-un loc străin mai că nu l-aş fi recunoscut. Totodată înălţă brusc mâna deasupra capului, de parc-ar fi fost gata să mă lovească.

— Lasă-mă-n pace! scrâşni, iar eu am fugit, pe cât mă duceau de iute picioarele tremurânde, s-o caut pe doamna.

Ea veni după mine, fără a pierde o clipă; dar când ne-am înapoiat, dânsul încuiase uşa pe dinăuntru şi doar ne strigă, de cealaltă parte, să-l lăsăm. Ne uitarăm unul la altul – cu feţe albe ca varul – bănuind amândoi că în cele din urmă lovitura se abătuse, năprasnic.

— Am să scriu Guvernatorului, ca să-l scuz, zise dânsa. Trebuie să ne păstrăm prietenii cei puternici.

Dar când luă condeiul, îi pică din mână.

— Nu pot scrie. Dumneata poţi?

— Să încerc, doamnă, am zis.

Privi peste umărul meu pe când scriam.

— Aşa – e bine – spuse, când terminai. Slavă Domnului, Mackellar, că te am pe dumneata ca sprijin! Dar ce mai poate fi acum? Ce, ce poate fi?

În gândul meu îmi ziceam că nu-i cu putinţă nicio explicaţie şi că nici nu era nevoie; teamă mi-era că nebunia acestui om nu făcuse decât să izbucnească acum, într-un anume fel, ca flăcările îndelung înăbuşite ale unui vulcan; dar acestei credinţe (de mila doamnei) nu cutezam să-i dau glas.

— E mai potrivit să ne gândim ce avem noi de făcut, am zis. Trebuie oare să-l lăsăm aicea singur?

— Nu cutez a-l tulbura, mi-a răspuns. Poate natura ştie ce face; poate ea strigă prin dânsul, să fie lăsată-n pace; iar noi bâjbâim în întuneric. Ah – da – aş zice să-l lăsăm.

— Atunci voi expedia scrisoarea, doamnă, şi mă voi întoarce aci, dacă îngăduiţi, să şed cu dumneavoastră.

— Te rog, aşa să faci! a strigat doamna.

Toată după amiaza şezurăm alături, mai mult zăcând, cu ochii la uşa milordului. Cugetul meu era frământat de scena ce se petrecuse adineauri, şi de ciudata-i asemănare cu viziunea mea. Trebuie să spun ceva despre asta, căci povestea s-a răspândit, cu mare exagerare, şi am văzut-o chiar şi tipărită, indicându-se

numele meu pentru precizări. Atâta era la fel: milordul într-o odaie, cu capul căzut pe masă; iar când îşi ridicase faţa, ea purta o expresie ce mă mâhnise până în fundul sufletului. Dar odaia era alta, poziţia milordului la masă de fel aceeaşi, iar faţa, când şi-o arătase, oglindea o stare de furie penibilă, în locul acelei deznădejdi pătrunzătoare ce-o deosebise totdeauna în viziunea mea (în afară de-o singură dată, despre care am mai vorbit). Iată în sfârşit adevărul întreg împărtăşit publicului; dar oricât de mare ar fi fost deosebirea, coincidenţa izbutea totuşi a mă umple de nelinişte. Toată după-amiaza, cum spun, am şezut meditând asupra acestei asemănări – în sinea mea – căci doamna era îndeajuns de amărâtă, încât nici prin gând nu mi-ar fi trecut s-o mai tulbur cu închipuiri. Cam pe la mijlocul acestui timp de aşteptare, i-a venit doamnei o idee isteaţă: a trimis după domnul Alexander şi l-a pus să bată la uşa lui taică-său. Milordul i-a spus băiatului să-şi vadă de-ale sale, însă fără pic de violenţă, nici în glas, nici în vorbe: încât am început a nutri speranţa că accesul trecuse.

În cele din urmă, când se întunecă şi eram pe cale a aprinde o lampă ce sta pregătită, uşa s-a deschis şi iată-l pe milord în pragul ei. Lumina nu era îndeajuns de tare încât să-i putem ceti faţa; când vorbi, glasu-i îmi păru niţel schimbat, dar lipsit de orice slăbiciune.

— Mackellar, spuse, du răvaşul ăsta la destinaţie, cu mâna dumitale. Este strict confidenţial. Găseşte persoana singură, când îl predai.

— Henry, a grăit doamna, eşti cumva bolnav?

— Aş, de unde, a răspuns dânsul certăreţ. Sunt ocupat. N-am nimic, atâta că-s ocupat. Ce mai e şi asta – să fii neapărat presupus bolnav, când ai treabă! Trimite-mi cina aci, şi o damigeană de vin; aştept vizita unui prieten. Cu altceva să nu fiu deranjat.

Şi după asta a încuiat iar uşa pe dinăuntru.

Răvaşul era adresat unui anume căpitan Harris, la un han sărăcăcios din cartierul portului. Îl ştiam pe Harris (după faimă) drept un aventurier primejdios, foarte suspectat de piraterie în trecut, şi-având acum aspra îndeletnicire de-a face negoţ cu indienii. Ce-ar fi putut milordul să aibă a-i spune, sau el milordului, nu eram în stare să-mi închipui; şi nici măcar cum de auzise milordul de el, afară doar de pe urma unui proces

infamant din care scăpase de curând acel om. În tot cazul, m-am dus să predau mesajul cu neplăcere şi – puţin cât l-am văzut pe căpitan – mi-a ajuns ca să mă înapoiez cu mâhnire. L-am găsit într-o cameră ce duhnea greu, şezând la lumina unei lumânări scurse, cu o sticlă goală alături; avea rămăşiţe de ţinută militară, sau mai de grabă se poate să fi fost o ostentaţie, căci manierele îi erau vulgare.

— Spune milordului că-s sluga dumisale şi că în mai puţin de jumătate oră îl voi vizita, mi-a zis, după ce a citit biletul; iar apoi avu slugărnicia ca arătând spre sticla goală, să-mi propună a-i cumpăra nişte băutură.

Deşi m-am înapoiat cât am putut de iute, căpitanul s-a înfiinţat şi el îndată după mine – şi a rămas până târziu noaptea. Cânta cocoşul pentru a doua oară când îl văzui (din fereastra odăii mele) pe milord luminându-i calea până la poartă, amândoi foarte înrâuriţi de libaţiunile lor şi la răstimpuri sprijinindu-se unul de altul, pentru a mai sta de poveste. Totuşi, a doua zi dimineaţă, milordul plecă devreme de-acasă, cu o sută de pfunzi în buzunar. N-am presupus nicicând că s-a întors cu ei; şi totuşi eram încredinţat că acei bani nu către Senior îşi găsiseră drum, căci toată dimineaţa am zăbovit prin preajma dughenii sale, într-un loc de unde se putea vedea din plin.

Aceasta fu ultima oară când Lordul Durrisdeer a ieşit pe poarta casei sale, înainte să părăsim New Yorkul; umbla prin şură, ori şedea de vorbă cu ai săi, toate cam la fel ca şi mai înainte, în oraş însă nu mai fu văzut, iar vizitele de fiecare zi la Senior păreau uitate. Şi nici Harris n-a mai reapărut; sau cel puţin până la urmă nu.

Eu mă simţeam foarte apăsat de misterele printre care începusem să trăim. Se vedea limpede – după schimbarea obiceiurilor sale, dacă nu după altceva – că milordul era preocupat de un lucru grav; dar ce să fi fost, de unde provenea, sau de ce trebuia acum să nu mai trecem dincolo de casă şi grădină, nu izbuteam a ghici. La fel de limpede era, se putea chiar dovedi, că pamfletele aveau un rol în această schimbare radicală. Pe câte le-am putut găsi, le-am citit – erau toate cum nu se poate mai neînsemnate, şi de speţa obişnuită în gâlcevile triviale dintre partide. N-am izbutit să descopăr ceva care ar fi putut într-adevăr jigni chiar şi pe un înalt politician – iar milordul era mai degrabă un bărbat indiferent în chestiunile obşteşti.

Adevărul este că acel pamflet din care se trăgea toată povestea, a stat toată vremea ascuns la sânul milordului. Acolo l-am găsit în cele din urmă, când zăcea mort, în mijlocul pustiului nordic; în asemenea loc, în asemenea negre împrejurări, aveam să citesc întâiaşi dată acele vorbe goale şi mincinoase ale unui pamfletar de-al Whigilor[80], care, cu sforăitoare grandilocvenţă, se revolta împotriva indulgenţei faţă de iacobiţi: *„Alt Rebel notoriu, S-l. de B., urmează a-şi redobândi titlul,* continua acest pasaj. *Această chestiune este de mult pendinte, deoarece respectivul a adus nişte foarte nonorabile servicii în Scoţia şi în Franţa. Despre fratele său, Lordul D-r, se ştie că nutreşte în fond aceleaşi simpatii; iar moştenitorul prezumtiv, care acum urmează a fi înlăturat, a fost crescut în cele mai detestabile principii. Conform vechii zicale: aşchia nu sare departe de trunchi. Favoarea unei reabilitări este însă prea de tot abuzivă încât să poată fi trecută cu vederea.”*

Unui om în toate minţile n-ar fi trebuit să-i pese câtuşi de puţin de-o atât de evidentă scorneală; ca guvernul să poată cândva nutri o asemenea intenţie era de neconceput pentru orice fiinţă în stare de a gândi – afară, poate, de nerodul care aşternuse pe hârtie asemenea bazaconie; iar milordul, fără a fi fost vreodată o minte strălucită, fusese totdeauna de un bun simţ remarcabil. C-a putut să dea crezare unor asemenea vorbe, şi să poarte cu sine, ascuns la sânu-i, pamfletul, şi în inimă acele cuvinte, este dovada limpede a nebuniei sale. Fără îndoială că simpla menţionare a domnului Alexander, ameninţarea directă fluturată la adresa succesiunii copilului, precipitase ceea ce atât de îndelung a zăbovit a se dezlănţui.

Sau, de nu, stăpânul meu fusese de mult nebun cu adevărat, iar noi prea puţin ageri sau prea obişnuiţi cu dânsul, încât să ne dăm seama în ce măsură era bolnav.

Cam la o săptămână după ziua pamfletelor, mă aflam la o oră târzie în dreptul portului – şi am cotit în spre casa Seniorului, cum făceam adesea. Uşa lui se deschise, revărsând lumină pe drum. Văzui un bărbat plecând de la dânsul, după ce-şi luaseră prieteneşte rămas-bun; şi nu pot spune cât de uluit am fost a-l recunoaşte pe aventurierul Harris. N-am putut deduce decât că mâna milordului îl adusese acolo; şi mi-am prelungit plimbarea

[80] *Whigi* – partid politic constituit în secolul al XVII-lea; apăra interesele burgheziei comerciale şi industriale.

cufundat în gânduri foarte grave şi pline de aprehensiune. Era târziu când m-am înapoiat acasă – unde fui mirat a-l găsi pe milord pregătindu-şi valiza pentru o călătorie.

— De ce vii atât de târziu? îmi strigă. Plecăm mâine la Albany, dumneata şi cu mine; şi e într-adevăr timpul să-ţi faci pregătirile.

— La Albany, milord? am exclamat eu. Şi ce căutăm oare acolo?

— Schimbăm decorul, mi-a răspuns.

Iar doamna, care se cunoştea că plânsese, îmi făcu semn să mă supun fără a mai discuta. Îmi spuse ceva mai târziu (când am găsit prilejul a schimba câteva cuvinte cu dânsa) că el îi vestise brusc această intenţie, după o vizită a căpitanului Harris, şi că toate strădaniile ei, fie de a-l hotărî să renunţe la acea călătorie, fie de-a dobândi vreo lămurire a scopului ei, se dovediseră deopotrivă de zadarnice.

CAPITOLUL XI
Călătoria în pustiu

Avurăm o călătorie prielnică suind frumoasa apă a Hudsonului – vremea blândă, dealurile de pe ţărmuri neobişnuit de frumoase în colorile toamnei. La Albany am luat reşedinţă într-un han, unde nici eu nu fui atât de orb şi nici milordul atât de viclean, încât să nu-mi dau seama că plănuia a mă ţine închis. Lucrarea ce-o găsi pentru mine nu era chiar atât de presantă încât să fi trebuit să fie executată în afara hârtiilor necesare, într-o odaie de han; şi nici atât de însemnată încât să fiu pus a copia câte patru, cinci exemplare după acelaşi document. M-am supus în aparenţă; dar mi-am luat şi eu măsurile mele – în urma cărora binevoitoarea noastră gazdă îmi comunica zilnic noutăţile târgului. În felul acesta primii în cele din urmă o ştire, pe care pot să spun c-o aşteptam. Căpitanul Harris (mi se spuse) „şi cu domnul Mountain, neguţătorul", plecaseră-n susul apei c-o barcă. Mai că mă temeam de ochii hangiului, atât de tare mă simţii apăsat de bănuiala vreunei complicităţi a stăpânului meu. Dar ieşii din încurcătură hotărându-mă a spune că pe căpitan îl cunoşteam oarecum, însă pe domnul Mountain de fel – şi-a întrebat dacă mai plecaseră şi alţii cu dânşii. Informatorul meu nu ştia. Domnul Mountain coborâse pe ţărm după nişte târguieli ce-i erau de trebuinţă; cutreierase oraşul pe când îşi făcea cumpărăturile – bând şi flecărind – şi după câte se părea, el şi cei ce l-or mai fi însoţit se duceau către niscaiva ispravă îndrăzneaţă, căci Mountain vorbise mult de nişte lucruri mari ce avea să le facă la înapoiere. Nu se aflase nimic mai mult, fiindcă dintre ceilalţi nu debarcase nimeni; se pare că zoreau s-ajungă într-un anumit loc înainte de căderea zăpezii.

Şi iată că, într-adevăr, în ziua următoare, prinse a cădea o fulguială chiar în târg la Albany; dar se istovi făr' de veste cum şi venise, de parc-ar fi voit doar să ne amintească ce ne aştepta. Eu, unul, nu-mi făceam griji în această privinţă, cunoscând atât de puţin asprimea acelui ţinut. Când privesc înapoi, altfel văd lucrurile; şi mă-ntreb uneori dacă parte din oroarea întâmplărilor ce-am să le povestesc cu de-amănuntul, n-au decurs din cerurile aspre şi cruntele vânturi la voia cărora ne aflam şi din gerul năprasnic ce avurăm a îndura.

Cum barca trecuse, am gândit la început că urma să părăsim şi noi oraşul. Dar nici gând. Milordul îşi continua şederea la Albany, unde n-avea niciun fel de afaceri ce le-ar fi putut pretexta, şi mă ţinea lângă dânsul, departe de adevărata-mi slujbă, prefăcându-se că-mi dă de lucru. În această privinţă mă aştept, şi poate chiar merit, a fi criticat. Nu eram atât de prost încât să nu-mi fi făcut şi eu gândurile mele. Nu-l puteam vedea pe Senior dându-se pe mâna lui Harris, fără a mă aştepta la vreo uneltire vicleană. Harris avea o faimă ticăloasă – iar milordul avusese a face cu el în taină; Mountain, neguţătorul, se dovedise, după informaţiile luate, altul de-aceeaşi teapă; treaba după care se duseseră cu toţii – regăsirea unor comori dobândite pe căi rele – oferea ea însăşi puternică tentaţie la fapte viclene; iar felul ţinutului prin care călătoreau, făgăduia scutire de pedeapsă vărsării de sânge. Da; e adevărat că nutream toate aceste gânduri şi temeri şi că ghiceam soarta Seniorului. Dar nu trebuie să uitaţi că eram acelaşi ins care voise să-l azvârle de pe copastia unei nave în vâltoarea valurilor; acelaşi care, puţin mai ’nainte, făr-o fărâmă de evlavie şi-n chip foarte sincer, se târguise cu Dumnezeu, cercând a-l plăti ca să ucidă după placul meu. Şi iarăşi e-adevărat că mă înmuiasem în mare măsură faţă de vrăjmaşul nostru. Dar ăst lucru l-am considerat totdeauna drept o slăbiciune a firii mele omeneşti – şi chiar vinovat, cugetul îmi rămânea statornic înverşunat împotrivă-i. Adevărat e, iarăşi, că una era să iau pe umerii mei vina şi pericolul unei încercări de omor, şi alta să stau şi s-asist cum se mânjea şi se primejduia milordul. Dar chiar aci stă pricina neamestecului meu. Căci (de m-aş fi agitat în orişice fel în această problemă) s-ar fi putut prea bine să nu izbutesc a-l salva pe Senior, dar negreşit l-aş fi făcut de ruşine pe milord.

Iată pentru ce n-am făcut nimic, şi pe-aceleaşi puternice temeiuri mă mai pot sprijini şi-acum pentru a-mi justifica purtarea. Trăiam între timp amândoi la Albany, dar deşi singuri laolaltă într-un loc străin, în afară de saluturi formale, ne vorbeam şi ne vedeam foarte puţin. Milordul adusese cu sine câteva recomandaţii către notabilităţile din oraş şi din împrejurimi; pe alţii îi cunoscuse mai înainte la New York; ceea ce avu drept urmare că ieşea foarte adesea şi că (trebuie s-o spun, cu toate neplăcerea) prea se dedase în întregime

petrecerilor. Când se înapoia, mă găsea adesea în pat, dar niciodată dormind; şi mai că nu era noapte în care să nu fi dat în vileag influenţa băuturii. În timpul zilei continua a-mi impune nesfârşite sarcini; şi era remarcabil de isteţ a le născoci şi a mi le da să le refac – în chipul cum ţesea Penelopa. Eu niciodată nu mă dădeam în lături, cum am spus – doar eram plătit pentru a-i împlini poruncile – dar nici nu mă sileam a-mi ascunde perspicacitatea şi uneori îi zâmbeam în faţă când îmi dădea asemenea lucrări.

— Gândesc că eu voi fi diavolul, iar dumneavoastră Michael Scott, am glumit într-o zi. Am durat pod peste apa Tweedului şi am despicat munţii Eildoni, şi-acum mă puneţi se-mpletesc funie din nisip[81].

El mă ţinti cu ochi lucitori, apoi privi în lături, dete din fălci, dar nu scoase o vorbă.

— Bine, bine, milord, am zis eu, ce porunciţi dumneavoastră e şi voia mea; voi face treaba asta pentru a patra oară, dar v-aş ruga s-aveţi bunătatea a născoci altceva până mâine căci, zău aşa, de treaba asta prea mi-i lehamite.

— Nu ştii ce vorbeşti, mi-a răspuns milordul, punându-şi pălăria pe cap şi întorcându-mi spatele. Ciudat lucru, că-ţi poate face plăcere să mă necăjeşti. Un prieten – dar asta-i altceva. Ciudat lucru, de când trăiesc m-a urmărit nenorocul. Şi acum tot de uneltiri mă văd înconjurat. Unde pun piciorul, dau de urzeli împotrivă-mi! izbucni. Toată lumea s-a unit împotrivă-mi.

— De-aş fi în locul dumneavoastră, n-aş spune răutăţi absurde, i-am zis; dar ştiţi ce-aş face: mi-aş pune capul în apa rece – pentru că azi noapte aţi turnat în dumneavoastră mai mult decât puteţi duce.

— Crezi? făcu dânsul, de parcă sugestia mea i-ar fi trezit un viu interes. Mi-ar face bine? Uite ceva care n-am încercat niciodată.

— Îmi amintesc de zilele când n-aveaţi de ce încerca una ca asta – şi tare mi-ar plăcea, milord, să se întoarcă acele zile, am adăugat. Dar adevărul gol-goluţ e că, de veţi continua asemenea abuz, vă veţi face mare rău.

— Se pare că n-o mai duc la băutură ca altă dată, Mackellar, încuviinţă milordul. Mă dă gata degrabă. Dar am să fiu mai atent de-aci-ncolo.

---

[81] Aluzie la o legendă scoţiană.

— Asta-i ce v-aş ruga, i-am răspuns. Trebuie să nu uitaţi că sunteţi tatăl domnului Alexander; daţi-i băiatului şansa de a-şi purta numele respectându-l.

— Aşa, aşa, zise ei. Eşti un om c-o judecată foarte sănătoasă, Mackellar, şi m-ai slujit vreme îndelungată. Dar acu, dacă nu cumva mai ai ceva să-mi spui, eu aş lua-o din loc. Dacă nu cumva mai ai ceva să-mi spui? repetă, arzând de nerăbdare, ca un copil, cum îl vedeai atât de ades în ultimul timp.

— Nu, milord, asta a fost tot, i-am răspuns, destul de rece.

— Atunci, eu zic că s-o iau din loc, a repetat milordul, stând şi uitându-se la mine şi tot sucind între mâini pălăria, pe care o scosese iar de pe cap. Cred că n-ai nevoie de nimic din oraş. Nu? Eu trebuie să mă întâlnesc cu *Sir* William Johnson, dar să ştii c-am să fiu mai atent. Tăcu câtva timp, apoi spuse zâmbind: Mai ţii minte locul acela, Mackellar – niţeluş mai la vale de Engles – unde curge pârâul până hăt afund în pădurea de frasini. Mi-aduc aminte cum stam acolo când eram flăcăiandru. Doamne, cum mi-amintesc de bine, deodată – ca de-un cântec vechi! Mă dusesem să pescuiesc – şi prinsesem la peşte! Ah, ce fericit eram! Mă întreb, Mackellar, de ce acum nu-s niciodată fericit?

— Milord, am spus eu, cu mai multă cumpătare la băutură, aţi avea mai mare nădejde de mulţumire. E o vorbă din bătrâni că băutura te-amăgeşte, dar de mângâiat nu te mângâie.

— Fără-ndoială, zise, fără-ndoială! Ei, acu o să mă duc.

— Bună ziua, milord, i-am urat.

— Bună ziua, bună ziua, mi-a răspuns, şi a ieşit în sfârşit din odaie.

Dau această scenă drept o înfăţişare destul de ilustrativă a milordului în ceasurile dinaintea amiezii; şi gândesc că n-am izbutit a-l descrie bine pe stăpânul meu dacă cititorul nu-şi dă seama de o considerabilă decădere. Să-l vezi pe-acest om astfel căzut: să-l ştii acceptat printre relaţiile lui drept un biet beţiv cu capul tulbure – binevenit (de-o fi *fost* cumva binevenit) doar graţie titlului său; şi să-ţi aminteşti de virtuţile ce le dovedise odinioară împotriva unor asemeni vicisitudini ale soartei – nu era oare de ajuns pentru a te înfuria şi a te umili?

Când era băut, se purta mai extravagant; am să evoc doar o singură scenă, petrecută cu puţin înaintea sfârşitului, care mi-a rămas puternic întipărită în amintire până-n ziua de azi, iar la timpul său mi-a lăsat o impresie vecină cu groaza.

Stam întins în pat, treaz, când l-am auzit cum urca scara, poticnindu-se şi cântând. Milordul nu era înzestrat pentru muzică – din întreaga familie la fratele său se adunaseră toate darurile plăcute – încât dacă spun: cântând, trebuie să înţelegeţi un fel de lălăit piţigăiat şi monoton – ceva care nu era nici grai nici cântec. Ceva destul de asemănător se aude din gura copiilor, până nu ştiu ce-i ruşinea; dintr-aceea a unui bărbat vârstnic avea un efect ciudat.

Deschise uşa, cu zgomotoasă precauţie, aruncă o privire iscoditoare înăuntru, umbrindu-şi lumânarea, îşi închipui că dormeam; intră, puse sfeşnicul pe masă şi-şi scoase pălăria de pe cap. Îl vedeam foarte lămurit: o mare şi febrilă veselie părea să-i fiarbă în vine; sta şi zâmbea şi se izmenea, cu ochii la lumânare. Apoi ridică braţul, pocni din degete, şi se apucă a se dezbrăca. În ăst timp uitase de prezenţa mea, încât începu iar a cânta; şi acum desluşeam cuvintele, care erau ale cântecului vechi despre „Twa Corbies” [82], repetate la nesfârşit:

Şi peste oasele lui, când goale-or fi, reci,
Vântul sufla-va-n veci şi-n veci!

Am mai spus că n-avea pic de talent muzical. Sunetele ce le scotea n-aveau vreo succesiune logică de fel, în afar’ că înclinau întrucâtva către tonalitatea minoră; exercitau totuşi o primitivă putere asupra simţirilor cui l-asculta şi adaptându-se cuvintelor, exprimau sentimentele cântăreţului c-o potrivealã barbară. O luă întâi în ritmul şi stilul unui recitativ bombastic, dar respingătoarea-i însufleţire molcomindu-se curând, prinse a tărăgăna notele mai cu sentiment şi căzu în cele din urmă pân’ la o treaptă de patos plângăreţ ce-mi părea aproape de neîndurat. În aceeaşi măsură îi scădea şi vioiciunea de la-nceput a mişcărilor, iar după ce se zbenguise scoţându-şi hainele, până rămase numai cu nădragii pe el, se aşează pe marginea patului şi prinse a scânci. Nu cunosc ceva mai puţin respectabil ca lacrimile beţivului; nemaiputând să rabd acest jalnic spectacol, m-am întors cu spatele. Dar dânsul pesemne o pornise la vale pe-acel primejdios lunecuş în autocompasiune, din care – pentru un ins răvăşit de veche mâhnire şi recentă băutură – nu poate fi

[82] În limba populară scoţiană: *„Cei doi Corbie”*, ultimul fiind desigur numele de familie ai eroilor baladei.

oprire decât o dată cu istovirea. Lacrimile îi tot curgeau şi el tot şedea aşa, pe trei sferturi gol, în aerul rece al odăii. Eu mă învinuiam ba că-s neomenos, ba că-s slab de înger; când mă ridicam în capul oaselor, pentru a interveni, când mă struneam întru nepăsare şi mă sileam să aţipesc; până ce, dintr-o dată îmi fulgeră prin gând acel *quantum mutatus ab illo*[83]; şi aducându-mi aminte de înţelepciunea, statornicia şi răbdarea lui de altădată, fui copleşit de o milă aproape pătimaşă, nu numai pentru stăpânul meu, ci şi pentru toţi fiii omului. Am sărit atunci de la locul meu, m-am dus către dânsul şi i-am pus mâna pe umărul gol, rece ca piatra. El luă mâinile de la ochi, dând în vileag o faţă umflată şi mânjită de lacrimi ca a unui copil; şi când l-am văzut astfel, am simţit iar trezindu-mi-se impacienţa.

— Ruşinaţi-vă! i-am spus. Asta-i purtare de ţânc! Poate c-aş fi stat şi eu acum să mă smiorcăi, de mi-ar fi fost voia să-mi umplu pântecul cu vin. Dar m-am dus la culcare treaz, cum se cuvine unui om cumsecade. Haide, băgaţi-vă în pat şi terminaţi cu exibiţia asta jalnică!

— O, Mackellar, răspunse el, mă doare sufletul!

— Vă doare? am strigat. Are şi de ce, gândesc. Ce vorbe-au fost acelea pe care le cântaţi când aţi intrat? Să dovedim milă altora şi-atunci vom putea cere milă şi noi. Fiţi ori una ori alta, dar cu cei la jumătate de drum, eu, unul, nu voi să am a face. De ştiţi să loviţi, loviţi şi de ştiţi să jeliţi, jeliţi.

— Strigă! izbucni el, aşa e – loveşte! Asta-i vorba ce-mi trebuie! Omule, am răbdat prea şi prea. Dar când s-au atins de copil, când e ameninţat copilul – vigoarea sa de-o clipă se stinse în scâncet – copilul meu, Alexander al meu!... şi iar se porni pe plâns.

L-am apucat de umeri şi l-am zgâlţâit.

— Alexander! am strigat... Vă gândiţi vreodată la dânsul? Dumneavoastră? Aş! Priviţi-vă-n faţă, ca un om cinstit, şi veţi vedea că doar v-amăgiţi singur. Soţie, prieten, copil, toţi îs deopotrivă daţi uitării – v-aţi înfundat într-un asemenea egoism, de-aţi ajuns ca un buştean de nesimţitor.

— Mackellar, spuse atunci, c-o uluitoare întoarcere la purtarea şi înfăţişarea sa de odinioară, poţi spune despre mine tot ce vrei, dar un singur lucru nu – egoist n-am fost niciodată.

---

[83] Cât de schimbat e faţă de odinioară (lat.).

— Orice-aţi spune, eu tot am să vă deschid ochii, l-am înfruntat. De când suntem aci? Şi de câte ori aţi scris familiei? Mi se pare că-i întâiaşi dată când v-aţi despărţit: dar scris-aţi vreodată? Ştiu cei de-acasă de sunteţi în viaţă ori ba?

Prea fătiş îl prinsesem la strâmtoare aici – şi aceasta trezi partea mai bună dintr-însul; încetă a mai plânge, îmi mulţumi foarte pocăit, se vârî în pat şi curând adormi tun; iar cel dintâi lucru ce-l făcu în dimineaţa următoare, fu să s-aşeze a scrie doamnei; şi încă o scrisoare foarte duioasă – deşi niciodată n-a mai terminat-o. Într-adevăr, orice legătură cu New Yorkul se făcea prin intermediul meu; se poate judeca ce sarcină ingrată era. Ce să-i spun doamnei şi-n ce cuvinte, până unde să duc făţărnicia, până unde cruzimea – frământarea aceasta adesea nu mă lăsa să dorm.

În tot acest timp, fără-ndoială, milordul aştepta cu crescânda nerăbdare veşti de la complicii săi. Harris gândesc că-i făgăduise că va îndeplini totul cu cea mai mare grabă; timpul la care ar fi trebuit să primească o ştire trecuse; iar nesiguranţa aşteptării era un foarte prost sfătuitor pentru un om c-o inteligenţă vătămată. Gândul milordului, în tot acest răstimp, stăruia, pe de-a-ntregul aproape, în pustietate, pe urmele cetei ale cărei fapte îl interesau într-atâta de mult. Necontenit îşi evoca popasurile şi înaintările lor, înfăţişarea ţinutului, săvârşirea într-o mie de chipuri felurite a aceleiaşi groaznice fapte, şi-acea stăruitoare privelişte a oaselor Seniorului zăcând împrăştiate în bătaia vântului. Mereu descopeream aceste vinovate gânduri lăuntrice scoţând capul în vorbirea lui, ca iepurii din vizuini. Cu atât mai puţin e de mirare că locul meditaţiilor sale începu a-l atrage fizic.

E bine cunoscut pretextul ce l-a folosit. *Sir* William Johnson avea o misiune diplomatică în acele ţinuturi; milordul şi cu mine (din curiozitate, cum s-a pretins) l-am întovărăşit. *Sir* William avea foarte bună însoţire şi provizii din abundenţă. Vânătorii ne aduceau vânat, zilnic ni se prindea peşte prin râuri, iar rachiul curgea ca apa. Înaintam ziua şi făceam tabără noaptea, în stil militar; se puneau şi se schimbau străji; fiece om îşi avea sarcina anume. Pentru *Sir* William se făceau toate astea. Erau multe aci care altădată mi-ar fi părut o frumoasă petrecere; dar spre nenorocul nostru, vremea se dovedea extrem de aspră; zilele în prima perioadă erau mai blânde, însă nopţile fură

dintru-nceput geroase. Un vânt pătrunzător şi tăios sufla mai tot timpul, încât şedeam cu degetele învineţite în barcă, iar noaptea, când ne pârjoleam feţele la flăcările focului de tabără, hainele de pe noi parc-ar fi fost de hârtie. O singurătate înspăimântătoare ne înconjura paşii, ţinutul era cu desăvârşire părăsit de vieţuitori, nu vedeai fum de focuri şi-n afar' de o singură barcă de neguţători (în ziua a doua) n-am întâlnit călători. Anotimpul era într-adevăr înaintat, totuşi această părăsire a cursurilor de apă îl impresionă şi pe *Sir* William; nu o dată l-am auzit exprimând un sentiment de sfiiciune.

— Mă tem c-am venit prea târziu; trebuie c-au dezgropat securea[84], spunea, şi viitorul a arătat cât de just chibzuia.

Nu sunt în stare a descrie înnegurarea ce-mi stăpânea sufletul în timpul acestei călătorii. Eu nu-s făcut asemenea celor care îndrăgesc lucrurile nefireşti; a vedea iarna sosind şi-a zăcea în câmp, atât de departe de orice casă, mă apăsa ca un vis groaznic; părea, într-adevăr, un fel de înfruntare a puterii divine; şi acest gând, care nu face decât să mă pecetluiască drept laş, era în mare măsură sporit de cunoaşterea în sufletul meu a scopului pentru care venisem. În plus, mă împovărau îndatoririle mele faţă de *Sir* William; era în sarcina mea să-i ţin de urât, de vreme ce milordul se găsea total cufundat într-o stare vecină cu un *pervigilium*[85], supraveghind absorbit pădurea, nedormind mai de loc şi nescoţând uneori, toată ziua, nici douăzeci de vorbe. Ceea ce spunea, încă mai era coerent, dar se învârtea aproape invariabil în jurul grupului pe care-l urmărea în nebunească-i pândă. Obişnuia să-i spună lui *Sir* William adesea – şi mereu ca pe-o comunicare nouă – că avea „un frate, undeva, prin pădurile acelea" şi să-l roage a da instrucţiuni străjilor „să cerceteze unde era". „Sunt nerăbdător să am ştiri de la fratele meu", spunea. Iar uneori pe când călătoream, îşi închipuia că vede mijind o canoe în depărtare pe apă – sau vreun foc de tabără pe ţărm – şi dădea în vileag o aţâţare penibilă. Era cu neputinţă ca *Sir* William să nu fie izbit de aceste ciudăţenii; şi, în cele din urmă, m-a luat de-o parte şi mi-a dat a înţelege neliniştea sa. Eu am dus o mână la cap şi l-am clătinat; era foarte bucuros de-a

[84] Aluzie la obiceiurile Pieilor Roşii băştinaşe. Dezgropatul securii simboliza instaurarea stării de război.

[85] Veghea (lat.).

avea prilejul să pregătesc oarecare mărturie faţă de posibile dezvăluiri.

— Dar în cazul acesta, a exclamat *Sir* William, este oare cuminte a-l lăsa în libertate?

— Aceia care-l cunosc cel mai bine, i-am răspuns, sunt convinşi că-i preferabil să i se facă voia.

— Hm, hm, a încheiat *Sir* William, asta nu-i treaba mea. Dar, de-aş fi înţeles la timp, n-aţi fi ajuns niciodată aici.

Înaintarea noastră în acel ţinut sălbatic se desfăşura de vreo săptămână, fără de nicio întâmplare, când făcurăm tabără pentru o noapte într-un loc unde râul curgea printre înălţimi impresionant de mari, înveşmântate în păduri. Focurile se făcuseră pe o întinsură de şes la marginea apei; şi-am cinat şi ne-am tolănit să dormim în felul obişnuit. Se întâmplă ca în acea noapte să se lase un ger aprig; atât de crunt mă-nşfăca şi-şi înfigea colţii prin învelişuri, încât suferinţa mă ţinu treaz – şi fui iarăşi în picioare înainte de a miji ziua, ghemuindu-mă pe lângă focuri sau tropăind de colo colo pe marginea râului, spre a-mi înfrânge durerile din mădulare. În sfârşit, începură a se revărsa zorile peste înălţimile şi pădurile cărunte, pe când oamenii dormeau înfăşuraţi în halatele lor de blană, iar râul turbulent se prăvălea avântându-se printre suliţi de ghiaţă. Stam şi priveam împrejuru-mi, încotoşmănat în mantaua mea ţeapănă de blană de bivol, şi scoţând aburi pe nările arse de ger, când dintr-o dată răsună dinspre marginile pădurii un strigăt aprig, ciudat. Străjile răspunseră, cei ce dormiseră săriră în picioare; unul arătă cu degetul, ceilalţi priviră într-acolo – şi iată, pe liziera pădurii, între doi copaci, silueta unui bărbat întinzând amândouă braţele, ca în extaz. În clipa următoare o luă la fugă înspre noi, se prăbuşi în genunchi la marginea taberei şi izbucni în lacrimi.

Era John Mountain, neguţătorul, scăpat din cele mai aprige primejdii, şi întâile lui cuvinte, de cum putu vorbi, fură întrebarea de-l văzusem pe Secundra Dass.

— Pe cine? a întrebat *Sir* William.

— Nu, am răspuns eu, nu l-am văzut de fel. De ce?

— A, nimic, făcu Mountain. Vasăzică, tot am avut dreptate. Şi spunând aceasta, se lovi cu palma peste frunte. Dar ce-l face să se-ntoarcă? strigă. Ce-l face să se-ntoarcă printre cadavre? Trebuie să fie aici o blestemată de taină.

Iată o vorbire ce ne stârni în cel mai înalt grad curiozitatea – dar voi fi mai limpede dacă voi povesti acele incidente în ordinea în care au decurs în realitate. Dau mai jos o expunere ale cărei elemente le-am extras din trei surse, ce nu concordă în toate privinţele.

Întâi, dintr-o declaraţie scrisă a lui Mountain, în care orice aspect criminal este cu dibăcie escamotat;

Al doilea, din convorbirile cu Secundra Dass; şi

Al treilea, din numeroase convorbiri cu Mountain însuşi, în care a binevoit a vorbi foarte pe şleau, adevărul fiind că mă considera complice.

Povestirea neguţătorului Mountain

Echipajul care a pornit în susul râului sub comanda comună a căpitanului Harris şi a Seniorului, număra în total nouă inşi, dintre care (dacă îl las deoparte pe Secundra Dass) nu rămânea unul să nu fi meritat ştreangul. De la Harris în jos, cei ce se îmbarcaseră erau notorii în colonie drept nişte nelegiuiţi în stare de orice şi puşi pe vărsare de sânge; unii erau piraţi cunoscuţi, cei mai mulţi traficanţi de rom; toţi destrăbălaţi şi beţivi, toţi potriviţi a se întovărăşi făr' de remuşcări întru împlinirea acelei fapte viclene şi criminale. N-am aflat să fi fost multă disciplină în această bandă; dar Harris şi cu alţi patru, Mountain însuşi, doi scoţieni – Pinkerton şi Hastie – şi unul pe nume Hicks – un cizmar beţiv – au stat la sfat şi s-au înţeles asupra itinerariului. Din punct de vedere material erau îndestulător prevăzuţi cu de toate, iar Seniorul în special adusese cu dânsul şi un cort, unde să se poată la nevoie retrage şi care să-i asigure întrucâtva şi adăpost.

Chiar şi această măruntă comoditate i-o luară în nume de rău însoţitorii săi. De altminteri era, într-adevăr, într-o poziţie atât de total falsă (şi chiar ridicolă) încât obişnuinţa sa de-a comanda şi toată arta lui de a se face plăcut erau aici de prisos. În ochii tuturor, afară de Secundra Dass, el trecea drept un prost credul oarecare, menit a cădea victimă şi mergând inconştient la moarte. Era totuşi firesc ca el însuşi să se considere plănuitorul şi conducătorul expediţiei; cu greu s-ar fi putut purta altfel decât ca atare, iar de cum manifesta cât de cât autoritate sau condescendenţă, trădătorii din juru-i râdeau pe înfundate. Eu

eram atât de obişnuit să-l văd şi să mi-l închipui într-o poziţie de înaltă autoritate, încât atunci când am înţeles care-i era situaţia în această călătorie, mi-a părut rău şi mai că m-am ruşinat. Cât de curând va fi nutrit dânsul o primă bănuială, nu puteam şti, însă cred că destul de târziu; şi grupul înaintase într-atâta de mult în pustietate, încât niciun ajutor nu-l mai putea ajunge înainte ca să i se fi deschis pe deplin ochii asupra adevărului.

S-a petrecut aşa. Harris împreună cu alţi câţiva se trăseseră la o parte în pădure, spre a se sfătui. Au tresărit speriaţi la auzul unui foşnet prin tufişuri. Le erau tuturor cunoscute meşteşugurile războinicilor indieni, iar Mountain nu numai că trăise şi vânase printre sălbatici, dar cucerise chiar şi oarecare faimă printre dânşii. El ştia să umble prin păduri fără a face zgomot şi să ia o urmă asemenea unui ogar; încât, când surveni această alertă, fu trimis de către ceilalţi să pătrundă în desiş, spre a dobândi pe nesimţite o lămurire. Se încredinţă degrabă că în imediata lui apropiere se afla un om, care se mişca precaut, însă fără pricepere, printre crengi şi frunziş; şi ajungând repede într-un punct avantajos, îl putu observa pe Secundra Dass cum îşi lua iute tălpăşiţa, târâş şi aruncând mereu câte o privire înapoi. Când văzu una ca asta, nu ştiu dacă să râdă sau să plângă, iar complicii săi, când se întoarse şi raportă, avură cam aceeaşi îndoială. Acum se vedeau scăpaţi de primejdia unui atac indian; dar pe de altă parte, de vreme ce Secundra Dass îşi da osteneala a-i spiona, era foarte probabil că ştia englezeşte iar dacă ştia englezeşte, era sigur că Seniorul avea cunoştinţă de întregul lor plan. Situaţia aceasta mai avea însă o anumită latură. Dacă Secundra Dass cunoştea engleza şi ascundea acest fapt, Harris era şi el la fel de priceput în câteva dintre limbile Indiei, dar cum cariera sa în această parte a lumii fusese cu mult mai mult decât doar dezmăţată, el nu găsise cu cale să dea în vileag această împrejurare. Fiecare dintre părţi avea aşadar o ascunsă gaură de cheie, prin care putea iscodi convorbirile celeilalte. De îndată ce le fu limpede acest avantaj, conspiratorii se înapoiară în tabără. Harris, aflând că hindustanul se retrăsese iar lângă stăpânu-său, se târî până-n marginea cortului, iar ceilalţi şezură lângă foc, trăgând din lulele şi aşteptând nerăbdători raportul. Când se întoarse în cele din urmă Harris, chipul îi era foarte înnegurat. Auzise îndeajuns încât să i se adeverească cele mai rele bănuieli. Secundra Dass

era bun învăţăcel al limbii engleze; el se târâse şi trăsese cu urechea timp de mai multe zile, Seniorul era acum pe deplin informat cu privire la conspiraţie şi cei doi aveau de gând a se desprinde din rânduri, în dimineaţa următoare, cu prilejul străbaterii unei trecători, şi a fugi, înfundându-se la întâmplare în pădure; preferau tot riscul foametei, al întâlnirii cu dobitoacele sălbatice şi cu oamenii sălbatici, stării lor în mijlocul trădătorilor.

Ce rămânea de făcut, aşadar? Unii erau pentru a-l ucide îndată pe Senior; dar Harris îi asigură că ar fi o crimă fără folos, de vreme ce taina comorii avea să moară o dată cu cel care o îngropase. Alţii erau pentru renunţarea imediată la toată întreprinderea şi luarea drumului către New York; dar ispititoarea numire a comorii şi gândul la lunga călătorie ce-o aveau înapoia lor, îi abătu pe cei mai mulţi de la asemenea gând. Îmi închipui că erau mai toţi nişte oameni limitaţi. Harris, într-adevăr, avea oarecari înzestrări şi cunoştinţe, Mountain nu era prost, Hastie era un om cu şcoală; dar chiar şi aceştia, vădit, dăduseră greş în viaţă, iar ceilalţi erau drojdia pungaşilor de prin colonii. Concluzia la care ajunseră în cele din urmă, izvora mai mult din lăcomie şi speranţă decât din judecată. Şi anume: să mai amâne luarea unei hotărâri, să fie prudenţi şi să-l supravegheze pe Senior, să tacă şi (după câte înţeleg) să se bizuie în întregime pe nădejdea că victima lor era deopotrivă de lacomă, însufleţită de speranţă şi lipsită de judecată precum erau ei şi că poate totuşi îşi va da în mâinile lor viaţa şi comoara.

De două ori în cursul zilei următoare trebuie să fi nădăjduit Secundra şi Seniorul că scăpaseră, şi de două ori fură încercuiţi şi-şi văzură planul zădărnicit. Seniorul, în afară că a doua oară păli puţin, nu trăda nicio dezamăgire, se scuză pentru prostia ce-o făcuse răzleţindu-se de ceilalţi, le mulţumi celor care-l capturaseră din nou, ca pentru un bine ce i l-ar fi făcut, şi se alătură iarăşi caravanei, cu obişnuita lui curtenie şi voioşie în înfăţişare şi purtări. Dar e sigur că mirosise ceva; căci de aci încolo el şi cu Secundra nu şi-au mai vorbit decât în şoaptă, iar Harris degeaba trăgea cu urechea şi tremura pe lângă cort. Într-aceeaşi noapte se dădu de veste că urmau a lăsa bărcile şi a continua drumul pe jos, împrejurare care (punând capăt

zăpăcelii ce se isca la cărarea bărcilor prin trecători) scădea în mare măsură şansele de scăpare.

Şi acum începu între cele două părţi o luptă tăcută – pentru viaţă de-o parte, pentru bogăţii de cealaltă. Se aflau acum în apropierea acelei zone a pustiului în care Seniorul însuşi urma să înceapă a juca rolul de călăuză; şi folosind aceasta drept pretext a-l persecuta, Harris şi oamenii lui şedeau în fiecare seară pe lângă dânsul în jurul focului, şi se trudeau să-l prindă la strânsoare cu vreo mărturisire. Să fi lăsat să-i scape taina, el ştia bine că i-ar fi fost chezăşia morţii; pe de altă parte, nu cuteza a respinge întrebările lor; se cădea să pară a le veni într-ajutor pe cât putea de bine, altminteri şi-ar fi dat în vileag bănuiala. Şi totuşi, Mountain mă asigura că nu l-a văzut o dată încreţindu-şi fruntea. Cu viaţa-i atârnând de un fir, şedea în mijlocul acestor hiene, ca un gospodar tihnit şi deştept lângă focul vetrei sale; avea un răspuns pentru orişice – mai totdeauna un răspuns glumeţ; evita ameninţările, ocolea insultele; tăifăsuia, râdea şi asculta, deschis la chip; pe scurt, se purta într-un fel care nu putea decât dezarma bănuiala şi mai c-a reuşit să zdruncine însăşi cunoaşterea. Într-adevăr, Mountain mi-a mărturisit că nu mai lipsea mult ca ei să înceapă a pune la îndoială povestea căpitanului şi să-l presupună pe cel menit a le cădea victimă, cu totul neştiutor de planurile lor; de n-ar fi fost faptul că el continua a se sustrage întrebărilor (oricât ar fi făcut-o de isteţ) şi confirmarea, încă şi mai convingătoare, a repetatelor sale străduinţe de-a fugi. Pe ultima dintre acestea, care aduse lucrurile la culme, o voi relata acum. Dar mai întâi trebuie poate să spun că între timp calmul oamenilor lui Harris se istovea de tot; nimeni nu prea se mai prefăcea a fi politicos; şi într-o împrejurare foarte neînsemnată, Seniorul şi Secundra fuseseră (sub un pretext oarecare) deposedaţi de arme. Dinspre partea lor însă, perechea în primejdie izbutea a păstra aparenţe ostentative de prietenie; Secundra era numai temenele, Seniorul numai zâmbete; iar în ultima seară înainte de izbucnirea făţişă a ostilităţilor, mersese atât de departe, încât le cântase spre a-i înveseli. S-a remarcat şi faptul că mâncase cu neobişnuită poftă şi băuse mult, fără îndoială că într-adins.

Fapt este, că pe la trei dimineaţa a ieşit din cort, la aer curat, gemând şi văitându-se aşa încât să fie auzit, şi aidoma unuia care pătimeşte de pe urma încărcării stomacului. Câtăva vreme,

Secundra, în văzul tuturor, îi dădu îngrijiri stăpânului său, care în cele din urmă se mai uşură şi adormi pe pământul îngheţat, în spatele cortului, pe când indianul se înapoie înăuntru. La câtăva vreme după aceasta se schimbă straja; căreia i se arătă unde zăcea Seniorul, înfăşurat în aşa zisa „robă de buffalo” (un fel de mantie din blană de bivol sălbatic); iar de aci înainte straja nu şi-a luat ochii de la dânsul (aşa a declarat). La mijirea zorilor, se stârni dintr-o dată un vânt şi suflă deoparte un colţ al mantiei; şi dintr-aceeaşi pală de vânt zbură învârtejindu-se şi pălăria Seniorului, oprindu-se la câţiva yarzi depărtare. Părându-i-se curios că cel ce dormea nu se trezise, straja atunci s-a apropiat; şi în clipa următoare, cu un strigăt puternic, a dat de veste taberei că prizonierul lor fugise. Li-l lăsase pe indianul său care (în prima însufleţire a descoperirii) fu cât pe-aci să plătească zălogul cu viaţa şi care, de fapt, fu maltratat în chip inuman. Secundra însă, asaltat de ameninţări şi cruzimi, o ţinu morţiş – cu un extraordinar devotament – că el era cu totul neştiutor de planurile stăpânului său – ceea ce s-ar fi putut să fie adevărat – cât şi de felul cum fugise – ceea ce se putea demonstra că era fals. Nu le rămase aşadar nimic alt conspiratorilor decât a se bizui în întregime pe dibăcia lui Mountain. Noaptea fusese geroasă, pământul era îngheţat tun; şi de cum se înălţă soarele, începu un dezgheţ puternic. Mountain se lăuda că puţini oameni ar fi fost în stare să dibuie acea urmă, şi încă şi mai puţini (chiar dintre băştinaşii indieni) ar fi găsit-o. Încât Seniorul profită de un avans lung înainte ca urmăritorii săi să-l fi adulmecat şi trebuie c-a umblat c-o surprinzătoare energie pentru un om nedeprins a merge pe jos, deoarece era aproape de amiază când Mountain, în sfârşit, îl zări. În această împrejurare neguţătorul se afla singur, toţi însoţitorii săi venind la o distanţă de câteva sute de yarzi în urmă-i, după cum le ceruse. Îl ştia pe Senior neînarmat şi în plus i se încinsese inima de alergătură şi de plăcerea vânătorii; şi văzându-şi atât de aproape vânatul gonit – şi-atât de lipsit de apărare şi istovit, el se hotărî trufaş a împlini singur captura. Încă un pas, doi, îl aduseră la marginea unei poieniţe; în cealaltă margine, cu braţele încrucişate şi cu spatele răzimat de-un bolovan imens, şedea Seniorul. E posibil ca Mountain să fi iscat vreun foşnet – sigur este, în tot cazul, că Seniorul a înălţat capul şi-a privit de-a dreptul către acea parte a desişului unde sta la pândă hăituitorul său. „Nu puteam şti sigur dacă mă

vede” spunea Mountain, „doar privea către mine, ca un om care ştie bine ce-are de făcut – şi tot curajul mi se irosi din inimă, ca romul din sticlă.” Iar peste puţin, când Seniorul îşi desprinse iar privirea şi păru a relua acele meditări în care fusese cufundat înainte de venirea neguţătorului, Mountain o şterse pe furiş înapoi, să caute ajutorul soţilor săi.

Iar acum începu capitolul surprizelor, căci iscoada abia îi informase pe ceilalţi asupra descoperirii sale, şi încă mai erau pe cale a-şi pregăti armele pentru a da năvală asupra fugarului, când el însuşi apăru în mijlocul lor, umblând făţiş şi liniştit, cu mâinile la spate.

— A, oameni buni! zise, când dădu cu ochii de ei. Iată o întâlnire norocoasă! Hai să ne înapoiem în tabără.

Mountain nu pomenise de slăbiciunea sa, nici cum privise Seniorul spre desiş, zăpăcindu-l, încât (pentru toţi ceilalţi) se părea că omul venise înapoi de bună-voie. Cu toate astea, se iscă zarvă; se auzeau blesteme, unii scuturau pumnii, alţii înşfăcaseră puştile şi ocheau.

— Să ne înapoiem în tabără, repetă Seniorul. Am de dat o lămurire, dar trebuie s-o dau în faţa tuturor. Iar între timp, în locul vostru, aş da de-o parte armele alea, pentru c-ar putea foarte lesne lua foc vreuna şi-ar face praf nădejdile voastre de comoară. Eu n-aş ucide gâsca cu ouăle de aur, zise, zâmbind.

Farmecul superiorităţii sale triumfă o dată mai mult; şi ceata, fără vreo ordine specială, se porni înapoi. Pe drum, Seniorul găsi prilejul să-i strecoare două vorbe lui Mountain.

— Eşti un flăcău deştept şi îndrăzneţ, îi zise, dar nu ştiu dacă nu te năpăstuieşti singur. Te-aş povăţui să te gândeşti dacă n-ai trage mai mult folos – da – şi n-ai fi în mai mare siguranţă, de m-ai sluji pe mine în loc de a sluji un ticălos de rând ca domnul Harris. Gândeşte-te la asta – a încheiat bătându-l uşurel pe umăr – şi nu te pripi. Ai să vezi că, mort ori viu, nu-i bine să mă ai de adversar.

Când ajunseră înapoi la tabără, unde Harris şi Pinkerton îl păzeau pe Secundra, cei doi se repeziră la Senior ca nişte zgripţori şi rămaseră peste măsură de uimiţi când camarazii lor îi poftiră să se dea la o parte şi să asculte ce avea de spus „Domnul”. Seniorul nu clipise în faţa năvalei lor; şi nici nu trădă cea mai mică înfumurare faţă de această dovadă a terenului câştigat.

— Să nu ne grăbim, zise. Întâi ospăţul, şi-apoi cuvântările.

Iar apoi mâncară degrabă; şi îndată ce se termină şi asta, Seniorul, sprijinit într-un colţ, începu a le vorbi. Grăi îndelung, adresându-se fiecăruia dintre ei, în afară de Harris, găsind pentru fiecare (cu aceeaşi excepţie) câte-o măgulire anume. Îi numi „curajoşi şi cinstiţi”, declară că nu întâlnise nicicând tovărăşie mai veselă, muncă mai bine făcută sau suferinţi mai voios îndurate.

— Ei bine, zise, dacă m-ar întreba careva: De ce dracu’ am fugit atuncea? Nu prea merită să mai spun ce-aş răspunde, fiindcă gândesc că voi o cam ştiţi cu toţii. O ştiţi; însă nu ştiţi tot. Voi ajunge îndată şi la ceea ce nu ştiţi – fiţi gata să prindeţi de veste, când s-o lămuri tot. Este pe-aci un trădător; o să vă spun numele său înainte de-a sfârşi; deocamdată ajungă-vă atât. Dar de va veni vreun altul, domnilor, şi mă va întreba: Bine, da’ de ce dracu’ m-am întors? Ei, înainte de-a răspunde la întrebarea asta, am şi eu una de pus: Javra asta de Harris, *el* înţelege hindustana? a strigat, ridicându-se într-un genunchi şi întinzându-şi mâna drept spre obrazul lui Harris, cu un gest ameninţător de nedescris; iar după ce i se răspunse afirmativ – A! – făcu, deci toate bănuielile mele se adeveresc – şi-am făcut bine să mă înapoiez. Ascultaţi, oameni buni, pentru întâia oară adevărul!

După care, se lansă într-o poveste lungă, spusă cu extraordinară dibăcie – cum îl suspectase de mult pe Harris, cum aflase adeverirea temerilor sale şi cum Harris trebuie să fi înfăţişat anapoda cele petrecute între dânsul şi Secundra. Ajuns aci, execută o lovitură îndrăzneaţă, cu un efect excelent.

— Bănuiesc, spuse, că voi vă închipuiţi c-o să împărţiţi cu Harris, bănuiesc că gândiţi că nu-i nicio primejdie – c-aveţi voi grijă de asta; e firesc să nu credeţi că un ticălos atât de sec la cap v-ar putea trage pe sfoară. Dar aveţi grijă! Imbecilii ăştia au un fel de şiretenie a lor, cum îşi are dihorul duhoarea; şi poate-i o noutate pentru voi că Harris s-a căptuşit mai dinainte cu bani. Da, pentru el, comoara ar fi o pleaşcă în plus. Voi trebuie s-o găsiţi sau să muriţi de foame după aceea. Dar el, el a fost plătit mai dinainte; fratele meu l-a plătit ca să mă nimicească; uitaţi-vă la el dacă aveţi vreo îndoială – uitaţi-vă la el cum rânjeşte şi înghite-n sec, ca hoţul prins cu mâna-n buzunarul altuia!

Apoi, după ce făcuse această fericită impresie, îi lămuri cum fugise, cum chibzuise mai apoi pe îndelete şi trăsese încheierea că-i mai bine să se înapoieze, să le înfăţişeze tot adevărul şi să-şi încerce iarăşi norocul cu dânşii; convins cum era că ei îl vor răsturna de îndată pe Harris şi-şi vor alege alt conducător.

— Acesta-i adevărul curat, zise, şi în afara unuia singur, mă dau pe de-a-ntregul în mâinile voastre. În afara cui? Iată-l colo! strigă, arătând din nou pe Harris, iată unul care trebuie să moară! Arme şi condiţii îmi sunt tot una; puneţi-mă faţă-n faţă cu el şi, doar un băţ de mi-aţi da, în cinci minute v-arăt un hoit făcut terci, bun să se-ncaiere câinii pe el.

Se lăsase noaptea când sfârşi; îl ascultaseră într-o tăcere aproape deplină; dar lumina focului nu prea îngăduia nimănui să citească pe chipul vecinilor în ce măsură izbutise dânsul a îndupleca sau a convinge. Pentru a lega privirile oamenilor de persoana sa, luase loc în punctul cel mai luminat şi-şi ţinea faţa în bătaia flăcărilor; fără îndoială calculase bine efectul. Câtva timp domni tăcere, dar curând întreaga adunare fu în focul disputei; în timp ce Seniorul sta tolănit pe spate, cu mâinile împreunate sub ceafă şi picior peste picior, ca unul căruia puţin îi păsa ce-are să iasă. Şi aci aş zice că bravada sa l-a dus prea departe şi i-a păgubit cauza. Fapt este că, după ce înclină o dată, de două ori, când într-o parte, când într-alta, opinia tuturor se statornici în cele din urmă împotrivă. Poate că dânsul nădăjduia că, repetând scena de pe corabia piraţilor, să fie chiar el ales căpetenie – şi poate chiar în condiţii destul de grele de acceptat. De altminteri, lucrurile ajunseseră într-atâta să încline de partea asta, că Mountain a şi lansat propunerea. Dar stânca de care s-a zdrobit a fost Hastie. Flăcăul acesta nu prea era iubit, fiind acru şi plicticos, cu o fire urâcioasă şi posomorâtă; dar dânsul studiase câtăva vreme teologia la Edinburgh College, mai înainte ca destrăbălarea să-i năruie perspectivele; iar acum îşi amintea şi folosea ce învăţase. Într-adevăr, el nu începuse de mult a vorbi, când Seniorul se răsuci agale pe o coastă – lucru menit (după părerea lui Mountain) să ascundă începuturile deznădejdii ce i se oglindeau pe chip. Hastie respinse tot ce auziseră, ca neavând nimic a face cu ceea ce-i interesa; dânşii comoara o voiau. Tot ce se spusese despre Harris s-ar fi putut să fie adevărat şi vor trebui să aibă grijă de asta la momentul oportun. Dar ce legătură avea cu comoara? Auziseră o groază

de vorbe; adevărul însă era mult mai simplu: că domnul Durie era al naibii de înfricoşat şi-şi luase tălpăşiţa de câteva ori. Iată-l acum aici – prins ori întors de bună-voie, i se părea totuna lui Hastie – ce interesa era că se termina o dată tărăşenia. Cât despre flecăreala cu răsturnarea şi alegerea de căpitani, spera că erau cu toţii oameni liberi şi în stare să-şi vadă singuri de treburi. Cu asta dumnealui le arunca praf în ochi, de asemenea şi cu propunerea de a se lupta cu Harris. „Nu se va lupta cu nimeni în tabăra noastră, atâta-l asigur", spuse Hastie. Destul de anevoie am izbutit să-i luăm armele, prea am fi proşti să i le dăm înapoi. Dar dacă domnul gentilom nu caută decât distracţie, pot să-i ofer chiar mai multă decât doreşte. Fiindcă eu n-am intenţia să-mi petrec restul vieţii prin munţii ăştia; şi-aşa am stat prea mult pe-aici; şi propun să ne spună pe loc unde se află comoara, sau de nu să fie pe loc împuşcat. Şi iată – a încheiat, scoţându-şi arma – iată pistolul ce-am de gând să-l folosesc.

— Aşa bărbat zic şi eu! strigă Seniorul, sculându-se în capul oaselor şi uitându-se cu admiraţie la cel ce vorbise.

— Nu te-am rugat să-ţi dai părerea în privinţa mea, a replicat Hastie, te întreb care din două?

— Asta-i o întrebare de prisos, zise Seniorul. Când te mână diavolul din urmă, mai poţi să pregeţi? Adevărul e că suntem acum cale de o mică plimbare de locul cu pricina şi că mâine o să vi-l arăt.

Iar cu asta, de parcă s-ar fi rezolvat toate – şi întru totul după voia sa, o luă spre cort, către care Secundra pornise înainte.

Nu mă pot gândi la aceste ultime ocolişuri şi zvârcoleli ale vrăjmaşului meu de odinioară decât cu admiraţie – abia de se amestecă milă în acest sentiment – cu atâta dârzenie, cu atâta curaj a rezistat acest om nenorocirilor sale. Chiar şi în acest ceas, când îşi dădu seama că era pierdut, când văzu că nu făcuse decât un schimb de duşmani, că-l doborâse pe Harris ca să-l ridice pe Hastie, niciun semn de slăbiciune nu apăru în purtarea lui – ci se retrase în cort, încă din clipa aceea hotărât (trebuie să presupun) a înfrunta incredibilul risc al ultimului său mijloc de scăpare, cu aceeaşi expresie şi ţinută degajată, sigură de sine, elegantă, cu care ar fi plecat de la un teatru pentru a se duce la vreun supeu de-al oamenilor de spirit. Dar, fără îndoială,

cine ar fi putut privi înlăuntrul lui, i-ar fi văzut sufletul tremurând.

Încă de pe la o oră timpurie a nopţii, se zvoni prin tabără că era bolnav; şi primul lucru ce-l făcu a doua zi dimineaţă, fu să-l cheme pe Hastie lângă căpătâiul său şi să-l întrebe tare speriat dacă se pricepea la medicină. Fapt este că, astfel, se adresa cu viclenie uneia dintre vanităţile acelui student teolog decăzut. El îl cercetă, şi fiind măgulit, ignorant şi totodată foarte bănuitor, nu pricepu câtuşi de puţin dacă omul era bolnav ori se prefăcea. Aşa stând lucrurile, merse de-aci iarăşi la tovarăşii săi; şi le spuse (lucru care oricum îl făcea să pară mai important), că bolnavul nu mai avea mult până să moară.

— Cu toate acestea, adăugă cu-n blestem, de-ar fi să crape-n marginea drumului, şi tot trebuie să ne ducă-n dimineaţa asta la locul comorii.

Pe mai mulţi din tabără (printre care şi pe Mountain) îi revoltă însă asemenea brutalitate. Ei ar fi privit liniştiţi cum s-ar fi tras cu pistolul în Senior, sau ar fi tras ei înşişi cu pistolul în el, fără pic de milă; dar se pare că-i mişcase oarecum lupta lui dârză din ajun şi neîndoielnica sa înfrângere; pe de altă parte, începeau poate, de pe acum, să se împotrivească noului lor conducător; în tot cazul, declarară că (dacă omul era bolnav) i se va da răgaz să se odihnească o zi, oricât ar fi Hastie de colţos.

În dimineaţa următoare, starea Seniorului se înrăutăţi vădit şi însuşi Hastie dete în vileag o brumă de simţire omenească, atât de lesne trezeşte bunăvoinţă pentru cel ce suferă, măcar şi comedia de a-l doftorici. Într-a treia dimineaţă, Seniorul i-a chemat pe Mountain şi pe Hastie la căpătâiul său, i-a vestit că e pe moarte, le-a dat amănunte depline cu privire la aşezarea ascunzătorii şi i-a rugat cu stăruinţă să pornească fără zăbavă în cercetare încât să vadă de-i amăgise, iar (de-ar da cumva greş dintru-ntâi) dânsul să mai fie în stare a le îndrepta greşeala.

Se năştea însă o dificultate, pe care dânsul desigur conta. Niciunul dintre acei oameni nu se încredea în celălalt, niciunul dintre ei n-ar fi consimţit a rămâne în urmă. Pe de altă parte, deşi Seniorul părea cum nu se poate mai slăbit, nu grăia decât în şoaptă şi mare parte din timp zăcea în nesimţire, tot era cu putinţă ca boala-i să fi fost prefăcătorie; iar dacă se duceau cu toţii la vânătoare de comoară, s-ar fi putut dovedi la înapoiere că merseseră la vânătoare de gâscă sălbatică şi că-ntre timp

prizonierul lor îşi luase zborul. Aşadar se hotărâră în cele din urmă a se preumbla prin tabără şi a rămâne prin preajmă, dând drept motiv îngrijorarea lor pentru dânsul; şi cert e – într-atâta ni-s de amestecate simţirile – că mai mulţi dintre dânşii erau sincer – dacă nu foarte profund – mişcaţi de primejdia firească ce-l păştea pe cel pe care nesimţitorii plănuiau a-l ucide. După amiază Hastie fu chemat la patul bolnavului pentru a se ruga; ceea ce făcu (oricât ar părea de necrezut) cu solemnă evlavie; pe la opt seara, bocetele lui Secundra vestiră că totul luase sfârşit; şi mai înainte de orele zece, indianul, scurmând pământul cu o verigă de lanţ, se trudea a săpa groapa. Zorii zilei următoare văzură îngropăciunea Seniorului, cu toţii luând parte, cu toată gravitatea cuvenită; iar trupul fu culcat în pământ, înfăşurat într-o mantie de blană şi doar cu chipul descoperit – care era de-o paloare de ceară şi cu nările astupate, după un obicei oriental de-al lui Secundra. De cum fu groapa umplută cu pământ, vaietele lui Secundra înduioşară din nou fiece inimă; şi se pare că această ceată de ucigaşi, departe de a privi cu ochi răi jeluirile lui, deşi întristătoare şi totodată primejdioase pentru siguranţa lor (în asemenea ţinut) se străduiau în chip necioplit cum le era felul, totuşi cu bunătate, să-l mângâie pe indian.

Dar dacă firea omenească, chiar la cei mai răi dintre oameni, este uneori bună, ea rămâne, înainte de toate, lacomă; încât îl lăsară curând pe cel ce jelea şi se întoarseră la preocupările lor. Ascunzătoarea comorii fiind în imediată apropiere, deşi încă neidentificată, hotărâră a nu strica tabăra; şi ziua trecu pentru călători în zadarnică explorare a pădurilor din preajmă, în timp ce Secundra continua să zacă pe mormântul stăpânului său. În noaptea aceasta, nu puseră nicio strajă, ci se culcară cu toţii pe jos în jurul focului, cum obişnuiesc oamenii pădurii, cu capetele în afară, ca spiţele unei roţi. Dimineaţa îi găsi în aceeaşi rânduială; atâta doar că Pinkerton, care sta culcat la dreapta lui Mountain, între acesta şi Hastie, fusese (în ceasurile de întuneric) măcelărit în taină, şi-acum zăcea cu trupul tot înfăşurat în manta, dar sus înspăimântând vederea cu priveliştea ticăloasă şi sinistră a capului scalpat.

Toţi din bandă erau în dimineaţa asta galbeni la faţă ca o ceată de strigoi, fiindu-le bine cunoscută tuturor stăruinţa indienilor când hotărau a se război cu vrăjmaşii (mai corect spus, a-i asasina). Puseră însă vina de căpetenie pe faptul că nu

stătuse nimeni de strajă; şi înfierbântaţi de vecinătatea comorii, hotărâră să rămână unde se găseau. Pinkerton fu îngropat alături de mormântul Seniorului, supravieţuitorii iar îşi petrecură ziua în explorare şi se înapoiară cu sentimente amestecate, de îngrijorare şi nădejde, în parte siguri că erau foarte aproape de-a descoperi locul căutat, iar pe de altă parte (o dată cu întoarcerea întunericului) cotropiţi de teama indienilor. Mountain stătu de strajă primul; el susţine că nici n-a dormit, nici nu s-a aşezat, ci a stat de veghe cu atenţie necontenită şi încordată, încât (atunci când văzu după stele că-şi împlinise timpul) foarte nepăsător s-a apropiat de foc, spre a-l trezi pe cel ce urma să-i ia locul. Acesta (Hicks, cizmarul) dormea în partea ferită de vânt a cercului – aşadar ceva mai departe decât cei dinspre vânt – şi într-un loc întunecat de fumul ce se răspândea într-acolo. Mountain se aplecă şi-l bătu pe umăr; îndată mâna i se mânji de-o umezeală lipicioasă; şi-n acea clipă rotindu-se vântul, lumina focului căzu asupra omului ce dormea şi-l arătă, ca şi Pinkerton, mort şi scalpat.

Era limpede: căzuseră în mâna unuia dintr-acei asasini indieni făr' de pereche în lume, care urmăresc uneori câte-o ceată timp de zile întregi şi, cu tot drumul lung ce nu obosesc a-l străbate, cu toată pânda fără de somn, continuă a păstra avansul şi la fiecare sălaş fură câte-un scalp. Faţă de această descoperire, căutătorii comorii, scăzuţi de pe acum la o biată mână de oameni (şase inşi) căzură-n totală descurajare, puseră mâna la repezeală pe câteva lucruri trebuincioase şi lăsând baltă ce le mai rămăsese din avutul lor, fugiră în pădure, fără să mai stea la gânduri. Focul îl lăsară nestins şi pe tovarăşul lor mort, neîngropat. Toată ziua n-au încetat a fugi, hrănindu-se din mers, de la mână la gură; şi cum le era frică să doarmă, continuau să înainteze la întâmplare chiar şi în orele nopţii. Dar rezistenţa omenească e în curând biruită; când s-au odihnit în sfârşit, au căzut într-un somn adânc, iar când s-au trezit, şi-au dat seama că duşmanul tot le mai sta în cârcă: moartea şi schilodirea se abătuseră o dată mai mult asupra pâlcului lor şi-l ciuntiseră.

Din toate astea, le era mintea ameţită; greşiseră de tot drumul prin pustiu; proviziile li se istoveau. Cu grozăviile ce au mai urmat e de prisos să mai încarc această relatare, care şi-aşa prea mult s-a prelungit. Ajungă să spun că atunci când în fine o noapte trecu fără a mai fi vătămaţi şi când răsuflară iar cu

nădejdea că ucigaşul renunţase în sfârşit a-i urmări, Mountain şi Secundra erau singuri. Neguţătorul e ferm convins că nevăzutul lor vrăjmaş a fost vreun războinic dintre cei pe care-i cunoscuse cândva şi că el, unul, a fost cruţat din bunăvoinţă. Îndurarea arătată lui Secundra o explică pe temeiul că indianul din Răsărit era socotit a-şi fi pierdut minţile – în parte după faptul că de-a lungul tuturor spaimelor fugii şi-n timp ce alţii îşi lepădau până şi hrana, şi armele, Secundra-şi urma înainte mersul chinuit, purtând pe umăr o sapă – şi-n parte după faptul că-n ultimele zile, cu mare aţâţare şi belşug de vorbe, grăia cu sine-însuşi, în limba-i de baştină. Dar se arătă destul de zdravăn la minte când veni prilejul a grăi englezeşte.

— Crezi c-a plecat de tot şi nu mai întoarce? a întrebat, la binecuvântata lor trezire făr' de vătămare.

— Mă rog lui Dumnezeu ca aşa să fie – aşa cred – cutez a crede că aşa e – răspunsese Mountain, aproape ca-ntr-o aiureală, după cum mi-a descris scena.

Şi într-adevăr, atât se simţea de tulburat, încât, până a doua zi dimineaţa, când ne-a întâlnit, nu prea era sigur de visase, ori de era un fapt că Secundra, îndată după aceea, se răsucise şi fără un cuvânt, luase drumul înapoi pe urmele pe care veniseră, întorcându-şi faţa către acele iernatice şi înfometate singurătăţi, pe-o cale din care fiece etapă era însemnată cu un cadavru mutilat.

CAPITOLUL XII
Călătoria în pustiu (urmare)

Povestea lui Mountain aşa cum fu înfăţişată lui Sir William Johnson şi milordului, era, fireşte, dezbărată de toate amănuntele iniţiale şi expediţia descrisă ca decurgând fără evenimente, până la îmbolnăvirea Seniorului. Ultima parte, însă, fu povestită foarte impresionant, naratorul înfiorându-se vădit la amintirile sale; iar situaţia noastră în acele clipe, la marginea aceluiaşi pustiu, cât şi interesele personale ale fiecăruia, îi deteră un public înclinat a-i împărtăşi tulburarea. Căci ştirile lui Mountain nu numai că schimbau lumea pentru Lordul Durrisdeer, ci şi înrâureau esenţial planurile lui *Sir* William Johnson.

Pe acestea îmi dau seama că trebuie să i le înfăţişez cititorului ceva mai pe larg. Ajunseseră la Albany vorbe de semnificaţie îndoielnică – zvonuri că s-ar pune la cale ostilităţi – şi atunci ambasadorul triburilor indiene, deşi se apropia iarna, se grăbise a pleca spre pustiu, pentru a înăbuşi răul în faşă. Aci, la hotare, afla că sosise prea târziu; şi o alegere anevoioasă se înfăţişa acum unui bărbat a cărui îndrăzneală (făcând toate socotelile) nu-i întrecea prudenţa. Poziţia sa faţă de vitejii cu obraze vopsite poate fi asemuită cu aceea a Lordului Preşedinte Culloden printre vitejii noştri de la munte, în anul patruzeci şi cinci; vreau să spun că dânsul era pentru acei bărbaţi singurul purtător de cuvânt al cuminţeniei; şi de erau să predomine îndemnurile la pace şi moderaţie, numai mulţumită influenţei lui se putea întâmpla asta. Deci, dacă se înapoia, provincia era sortită tuturor tragediilor abominabile ale războiului indienilor – casele ar fi fost mistuite de flăcări, călătorilor li s-ar fi tăiat toate drumurile; iar oamenii pădurii şi-ar fi ridicat obişnuitul tribut dezgustător de scalpări omeneşti. Pe de altă parte, să continue a înainta spre nord, să primejduiască un grup atât de mic, înfigându-l mai adânc în pustiu, s-aducă vorbe de pace printre sălbaticii puşi pe război şi bucurându-se a-l începe – iată o extremitate împotriva căreia era lesne de priceput că i se revolta cugetul.

— Am venit prea târziu, tot repeta, după care se cufunda în chibzuială, sprijinindu-şi în mâini fruntea plecată şi ciocănind pământul cu piciorul.

În cele din urmă ridică faţa şi se uită la noi, adică la milord, la Mountain şi la mine, care şedeam în imediată apropiere, în jurul unui foc mic arzând într-un colţ al taberei pentru cei ce doreau să stea mai la o parte.

— Milord, ca să fiu sincer cu Domnia ta, mă văd ajuns la două păreri, zise. Consider că-i foarte de trebuinţă să merg înainte, dar că nu-i nimerit a continua să mă bucur de tovărăşia dumneavoastră. Suntem aci încă în preajma apei – şi gândesc că riscul spre sud nu contează. N-aţi vrea, Domnia ta şi cu domnul Mackellar, luând oameni pentru o singură barcă, să vă înapoiaţi la Albany?

Milordul, trebuie să spun, ascultase relatarea lui Mountain aţintind necontenit asupră-i o privire penibil de sfredelitoare; iar de când se încheiase povestirea, şedea ca stăpânit de-un vis. Avea ceva foarte înfricoşător în înfăţişare; ceva, în ochii mei, nu pe deplin omenesc: faţa descărnată şi sumbră şi copleşită de ani, gura dureroasă, dinţii dezveliţi într-un rânjet continuu; globurile ochilor lucind izbitor între pleoape şi plutind într-un câmp alb injectat cu firişoare de sânge. Eu însumi nu-l puteam privi fără să-mi zbârnâie nervii, fără acea senzaţie de neplăcere care predomină, cred, în sentimentele noastre faţă de boala celor ce ni-s dragi. Nu puteam să nu bag de seamă că ceilalţi abia erau în stare să-i îndure vecinătatea – *Sir* William evitând a se găsi în apropierea lui, Mountain uitându-se în lături spre a nu-i întâlni privirea, iar când i-o întâlnea, pălind şi oprindu-se din povestit. Faţă de-acel îndemn al lui *Sir* William, milordul păru totuşi să-şi redobândească stăpânirea de sine.

— La Albany? repetă, cu glas firesc.

— Sau cel puţin prin apropiere, îi răspunse Sir William. Nu există siguranţă decât acolo.

— Cu mare scârbă m-aş întoarce, zise milordul. Mie nu mi-i teamă de indieni, adăugă, c-o zvâcnire.

— Aş vrea să pot spune şi eu la fel, a replicat *Sir* William zâmbind, deşi dacă e careva să se încumete a o spune, acela s-ar cuveni să fiu eu. Dar trebuie să nu pierdeţi din vedere răspunderea mea. Faţă de faptul că de-aci înainte călătoria a devenit cât se poate de primejdioasă, iar interesul dumneavoastră (de veţi fi avut vreunul), spuse, definitiv adus la încheiere prin trista veste familiară ce-aţi primit-o, anevoie aş afla justificare de-ar fi să consimt ca dumneavoastră să

continuaţi acest drum; iar în cazul unor urmări regretabile, aş risca oprobriul public.

Milordul se-nturnă către Mountain.

— Din ce-a pretins c-a murit? îl întrebă.

— Nu ştiu dacă vă înţeleg, Înălţimea Voastră, făcu neguţătorul, oprindu-se, foarte consternat, din bandajarea unor degerături cumplite.

O clipă, milordul păru a se găsi în impas; apoi repetă, oarecum iritat:

— Te întreb din ce a murit. E desigur o întrebare limpede.

— A! nu ştiu, îi răspunse Mountain. Nici măcar Hastie n-a ştiut. După câte se părea, s-a-mbolnăvit aşa, cum se-mbolnăveşte omu' – şi-a pierit – şi gata.

— Ei poftim, vedeţi! a încheiat milordul, îndreptându-se către *Sir* William.

— Înălţimea Voastră este prea profund pentru înţelegerea mea, făcu *Sir* William.

— Cum, dar aici e vorba de o succesiune, zise milordul; titlul fiului meu s-ar putea pune la îndoială; şi acest om fiind presupus decedat din nu se ştie ce, e firesc să se nască foarte multă suspiciune.

— Afurisit să fiu dacă-nţeleg! strigă *Sir* William. Doar omul e îngropat!

— N-am să cred asta de fel, replică milordul, tremurând de ţi-era silă să-l priveşti. N-am s-o cred! strigă iar şi sări în picioare. Arăta a mort? se adresă iar lui Mountain.

— Ori de-arăta a mort? îl îngână neguţătorul. Era galben ca ceara. Păi, la ce i-ar fi folosit să se prefacă? Nu vă spusei că l-am pus în pământ!

C-o mână făcută gheară, milordul îl prinse de haină pe *Sir* William.

— Acest om purta numele fratelui meu, zise, dar e lesne de-nţeles că n-a fost un om ca toţi oamenii.

— N-a fost om ca toţi oamenii? Ce vreţi să spuneţi?

— Nu e de pe lumea asta, a şoptit milordul, nici el nici diavolul negru care-l slujeşte. I-am străpuns măruntaiele cu sabia mea, am auzit mânerul sabiei zdrăngănindu-i pe osul pieptului, i-am simţit sângele fierbinte ţâşnindu-mi în obraz – de nu ştiu câte ori, de nu ştiu câte ori! repetă, cu un gest de nedescris. Dar el tot n-a murit nicicând, făcu, iar eu suspinai c-un geamăt. De ce-

aş crede că acum e mort? Nu, nu cred până nu-l văd putrezind, zise.

Sir William privi către mine, tras la faţă, Mountain îşi uitase de rănile lui – sta holbându-se şi căscând gura.

— Milord, am zis eu, vă rog, reveniţi-vă!

Dar mi-era gâtlejul ars şi mintea atât de împrăştiată şi mie, încât n-am putut adăugi mai mult.

— Nu, zise Lordul – nu e de presupus că dânsul m-ar putea înţelege. Mackellar da, fiindcă el ştie tot, şi l-a mai văzut îngropat şi altă dată. M-a slujit cu multă credinţă, *Sir* William, acest Mackellar; cu mâinile sale l-a-ngropat – el şi cu tată-meu – la lumina a două sfeşnice de-argint. Cel'lalt e un duh slujitor; l-a adus cu el de la Coromandel. V-aş fi spus asta mai demult, *Sir* William, dar era un secret de familie...

Aceste ultime observaţii fură spuse cu un soi de calm melancolic, în timp ce criza de rătăcire părea a se îndepărta.

— Puteţi să vă-ntrebaţi şi singur ce înseamnă toate astea, continuă. Frate-meu se îmbolnăveşte şi moare, şi e-ngropat – aşa zic dânşii; şi totul pare foarte limpede. Dar de ce s-a înapoiat slujitorul? Gândesc că trebuie să vă daţi seama şi dumneavoastră singur c-acesta-i un punct ce necesită oarecare limpezire.

— Vă stau la dispoziţie, milord, peste o jumătate de minut, spuse *Sir* William ridicându-se. Domnule Mackellar, două cuvinte cu dumneavoastră – şi mă duse afară din tabără.

Gerul muşca, scârţâindu-ne sub paşi, arborii ne-mpresurau încărunţiţi de chiciură, aidoma ca-n acea noapte în Păduricea Lungă.

— Bine-nţeles că asta-i nebunie curată? făcu *Sir* William de îndată ce ajunsesem destul de departe pentru a nu fi auziţi.

— Mai e vorbă! sigur c-aşa-i, am răspuns. Omul e dement. Gândesc că-i limpede.

— Să pun să-l prindă şi să-l lege? mă întrebă *Sir* William. Cu împuternicirea dumneavoastră, o fac. Dacă tot ce spune este delir, e sigur c-ar trebui legat.

Am privit în pământ, şi apoi spre tabără – cu focurile-i strălucitoare şi cu oamenii care se uitau încordaţi după noi – şi-n preajma mea, spre păduri şi munţi; numai pe *Sir* William în faţă nu-l puteam privi.

— *Sir* William, spusei în cele din urmă, gândesc că milordul nu este teafăr, şi de mult gândesc aşa. Dar există trepte în nebunie, şi de se cade ca dânsul să fie lipsit de libertate – *Sir* William, nu-s eu judecătorul potrivit a hotărî aceasta, am încheiat.

— Judecător voi fi eu, îmi răspunse. Dar cer fapte. În toată aiureala aceea, a fost vreun cuvânt de adevăr sau de judecată sănătoasă? Şovăiţi? întrebă. Trebuie să înţeleg că dumneavoastră l-aţi mai îngropat şi-altădată pe acel domn?

— De-ngropat, nu l-am îngropat, am zis; apoi, făcându-mi în cele din urmă curaj: *Sir* William, afară doar de v-aş spune o poveste lungă, care priveşte mult pe-un neam ales (iar pe mine însumi câtuşi de puţin) ar fi cu neputinţă să vă lămuresc. Porunciţi şi-o voi face – fie că-i bine, fie că nu. Dar, în orişice caz, atâta voi spune: că milordul nu-i chiar atât de nebun precum pare.

— Nu doresc a afla secretele dumneavoastră, hotărî *Sir* William, dar voi fi limpede, cu riscul necuviinţei, şi vă voi mărturisi că-mi face prea puţină plăcere actuala mea tovărăşie.

— Sunt cel de pe urmă care v-ar putea lua asta în nume de rău, am zis.

— Nu v-am cerut nici să mă mustraţi, nici să mă lăudaţi, domnul meu, a întâmpinat *Sir* William. Doresc pur şi simplu să mă dezbar de dumneavoastră; şi în acest scop vă pun la dispoziţie o barcă şi oamenii trebuincioşi.

— E-o ofertă generoasă, am răspuns, după oarecare gândire. Dar trebuie să-mi îngăduiţi şi mie să spun un cuvânt în sprijinul celeilalte alternative. E firesc să fim curioşi a afla adevărul în afacerea aceasta; eu însumi sunt oarecum curios; milordul, după cum se vede, este prea şi prea. Chestiunea înapoierii indianului este enigmatică.

— Şi eu cred la fel, m-a întrerupt *Sir* William, şi-mi propun (cum tot merg în acea direcţie) să fac cercetări temeinice pentru a o elucida. Fie că s-a dus să moară ca un câine pe mormântul stăpânului său, fie că nu, în tot cazul viaţa îi e în mare pericol, şi îmi propun, de voi putea, să i-o salvez. N-ai nimic rău de zis despre dânsul?

— Nimic, *Sir* William, i-am răspuns.

— Dar celălalt? continuă dânsul. L-am auzit pe milord, fireşte – dar după devotamentul slugii sale, trebuie să presupun că avea oarecari însuşiri nobile.

— Nu trebuie să-ntrebaţi asta! am strigat. Iadul poate avea flăcări nobile. L-am cunoscut timp de douăzeci de ani, şi totdeauna l-am urât, şi totdeauna l-am admirat şi totdeauna m-am temut de dânsul ca un sclav.

— Are aerul că vă forţez iar secretele, zise *Sir* William, dar, credeţi-mă, neintenţionat. E destul să vă spun că voi vedea mormântul şi (de e cu putinţă) îl voi salva pe indian. Cu aceste condiţii, îl puteţi convinge pe patronul dumneavoastră a se înapoia la Albany?

— *Sir* William, am zis, vă voi spune cum stau lucrurile. Dumneavoastră nu-l vedeţi pe milord într-o lumină avantajoasă; vi se pare desigur ciudat măcar şi faptul că eu îl pot iubi; dar asta aşa-i; şi nu-s singurul care-l iubeşte. De va trebui să se înapoieze la Albany, numai cu forţa se poate îndeplini aceasta – şi va însemna condamnarea la pieire a raţiunii sale, poate şi a vieţii. Aceasta e credinţa mea sinceră; dar sunt în mâinile dumneavoastră şi gata a mă supune, dacă vreţi să vă luaţi răspunderea de-a hotărî.

— Nu-mi iau nicio fărâmă de răspundere; singura mea străduinţă e s-o evit! a strigat *Sir* William. Stăruiţi a continua acest drum, fie! Eu, unul mă spăl pe mâini de toată povestea.

Şi cu vorbele astea, se întoarse şi dete ordin a se ridica tabăra; iar milordul, care aşteptase pe-aproape, veni îndată lângă mine şi întrebă:

— Ce s-a hotărât?

— Vi se va face pe plac, i-am răspuns. Veţi vedea mormântul.

Locul unde se afla mormântul Seniorului putea lesne fi descris, de către călăuze; se găsea, într-adevăr, în preajma unui punct de reper al pustiului, un anumit şir de piscuri, bătătoare la ochi prin formă şi înălţime, unde-şi aveau obârşia numeroase ape tributare acelei mări interioare, Lake Champlain, şi care de aci se prăvălesc şopotind la vale. Încât era cu putinţă a ne îndrepta direct într-acolo – în loc să luăm în sens invers urma mânjită cu sânge a fugarilor – şi a străbate, în vreo şaisprezece ore de marş, o distanţă pentru care tulburatelor lor pribegiri le trebuiseră mai bine de şaizeci. Bărcile le-am lăsat, sub pază, pe râu; era desigur probabil să le găsim la înapoiere îngheţate tun;

iar micul echipament cu care am pornit în acea expediţie, includea nu numai nenumărate blănuri, menite a ne apăra de frig, ci şi un arsenal de rachete pentru călcat pe omăt, care să ne îngăduie a călători şi când avea să cadă inevitabila ninsoare. Multă grijă se vădi la pornirea noastră; marşul fu condus cu precauţie ostăşească, tabăra de noapte aleasă şi patrulată sârguincios; şi tot o consideraţie de acest soi ne opri într-a doua zi, la nu prea multe sute de yarzi depărtare de ţintă. Noaptea fiind gata a se lăsa şi locul unde ne aflam prielnic ca adăpost sigur pentru o ceată cât a noastră de mare, *Sir* William se hotărî pe negândite să oprească înaintarea.

În faţa noastră era şirul înalt de munţi către care ne îndreptasem toată ziua, pe drumuri întortocheate. De la cea dintâi mijire a zorilor, piscurile lor argintii fuseseră îndreptar înaintării noastre printr-o pădure încâlcită din ţinuturile mai joase, întreţesută cu şuvoaie agitate şi presărată cu pietroaie monstruoase; piscurile (cum am spus) argintii – căci de pe acum, la altitudinile mai mari ningea în fiece noapte – însă şesurile şi pădurile doar suflate cu brumă. Toată ziua cerul fusese încărcat cu aburi urâcioşi, prin care plutea soarele şi licărea ca un ban de argint; toată ziua ne biciui obrazul stâng un vânt barbar de tăios, însă foarte curat de tras în piept. Spre sfârşitul după amiezii, vântul se potoli totuşi; norii, nemaifiind înteţiţi, se împrăştiară ori se mistuiră; soarele asfinţi îndărătul nostru în măreţie iernatică, răsfrângându-şi vâlvătaia din urmă pe frunţile albe ale munţilor.

Se întunecă mai înainte de cină; mâncarăm în tăcere, şi de cum îşi îmbucase grabnic hrana, milordul se furişe către marginea taberei, încotro mă grăbii să-l urmez. Sălaşul era pe-o înălţime, cu vederea spre un iaz îngheţat, măsurând poate o milă pe partea-i mai lungă; jur împrejuru-ne unduiau codrii căţăraţi pe înălţimi sau aciuiaţi în văi; deasupra se înălţau munţii cei albi; şi mai sus încă, plutea luna într-un cer limpede. Nu adia o suflare; nicăieri nu pârâia o crenguţă; zgomotele taberei noastre erau înăbuşite şi înecate în liniştea înconjurătoare. Acum că pierise şi soare şi vânt, ţi se părea aproape cald, ca într-o noapte de iulie; ciudată nălucire a simţurilor, când pământul, văzduhul şi apa erau încleştate, parcă gata să crape din gerul năprasnic.

Milordul (sau cel căruia continuam să-i dau acest nume drag) sta cu un cot sprijinit într-o palmă şi cu bărbia cufundată în cealaltă, pierzându-şi privirea asupra codrilor. Ochii mei îi urmară pe-ai săi şi se odihniră aproape voios pe urzeala de promoroacă a pinilor, înălţaţi pe gorgoane scăldate de lună ori coborând în vâlcele cotropite de negură. Foarte aproape, îmi spuneam, era mormântul vrăjmaşului nostru; dus acum unde cei răi încetează a mai isca supărare, cu-n morman de ţărână îngrămădit de-a pururi asupra mădularelor sale, odinioară atâta de sprintene. Nu mă puteam gândi la dânsul decât ca la unul oarecum fericit de-a fi sfârşit cu temerile şi cu ostenelile omului, cu zilnica irosire a duhului şi cu-acel zilnic şuvoi al întâmplărilor, prin care musai să-noate omul, la noroc, sub pedeapsa ruşinii sau a pieirii. Nu puteam să nu gândesc ce bun e sfârşitul acestei lungi călătorii; şi plutind astfel, la o cotitură cugetul meu îşi schimbă cursul către milord. Căci nu era oare şi milordul o făptură moartă? Un oştean schilodit, adăstând zadarnic a fi iertat de slujbă, zăbovind, sub batjocuri, în prima linie de luptă? Un om bun fusese, mi-l aminteam – înţelept, cu o cuviincioasă mândrie, fiu poate prea supus, soţ într-atâta de iubitor, om care ştia să sufere şi să tacă, un om a cărui mână mi-era drag s-o strâng. Brusc îmi înecă mila gâtlejul, cu-n sughiţ de plâns; îmi venea să izbucnesc în hohot amar, amintindu-mi-l şi privindu-l – şi astfel stându-i alături în vasta lumină a lunii, mă rugai fierbinte ori să fie dânsul iertat de pedeapsa vieţii, ori să-mi sporească mie tăria de-a stărui în dragostea ce-i purtam.

— O, Doamne! spuneam, omul acesta a fost cel mai bun dintre toţi, faţă de mine şi-n sine, şi-acum mă-nfior la apropierea-i. N-a făcut niciun rău, sau doar atunci când l-au zdrobit mâhnirile; nu-s decât rănile sale, venerabile, care încep să ne inspire silă. O, învălui-i-le Doamne, aceste răni, ia-l, Doamne, la tine, înainte să înceapă a fi urât!

Eram încă adâncit în acest gând lăuntric, când, deodată, un zgomot irupse în noapte. Nu era nici foarte puternic, nici foarte aproape, dar zvâcnind dintr-o atât de profundă şi prelungă tăcere, sculă în picioare tabăra ca o alarmă de trâmbiţe. Nici n-apucasem să-mi trag sufletul, că *Sir* William îmi sta alături, cu cei mai mulţi dintre călători adunaţi ciorchine îndărătu-i şi ciulind urechile, încordaţi. Mi se păru, când îmi aruncai privirea peste umăr, spre dânşii, c-o paloare alta decât cea din lumina

de lună, le-nvăluia obrajii, iar razele lunii, răsfrânte într-un licăr în ochii unora şi umbrele cernind frunţile altora (după cum ridicau sau plecau capul s-asculte) dădeau grupului un aer straniu de aţâţare şi teamă. Milordul era-n frunte, ghemuit cu-n pas înaintea celorlalţi, cu mâna ridicată ca pentru a porunci tăcere – un om prefăcut în stană de piatră. Iar zgomotele bufneau într-una, se repetau fără răgaz, într-un ritm precipitat.

Deodată Mountain vorbi, gâfâind în şoaptă zgomotoasă, ca omul care ar afla uşurare:

— Înţeleg acum, zise, şi pe când toţi ne-nturnam spre dânsul: indianul trebuie să fi ştiut ascunzătoarea... El e – dezgroapă comoara.

— Fireşte, mai e vorbă! exclamă *Sir* William. Am fost nişte gâşte că n-am putut presupune atâta lucru!

— Un singur lucru e curios, reluă Mountain, zgomotul pare să fie foarte aproape de fosta noastră tabără. Şi, iarăşi – nu văd cum de-a putut ajunge acolo înaintea noastră – doar de-o fi zburat!

— Lăcomia şi frica dau aripi, observă *Sir* William. Dar ticălosul ăsta ne-a tras o spaimă – şi-mi dă-n gând să-i plătesc cu aceeaşi monedă. Ce părere aveţi, domnilor, de-o vânătoare pe lună?

Toţi încuviinţară; se rânduiră lucrurile astfel ca Secundra, împresurat, să fie prins asupra faptului; câţiva dintre indienii lui *Sir* William grăbiră înainte; şi lăsând tabăra sub strajă puternică, pornirăm a străbate adâncurile accidentate ale pădurii; gerul trosnind, gheaţa uneori scrâşnind zgomotos sub paşii noştri; iar deasupra capetelor bezna codrilor de pini şi prin goluri zdrenţele de lumină ale lunii. La un moment dat, coborârăm într-o văiugă; şi pe când ne lăsam în ea, zgomotele descrescură – mai că pieriseră. Povârnişul dimpotrivă era mai deschis, doar presărat c-o mână de pini şi cu câţiva bolovani uriaşi care aruncau pete ca de cerneală pe poleiala lunii. Aici zgomotele începură a străbate până la noi, mai lămurite; acum desluşeam zăngănitul fierului şi ne dam bine de tot seama de zorul nebun cu care cel ce săpa îşi mânuia unealta. Pe când ne apropiam, o pasăre, două, îşi luară zborul şi plutiră cernite în lumina lunii; iar în clipa, următoare priveam printr-o perdea de arbori un tablou ciudat.

Un tăpşan îngust, dominat de munţii cei albi şi încercuit mai de-aproape de codri, sta scăldat în strălucirea puternică a lunii. Obiecte grosolane de tot soiul, din cele ce alcătuiesc bunurile

oamenilor trăind prin păduri, zăceau împrăştiate ici şi colo pe jos, într-o neorânduială fără de noimă. Cam în mijloc sta un cort, argintat de chiciură; cu uşa deschisă, căscată asupra întunericului dinăuntru. La un capăt al acestei mici scene, zăcea ceva semănând a fi rămăşiţa în zdrenţe a unui trup omenesc. Fără îndoială, dădusem peste aşezarea taberei lui Harris; iată lucrurile lor împrăştiate în panica fugii; în acel cort îşi dăduse ultima suflare Seniorul; iar hoitul îngheţat ce zăcea în faţa noastră era trupul cizmarului beţiv. E totdeauna impresionant să dai peste locul unde s-a petrecut un episod tragic; să dăm peste un asemenea loc după atâtea zile şi să-l găsim (în singurătatea unui pustiu) absolut neschimbat, nu putea să nu zguduie şi pe cel mai nepăsător dintre noi. Şi totuşi nu asta ne ului de încremenirăm locului, ci priveliştea (la care totuşi pe jumătate ne aşteptam) a lui Secundra cufundat până la glezne în groapa fostului său stăpân. Îşi lepădase alături cea mai mare parte din veşminte şi totuşi, braţele lui firave şi umerii lui plăpânzi şiroiau de năduşeală, sclipind în lumina lunii; chipul îi era crispat de îngrijorată teamă şi aşteptare; loviturile în groapă răsunau înfundat, ca nişte hohote; iar îndărătu-i, bizar deformată, umbra făpturii sale – ca zugrăvită-n cărbune pe pământul suflat cu chiciură – îi repeta şi-i maimuţărea mişcările repezi. Câteva păsări de noapte îşi luaseră zborul, la apropierea noastră, apoi se aciuiară iarăşi pe-aceleaşi crengi, dar Secundra, absorbit de truda lui, nu auzea sau nu băga în seamă nimic.

Îl auzii pe Mountain şoptindu-i lui *Sir* William:

— Doamne, Dumnezeule! ăsta-i mormântul! Îl dezgroapă!

O ghicisem cu toţii, şi totuşi, la auzul acestor vorbe mă-nfiorai. *Sir* William se-avântă aprig:

— Hienă afurisită şi nelegiuită! strigă. Ce-nseamnă asta?

Secundra săltă în sus, un mic strigăt gâfâit îi scăpă din gâtlej, unealta zbură din încleştarea mâinii – o clipă stătu cu ochii holbaţi asupra celui ce-i vorbise. În clipa următoare, iute ca săgeata, o luase spre cea mai îndepărtată parte a codrului; şi după altă clipă, înălţându-şi braţele cu un gest violent de hotărâre, prinse a reveni pe urmele sale.

— Bine – atunci veniţi – ajutaţi —, începuse să spună.

Însă între timp, milordul păşise alături de Sir William, luna îi lumina chipul din plin şi nici nu se desprinseseră bine acele

cuvinte de pe buzele lui Secundra, când el văzu şi recunoscu pe duşmanul stăpânului său.

— El! ţipă îngrozit, încleştându-şi mâinile şi ghemuindu-se.

— Haide, haide! îi spuse *Sir* William. Nu-i nimeni aci care să-ţi facă rău, de eşti nevinovat, iar de eşti vinovat, degeaba fugi – ţi-s tăiate toate drumurile. Vorbeşte – ce faci aici printre mormintele morţilor, şi leşurile neîngropaţilor?

— Dumneata nu asasin? întrebă Secundra. Dumneata om încredere? Dumneata aperi pe mine?

— Am să te apăr de eşti nevinovat, îi răspunse *Sir* William. Am mai spus-o o dată, şi nu văd ce te face să te îndoieşti.

— Ei toţi asasini! a strigat Secundra, de asta! El ucide – el asasin – arătându-l pe Mountain; aceia doi tocmit asasini – arătând către milord şi către mine – toţi asasini buni spânzurat! A! Eu văd toţi legănaţi ştreang. Acum o să scap pe *Sahib*; el o să vede pe voi legănaţi ştreang. *Sahib*, continuă, arătând spre mormânt, nu mort. El îngropat, el nu mort.

Milordului îi scăpă o icnitură; se trase mai aproape de groapă şi rămase locului, pironindu-şi privirea înlăuntrul ei:

— Îngropat şi nu e mort? exclamă *Sir* William. Ce aiureală e asta?

— Vedeţi, *Sahib*, spuse Secundra, *Sahib* şi eu, singur cu asasini; încercat tot fel scăpare, nu reuşit nimic. Atunci încercat fel asta; bun la clima cald, bun la India; aici în loc ăsta blestemat rece, cine ştie? Eu spui e grabă mare: dumneata ajuţi, dumneata aprinzi foc, ajuţi frecat *Sahib*.

— Ce tot spune fiinţa asta? a strigat *Sir* William. Mi se-nvârte capul.

— Eu spui dumneata eu îngropat pe el viu, zise Secundra. Eu învăţat pe el înghite limba. Acum dezgrop pe el foarte repede şi el nu mai rău mult. Dumneata aprinzi foc.

Sir William se-ndreptă către cel mai apropiat dintre oamenii săi.

— Aprinde un foc, îi porunci. Se pare că am parte numai de smintiţi.

— Dumneata om bun, comentă Secundra. Acum eu duc dezgrop *Sahib*.

Se întoarse, după cum spusese, la groapă, şi-şi reluă truda de mai înainte. Milordul sta de parc-ar fi prins rădăcini, iar eu alături de dânsul, temându-mă de nu ştiu ce anume.

Îngheţul nu pătrunsese încă-n adânc – şi curând indianul zvârli deoparte sapa şi începu a scoate pământul adunându-l în pumni. Puţin după aceea scoase la iveală un colţ al unei mantii din blană de bivol; şi după asta îi văzui degetele prinzându-se în fire de păr; mai trecu o clipă şi luna lumină înlăuntrul mormântului ceva alb. Câtăva vreme, Secundra, chincit în genunchi, zgândări delicat cu degetele şi suflă din buze, pufăind; şi când se mişcă în lături, văzui faţa Seniorului, în întregime dezvelită. Era alb ca varul, cu ochii închişi, cu urechile şi nările astupate, cu obrajii traşi şi nasul ascuţit ca al unui mort; dar, deşi zăcuse atâtea zile sub pământ, nu prinsese câtuşi de puţin a putrezi, şi – ce ne tulbură pe toţi ca foarte straniu, buzele şi bărbia îi erau învăluite de o barbă negricioasă.

— Doamne, Dumnezeule! strigă Mountain – da' n-avea pic de barbă – era ca un copil la faţă, când l-am băgat acolo!

— Se spune că morţilor le creşte părul, observă *Sir* William; dar glasul îi era răguşit şi stins.

Secundra nu se sinchisea de observaţiile noastre; ca un câine-terrier scormonea febril în pământul afânat. Din clipă în clipă, silueta Seniorului, înfăşurat în mantia-i de bivol, se desluşea mai lămurit pe fundul micii albii de pământ în care zăcea – luna strălucind puternic, iar umbrele celor din preajmă (care ba se trăgeau mai aproape, ba îndărăt) căzând sau plutind uşor pe deasupra feţei ce se ivise din adânc. Priveliştea aceasta ne ţintuia pe toţi într-o groază nemaisimţită. Eu nu cutezam să-l privesc în faţă pe milord, dar cât au durat toate astea, n-am băgat de seamă să fi răsuflat; iar niţel mai departe (nu ştiu cine o fi fost) izbucni într-un spasm de plâns.

— Aşa, făcu Secundra, acum ajutaţi scot pe el.

De scurgerea vremii, habar n-am – vor fi trecut trei ore, sau poate cinci, de când se trudea indianul a reînsufleţi trupul stăpânului său. Un singur lucru ştiu: că tot mai era noapte, iar luna coborâse foarte jos şi aşternea fâşii de umbre lungi peste tăpşan, când Secundra scoase un mic strigăt de satisfacţie, şi aplecându-mă iute înainte, mi se păru că desluşesc şi eu o schimbare pe chipul de gheaţă al dezgropatului. În clipa următoare, îi văzui pleoapele pâlpâind; iar în cealaltă se deschiseră larg, şi cel ce zăcuse mort mai multe săptămâni, mă privi o clipă în faţă.

Doar atâta arătare de viaţă mă pot făli a fi văzut. Am auzit de la alţii că s-a străduit vizibil a vorbi, că i-au mijit dinţii prin barbă, şi că fruntea i se crispa într-o agonie de durere şi trudă. Şi poate c-aşa a fost; eu nu ştiu – aveam altceva de făcut. Căci în clipa când mortul deschise ochii, Lordul Durrisdeer căzu la pământ iar când îl ridicai, era un cadavru.

Venise ziua, şi Secundra tot nu putea îi înduplecat să renunţe la zadarnicele sale străduinţe. *Sir* William, de cum se făcuse lumină şi după ce lăsase un mic grup sub comanda mea, îşi continuase drumul, în vederea misiunii ce-o avea; indianul însă, tot mai freca mădularele inerte şi tot mai sufla căldură în gura mortului. Ai fi zis că atâta trudă ar fi izbutit a însufleţi şi o stană de piatră; dar, în afara acelei unice clipe (care însemnase moartea pentru milord) duhul întunecat al Seniorului se ţinu departe de lutul ce-l lepădase; şi cam pe la ceasul amiezii, până şi credinciosul său slujitor fu în cele din urmă convins. Primi faptul cu nestrămutată linişte.

— Prea rece, comentă, bun în India, nu bun aici. Şi după ce rugă să i se dea puţină hrană (pe care-o înghiţi cu lăcomie de îndată ce-i fu pusă dinainte) se trase lângă foc, aşezându-se alături de mine. Pe acelaşi petic de pământ se şi culcă, de cum mâncase, şi se cufundă într-un somn ca de copil. Câteva ore mai târziu a trebuit să-l trezesc, pentru a-şi lua locul ca unul dintre îndoliaţi, la dubla înmormântare. De-aci înainte s-a purtat mereu în acelaşi chip; părea a fi învins de îndată, şi dintr-acelaşi efort, şi durerea pentru stăpânu-său şi teroarea faţă de mine şi de Mountain.

Unul dintre oamenii lăsaţi cu mine era dibaci în cioplitul pietrei; şi mai înainte ca *Sir* William să se înapoieze spre a mă lua cu sine, fu scrijelită pe-un bolovan următoarea inscripţie, cu a cărei copie fie-mi îngăduit a încheia pe deplin relatarea mea:

J.D.
MOŞTENITOR AL UNUI TITLU SCOŢIAN
MAESTRU ÎN TOATE ARTELE ŞI TOATE DARURILE
ADMIRAT ÎN EUROPA, ASIA, AMERICA
PE TIMP DE RĂZBOI ŞI PE TIMP DE PACE
ÎN CORTURILE VÂNĂTORILOR SĂLBATICI ŞI
ÎN CITADELELE REGILOR

DUPĂ TOATE CÂTE DOBÂNDI, ÎMPLINI ŞI ÎNDURĂ,
ZACE ACI UITAT!

H.D.
FRATELE SĂU,
DUPĂ O VIAŢĂ DE NEMERITATĂ SUFERINŢĂ
ÎNDURATĂ CURAJOS
MURI APROAPE ÎNTR-ACELAŞI CEAS
ŞI DOARME ÎNTR-ACELAŞI MORMÂNT
CU DUŞMANUL SĂU FRATE.

PIETATEA SOŢIEI SALE ŞI A UNUI BĂTRÂN SLUJITOR ÎNALŢĂ
ACEASTĂ PIATRĂ AMÂNDURORA